

6
TORQUATA TASSA

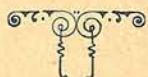
OSVOBOZENÝ JERUSALEM

FORMOU ORIGINALU PŘELOŽIL

JAROSLAV ŽRCHLICKÝ.

Nové laciné vydání.

V PRAZE 1890.
NAKLADAT.: A. STORCH SYN, KNIHKUPEC

Tassův život i dílo.

Doba renaissance skláněla se ke konci. Italský duch vykristalisoval se juž v hlavních svých zástupcích v Ariostovi, Machiavellim i Aretnovi¹⁾). Nejen že se vykristalisoval, řekněme směle, že se juž vybouřil, že skoro už začínal střízlivěti po velké té orgii paganismu, kterou vznítily v něm živly klassické. Reakce zavládla. Církev šla jí v čele, jakoby chtěla odpykat sama několik těch umění milovných prelatů, kteří byli tak vzácnou ozdobou doby renaissanční. Stíny koncilu tridentského byly juž patrný. Celá řada nových řádů a řeholí objevila se na obzoru, vyučování mládeže padlo do ruky kněží, zvlášt Jesuitů. Disciplina cirkevní obnovena všady a přistřena.

V umění začala nabývat nadvlády forma nad myšlenkami. Odtud veliký vliv Aristotelův a zároveň velká váha akademíí a učených společností ve veřejném životě. Co byl tridentský koncil pro církev, to byla známá Akademie della Crusca pro literaturu. Na jazyk se hledělo jako na věc hotovou, neschopnou dalšího vývoje. Toskanština dle výroku Sperona Speroniho pla-

¹⁾ Užito hlavně: *De Sanctis*: Storia della letteratura italiana, *Fabroni*: Elogio di Torquato Tasso, *Mazzoni*: Tra libri e carte atd.

tila za výkvět spisovné mluvy. Odtud zavládla strnulosť v stylu prosaickém i básnickém. Vše se měřilo a cenilo dle pravidel a zákonů a tyto udávali v poesii Petrarca a Boccaccia. I na Ariosta hleděno přes rameno, seriosně jeho skladbu nikdo nepojímal, byla to řada rozmarných novel náhodou rýmem spojených. Za to bujely hračky retorické, spory mluvnické a literatura dialogová.

V této prázdné době objevil se Torquato Tasso. S minulostí poutala jej velká příbuznost s Petrarcou i hluboké studium starých. Příbuznost s Petrarcou kotvila v hluboké melancholii, která byla ještě vášnivější, ne tak elegantní a povrchní jako místy melancoolie Petrarce. Zcela společná byla oběma nevšední učenost, která Tassovi i často překážela v jeho rozvoji básnickém. Celkem byl Tasso povaha passivní, slabá, zmitaná okolnostmi, pravý to Hamlet poesie. Tomu nasvědčuje i celkový ráz jeho skladeb. Elegik a malíř a v první řadě nedostižný hudebník verše. Ryze plastické velké sceny v jeho básních ukazují jen, že je dovedl napsati, ale z duše mu nešly, tato libovala si v idylle, kde mohla opájeti se hudbou a snivou rozhouzeností.

Tasso narodil se 11. března 1544 v Sorrentě. Otec jeho Bernardo byl sekretářem Ferranta Sanseverina Salernského, matka Porzia de' Rossi pocházela z Pistoje. Otec Bernardo byl sám proslulý básník, povahou jakási směs Sokrata a Anakreonta. Zdá se, že melancholii zdědil Torquato po matce. Vychován byl od Jesuitů a záhy ukazoval vlohy předčasně zralé a vyvinuté, v 10 letech uměl latinsky a začal se učit řečtině. Po smrti Porzie vstoupil Bernardo Tasso do

služeb Quidobalda II., vévody Urbinského, který nechal Torquata vyučovatí společně s vlastním synem. Juž tenkráte pomáhal otci při vydání jeho rytířské básně Amadigi. V Padui začal mladý Torquato studovat práva. Skvělý úspěch, kterého se dodělala báseň otcova vyšlá r. 1562, byl příčinou, že Bernardo synovi pranic za zlé neměl, když dal právum úplně výhost a věnoval se docela poesii. Torquato se přestěhoval mezi tím do Bologně, kde povstaly první tři zpěvy Osvobozeného Jerusalema. Však i v Bologni nebylo dlouho pobytu Torquatova. Byl obžalován, že napsal satiru proti univerzitě, jeho papíry byly skonfiskovány, on prchl z města a žil nějaký čas v Correggiu u Claudio Rangoni, pak v Padově u svého spolužáka Scipiona Gonzagy, kde stal se členem akademie od tohoto založené. Zde povstaly tři jeho dialogy o poesii s hlavním zřetelem k eposu. Zatím přestoupil otec Tassův do služeb vévody Mantovského a Torquato byl nucen hledati si též nějakého patrona čili příznivce. Našel jej koncem roku 1565 v kardinálu Ludvíkovi z Este, kterému dedikoval své mladické epos o Rinaldovi. Nastoupení služby Tassovy vpadlo do plného víru dvorních slavností. Bratr kardinálů Alfons II. Ferrarský, slavil právě zasnoubení s arcivévodkyní Barborou, dcerou císaře Ferdinanda I. Zde se sešel Torquato poprvé se sestrami vévody Leonorou a Lukrecií. Život u dvora Tassovi valně nesvědčil. Sensitivní povaha jeho všem dojmům okamžitě podlehající, plná podezřívavosti a plachosti nehodila se do intrik a spádů dvorních. Nad to měl v sekretáři vévodové Giambattistovi Pignovi velkého nepřítele. Milovali oba sličnou Lucrezii Bendidio. Roku 1565 zemřel otec

Tassův a Lucrezie, sestra vévodova, provdala se za vévodu Urbinského della Rovere (1570), čímž Tasso ztratil mocnou příznivkyni při dvoře Ferrarském. Zbyla mu ještě Leonora a častý jejich styk rázu nejvíce literárního a uměleckého zavdal podnět ku vzniku pověsti o platonické lásce mezi nimi. Roku 1571 navštívil Tasso v průvodu pána svého Paříž. Cesta zavdala podnět k celé řadě ovací, jimiž básník byl zahrnut, však i podnět k závisti a k nepřátelskému osočování osoby Tassovy. Osobně seznámil se Tasso v Paříži s Ronsardem, největším básníkem francouzským té doby. Po návratu z Paříže dána Tassovi professura na universitě ferrarské, kde vykládal o geometrii i astronomii. Roku 1573 hrána byla jeho pastýřská hra Aminta ve Ferraře i ve Florencii. Do té doby spadá též začátek tragedie Torrismondo. Jerusalem dospěl ku zpěvu XVIII.

Rok 1575 je v Tassově životě důležitý. Dokončil svou báseň a tím začaly juž vnitřní jeho boje a pochybnosti, které živeny nesouhlasem přátel i kritikářů daly podnět k jeho zasmušlosti, rozervanosti, kteráž se brzy proměnila v utkvělou myšlenku, že jest pronásledován. K tomu valně pomáhaly nové osobní třenice s dvořany, hlavně se sekretářem Antoniem Montecatinim. Došlo i k srážkám a trapným výstupům. Skrupule náboženského rázu zhoršily ještě vnitřní stav básníkův, tak že se sám obžaloval u inkvisice v Bologni. Výsledek vyšetřování zavedeného jej upokojil a upevněn ve víře, navrátil se Tasso do Ferrary. Nebylo však lépe u dvora. Nedůtklivý básník každou chvíli se dostal s někým do hádky a když jednou předstíraje, že dopisy jeho byly zrádně otvírány, napadl v pokojích

vévodkyně dvořana Maddola a nůž naň tasil, byl na rozkaz vévody jat a uvězněn. Žalářování toto nebylo ani tak trestem jako spíš ochranným opatřením proti možným dalším výstřednostem Tassovým. Z vězení svého psal básník úpěnlivý list pánu svému; byl propuštěn a poslán k léčení na villu Belriguardo (kde hraje drama Goethovo). Avšak duševní choroba Tassova zapustila už kořeny příliš hluboko, po návratu ke dvoru opakovaly se nemilé výstupy s dvořany na novo. Chtěje být prost domnělých nepřátel, ubytoval se Tasso v klášteře Františkanském, avšak i odtud obtěžoval listy vévodu i vévodkyni žaluje na celý svět a vině každého z úmyslu sobě nepřátelských. Když mu vévoda neodpovídal, tu prchnul básník přes Abruzzu do Sorrentu (1577) ku sestře své krásné Kornelii provdané Sersale. Přišel tam zdrán a nemocen. Sotva se zotavil, navrátil se na naléhavé dopisy vévodovy opět ke dvoru, však po krátkém čase vypukla jeho choroba s větší ještě silou. Myslil, že mu nepřátelé jeho berou rukopisy, aby je s chybami otiskovali na poškození jeho literární pověsti. Nevydržel zde dlouho a prchnul k vévodovi Urbinskému do Mantovy. Přijetí jeho však bylo chladné a rozmrzlený básník opustil dvůr Mantovský. Na cestě k vévodovi Savojskému byl pronásledován i bídou; musil prodati svůj poslední šperk, prsten s rubínem a zlatý řetěz, by hlad ukojil. Pěšky přišel do Turina. Avšak byl by býval vyhnán, kdyby se jej v kritickém okamžiku nebyl ujal Angelo Ingegneri, učenec Benátský, který v bludném psanci poznal Tassa a odporučil jej markýzi Filipovi z Este. Nějaký čas žil v Turině při dvoře Karla Emanuela Piemontského; když bývalý jeho

pán slaviti měl sňatek s Markétou di Gonzaga, vyprosil si, aby směl se navrátiti de Ferrary. Však i nad tímto jeho návratem nesvítila šťastná hvězda. Tasso přijel právě den před svatbou v největším ruchu a víru slavnostních příprav. I zdálo se mu, že je nevšímán. Když pak se hlásil o slyšení u vévody a nebyl připuštěn, tu se rozlítal a jeho hněv vybuchnul v nebezpečné šílenství. Zuřící byl jat a uvězněn v hospitale u sv. Anny. V zátiší tom se poněkud upokojil a hledal útěchu v práci. Povstaly zde některé jeho dialogy a menší básně. Té doby vydán byl Osvobozený Jerusalem Celiem Malaspinou a Tasso obviňoval republiku Benátskou, že dovolila tisk a vévodu Ferraského, že vydal rukopis. Přítel Ingegneri opsal na to za šest nocí báseň celou k dvejmu vydání v Casalmaggiore a v Parmě. V té době začala Tassa stíhat různá vidění a hallucinace, stěžoval si hlavně na jakéhosi šotka (folletto), který mu rukopisy odcizoval a schovával a jej všelijak škádlil. Mimo to měl prý dvojí zjevení Madonny.

Po sedmi letech a dvou měsících vymohl mu Vincencio Gonzaga, syn Mantovského vévody, svobodu a Tasso propuštěn 5. neb 6. června 1586. S velkou poctou byl přijat na dvoře Mantovském. Avšak zdravotní poměry jeho těla i ducha nezlepšily se. Ještě zažil veselý karneval roku 1587. Nechtěje být ve službě dvorské vyjednával s Janovem o professuru, byl ochoten čísti o etice a poetice Aristotelově za 400 scudů ve zlatě a celé zaopatření. Vyjednávání zůstalo bez výsledku. Zatím povstaly nové dialogy a dokonán Torrismondo, kterého věnoval básník knížeti Vincenciově. Tragedie docílila 10 vydání po sobě. Brzy však zdálo

se Tassovi, že zase není dosti ceněn a ctěn i opustil tajně dvůr Mantovský a odebral se do Říma k slavné rodině Aldobrandinů. Cestou, již konal pěšky, sám si nesl spisy svoje a musil žebrati. V Římě byl přijat vlivně a ubytoval se na vrchu Olivetském, jež básní opěval. Mimo krátký pobyt v Bisscciu u přítele Mansa a u hraběte di Paleno na statcích jeho, žil v Římě protežován synovcem papežovým Cintiem Aldobrandinim. V době té napsal básně „Sedm dní světa“ a předělal svůj Osvobozený Jerusalem na Jerusalem získaný, který byl roku 1593 vydán. Brzy na to ukončil se dlouhý process o dědictví po matce Tassově s knížetem d' Avelino, který nahledna Tassovi činěné bezpráví uvolil se platiti mu ročních důchodů 200 dukátů.

O básníkově smrti bližší zprávy podává Mauricio Cata-neo v listě Herkulovi Tassovi. Praví, že zemřel při plném vědomí po vyzpovídání se a přijetí těla Páně i posledního pomazání divaje se na kříž, jež v ruce držel a jež libal s křesťanskou pobožností, obklopen mnichy rádu sv. Jeronýma. Zemřel z utkvělé myšlenky, že musí zemříti a z neopatrného užívání léků, jež bral bez rady lékařské mřchaje dryák, aloe, skořici, rheubarboru i antimon, kteréž mu spálily vnitřnosti. Pochován byl v klášteře sv. Onufria, kde mu příznivec jeho kardinál Aldobrandini postavil nádherný mramorový náhrobek a učinil bohaté nadání na modlitby a mše za duši jeho.

Hlavním dilem Tassovým je Osvobozený Jerusalem. Nejen svou vysokou cenou uměleckou, nýbrž i tím, že jest dilem takřka celého jeho života, jenž srostlý byl s básní tou a to od prvních počátků jeho

básnické činnosti v Padově až do neblahého přepracování básně v posledních letech života nemocného básníka. Prvky básně dlužno hledati v prvním eposu Tassově Rinaldo, který opět má vznik svůj v eposu otce jeho Bernarda Amadigi. Ze sto zpěvů této dnes zapomenuté epopeje vykroužil osmnáctiletý Tasso 12 zpěvů svého Rinalda. Báseň jest pro vznik Osvobozeného Jerusalema velmi důležitá, nebo jednotlivosti v obrazech a slovech a podobnost jich s místy a obraty v pozdější básni jsou tak frapantní, že lze Rinalda takřka považovat za kolébku pozdějších proslavených passaží Jerus. Osvob. Myšlenka k básni té vznikla v Tassovi ještě před ukončením Rinalda, ihned byla nastíněna osnova děje a ustanovena jména hrdin. Báseň našla půdu připravenou, ano v jistém ohledu měla při vydání svém i význam časový. Zpupnosť a vyzývavost turecká dostoupily v té době míry netušené a nejlépe je charakterisují slova sultána Selima k vyslanci Benátskému: Vezmeme-li vám nějakou provincii, usekneme vám rameno, porazíte-li vy naši armádu, uděláte nám tolik, jakobyste nám oholili vous, který nám co nejdříve znova naroste. Snad i osobní důvod příměl Tassa, že vybral látku, jež měla jaksi analogicky ukazovati ku zkrocení přepychu tureckého. U Sorrenta, jeho rodiště, zakotvení Turci přepadli sestru jeho, spanilou Kornelii, a unášeli ji na loď do zajetí a otroctví a jen náhodou a rychlým zakročením unikla sličná dívka hroznému osudu. Vedle této časnosti látky třeba i to miti na zřeteli, že hlavní hrdinové básně Tassovy žili v paměti a obraznosti lidu. I někteří současníci Tassovi pokoušeli se o podobnou látku: tak Pier Angelio da Barga,

jenž ji psal v hexametrech latinských, tak Muzio, který však slyše o úmyslech Tassových přepustil mu látku tu oceňuje jeho „dobré vlohy i dobrý sloh“. I přítel Tassův Francesco Bolognetti pracoval na látce podobné, na epopeji Konstantii, seznav však své nedostatečné nadání básnické brzy plánu svého se vzdal. Chybou bylo, že Tassova báseň nepovstala v prvním ohni nadšení celá. Ze 116 stancí prvního náčrtku vidíme, s jakým ohněm chopil se Tasso práce a o mnoho-li pozdějším uvažováním a ustavičným kritisováním sebe seslabil vlastní své dílo. Některá místa, která později potlačil, vynikají neobyčejnou plastikou a silou a jest opravdu škoda, že scházejí v celkovém vydání básně. Tak popis vůdců kol Bohumíra shromážděných i zvláště charakteristika Petra poustevníka je plna originalní sily. Jisto jest, kdyby byl napsal tentokráte Tasso báseň svou z jedné litiny, že by bylo povstalo dílo mocnější, pravdivější, ač ne tak uhlazené a můžeme směle říci přebroušené. Podléhaje osobním skrupulím ustál Tasso v práci a obrátil zcela zřetel ku teorii poesie a zvláště poesie epické či bohatýrské. Tím báseň sama trpěla. Teprve deset let neunavné práce při dvoře ferrarském pošinulo báseň ke konci, ale zatím rozmožlo se juž aristotelovské kritikářství měrou úžasnou a ztrpčovalo básníkovi čistou radosť tvůrčí. Jednota a zachovávání regulí poetiky Aristotelovy byl ideal kritiků a těmto obětovali i poesii samu. Ejhle ideal aristarchů oné doby jaký si utvořili o básníku epickém: Dobrý básník epický bud silného těla složení, aby jej namahavá práce pomalu k tomu nepřivedla, že by jak chořec vlékl tělo svoje, buď zdrav na duchu t. j. prost všech mrzkých vášní,

buď vznešeného rodu, svobodný, bez všech ke komukoliv závazků, mimo přirozené vlohy mějž znalost literatury a vyznejž se v jazyčích řeckém, latinském, francouzském, španělském, v morálce, politice, válečnictví, dějinách, rhetorice, poetice, již zvlášť do podrobná ovládej, z ostatních věd znejž tolik, co třeba, aby s lidmi mohl o nich s přesvědčením hovořiti. Avšak i to není všecko; k básni nepřistup před svým 35. rokem a můžeš-li studuj hebrejštinu, která ti může být velmi užitečna (Ansaldo Cebá).

Juž z toho je vidět, že Osvobozený Jerusalem nehvěl požadavkům aristarchů doby té. Hlavní výtky jejich byly, že episoda o Olindu a Sofionii byla příliš brzy do básně vtekána, že pobyt Erminie mezi pastýři nijak nehvěl důstojnosti epopeje, Armida měla prý se s Rinaldem smířiti, čáry v lese u Jerusalema páchly příliš pohanstvím atd. Vnímavý a nestálý duch Tassův podlehal výtkám těm. Bylo třeba jen rozmnoziti slovní hříčky a kudrlinky, přidělati víc allegorií a cesta ku obměně Osvoboz. Jerusalema na Získaný Jerusalem byla naznačena. Vydání Malaspinovo tudy básnika nijak neupokojilo. Považoval Osvob. Jerusalem v této formě za pouhou skizzu své básně, asi tak za dvě třetiny celku, který teprve napsati zamýšlel. V dopisech svých trpce žaluje na množství chyb, jimiž prý se vydání hemží a brání se proti novým otiskům. Tak psal v prvních dnech února 1581 Frederiku Bonaventuri: Mám †za to, že víte, že má báseň byla juž jednou tištěna, že se na mnohých místech znova tiskne k mé škodě a úhoně nemalé, ale za to s větší bolestí a zármutkem mého ducha. Avšak ani nové zcela korrektní

vydání, které obstaral důmyslný Ingegneri, Tassovi nepostačilo, vůči kardinálovi Girolamu Albinovi vyslovil se básník: Nerad umírám pro jedinou věc, toužně bych si přál žiti dál, abych mohl ukončiti svou báseň, jak jsem zamýšlel.

Zatím rostl úspěch básně. V šesti měsících bylo třeba sedmera vydání. To ovšem podráždilo jednak akademiky, jednak přívřence poesie Ariostovy k společným útokům na báseň Tassovu. V čele odpůrců stál Lionardo Salviati vytykaje Osvob. Jerusal. nesouvislost v koncepci (což by teprve musil říci o Zuřivém Rolandu!), násilné vtlačení episod do celku, nejapnosť ve volbě látky, dětinství ve volbě obrazů ano i drsnosť veršovou. Jak vidět, jest zlomyslnost všady táž a ku stejným sahá zbraním. Vrchol úsudku Salviatiho byl, že kostra dějinná se vyjímá v stancích Tassových asi tak, jakoby se vyjímala metafysika v tanečních popěvcích!

Útoky tyto vedené z Florencie popudily Tassa v té míře, že začal nenáviděti vlastní skladbu svou a přemýšleti, jak by ji zdokonalil. Zdálo se mu nejnutnější, aby přivedl báseň u větší shodu s náboženstvím. V dopise k Lorenzu Malpiglimu naznačuje celou řadu věcí, jimiž chce skladbě své pomoci na nohy. Báseň má být rozmnozena detaily čerpanými ze knih sv. Augustina O městě božím, z Apokalypsy, povídankami ze Starého i Nového Zákona, výtahy z Josefa Flavia, traktaty a digressemi o ostrově Cypru, o panství Islamském a zvlášť podrobným, věrným popisem Palestiny. Těmito plány se Tasso zabýval, když se Osvob. Jerusalema tisklo juž vydání devatenácté. Přes cho-

robu a jiné překážky provedl, jak jsme juž naznačili, básník plán svůj přece a báseň přelitá, doplněná a zkažená vyšla dvě leta před smrtí jeho.

Není zde místa osvětlovati propast dělící oba Jerusalemy. Podrobně učinil to v klassické studii genialní Quido Mazzoni, kam čtenáře čtoucího vlasky odkazujeme.*). Změny provedené jsou charakteristické pro Tassa zvlášť a stav jeho myслe v té době. Některé jsou malicherné. Tak dedikace Alfonsovi d' Este vymýtena a nahražena dedikací Cintiu Aldobrandinimu, apostrofa Musy je zaměněna modlitbou k vyšším duchům. Vážnější změna jest, že Rinald zaměněn je osobou historickou a sice Rinaldem synem Quiscarda Normanského. Episoda o Olindu a Sofronii rovněž je vypuštěna a namísto její vložen je popis cesty, již podnikají synové sultána Jerusalemského sbírající vojsko a peníze po celé říši proti křesťanům. Armida změněna jest v allegorii. Tato vůbec převládá v celé básni a vrcholí ve zpěvu VIII, kde dle sv. Tomáše z traktatu De dilectione Dei et proximi vypsána je celá stať o pěti mystických proudech. Reflexe a digresse prvního Jerusalema zaměněny jsou citáty žalmů a parafrasemi ze spisů svatých otců. Celé pasaže jsou doslova přebrány z Diviše Aeropagity, z Jeremiáše, Isaiáše atd. Věrnost historická hnána až v zámezí. Celkem se jeví poměr obou básní asi tak: Nové vydání jest skladba allegorická, suchá, nezáživná, pedantická, první původní jest skladba plna hudby a malby i přes několik odchylek historických, které utonou v moři krásy. Chtěje být

*) *Mazzoni Quido*: Tra libri e carte, Roma 1887 str. 59—88.

sofisticky duchaplným stal se Tasso temným a nejasným, chtěje být slavnostním stal se monotonním. I v ohledu mluvnickém se zinocnilo Tassa pravé šílenství. Snaze po čisté toskanštině obětoval i hudbu verše. A při tom myslil, že nyní teprv napsal dilo dokonalé. Tak psal Mauriziу Cataneovi 4. července 1591: Přej si, aby sláva této mé rozmnožené a zdokonalené básni nyní takřka zreformované zastínila původní skladbu, kterou učinila slavnou spíše lidská ztřešťnosť než můj vlastní soud. Trefně praví Mazzoni o poměru obou básní: Jerusalem osvobozený jest jako mladistvý, snad trochu příliš vyfintěný bohatýr, avšak v plné svěžestí síly a elegance, Jerusalem získaný jest chorý a mrzutý kapucín šourající se pomocí berlí pracně ku předu. Poesie musí vůbec vděčna být tomu, kdo proti vůli básníkově otiskl Osvob. Jerusalem, jak dnes jej v ruce máme v původní jeho kráse, dřív než jej churavý autor sám doplnil, rozšířil a — pokazil. V paměti lidstva bude žítí toliko Jerusalem osvobozený — druhý toliko v dějinách pobloudění lidského ducha jako jeden z největších a odstrašujících příkladů.

O různosti lidského úsudku nasbíraly by se právě u příležitosti „Osvob. Jerusalema“ doklady nejčetnější. Jedném jest vrcholem slovesného umění, poesie, lahody a krásy, druzí jej podceňují vyčítajíce mu chladnost, akademickou úměrnost ano i nepravdivost. Mezi odpůrci jeho jest i Voltaire (vzpomeňme však, že duchaplný tento muž nechápal také Danta a Shakespeara), který o „Osvob. Jerusalemu“ napsal hraběnce Du Chatelet:

Falešné brillanty a mnoho čar
kladou Tassa o stupeň níž, (rozuměj pod Homera a Virgilia)
což všecko ale nestřípí
pro Erminii s Armidou?

Boileau v IX. satíře své napsal o Jerusalemu pověstné „Le clinquant du Tasse“, taktéž paní de Stael i Montegut z novějších nenacházeli v něm záliby. Od Monteguta pochází výrok, že celá báseň je velký operní text. Je opravdu něco pravdy na výroku tom, ale Mazzoni podotýká, že pro hudebnost měl by se spíš Osvob. Jerusalem nazývati velkou operou. Vedle aristarchů tím více nadšených obdivovatelů! Stačí jen uvéstí Leopardiho, kterého zvláštní příbuznost osudu s Tassem poutala, ač jeho trpký, hrđí styl daleko od snivé měkkosti Torquatovy byl vzdálen. Mohl bych uvést i Byrona i Goetheho, které osud Tassův nadchl k novým, nesmrtným skladbám. Z kritiků novějších jest zvlášť de Sanctis velmi příkry k Tassovi — přijde ovšem jak vždy na stanovisko a individualitu posuzujícího.

My neváháme klásti Osvob. Jerusalem k nejlepším, nejzrajejším a nejchutnějším plodům lidského ducha. Ač je to báseň heroická, jest hlavní těha její v lyrických partiích, v snivé melancholii, v nevýslovné harmonii a hudbě veršové. Připouštíme, že hlavní rek sám je málo zajímavý i malo aktivní, že kontrast pekelných sborů a rajsckých sfer blýská trochu operním pozlátkem i jednotlivé bojovné výstupy zase imitací starých — ale co jest absolutně dokonalého pod sluncem? Ariosto má ovšem více brilliantního ducha, objímá víc tehdejší život s všemi jeho poměry, vládne během satiry a humoru, ale jest zase v kompozici slabý, fragmentární a i v provedení jednotlivých partií nestejný. Žulový Dante má své délky a věci, které se dnes dobře zažít nedají, božský Shakespeare je pln brutalnosti, které mu dobrý vkus odpustiti nemůže — o moderních ani nemluvím, zde

vedle zářných světel jsou i stíny hlubší dokazujíce, jak nedostupný jest vrchol velkého umění a jak relativně k němu se vyšplhalo těch málo geniů, kteří přes změnu vkusu a mody trůní ve vděčných srdečích vnímaného lidstva.

Překlad náš pracován byl s velkou láskou. To jediné mu můžeme dát na cestu, ostatní jest věcí kritiky povolané a rozumné. V ohledu formálním nás táz pouze jediné provinění, které lehce zodpovíme. Tasso užívá vesměs rým ženských. My volili jsme rýmy střídavé bez určitého zákona v střídání mužských a ženských (ovšem dle přísného schematu původní stance) jdouce v tom dále než na př. Streckfuss, který střídá pravidelně rým ženský a mužský, čímž se však jisté jednotvárnosti také nevyhně.

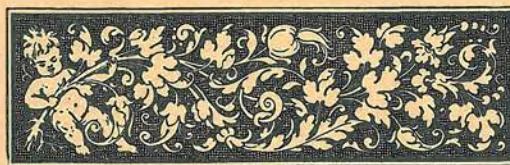
Spůsob náš má výhodu větší rozmanitosti, lze jím ukázat větší ohebnost jazyka našeho, větší jeho pružnosti i malebnosti. Někdy po dobrém rozmyslu užito i vesměs rýmů jen mužských, čím zvlášť při popisech boje a vřavy válečné docileno zvláštní kouzlo, účin větší než dají pouhé dlouhé nyjící, rýmy originalu. České mužské rýmy, když jsou dobře volené, zní v skutku jako rány meče o přílbu neb rány kladiv. Dlužno čísti nahlas některé stance, aby vzácná malebnost našeho jazyka, který překladateli sám do ruky pracuje, byla oceněna. U Danta, kde na jednolitosti celé skladby více záleží, zachoval jsem veskrz rým ženský, ačkoliv novější překladatelé, jak i sám genialní Gildemeister, i zde prováděli princip, jehož já užil jsem při Tassu i Ariostovi. A tak myslím, že malá tato odchylka, též částečně duchem jazyka mi vnučená, neuskodí krasám originalu, ano nejednou pomůže dosiahnuti je o hezký kus.

A tak podávaje druhé velké epos italské českému obecenstvu mám jen jedno přání, aby též čteno bylo a aby čtení jeho pomohlo trochu rozptýlit předsudek o superioritě všeho moderního, předsudek, jenž modernost právě nejvíce poškozuje, neboť jestli kdo, má právě ona temeniti v úplné znalosti všech fází minulých vzdělanosti lidské a v spravedlivém jich oceňování. Má se organicky vyvinouti z nich a byť i nic jiného, má alespoň niti tu míru a ten vkus, ten cit pravé krásy, jenž i nejhnušnější pravdu životní prozařuje a na stolec idealu povznáší.

V PRAZE, dne 14. srpna 1889.

Jar. Vrchlický.

ZPĚV PRVNÍ.

1.

Já zbožné zbraně opěvám i vůdce,
jenž osvobodil Krista velký hrob,
moc rukou a též srdečem v slavné půtce
on vykonal a mnoho snášel mdlob,
však darmo jemu čelil pekla škůdce,
lid z Asie a Lybie pln zlob:
Přec nebe přálo mu, že pod prapory
on svaté svedl zbloudilé své sbory.

2.

Ó Muso, která laury nestálými
na Helikonu skráň si nevěnčíš,
leč v nebi mezi sbory blaženými
hvězd nesmrtelných korunou se stkvíš,
v má ňadra dýchej žáry nebeskými,
můj zjasni zpěv a povznášeji ho výš,
a odpusť v pravdu báj když tká můj rým
a jiným vnadám holduje než tvým.

3.

Viš, svět že tihne tam vždy chvatným krokem,
kde Parnas nejvíce luszných spřádá bájí,
že pravda měkkých veršů kryta tokem
i nejvíce zarputilé sladce zkájí;
tak nemocnému děčku sladkým mokem
číš s lékem potíráme na pokraji;
to pije hořkost takto oklamané
a z klamu v něm zas nový život vzplane.

4.

Ty velkodušný Alfonse, jenž vzteku
a zlobě losu vyrval's mne a záhy
ved' v přístav zbloudilého v bouřnou řeku
a zmítaného mezi skalin prahy:
Ty listy přijmi v usmívavém vděku,
je světí tobě vděčnosti cit blahý!
Snad přijde den, kdy věštne moje básně,
co naznačuji teď, pak řeknou hlasně.

5.

To právem bude, pak-li v míru jednou
se křesťanský ves dobrý vzchopí lid,
kdy s loďmi, oři na Thraka se zvednou
lup bezprávný a velký jemu vzít,
že k tobě, kniže, s velitelstvím vzhlednou
na moři, souší, jak jen budeš chtít.
Ó následníku Bohumíra mojí
naslouchej písni a se hotov k boji.

6.

Co tábor křesťanský v ten svatý boj
na východ vyšel, mijel šestý rok,
Nikeu útokem vzal směly voj,
Istí Antiochii pak padl v bok,
Perského vojska nepočetný roj
pak dlouho odrážel a na útok
Tortosa klesla, však zimy čas tuhý
jej nutil ustoupit, rok čekat druhý.

7.

A konec této zimy deštivé,
již odročen boj, nebyl dalek věru,
kdy Věčný Otec s výše zářivé,
kde v jasu trůn má, jenž nad hvězdnou sféru
tak povýšen jest jak ta strašlivé
se hloubky štíti, kde lká peklo v šeru;
zrak dolů šinul v jeden bod a zhled
v tom pohledu, co širý hostí svět.

8.

Vše prohlížel, až přišel do Syrie
a na křesťanských utkvěl knižatech;
tím pohledem, jemuž se neukryje
cit nejtajnější v lidských srdečích všech,
zřel Bohumíra kterak touhou nyje
tvrz svatou dobýt na zlých pohanech,
jak víry pln, jak horlivost jej tráví
a nedbá vlády, pokladů ni slávy.

9.

Však snahu hrabivou zří v Balduinu,
jenž stále k lidské velikosti mří;
jak žitím zhřdá Tankreda zří, k zhynu
jej marná láska žene a v něm viří;
zří Bohemunda, v Antakie klínu
jak zakládá říš, dobré mravy šíří
a dává zákony, vše moudře řídí
a pravé Božství ctiti učí lidi;

10.

Jak v myšlenky jen této jaty kruh
na podnik jiný nepomýšli ani.
Zří, v Rinaldovi jak bojovný duch
se nemůž dočkat nové půtky vzplání,
v něm k zlatu, slávě nelne citů ruch,
jen po cti on se nezřízeně shání;
zří, pozorně jak na rtech Guelfa visí,
jenž starých dějů líčí jemu rysy.

11.

Když těch a jiných poznal na nebesku
taj srdce světů král, tu v dvůr svůj skvělý
se obrátil a z cherubinů v lesku
druhému z prvních kynul Gabrieli.
Od Boha k lepším duším klestí stezku
ten věrný tlumočník a posel bdělý,
on s nebes rozkazy ku zemi slétá,
zpět nosí modlitby a tužby světa.

12.

Jdi k Bohumíru, těmi děl mu slovy,
rci jménem mým: Proč dále otálet?
Proč nyní zase boj se neobnoví,
můj Jerusalem vysvobodit? V let
af radu vůdců svolá, v podnik nový
pobádá líné, vůdcem jich buď hned,
zde volím jej a tam jej zvolí druží,
dřív přátelé, teď v boji jeho sluzi.

13.

Tak hovořil a rychle Gabriel
se opásal své úlohy se zbýti,
tvář neviditelný do vzduchu vjel,
by smyslu smrtelných moh' zjevným býti;
tvář člověka a lidské údy měl,
však nebes veleba přec jimi svítí:
Tak mezi děckem, junem volil věk
a v plavý vlas vtkal hvězdný paprslek.

14.

Vzal křídla bílá, lemovaná zlatem,
tak neúnavně rychlá a tak hbitá,
kterými mrak i větry dělí chvatem,
a velký nad mořem i zemí litá;
k hor vrcholům pak odín tímto šatem
ten Posel nebes vzduchem se juž kmitá,
nad Liban slet' a stopen v světla zřídlech
se chvíli houpal na rozpjetých křidlech.

K Tortosy pláním pílil pak v svém běhu
a srázným letem střemhlav v důl se nes.
Juž slunce z Eojských se vzpjalo břehů
půl zjevné, půl je halila vln směs,
na ranních modlitbách své duše něhu
jak vždy dnes Bohumír slal do nebes:
V tom slunci rovný, jasnější však plál,
od východu juž anděl před ním stál.

A k němu děl: Jest Bohumíre čas
juž vhodný, byste v nový boj zbraň vznesli;
proč otálite dát se ve zápas
a osvobodit Jerusalem kleslý?
Nechť v radu svolá knížata tvůj hlas
a otrlé nechť vznítí boje hesly:
Bůh za vůdce juž zvolil tě a rádi
se všickni pod tvé velitelství vřadí.

Bůh posylá mne, já zjevuji tobě
co uzavřel. Ó jakou naděj vřelou
na vítězství, ký žár as cítíš v sobě,
co vykonat máš myslí jarou, bdělou!
Zmlk', zmizel v nebe odletna v též době
v jas vyšší, čistší noře perut skvělou;
stál Bohumír zde maje oči jasem
jak zchvácené a srdce jaté žasem.

Když sebral se pak a když uvažoval,
kdo poroučel, kdo přišel a co prál,
hned zatoužil, žár velký v hrudi choval,
boj skončit, kterému se vůdcem stal;
Ne, vítězství když Pán mu přisliboval,
že ctižádostí snad by proto vzplál:
však jeho vůle vůlí Páně nítí
se jako jiskra žárem, on to cíti.

Své druhy zve, by přišli rychle v radu,
kol po krajině byli rozptyleni;
list za listem šle a též poslů řadu
a návrhy své ihned v prosbu mění;
ctně duši co můž osten dát neb vnadu
a ducha zburcovati, který v snění,
vše pojí v sloh, jenž nutí a se líbí
a ozdobností sotva cíle chybí.

I přišli vůdci, lid svůj sebou vzali,
jen Bohemund se nedostavil sem.
Část Tortosa pojala v svoje valy,
část venku ulehla jich táborem;
ve svátek sešli se, by rokovali
vše knížata, ó důstojný to sněm!
Bohumír zbožný začal s tváří jasnou
a vzešenou a mluvou zvučně hlasnou:

21.

Vy bojovníci Boha, ku nápravě
křivd svaté víry jež On zvolil sám
a bezpečně ve Iští a bojů vřavě
byl na moři i souši štítem vám,
že v málo letech dobyli jsme hravě
dost krajin jemu zbojných, že jsme tam
v lid podmaněný jeho jméno nesli
a víru s jeho vítěznými hesly;

22.

My s Bohem nedali jsme kraji svému,
tak doufám, ani milým ženám svým,
se nesvěřili moři nevěrnému
ni dálne války bojům zuřivým,
by všední sláva odvet byla všemu
a krátká pověst s krajem barbarským,
to špatný vděk my bysme vzali, tuším,
a prolévali krev jen k zkáze duším.

23.

Však poslední byl našich tužeb cíl,
dobytí Sion, by jha nehodného
zas křesťan prost a osvobozen byl
z tvrdého otroctví a ukrutného,
by v Palestině trůn se založil
a pevný týn zbožnosti lidu všeho,
by poutník zbožný mohl bez nástrahy
svůj splnit slib a ctít hrob Krista drahý.

24.

Dost odvahy jsme k tomu dílu měli,
víc práce podnikli, cti máme málo,
cíl nedosažen, ať juž vojín smělý
zde stane neb jde jinam, co se stalo?
Co platno Evropy že spojen celý
zde okruh, v Asii že juž to vzplálo,
když velkých skutků není konec jiný,
ne říše tvořit — ale zříceniny?

25.

Říš nezbuduje, slyšte moji zvěst,
kdo na světský jen základ ohled bere,
kdo od spojenců opuštěný jest,
co pohan kol se tísň roty steré,
kde nelze v Řeků důvěrovať lest,
kde pomoc západu je v dali šeré,
ten trosky kupí, jimiž v marném boji
sám sobě hrob si buduje a strojí.

26.

Nechť Turek, Peršan, Antiochan kles',
(toť slavná jména a též skutky slavné!)
však nebes dar to, jejichž zdar se snes,
nám po boku stál v půtce neúnavné,
leč kdyby proti vůli dárce dnes
dar zneužit byl v choutce přeohavné:
tu v krátce bysme ztratili svou slávu,
jež brzy by se stala bajkou davů.

27.

Bůh ví, že nenaleznem v celém voji,
by zmrhal kdos ten vzácný nebes dar;
jak začali jsme slavně, ať dál pojí
se k činu čin až v přežádoucí zdar!
Teď cesty co nám otevřeny stojí,
nad zimou leta co zvítězil žár,
proč nechvátáme k městu, které cíl
je našich snah? Kdož by nám zabránil?

28.

Já svědčím, knížata, a ten můj hlas
i kůry svatých na nebesku slyší,
jej slyší nynější i příští čas:
V boj nový doba zralá jest, ba zvýší
se překážky, čím otáli kdo z nás;
i nejjistější ztratíme, ba v skrýší
svých řader tuším, budeme-li váhat,
pro vraha vidím Egypt k zbrani sáhat.

29.

Děl. Sledoval řeč jeho krátký šum
a brzy povstal Petr, poustevník,
on prostý po boku sed' knížatům,
dalt velké výpravě on prvý vznik.
— Co uniklo teď Bohumíra rtům,
je pravda ryzí, zřejmá, buď mu dík!
Nač pochyb zde? Vše jasné jako den,
vy schválíte to, jedno přidám jen.

30.

Když uvažuji hanbu a vše sváry,
jež děláte i máte o závod,
spor v minění a malé skutků zdary,
jenž mají pouze v nesvornosti vzchod;
tu v jeden pramen svádím velký, starý
všech průtahů a hádek jeden rod,
že různé náhledy a různá zdání
svou vlastní autoritou každý brání.

31.

Kde jeden nevládne, kde od odměny
neb trestu závisí jen výrok soudu,
kde úřad s prací nejsou rozděleny,
tam každá vláda v špatném spěje proudu,
nuž hlavu, různé jež by vedla členy,
si volte, tělo z různých spojte oudů,
trůn s žezlem vlády dejte jedinému
a krále moc a vzhled přidejte jemu. —

32.

Zde stařec zmlk'. Leč jakých řader krov
ti odolají, božský žáre svatý?
Tys háral bouřně poustevníka slovy
a v srdci hněd byl každý rek jím vzňatý,
i pudy vrozené, jímž každý hoví,
po vládě, cti, všem tebou z duši vzaty,
že Vilém s Guelfem nejprvnější z všech
zvou Bohumíra vůdcem v jeden dech.

33.

I souhlasili všichni. Jeho dílem
teď uvážit a druhým rozkaz dáti,
boj začít, s kým a za jakým chce cílem,
a přemožené v zákona jho bráti.
Dřív soudruzi, teď v poslušenství čilém
jsou všickni ochotni mu úctu vzdátí.
Tak snešeno a Fama rychle letí
po šírém táboře to vyprávěti.

34.

On ukázal se vojsku. Vůdce pravý
pro veliký ten úřad všem se zdál,
on v potlesk válečný a na pozdravy
před všemi s klidnou, jasnou tváří stál
a děkoval a vlídným kynem hlavy
slib lásky jich a oddanosti bral,
pak rozkázal, by zitra v ranní chvíli
se ku prohlídce na pláň dostavili.

35.

Na východě se slunce navracelo,
víc nežli jindy plálo zářivě,
kdy s prvním jitrem pod prapory spělo
vše ozbrojené vojsko dychtivě;
ve plném lesku, jak jen mohlo, jelo
před Bohumírem táhnouc po nivě,
ten pevně stál a bedliv patřil kolem
na jezdce, pěší, kterak tihoun polem.

36.

Ty nepřítelko let a zapomnění,
vzpomínko nad vším neúnavně bdící,
dej sílu mi, ať správně ve svém pění
tlum každý s vůdcem jeho mohu říci;
jich pověst dávná, již čas ve mlčení
juž znešvařil, ať zní zas jásající,
ať řeč má tvými okrášlena skvosty
můž' všecky věky vítat jak své hosty.

37.

Hle, Franků zástupy sem první míří,
jich vůdce druhý Hugo, králův brat,
jmí vlasti Isle de France, kde řeky čtyři
zem protékají krásnou jako sad;
po jeho smrti pluky stejně víří
pod prapor, v němž zříš zlaté lilje plát,
jich vůdcem Klotar, statný hrdina,
krev královská mu chybí jediná.

38.

Pak následuje tisíc v těžké zbroji,
za nimi tolik jezdců uhání,
ti úplně se ku předchůdčům pojí
i v kázni, vzezření i ve zbrani:
To Normani, v jich čele Robert stojí,
jich kníže domácí; pak na pláni
se pastýři dva lidu objevili
a dav jich: Vilém, Ademar to byli.

Ti oba dříve ve úřadech kněží
kdys zbožně žili jako sluzi Páně,
na dlouhých vlasech teď jim přilba leží
a denní jejich cvik jsou těžké zbraně;
za prvním čtyři sta vojínů běží,
jich domov Orange i sousední pláně,
z Puy druhý vede stejný počet v boj
a stejně dobrý jest jich mrav i zbroj.

Pak Balduina s vojskem zříš se brát
tož z Boulogně, též Bohumíra lid,
jejž zbožný bratr postoupil mu rád
všech vůdců maje první vůdce být;
a hrabě z Chartres pak se noří z řad,
jenž v radě jest i v půtce mocný štit,
má mužů čtyři sta, v jichž čele jede,
Balduin třikrát tolík jezdeč vede.

Guelf na poli se zjeví vedle něho,
muž, jehož zásluha se rovná štěstí,
až k předkům z Este rodu latinského
on dlouhý rodokmen svůj může vésti,
však Němec vládou i dle jména svého,
dům slavný Guelfů jeho štěpem jesti,
pán Korutan, Dunajských, Rýnských niv,
kde Svévi s Rety obývali dřív.

S tím dědictvím, jež od matčiny strany,
on slavné, velké získal výhody,
lid odtamtud měl na smrt odhodlaný
v boj odvážný i na zlé přhody;
on ve zvyku má v krčmě přečkat s many
při hlučných kvasech zimní nehody;
pět tisíc odtáhlo jich, třetí dil
sem vede, zbytek Peršan jemu zbil,

Lid plavý, bílé pleti, z daleka,
jenž mezi Němci, Franky, mořem leží,
kde Mosela a Rýn kraj protéká,
kde stáda, plody země vždycky svěží;
dál ostrovany, jichž zem neleká
se moře, vstříc mu strmé hráze věží,
ač ví, že neušetří zboží, lodí,
leč v města ba i říše zhoubu vodí:

Těch obou bylo po tisíci, jim
byl jiný Robert pánum; dohromady
dav Brittů věru nebyl silnějším
jež Vilém vedl, královský syn mladý,
toť střelci angličtí; za nimi zřím
od půlu seveřanů táhnout řady,
lid v kožešinách, Irsko oddělené
od světa z lesů hlubokých je žene.

45.

Pak Tankred jde a není v celém davu,
 Rinalda vyjma, kdo by rek byl větší,
 kdo krásnější a spůsobnějších mrvavů,
 bez bázně srdcem velkým on vše předčí;
 a stín-li kalí jeho velkou slávu,
 toť lásky blud jest, jejž on darmo léčí:
 vzplál v zbraně hluk u jednom krátkém mžiku
 a zbijněl mukou, tiži jeho vzlyků.

46.

Je pověst, že v den onen plný slávy,
 kdy Francouzi potřeli perské voje
 a Tankred zápasící do únavy
 byl mrzut prchajících stíhat roje
 a během unaven, ret žizní žhavý
 chtěl ochladiti u živého zdroje,
 si našel úkryt v chladu přesladký
 kol zelenými věnčen sedátky.

47..

Zde dívku viděl u pramene náhle
 až na obličeji celou v oceli,
 pohanka byla a též rety spráhlé
 ji vedly v tento asyl přitmělý,
 on patřil na ni a juž v neobsáhlé
 mu vášni všecky tepny hořely,
 tak byla krásná, Amor zrozen jen
 juž velký vzlet a vítěz, ozbrojen.

48.

I přikryla se přílbou, v útok chtěla
 naň hnát, v tom vojska tlum se blížil sem,
 ač přemohla jej, přec dál uháněla,
 jen z nouze spasila se útěkem;
 však její podoba mu v srdci tkvěla
 jak živa v krásy lesku výbojném,
 on stále událost i kraj ten zřel
 a nový plamen vždy mu v srdci vřel.

49.

Můž' v jeho tváři čist, kdo lásky znalý,
 že bez naděje marnou touhou hoří,
 tak smuten ve proud vzdechů neustálý
 svou duši a své oko k zemi noří.
 On průvod osmi set má okázalý,
 jsou z Kampanie, kde se sklání k moři
 kraj čarowný, pln žirných luk i hor,
 div přírody a luzných krajů vzor.

50.

Za těmi dvě stě Řeků blíže spěje
 jich zbroj železem málo stížený,
 luk se šípy jim na zádech se chvěje,
 meč blýská po boku jim skřivený,
 jich oř je štíhlý, zvyklý v trysk a reje
 bez únavy a málo živený;
 jak v útok tak i v ústup v divém vzteknu
 i rozprášení válčí na útěku.

51.

Jim velí Tatin, Řek to jediný,
jenž latinské ty vyprovázel voje.
Ó Řecko, jaké hanby hlubiny!
či vír ten neohrozil země tvoje?
Jak v divadle tvůj kraj zřel nečinný
a lenivě jak skončí se ty boje!
Teď nelkej, neb je spravedlno nyní,
ne urážkou, že s bídnou otrokyní.

52.

Teď poslední se zástup blíží plání,
leč první cti a uměním on jesti,
toť dobrodružní rytíři, jenž zvaní
děs Asie a blesky v Marta pěsti.
O Argo s Miny zmlkni povídání,
o kole Artuše též mlčete zvěsti!
mdlé před těmi je, věk co zbájil tmavý. —
Leč, kdo jest vůdce, hoden jejich slávy?

53.

Toť z Consy Dudon, nelze vést řec sporně,
kdo rodem větší a kdo statečností,
tož podali se jemu všichni svorně,
víc vykonal, měl větší zkušenosti,
jak mužnost vtělená on stál zde vzorně,
ač šedovlasý přec pln bujarosti,
cti stopy, jizvy, jež má v obličeji,
ran památká, se ozdobou mu skvějí.

54.

Pak Eustach, jenž mimo vlastní chválu
je slavnější svým bratrem Boullionem,
pak Gernand, z Norvéžských jenž rozen králů,
se žezlem chlubí, korunou a trónem;
pak Roger z Balnavilly jede v evalu
juž dávno slavný, Engerlan a shonem
pak za ním nejstatnější co jen slove:
tož Genton, Rambold a dva Gherardové.

55.

S Ubaldem Rosmonda ve statných davu
(on dědic Lancastrův byl) chválí ret,
Obizzo Toskánský též měj tu slávu,
již neuchvátí lačná nepamět,
tři bratři Lombardové v plném právu
zde stůjte: Achill, Sforza, Palamed,
i statný Otto, jenž dobyl štit hbitě,
v němž vysmeká se hadu nahé dítě.

56.

Ni Guasco ani Ridolf nemá mít
zde menší chválu než Quidové oba,
ni Eberhard ni Gerniero tlít
pod mlčením, jež sebou nese doba;
Gildippo s Odoarem uchvátit
kam chcete mne, jejž schvacuje už mdloba?
Vy manželé tak svorní v bitvy vření
ni v smrti nebudete rozdvojeni!

57.

Co nezískáme z Amorovy školy?
 Tou ona ohnivě vždy v boj se stroji,
 jich život jediný jest, když jsou v poli
 po jeho drahém boku ona stojí;
 a vždycky oba jedna rána bolí,
 jim každá rána nepřítel je dvojí,
 když raněn on, tu její slyšet ston,
 když ona krvácí, tu zmírá on.

58.

Však nade všecky děcko Rinald září,
 co ku prohlídce jen jich přišlo sem,
 když královskou kol rozhlédne se tváří
 tak divě něžný — vše se zhliží v něm;
 vše naděje on předčí i své stáří,
 kde květy zdáš — on hýří ovocem,
 když v zbroji plá za Marta držíš jej,
 za Amora když zjeví obličej.

59.

Jej Bertoldu, kde Adiže se pění,
 Sofie čarokrásná porodila,
 tož Bertoldu, jenž báječné měl jmění;
 však z prsů matky hned mu matkou byla
 zas Matilda, a ve všem, k vladaření
 co třeba jest, ho záhy vycvičila,
 s ní stále byl, až mladou mysl jal
 ryk trub, jenž z Východu se rozléhal.

60.

Tu prchl sám (tři lustra neměl ani),
 po březích bloudil kdesi neznámých,
 přes moře spěl a Řecka těkal plání,
 až na východě v dálí vojsko stih.
 Ó útěk přešlechetný, v sledování
 by velkodusný vnuk též za ním tih!
 Tři leta válčí a chmýř vousu měkká
 přec věnčí sotva bradu toho reka.

61.

Po jezdích ku přehlídce přišli pěší,
 v jich čele Raimund, pán Toulouský stál,
 na Pyreneje mlha kde se věší
 od moře, Garonny on lid svůj vzal,
 jich čtyři tisíce jsou, je boj těší,
 jich zbraň je dobrá, tuhý jejich sval;
 lid statečný a těžko říci jest,
 kdo moudřeji a statněj můž' je vést.

62.

Z Ambois Štěpán pět tisíců lidí
 (jsou z Tours a Blois) přivádí sem v boj,
 ač oko na nich samý pancíř vidí,
 přec loudavý to, nestatečný voj,
 kraj lузný, bujný, úrodu jenž klidí,
 též stejně sobě rovných vyslal voj,
 jsou v boji první, když hřmí útok bliž,
 však zvolna chábnou hledajíce skryš.

63.

Pak Alkast s mračnou tváří třetí spěje
 jak před Thebami Kapaneus divý,
 šest tisíc Švýcarů se za ním kreje,
 se srázů Alpských lid to bojechtivý
 a železo, jež v půdu brázdy reje,
 zde v službu čestnější se na meč křiví,
 a ruka zvyklá dobytku jen vlásti
 se nezdráhá i králům odpor klásti.

64.

Tam vznešený se prápor Petrův míhá,
 tož s jeho korunou a dvěma klíči,
 nad sedmi tisíci jej Kamil zdvihá,
 lid pěší, dobře v zbrani se však cvičí,
 a že jej nebe tímto losem stíhá,
 čest dědů obnoviti, ples v něm klíči,
 by aspoň ukázal, že římské sile
 nic nechybí — než kázeň a než píle.

65.

Juž všecky voje přešli do kola
 v přehlídce pěkné, poslední ten všech;
 Bohumír vůdce k sobě povolá
 a vůli svoji všechném zjeví. V spěch
 z vás, nová jitřenka jak vzplápolá,
 v ráz každý vojsko dát se v pochod nech,
 by svaté město dostihnuto bylo,
 čím dřív tím lépe by se překvapilo.

66.

Nuž připravte se tedy ku výpravě
 a k boji, vítězství juž přijde s ním! —
 Ten hovor muže moudrého hned hravě
 všem ostnem k činnosti byl ohnivým;
 i nedočkovost jala všecky, žhavě
 než jitro vzplálo, vstříc jit bojům zlým.
 Však Bohumír přec bázně nepozbývá,
 ač pečlivě ji v hloubi řader skrývá.

67.

Neb jisté zprávy on se dozvěděl,
 že v pochod se dal Egyptský král směly,
 ku Gaze pevnosti že ruče spěl,
 jež hrđou stavbou Syrským krajům čeli,
 a dobře tušil, že by nepřítel
 dřív horlivý tak, teď byl ochabělý,
 toť jeho první sok. Tož těmi slovy
 děl ku věrnému poslu Henrikovi:

68.

Na lehkém člunu rychlém jako střela
 hleď, abys dostih řeckých břehů lem,
 tam čekat má (zvěst jistá mi tak děla
 od muže, jehož zprávám věřím všem),
 princ královský, v němž mocná touha vřela
 k nám připojit se v boji vítězném,
 je z Dánska, přečetný lid vede spolu
 to z krajin dálných, sousedících pólů.

69.

Leč že by mohl lstívý císař Řeků
 i na něm zkoušet obvyklý svůj klam,
 buď přemluvit jej hned ke útěku,
 neb v jiný kraj ho poslat dálší nám,
 ty bdělý rádče, posle můj a reku,
 mým domluv k němu jmenem, rad' mu sám,
 co jeho dobro a co našim zdarem,
 i prodlévání jeho cti že zmarem.

70.

S ním nepřicházej; u řeckého dvoru
 hled' pomocné nám vojsko vydobýti,
 nám nejednou juž slíbené bez vzdoru,
 na které smlouvou můžem nárok mítí. —
 I dá mu listy po tom rozhovoru,
 by bezpečně a jistě mohl jít,
 jej rozloučit se nutí k pospěchu,
 pak myšlenkám svým přeje oddechu.

71.

Dne druhého jak mile otevřely
 se na východě slunci třpytné brány;
 tu trouby ječely a bubny hřměly,
 ku výpravě to signály všem dány:
 Tak v léta úpalu kdy luhy mřely,
 zvěst deště, milé nejsou hromu rány,
 jak divokému lidu byly drahy
 ty zvuky válečné v boj zvoucí záhy.

72.

Tu každý náhle boje touhou jat
 na tělo klade obvyklý svůj zbroj.
 a brzy pod prápory zříš je stát
 u vůdců svých, muž k muži, jeden voj. —
 Jak v ranním slunci skví se, vidíš vlát
 jich korouhve, jak s větrem vedou boj.
 Na hlavní zástavě, jež pne se výš,
 se k nebi vznáší vítězící Kříž.

73.

A zatím slunce, jež s nebeských luhů
 plá na své pouti plujíc k zenitu,
 na zbrojích kouzlí zářných blesků duhu,
 až přechází zrak živém ve třpytu,
 vzduch plný jisker srší kolem v kruhu
 jak moře ohnivé se vlní tu,
 a v zbraně třesk se míší ořů ržání,
 až ohlušení jímá dálnou pláni.

74.

By svoje vojsko chránil od útoku
 tu moudrý vůdce krajem rozesýlá
 ve zbrani lehké četnou jízdu, oku
 by krajina se kolem objevila,
 a zákopníky přidává tém k boku,
 by cesta jimi upravená byla;
 srovnány kopce, strže vyplněny,
 a soutěsky, kde spjaté, otevřeny.

75.

Tu pohanský lid není blíž i dál,
ni město spjaté valy hlubokými,
ni bystrý ručej ani bradla skal,
ni divý les, jenž neproniknut jimi:
Tak veletoků často mocný král,
když vzdme se v pýše proudy kypícími,
nad lemy břehů tryskne bezmezný,
kdo jeho pochod staví vítězný?

76.

Jen Tripolský král, který lid i zbraně
i skvosty taji v stínu pevných věží,
moh' ztížit jejich pochod odhodlaně,
však bál se vyzývat je a mír střeží,
šle dary a je vítá v města bráně,
vše schvaluje, Bohumír z toho těží
a podmínky mu klade, které hned
král v plném znění přijal za odvet.

77.

Tu s hory Seir, jež k obloze se pne
od východu a nade městem králi,
dav křesfanů se rychle v údol hne
směs rodu, stáří, z blízka jako z dálí;
jak k svému otci ku vítězi lne,
jej zrít, s ním mluvit, shon to neustálý
a dary nesou a zbraním se diví,
voj provázeti každý z nich je chtivý.

78.

Blíž mořských břehů Bohumír dál spěje
co možná rovnou cestou chvátá k cíli,
víť dobře, u břehů se loďstvo kreje,
jež potravou jej zásobiti plí,
jím pouze hojnou v tábore se skvěje,
jak v nápojích tak rovněž na obili,
jež řecké ostrovy mu po tají
Kos plný skal i Kreta dávají.

79.

Pod tiži velkých lodí moře stená
i lehkých člunů, že nezbude záhy,
kam hnouti by se moh', pro Saracena
na moři středozemní volné dráhy;
neb spousta lodí Markem vypravena,
neb Jiřím, ligurské kde kynou prahy,
je menší té, již žírná Sicilie
i Anglie, i Holland vlny kryje.

80.

A všecky tyto jednou spjaté vůlí,
— toť věru pouto nejpevnější jest —
kol různých břehů zásobené pluly,
by potřeby vše vojsku mohly nést;
když hranice kol volny naleznuly
a bez odporu ústí všechných cest:
tu v chватu okřídleném tlum jich spěl
za hřichy lidstva tam, kde Kristus mřel.

81.

Však pověst, lží i pravdy posel stálý
a neúnavný, v let se dala již,
že vítězové v jednotu se spjali,
bez otálení že jsou blíž a blíž,
ký počet jich a síla, kterou hnali
se statně v před i jména uslyšíš,
a chválu reků, kteří sem se hrnou,
až na Sioně vládci děsem trnou.

82.

Zlo očekávat horší bědu jesti,
než skutečné zlo v řadrech když se taji ;
kde pochybné jest pouze slyšet zvěsti,
tu v děsu uši všech již naslouchají,
šept zmatený z všech stran si cestu klestí,
jde městem bědným, polem zní a v háji
však starý král, jak hrozí nebezpečí,
se zmítá v děsných rad a spádů křečí.

83.

On sluje Aladin a této říše
pán nový v neustálém trudu žije,
kdys krutý byl, však brzy klesly tise
vše vášně stářím, jež mu na skráň bije;
on o Francích tu podivnou zvěst slyše
že město dobýt chtějí, hořem nyje,
k starému strachu novou bázeň pojí,
neb nepřátel i poddaných se bojí.

84.

Neb ve svém městě smíšený má lid,
zde různé víry vyznávači byli,
část menší, slabší volí Krista ctít,
část silnější se k Mohamedu chýlí.
On Siona když dobyl, upevnit
své sídlo tam když chtěl, tu rychle pili
všem pohanům ulehčit v břemenech
a křesťany jen stížit v daních všech.

85.

Myšlenka tato uspalému pudu,
jenž dlouho dřímal lety skonejšen,
žár nový vdechla k nešťastnému bludu,
že víc než jindy po krvi práh' jen ;
had rovněž, v zimě který uspán v hrudu
se dobrý býti zdál i neškoden,
se vzbudí zas, tak ukrocený lev
když podrážděn, svůj starý vzpruží hněv.

86.

Zřím, pravil, podle lidu svého plesu
jak zrádná sběř to, jisté znamení,
ta libuje si ve obecném děsu,
smích ostatních ji budí kvílení,
že k mému pádu, přesvědčení nesu,
lest spřádají, jsou k zradě spojení,
jak nepříteli mému tajně snad
by v noci mohli brány zotvírat.

87.

To nestane se! Předejdu jich plány
 a napřed schladím žhavou pomstu svou,
 je povraždím, za příklad v obět dány
 i děti v lůně matek zahynou,
 jich domy spálím i jich chrámů brány,
 toť mrtvým hranicí buď osudnou,
 a nad jich rovem věren slibům svým
 za obět kněze jejich povraždím.

88.

Tak hanebník plán ve svém srdci spřádá,
 však nevyplní zámysl svůj podlý,
 ne soucit k nim že ve hrud' se mu vkrádá,
 jen z mrzké bázně s touto vraždou prodlí,
 když první bázeň k zuření jej bádá,
 zas druhá dělá jemu nepohodlí,
 chce otevřenou nechat cestu sobě
 a přiliš soký nepodráždit k zlobě.

89.

Co může zatím zuřivost svou zkájí
 a jinak hledí utišit svůj vztek,
 kol hradeb chaty boří v luhu, háji,
 vše ničí, pálí, kde by Frankům vděk
 luh kynul k pastvě nebo střecha k stáji,
 on v trosky mění každý příbytek
 i zdroje kali v luhu naposledy,
 do vody hází smrtonosné jedy.

90.

Jak divoký, tak jest i obezřelý
 i ohraditi káže Jerusalem;
 tři strany dobře opevněny čněly,
 jen sever kyne v opevnění malém;
 to sotva chytré oči jeho zřely,
 juž slabé zdi přepevným věncí valem,
 a v spěchu hromadí tam množství všeho
 i žoldáků i lidu poddaného.

ZPĚV DRUHÝ.

1.

Go tyran zatím hotuje se k boji
tu Ismen jednou přijde k němu v tísi,
ten Ismen kouzelník tu před ním stojí,
jímž mrtví z hrobu vyjdou, cítí, dýší,
ten Ismen, jehož zaříkání boji
se Pluto sám ve pekelné své říši
a půjčuje mu duchy k dílu zlému,
jež poutá, pouští, jak je libo jemu.

2.

Ted' Mohameda ctí, dřív křesťan byl,
však staré zvyky nemůž' zmoci v sobě,
tož ku špatnostem, jež si vymyslil,
že nezná, mate často víry obě;
ze sluje skalné nyní vystoupil,
kde černé řemeslo kul k lidské zlobě,
ven vyhání jej státu nebezpečí,
by zlému králi poradil zlo větší.

3.

Bez překážky juž — řeč mu s retů kane —
sem vítězného vojska míří let;
co dělat sluší nám, nuž ať se stane,
silnému nebe pomáhá i svět,
co král a vůdce činit můž, ó pane,
vše učinil, vše předzvídal jsi hned,
by každý tak svou splnil povinnost,
hrob našla by zde neprátele tvých zlost.

4.

Co na mne, rád chci v nebezpečí všem
i v práci věrným druhem tobě býti,
co rada kmeta může, všecko vem,
co kouzel síla může spůsobiti
i andělé, jichž pád byl údělem,
na práci naši mají podíl mítí,
leč odkud začnu kouzla čarující,
jak pomohu ti, nejdřív chci ti říci.

5.

V křesťanském chrámu tam se obraz tají
a ve podzemí svítí na oltáři
té, již za matku boha pokládají,
jenž pochován zde, tí křesťanští lháři,
pod závojem ho zahalený mají
a před obrazem věčné světlo září
a dary visí kolem v směsici,
jež pověreční dali věřící.

6.

Hleď do tohoto vniknout úkrytu
a vlastní rukou unes obraz sám,
jej pečliv ukryj v svoji mešitu,
já zaklínáním pak se postarám,
že hradbám tvojim v pevnou záštitu
on bude, dokud vzácný bude vám,
tvé město nedobytné bude s krajem
a bezpečné tím novým velkým tajem.

7.

To děl, on uvěřil a nedočkavý
v chrám křesťanský hned řídí kroky své
a kněze překoná i zbožné davы
a čistý obraz hříšnou rukou rve,
v chrám pohanský pak unáší lup dravý,
kde obřad nectný nebe k hněvu zve,
na místo nesvěcené staví jej.
Juž zaříkání mumlá čaroděj.

8.

Leč sotva jitro nový zábřesk vzplál,
tu nečistého chrámu strážce bdělý
více obraz nezří, kam jej včera dal
a darmo kolem prohlédá chrám celý.
Hned řekne králi to, ten hněvem vzplál,
na strážce obořil se zdivočelý
a myslil, křesťan obraz ukrad' jistě,
by utajil ho, skryl ho v jistém místě.

9.

Ať lup ten zbožná ruka vykonala,
 ať nebe ukázalo sílu svou,
 by obraz, na němž paní jeho plala,
 víc nebyl znectěn službou pohanskou,
 ať lidskou snahou tato věc se stala,
 neb pomocí ať nebes zázračnou,
 přec zbožný věří, ne že lidskou mocí,
 leč divem božím to se stalo v noci.

10.

Hned po obraze král se všady pídí,
 chrám každý prohlídne, v dům každý vniká,
 chce velkou odměnu dát tomu z lidí,
 kdo úkryt udá nebo loupežníka,
 svým kouzlem Ismen, kde jen může, slídí,
 však darmo namáhá se, čáry říká,
 buď jak buď, nebe stále obraz chrání
 ku hanbě jeho i všech zaříkání.

11.

Když viděl král, že tají v mlčení
 se zločin, křesťanům jejž k vině klad',
 zášť vyšlehla v něm v divém plameni,
 vztek bezmezný na duši jeho pad',
 ves ohled pomíjí, jen pomstění
 můž' v hněvu jeho žáry svatí chlad.
 Ať zhyne, vztek můj najde aspoň cíl
 ve řeži všech, kdo obraz uloupil.

12.

By vinník skrýt se nemoh', nevinný
 zhyň, spravedlivý — leč kdo tím je tady?
 Zde každý vinník, ani jediný
 z nich přitelem nám nebyl beze zradы!
 V trest nový z hřichů starých příčiny
 mám dost, byť mnohý bez vší v tom byl vady,
 nuž vzhůru, moji věrní, valem spějte
 a v městě všecko palte, zabijejte!

13.

Tak pravil ku svým král, však nemeškala
 zvěst křesťanům hned o tom zprávu dátí,
 jak ohromeni byli, úzkost jala
 je před smrtí, již blízko zřeli státi.
 Co útek zde? Co obrana tu malá?
 Nač omlouvat se a co platno lkáti?
 Však plachý ten a nerozhodný lid,
 tam kde jej nejmíň čekal, našel štit.

14.

V jich středu dívka žila dospělá
 velkého ducha, vzácné spanilosti,
 leč krásu u ní ceny neměla,
 když za ozdobu nesloužila ctnosti,
 v chudého domku stěnách nesmělá
 své vděky kryla lidské zvědavosti,
 před nápadníků utajena tlumem,
 před světa chválou, pohledy a šumem.

15.

Však není stráže, jež by mohla cele
skrýt před obdivem světa vděk i krásu ;
ty, Lásko, každou odhaluješ směle,
až v mládci lásku vznítiš ve úžasu,
hned slepá, Argus hned, ty v stíny ztmělé
teď halíš zrak, teď otvíráš ho jasu,
přes tisíc stráží řídíš v dívky byt
i nejctnostnější cizích očí svit.

16.

On sluje Olind, Sofronie ona
v též městě žijí v stejně víry svazku,
on skromný tak a ona bezúhonná,
dost chtěl by, málo doufá v její lásku
a neždá nic, jen v taji touhou stoná,
jej ona nezná, nezří, a on v sázku
té lásky život dá, jí neviděn,
jí neznámý a snad jí zavržen.

17.

I slyší ona zatím, co se chystá
na bědný její lid, mezi nímž žila,
jí, která ctnostná, šlechetná a čistá,
v tom napadlo, jak by jej zachránila,
i vítá nápad rozhodná a jistá,
však panenský stud, který nezrušila,
se chvíli brání — však stud podlehnul
sám smělosti se stal, jak vyšlehnul.

18.

I vyšla, ač nenesla na odiv,
přec neskrývala zářnou krásu svoji,
šla sama, cudným krokem jako dřív,
zrak sklopila, šla rychle ve závoji ;
zda umění či nevšimavost div
tak vzácné krásy v její tváři strojí ?
S přírodou láska s nebem v ní se skvějí
a nevšimavost — umění jest její.

19.

Zrak nezvedla, ač každý patřil na ni,
ctná děva, v palác krále vešla pak
a neustoupla, v hněvu divém plání
když upřel na ni pronikavý zrak.
Já vedu tobě — zatím bez meškání
nad lidem mým stav svého hněvu mrak --
já spoutaného tobě toho vedu,
jejž hledáš, takou jenž ti strojil bědu.

20.

Ctnou smělostí a září zděšený,
již plálo její oko svaté, tisíce,
král zpola zlekán, zpola zmatený
v svém pohrdání mírnil se i v pýše,
ó jistě byl by láskou raněný,
leč svatou přísností zjev její dýše ;
hrud vzdornou krásu vzdorná těžko chytí
a lásku pouze slibná přízeň nítí.

21.

Děs, nejistota, plamen záliby
 když láska ne, ve hrudi kmeta vřely.
 Vše vypověz, mé slovo přislíbí,
 že bez úhony bude tvůj lid celý !
 A ona: Králi, zbav se pochyby
 před zrakem tvým zde stojí lupič smělý,
 má ruka vzala obraz přes vši stráž,
 já jsem, již hledáš, mne jen trestat máš.

22.

Tak dala losu všech svou krásnou hlavu
 ve obět jistou, by spasila vlast.
 Lži velká, kde je pravda v plném právu,
 jež vedle tebe mohla by se klást?
 Dlel v úžasu a proti svému mravu
 v hněv neupad', jenž začínal jím třást
 i ptal se jí: Rci, kdo ti radu dal,
 i toho zjev, kdo v díle pomáhal?

23.

Já nechtěla mít slávy účastníka
 ni v nejmenším a v celém tomto pádu
 tvůj padniž na mne hněv co na vinníka,
 já vykonala, já si dala radu. —
 Nuž smělosť tvoje jediná ať pyká,
 mou zkusiš mstu, vše vinou tobě kladu !
 A ona: Tak to spravedlivě jest,
 jak sama slávu, sama chci mít trest.

24.

Tu v tyranovi vzbudil se hněv starý
 i táže se: Rci, kde ten obraz skryt?
 — Já neskryla ho, já ho vrhla v žáry,
 jej spálit zdálo se mi slušné být,
 tak nebude víc znectěn, v hříšné spáry
 pohanské roty nepadne, však mít
 chceš lupiče i lup — to žádáš mnoho,
 ten nikdy neuzříš — zde vidíš toho.

25.

Jsem lupičem? Jest čin můj zločinem?
 Jeť právo vzít, co vzalo násilí ! —
 Hněv tyrana tu divým ručejem
 se vzpjal a chvěl jím, řval jak zběsilý,
 že smíří se tvé krásy půvabem,
 víc nedousej, ó duchu spanilý,
 sám Amor darmio z luzné krásy tvojí
 štit proti jeho hněvu tobě strojí.

26.

I chytnou dívku a král rozhněván
 jí odsuzuje k smrti na hranici,
 juž cudný závoj i šat jest jí sdrán,
 rve kypré páže pouto hlodající;
 však mlčí, není úzkosti v plen dán
 jen pohnut jest duch její; s klidnou licí
 zde stojí před ním, nemysli, že bledá,
 lesk čistoty se ve tváři jí zvedá.

27.

Zvěst roznesla to městem mezi lid
a se zástupem též se Olind řítil,
čin jistý byl, leč kdo by mohl být,
jenž podnik jej, to Olind v srdeci cítil,
ji nejen v poutech, ale na smrt jít
když uviděl, čin smělý v něm se nítil,
jak viděl katy chystati se k trestu,
v lid vrh se střemhlav, jím si klestil cestu.

28.

A křičel na krále: Ne, vinna není
tou krádeži, ji šílenství jen zmítá,
rci k plánu, odvaze a vyvedení
té práce zda můž' býti žena hbitá?
Jak, pověz, strážců oklamala's bdění?
Lstí jakou vzala's obraz ostražitá?
Nuž všecko zjev! — Já obraz vzal jsem, pane!
(K ní bez lásky on takou láskou plane!).

29.

A pokračuje: Já jsem v mešitu,
tam pro světlo a vzduch kde otvor kyne,
se v noci vkrad' a v tajném úkrytu
slez cestou neschůdnou ve šerí stinné.
Mou sláva buď i smrt, mým v zákmitu
buď plamen ten, jenž k nebesům se vine,
né buďte řetězy, i kůl buď mým,
by jiný bral mi vše to — nestrpím!

30.

Zrak zvedla Sofronie, z hlubiny
kterého soucit nevyslovny svítí.
— Proč přicházíš sem, bědný, nevinný,
ký úmysl či šílenství té říti
v zmar jistý? Duch můj dost je hrdinný,
co snéstí lze, on hodlá na se vzítí,
tak ubohá přec nejsem v srdeci svém,
bys musil v smrti být ným soudruhem.

31.

Tak praví k němu, leč v šlechetném vzdoru
on myšlenky své vzdát se nehodlá;
ó divadlo, kde v nevidaném sporu
ctnosť velkodušná s ryzí láskou plá,
kde vítěz v smrti se bere bez odporu
a padlého zisk odměna je zlá!
Však větším hněvem vzplála krále zloba,
když tvrdošijně vinili se oba.

32.

I myslí král, že jemu k posměchu
muk jeho trestem oba pohrdají.
— Nuž věřím oboum, volá bez dechu,
ať oba důstojný vděk za to mají!
I kyne sluhům a ti v pospěchu
jej vážou řetězy a připoutají
ho na též hranici ku témuž kolu
od sebe tváří ale zády spolu.

33.

Juž hranice kol nich se k nebi nese,
 juž zažihá se záře plamenná,
 v plác Olind vypukne, hlas se mu třese,
 když praví k té, jež tak s ním spojená:
 Toť tedy pouto, po němž v sladkém plese
 jsem toužil, bys mi byla snoubená,
 toť tedy žár je, o kterém jsem snil,
 by stejnou mocí hrud' nám rozvlnil?

34.

Ach, jiný plamen, Lásko, pouta jiná
 jsi slibovala, než jsi dala nám!
 Teď věčně v smrti nás tvé pouto spíná
 a v žití každý kráčel sám a sám!
 Ó blah jsem, aspoň stejnou smrti hyna
 že na hranici s tebou prodlévám,
 když v loži ne — tvůj osud krutý jest,
 můj ně, vždyť mohu s tebou tu smrt nést.

35.

Ó smrti má, tvé blahořečím zlobě!
 Ó blahá moje muko v plamenech!
 Jen řadra k řadrům když tiskneme sobě
 a duši vydechnu tvých na ústech,
 jen spolu když se sloučí v jedné době
 z těl vzletna k nebi poslední náš dech!
 Tak volal v lkání, ona v povzdechu
 mu hlasem něžným dala útěchu:

36.

— Myšlenky jiné, jiné nářky, druhu,
 za vyšším cílem vyžaduje čas,
 na hřichy myslí své i na zásluhu,
 jež bohem v nebi očekává nás,
 trp jeho jménem v muk plamenných kruhu,
 buď sladce ti, buď vesel, viz ten jas,
 jímž nebe plá a slunce viz jak zdá se
 nás těsit a nám kynout k jisté spáse!

37.

Křik vypukne tu ve pohanů davu,
 lká v tají křestan. Když ji zřel, jak čistá,
 cos nezvyklého proti jeho mravu
 se krále chápe, v soucit že se chystá
 i cítí to a brání se, pryč hlavu
 pak obrátí a opouští ta místa.
 Ty Sofronie jediná jsi stála
 a v pláči všech tys pouze neplakala.

38.

V té tísni všech sem rytíř jede v chватu
 zevnějšku vznešeného davem lidí,
 dle zbraně cizinec a podle šatu
 bys řek', že z dlouhé cesty směr sem řídí,
 zjev tigra hoří mu na přilby zlatu,
 ctné znamení, všech zrak se po něm pidí,
 je Klorinda v boj sobě vyvolila,
 lid neklamal se, ona též to byla.

39.

Od mládí útlého se stranila
vloh, zvyků ženských, jehly, vřetena,
Arachny pracím vždy se bránila
dlaň její s pohrdáním vznešená
a přísnost v poli, ctnost ji chránila,
ne měkký šat a jizba zavřená,
tvář ozbrojila lednou hrドstí
a líbila se všem v své přísnosti.

40.

Juž děčko něžnou ručkou uzdu chytla
v let smělý řídic divokého hřebce,
ted meč, ted píka v ruce jí se kmitla,
běh ztužil údy jí, hra míčem, křepce
po stopě medvědů, lvů brzy lítla
hor srázy, lesní klest jak divě depce!
Šla do války a v těch jak v lesů šeří
se zvěří mužům, mužem zdála zvěři.

41.

Ted z Perských končin juž se navrací,
kde proti křesťanům boj vedla tuhý,
kam vkročila, tam země krvácí
a těly kryto moře jest i luhy;
i udivená zrak svůj obrací
ku hranici, zří odsouzence, druhý,
chce zvědět pravdu, staví oře běh
a cestu sobě klestí v zástupech.

42.

Ty ustupují — bliže kráčí ona,
zří oba svázané — se zastaví,
jak dívka mlčí, mladík vzdechy stoná,
jak silnějším jest slabší pohlaví,
jak soucit jen v něm účinek ten koná,
ne vlastní muky osten bodavý,
jak mlčky ona k obloze se dívá,
jak smrtí před ní mizí svět a splývá.

43.

I schvátila ji něha, zaplakala
nad oběma, však mnohem větší žal
nad tou cítila, jež tu mlčky stála,
víc tichý klid ji nežli vzdechy jal,
i nemeškala, starce hned se ptala,
jenž nejbliž vedle ní tu divák stál:
— Rci, kdo jsou tito a ten krutý trest
zda losem jejich nebo vinou jest?

44.

Tak ptala se, i odpověděl kmet;
vše stručně říci pravdivě však pilí
i trne ona, slyšíc to ví hned,
že nevinnými oba stejně byly,
smrť zamezit jich uvažuje v let,
zda prosby, zbraně zda by posloužily,
i běží k ohni, zarazit ho káže,
ač chytal juž, a dozoreců se táže.

45.

— V té kruté práci, děla, nikdo zas
dál pokračovat ať se neosměl,
chci mluvit s králem, ujišťuji vás,
že nevytkne vám, proč jste otáleli!
A stráže poslechli, tak její hlas
i královský zjev na ně účin měly;
pak zpátky ku králi šla, polovic
on cesty neurazil, spěl jí vstříc.

46.

— Jsem Klorinda, snad slyšel's o mne již,
mě jméno znáš snad i přicházím, pane,
bych víru naši bránila i říš,
chci s tebou hájit město obléhané,
chci v každý podnik, jejž mi uložíš,
nezhrdám malým, po velkém duch plane,
ať v poli chceš či na válečném voze,
vše přijmu neb v zdích města ve záloze.

47.

A mlčí; praví král: Rei, kde jest země
od Asie dál i od slunce dráhy,
ó slavná děvo, kde jest lidské plémě
tvé eti neznalé, slávy tvé i snaby?,
Teď slavný meč tvůj když se druží ke mně,
můj zmizel strach, cit útěchy znám blahý,
víc odvahy jsi ve mne vlila v boj,
než kdyby přišel celý velký voj.

48.

Juž skoro tuším, že Bohumír váhá
kdes jinde — ale ty mi pomaháš,
nuž oceněna buď tvá velká snaha,
jen trudné, velké podniky mít máš;
nad vojsko mé ať tvoje žezlo sahá,
buď zákonem, co ty mu v rozkaz dás.
Tak odvětil, za chválu zdvořilý
dík vzdala mu a děla po chvíli.

49.

— To neslychané bude se ti zdát,
když odměnu před službou žádám sobě,
však dobrota tvá silí mne, že rád
mne odměniš, chci oběti tvé obé
za služby své, jest pochybný ten pád
a křivda spáchána tu, pravím tobě;
však zamlčím to i znamení jistá,
jež důkaz jsou, že duše obou čista.

50.

Nechť obecně se všichni domníváte,
že obraz vzaly ruce křesťanů,
mne všeobecné zdání nepomate,
mám důvody a při svém zůstanu;
věř, znectěny jsou zákony nám svaté
tím dílem čaroděje, v pohanu
chrám vydán byl neb zakázáno jesti
tam modly a tím méně cizí vznéstí.

51.

Nuž myslím Mahomed že učinil
ten zázrak velký, by ukázal davu,
že nesluší se, aby poskvánil
se chrám nás cizím božstvím proti právu;
ať Ismen dále stopuje svůj cíl,
ať dále čaruje si pro zábavu:
toť jeho zbraň — nám sluší meč a střela,
toť umění i naděj naše celá.

52.

Tak děla. Král, ač těžko doved' v shodu
v svém srdeci uvést soucit s ukrutností,
chtěl zalíbit se ji, šel ve průvodu
v té věci její rozum s důstojností.
— At žij! propusťte je na svobodu!
Kdo odolat by moh' tvé výmluvnosti!
At právo to či milost, propouštím
zde nevinu, buď vina darem tvým!

53.

Pout zbaveni jsou a zastaven soud.
Ký Olinda los čeká blažený!
čin jeho velký musil jí též hnout
a lásky cit v ní vznítit plamenný;
ne vinník s hranice jde zbaven pout,
k oltáři kráčí ženich milený,
chtěl umřít s ní, teď její káže cit,
když nemřel s ní, by aspoň s ní moh' žít.

54.

Král nebezpečí tušil, podezřivý
tak velké, dvoji etnosti on se bál
i přinutil je táhnout v cizí nivy
až za hranice Palestiny v dál.
Pak dál prováděl zámysl svůj mstivý,
více vyhnal jich a jiné v pouta jal.
Jak smutně opouštěli domov sladký,
své mladé děti a své staré matky!

55.

Ó těžký rozchod! Královský hněv stih'
jen muže zbujně a zdravého těla,
leč slabé pohlaví a kmetů mdlych
lest jeho v zástavě si zadržela.
Kol mnozí bloudili, část větší jich
— je hrdošť více než bázeň poháněla —
se s Franky spojila jich stíhnouc tlum,
jenž téhož dne se bližil k Emausům.

56.

Jsou město Emausy, zkad možno záhy
po krátké pouti stíhnout Jerusalem,
kdo vyjde ráno, dojde konce dráhy
než slunce poledním se zaskví palem.
Ký ve Francích ta zvěš cit vzňala blahý,
jak bouřně vzrostla výš jich touha valem!
Leč slunce juž se loučí s obzorem
i káže vůdce lehnout táborem.

57.

Juž stány rozpjaty a slunce stojí
nad oceanem v slední svojí kráse,
dva rytíři tu náhle v cizím kroji
se objeví, že cizinci jsou, zdá se,
jich každé hnutí mluví o pokoji,
co přátelé jdou k vůdci, v krátkém čase
co posli z Egypta se uvádějí
a druži pážat, heroldů se skvějí.

58.

Z nich první sluje Alet, původ měl
z nízkého rodu, z chátry on se vznes,
teď prvním říše úřadem se skvěl,
řeč jeho lstí a pochlebenství směs,
vloh různých, mravů jemných byl, kdy chtěl
klam spřádal hned a podvod jeho ples,
byl mistr pomluv, které plny zdoby
se chvála zdají a jsou obžaloby.

59.

A druhý Argant, Čerkes to, jenž k dvoru
se královskému dostal z dálných zemí,
stal satrapem se říši na podporu,
co válečník pak vynik mezi všemi;
muž prchlý, neúprosný, plný vzdoru,
v boj neúnavný, k hádce nikdy němý,
každého boha tupitel, jenž rád
svůj důvod jen a zákon v svůj meč klad'.

60.

Ti ždáli slyšení, a chvíle blízká
je přivedla ku Bohumíra tváři,
šat jeho prostý byl a židle nízká,
kol něho v sboru všichni pohlaváři;
leč pravá cena sama sebou blýská,
i zanedbaným zevnějkem víc září.
Však nedbale se Argant přiblíží
jak velikán, jenž všecko přehlíží.

61.

Leč na svá řádra Alet ruce chýlí,
hled k zemi uklání a klopí hlavu,
čest největší mu rychle vzdáti píli,
jak v jeho země zvyku to a mrvu,
pak začne mluvit, přesladkých slov čilý
proud z úst mu spěje ve bouřlivém splavu
a Frankové, jenž syrsky rozuměli,
hned chápali, čím rtové se mu chvěli.

62.

— Ó vzněšený a hoden jediný,
že poslouchá tě takých reků řada,
jenž dobře vědí, říše, vavříny
že dobyla jim síla tvá i rada,
za sloupy Alcida a v končiny
i našich krajů jméno tvé juž padá,
zvěst slávy tvé z Egypta na vše strany
o tobě vypráví, ty svrchovaný !

63.

A jediného v světě chtěl bych znát
 jak div kdo činy tvé by nepojímal,
 však vladař můj, ten úžasem byl jat,
 ba více se zálibou se jich všímal,
 jim naslouchati přál si tolíkrát,
 on miluje, proč jiného děs jimal,
 tvou udatnost, a chtěl by přátelstvím,
 když vírou nelze spojencem být tvým.

64.

Tím krásným důvodem on veden chvátá
 tě za přátelství, za mír požádati,
 buď rekovností shoda vaše spjata,
 když náboženstvím nemůž' se to státi;
 však slyší teď, že hodláš jeho brata
 a druhá s trůnu svrhnut, z říše hnati,
 chce, horšimu by předeslo se v čas,
 svíj úmysl ti zjevit skrze nás.

65.

I myslí tak: Byť tím byl spokojen
 co posud slavným vyzískal jsi bojem,
 by sousední kraj nebyl ohrožen
 ni Judea tvých bojovníků rojem,
 můj pán ti slibuje, že upevněn
 by nejistý tvůj stát byl jeho vojem,
 my spojení; — jak s Turkem Peršan moh'
 by doufati, že tuto říš by zmoh'?

66.

Tys velké věci v malé podnik době,
 jež zapomnít nemůž' příští zvěst,
 tys města, vojska dobyl, času zlobě
 tys vzdoroval a nových našel cest,
 že trnou děsem a se chvějí v mdlobě
 vše kraje v blíž i dál tvé jařmo nést,
 byť třeba ještě nových dobyl říší,
 tvá sláva, uvěř, nemůž' býti vyšší.

67.

Teď slávy svoji na vrcholi dliš,
 tím více nejistých se válek chraň,
 když zvítězíš, jen zvětšíš svoji říš,
 však laurů více nezíská tvá skráň.
 Říš dobytá se ztratí mnohem spíš,
 s ní česť zároveň, selže-li ti zbraň,
 jest odvážné, když nejisté a málo
 se proti velké jistotě v hru dalo.

68.

Snad rada těch, jenž v hrudi závisí cítí
 nad tvými výboji, tě dále žene,
 či myslénka, že musíš vítěz býti,
 či ona vůle, což jest přirozené,
 jež v srdci rekoveném se nejvíce níti,
 zřít zbité národy a podmaněné,
 tě nutí k tomu, bys vzdoroval míru
 v té míře jako jiní války víru?

69.

Ty ženou Tebe drahou tou dál spět,
již osud náhle tobě otevírá
a nezarazit meč svůj v pochvu zpět,
kterému všady vítězství vstříce zírá,
až Asii kol spustoší tvůj let
a ve prach klesne Mohameda víra:
Ó sladké věci to a sladké bludy,
z nichž vznikají pak škody jen a trudy!

70.

Leč vášeň-li tě nezaslepí žhavá
a nezastíní rozumu ti svít,
zřít můžeš, kam tvůj meč se prosekává,
jen čeká strach — však ne naděje kmit,
věř štěstí různě mění se a dává
zlé s dobrým v pestré směsi na odbyt
a přečasto v let směly, velkolepý
pád následuje obrovský a slepý

71.

Rei, Egypt hne-li tvé se ke škodě,
on vládne radou, zbraněmi i zlatem,
a Peršan, Cassanův syn ve shodě
i Turek v nový boj se vzmůži chvatem,
kde sily nabereš v té nehodě,
kdo štitem bude v útoku ti vzňatém?
Či zlomyslný sousední král v Řecku,
s nímž smlouvu máš, má důvěru tvou všecku?

72.

Však víra řecká — jako víra žádná,
ty z jedné zrády uč se znát i jiné
i tisíc jich; sběř lakotná i chladná
co lsti vám strojí v mysli nehostinné,
když průchod upřela vám, myslíš zrádná
že život pro vás nasadí a zhyne?
Když cesty volné všem jich zavrel hněv,
ty myslíš svou že pro vás dají krev?

73.

Či kladeš všecku svoji naději
na tyto davy, v jejichž sedíš kruhu?
Mniš spojené že zmůžeš snadněji,
jak z rozptýlených nadělal jsi sluhů?
Však zástupy tvé zřídly, rychleji
boj zkrušil je a nouze v pouště luhu,
tvůj nepřítel když novým sokem zdvojen
a s Turkem, Peršanem když Egypt spojen.

74.

Však nechť i myslíš osudem že dáno,
že přemoci tě žádný nemůž' meč,
buď konečně i to ti nebem přáno
co přeješ si, vždy vítězný jdi v seč.
Hlad přemůže tě, nebi žalováno!
Kde proti němu úkryt, štít a léč?
Nuž oštěp vztyč a meč tas proti němu,
dál důvěřuj o vítězství snu svému!

Ty žírná lada pustá nalezneš
a vypálena rukou obezrelou,
zdě tají obilí a strmá věž
než přišel's, úrodu juž skryla celou ;
čím pěchotu i jizdu živit chceš,
s kterými vnik jsi až sem s myslí smělou ?
Diš : Na moři mám lodstva valné roje . —
Což závisí na větru žití tvoje ?

Či vichrům rozkazuje též tvé štěstí,
je poutá, pouští podle libosti ?
Či moře nárkům všem jež hluché jesti
tě slyšíc jen k tvé svolí žádosti ?
Či Turek, Peršan, ó slyš moje zvěsti,
když s námi sdruží se, zda v svornosti
tak velké lodstvo nevypraví, zlým
jež odporem by lodím bylo tvým ?

Dvojího vítězství ti potřeba,
když z toho čest chceš míti podniku,
pád jediný tvé sily vystřebá,
čest, vojsko ztratiš jednom ve mžiku :
zde v poušti lid tvůj zhyne bez chleba,
když lodstvo tvé se schýlí v zániku,
a jestli padneš ty zde v naše jarmo,
tvé lodě budou vítěziti darmo.

Nuž pakli ještě nyní v svéhlavosti
ty míru, spolku s Egyptem se straníš,
tu (odpušť, pravdu dím-li,) svojí ctnosti
tím úmyslem v květ vypučeti bráníš ;
změň nebe ducha tvého, jenž boj hostí,
kéž sladkým mírem nás i sebe chráníš,
ten oddech Asii konečně přej
a plodů vítězství svých užívej !

A vy, s ním jenž jste nesli nebezpečí
a namáhání, druzi jeho slávy,
v boj nový vydávat se horší, větší
vás osud nelákej víc do únavy.
Jak plavec bouři vyváznut má péči
vést v přístav lod, kde kyne mír mu pravý ;
vy plachty byste nyní měli stáhnout
a ne po moři ukrutném zas práhnout.

Zde ztichl Alet. Šept kol hlaholí
na jeho řec z úst reků hněvivý,
i zjevno bylo, s jakou nevolí,
ten jeho návrh všem se protiví ;
tři, čtyřikrát pak vůdce okolí
své přejal zrakem, čet' co bouřlivý
mrak skrání věstil, utkvěl na Aletu,
jenž nedočkavě čekal na odvetu.

81.

Děl: Posle, tady vyloží's vše hladce,
hned zdvořile, hned hroze výhrůžkami.
Když skutky naše velebi tvůj vládce,
líp pro něho a mír buď mezi námi!
Však válkou kde nám vyhrožuješ sladce,
v niž celé pohanství chce jít s vámi,
tož odpovím jak mívám v obyčeji
a v prostá slova jasný smysl skreji.

82.

Věř, že jsme tolík vytrpěli běd,
v jasu i bouři, na souši a moři,
by konečně moh' každý volně vjet
v ty svaté zdi, po kterých touhou hoří,
by u boha strom zásluhy nám zkvet
a volnost městu, otroctví jež moří;
ten veliký a svatý záměr máme,
česť světskou, říš i život jemu dáme.

83.

Ne z lakotných, ctižádstivých pudů
jsme vyjeli sem; ta nám cizí touha,
bůh osvobodiž naše srdce z bludu,
ten zažeň mor, čí hrud' se mu jím rouná,
a nedopust, by v jednom našel půdu
ten sladký jed, jenž otravuje zdlouha,
však jeho ruka, která tvrdé hrudi
led proniká, v něm kouzlo něhy budí,

84.

Ta hnula námi, vedla naše sbory
a vyrvala nás z nebezpečí všech,
ta řeky suší, v pláně mění hory,
žár bere létu, zimě mrazu dech;
ta konejší i moře bouřné vzdory
a poutá, mírní divých větrů spěch,
tou města dobyta a vypálena,
tou vojska pobita a rozptýlena.

85.

Tou naše touha, naše naděj živa,
ne z našich mdlých a křehkých, slabých sil,
ne z vojska, Grecie co živí lstimá,
ne z toho, Frank jenž dal nám za podíl.
Víc neopustí nás ta dobratívá,
nechť vše nás klame, ona jen náš cíl;
kdo ví, jak ona brání a jak raní,
ten v nebezpečí spolehá jen na ni.

86.

Leč pomoc svoji byť nám měla vzítí,
ať tajným soudem nebo naši vinou,
kdo z nás by nechtěl tam pohřben býti,
kde bůh náš v hrobku uložen je stinnou?
My umřem! jiným přáti budem žítí,
my umřem! pomstu vznítíme však jinou!
Náš lós nebude světu ku posměchu
a naše smrt nám nevynutí vzdechů.

87.

Ó nemysli, že míru nepřejem,
a vyhnout se mu chcem jak jiný boji,
nám milo, když tvůj král nám přítelem
a vítáno nám, když se s námi spojí.
Rei, o cizí jen proč se stará zem,
či Judeu snad zove říší svojí?
Ať nestará se cizí o výboje
a v klidu země ať spravuje svoje!

88.

Tak odvětil. Leč schvácen hněvu hnětem
juž Argant plál, to projelo jej mečem,
i netajil se tím a vzdutým retem
v před postoupiv dal odvet vůdce řečem.
— Když nechceš mír, měj válku, šírym světem
dost k sporu látky všady je i k sečem!
Ty nechceš mír, boj na té přikvačí,
náš první návrh když ti nestací!

89.

Lem pláště svého chyt' a v lůno stočil,
slov pohrdavých pouštěje z úst rej,
v před zuřivěji než-li před tím skočil
a Bohumíru met jej v obličej;
— Zda hrドopyška většího svět zočil,
zde válku si a pokoj vybírej!
V tom lúně obě mám, nuž bez váhání
se rozhodni a vol dle svého přání!

90.

Tím činem jati a tou drsnou řečí
po válce křikli všickni jedním hlasem,
jak jediný muž sáhli všickni k meči,
než vůdce odvětit moh' schvácen žasem.
Třás' pláštěm Argant. — Nuže tedy k seči,
do boje na nůž zvu vás! A tímž časem
se zdálo plášt jak divě rozbíral,
že Janus zavřený chrám otvíral.

91.

Ba zdálo se, jak lůno otevřel,
že z něho vztek a nesvornosť se řítí,
a v jeho očích rudý žár se skvěl,
jimž Eumenid pochodně děsně svítí,
že onen titan, k obloze jenž spěl
svou bájnou stavbou, roven moh' mu býti,
tím pohledem se na svůj Babel dival,
ku hvězdám hroze čelem vzdorně kýval.

92.

I pravil Bohumír: Juž neste králi
tu zvěst, by přijiti si pospíšil,
že válku, kterou hrozíte, jsme vzali,
když nepřijde, že najdeme juž Nil!
Pak vlivně kynul a když pryč se brali,
tu dary vybranými oba ctil,
vzal přilbu Alet, jež se zlatem skvěje,
to Bohumíra kořist od Nikeje.

93.

Meč dostal Argant převzácného díla,
 plál jilec zlatem, svítil drahokamy,
 a práce na něm látku převýšila,
 tak jemnými se pyšnil rytinami,
 i zkoušel, jaká jeho ostrost, síla
 i ozdobnost zrak, jejž nic neomámi,
 a vůdci děl pak: Uvidiš dost záhy,
 jak vykořistit hodlám dar tvůj drahý.

94.

Pak na odchodu pravil k druhu svému:
 Pojd, nyní půjdem, ty k Egyptu směrem
 se ubírej, já ku Jerusalemu,
 ty s novým sluncem a já s hvězdným šerem,
 kam spějšť ty mě nelze vládci tvému
 být mečem prospěšný ba ani perem,
 ty odpověď nes, já směruju tam,
 se zbraněmi kde zacházet je nám.

95.

Tak vyslanec juž stal se nepřitelem,
 zda s rozvahou či spěchem předčasním,
 zda právo národů zvyk starý v smělé
 on pychu zdeptal, to nepohně jím.
 Bez odpovědi ve přísvitu ztmělému
 hvězd družných ku vznešeným chvátá zděm,
 v zlé míře nad průtahem v noc se řítí,
 druh, jenž zde zůstal, stejnou tíhu cíti.

96.

I byla noc, kdy velký poklid jímá
 vln spoustu, vichry a kdy svět je němý,
 zvěř unavena, ať ji moře třímá
 či hloubka jezer halí peřejemi,
 ta v služích, stájích a kdy tiše dřímá
 sbor pestrých ptáků ukryt haluzemi,
 vše ticha pod křídly a v tajném děsu
 trud zapomíná, srdce těší v plesu.

97.

Však tábor věrných bděl, ba vůdce ani
 se k spánku nesklonil, ač svět kol ztich,
 a všickni toužili na jitro vzplání,
 by v cestu jim se první paprsk mih';
 ku městu, jenž je cílem jejich přání,
 tak divá touha chvátí srdce jich,
 zří každou chvíli znova po obzoře,
 kdy hnědou nocí, kdy juž kmitne zoře.

ZPĚV TŘETÍ.

1.

Už první vánek zaleh v spící pláně
oznamoval, že jest zora blízká;
co zatím ona na zlaté si skráňe
šperk růži v ráji natrhaných vtiská
juž tábor vřel a hlučel, tam do zbraně
vše chystá se, zbroj na všech stranách blýská,
ruch tento zvučný předešel dnes trouby,
jež zvučněj, čilej ihned s ním se snoubí.

2.

A moudrý vůdce jejich touhy let
jak sladkou uzdu spravuje a vodí,
spíš u Charybdy vln bys zvrátil sled
a srázné víry, zničení jež rodí,
spíš Boreáše, když v Apennin hřbet
burácí na moři jsa zhoubce lodí;
však on je vede, pořádá v jich víru
a chvátá s nimi, v chватu však zná míru.

3.

Máť každý křídla na srdci i noze
a přece ani neví, kterak chvátá,
leč koule slunce na svém žhavém voze
juž šlehá poušť a spěje k výši zlatá.
Hle, Jerusalem vdechnut na obloze!
tam ukazuje každá ruka vzpjatá
a tisíc hrdel v sboru volá valem
a v pozdrav jemu jása: Jerusalem!

4.

Jak smělý plavců sbor, jenž z vlasti táh'
po nových břehů prahna objevení,
pod póly neznámými na vlnách
když zkusil větrů klam i proudů vření,
když toužený zří země cizí prah,
mu křikem hlučným dává pozdravení:
druh druhu ukazuje dálný břeh,
trud zapomene cest, zlo poutí všech.

5.

Leč první slasti a prvnímu štěstí,
jež sladce vřely ve každého hrudi,
hned ve zápětí hlubá litost jesti,
jež úcty cit a svatou bázeň budí,
div obličej že odváží se vznéstí
ku městu Krista, ač je touha pudí,
kde žil a umřel, kde byl pohřbený
a znova ve svém těle vzkříšený.

6.

Tu tichá slova, utlumené lkání,
pláč dušený a utajený vzdech
zní z řader, v kterých ples a naříkání
se snoubí, tak že vzdachu na křídlech
hluk rozléhá se jako šepotání,
když vítr stená lesem ve listech,
neb jako moře ve skal strmé srázy
když na břeh s jekem pěny svoje házi.

7.

A každý s nohou sňal si střevíce
za vůdce příkladem a celé davy
vše péří, zlato, hedbáv s přílbice
v ráz sundavali obnaživše hlavy,
a pýchu srdce v slzách tavice
v pláč propukli tak žalně usedavý,
leč jakby oči slzy odpíraly,
se nahlas všickni z hřichů zpovídali:

8.

Kde ze sta ran jsi krvácel, ó Pane,
tvé krve sterý proud do země splýval,
hořkého pláče, jenž mi z duše kane,
jak aspoň dvojí proud bych neprolíval?
Proč srdce moje v ledy ukované
se nerozplyněš očima v slz příval?
Ó tvrdé srdce, dnes-li nezkrušeno
jsi bez pláče, pak věčný pláč tvé věno!

9.

Na hradbách vojín jenž na stráži stál,
na strmé věži, patře v hory, nivy,
zřel, kterak náhle prachu kotouč vstal
a valil se jak velký oblak sivý,
a oblak tento sterým žárem plál,
jak blesky těhoten a pozorlivý
zrak strážce brzy do něho se noře
zřel pláti kov, rozeznal muže, oře.

10.

Tu vykřikl: Ó jaké spousty prachu
zřím valit se, ó jak to z něho svítí!
— Ó, vzhůru občané a v rychlém vzmachu
ať každý ozbrojen se na zdi řtí!
Jde nepřítel juž! — A pak v novém strachu:
— V ráz každý pospěš, nemeškej zbraň vzít!
Hoj, nepřítel! Ó vizte, před ním vzhůru
jak děsný mrak prach stoupá do azuru!

11.

A slabé děti, starci s vetchým tělem
a ve úzkosti chvějící se ženy,
jenž nemohou se utkat s nepřítelem,
vše prchá v chrámu islamského stěny,
však meče chopil s veselým se čelem,
kdo muž byl odvážný a otužený:
ti rychle k bráně, ti na valy běží,
král v středu jich, vše vidí, řídí, střeží.

12.

Dal rozkazy a pak se na věž kryje,
jež mezi dvěma branami se zdvívá,
zde blízko je, kdy třeba; horské šije
i plání vlna před ním v dál se míhá;
chtěl, aby za ním šla sem Erminie
ta sličná, osudu již hnala tíha.
Ji k dvoru svému z Antakie vzlal
když v boji zabit její otec, král.

13.

Klorinda proti Frankům juž se žene,
s ní mnozí jdou, vždy v čele ona jím,
co připraven v záloze utajené
na druhé straně velí Argant svým;
a zjevem postavy své nezhrožené
i slovy ona dává sílu mdlým:
Dnes základ potřebí jest vystavět,
by naděj Asie se vzmohla v květ!

14.

Co takto mluví ke svým, Franků dav
zří nedaleko s obilím se brát,
ten, jak to zvykem, zloupil skot i brav
a chtěl svou kořist v tábor nazpět hnát.
Vstříc Klorinda jím letí; ihned máv
jich vůdce mečem vida její chvat;
slul Gardo, statečným byl rekem v boji,
však vůči Klorindě přec neobстоjí.

15.

Byl Gardo sražen jednou její ranou,
pád jeho vojska nepřátelská zřela,
zajásal pohan, jakby věštbou planou
týmž zdarem potkala se válka celá;
Klorindy rány krupobitím kanou
v dav ostatní, jak páží sto by měla,
sbor její cestou tou se ubíral,
již rány klestily, meč otvíral.

16.

A brzy kořist lupičům juž vzali,
tlum Franků ustupoval víc a víc,
až zastavil se na vrcholku skály,
kde z tábora jim v pomoc přišli vstříc.
Jak vír tu sebere se nenadálý
a z mraků srší oheň blýskavice,
tak Tankred se v kyn Bohumíra vzchopí
v před s lidem svým a v před napřáhne kopí.

17.

Tak pevně oštěp nese, kůň hle, běž!
tak divoce a lehce, statný rek!
Jak zahlídne jej král na svoji věži,
— To z nejlepších je vybraný, hned řek,
a potom k té, jež potlačila stěží:
tluk šader, které vznítíl jeho vděk:
Ty s křesťany juž zkušenosti máš
a všecky, byť i v zbroji byli, znáš.

18.

Rci, kdo jest on,jenž divoce tak hledí
a s kopím silným v čele druhých pilí?
— Jí na otázku místo odpovědi
na rety vzdech a slza v zrak se chýlí,
však přemáhá se, ani slova nedí,
ač stopy pohnutí jí v tváři zbyly,
až k očím líc ji polil studu nach,
vzdech ztajený mřel šader na vlnách.

19.

Pak praví v přetvářce a ruče skrývá
pod pláštěm záště jiný, sladší cit.
Ó běda! znám ho, nechť kol něho divá
směs tisíců, neb musila jsem zrít,
jak v luh a do hlubokých valů splývá
jím v prudech krev, již proléval můj lid.
Ó rány jeho, tak je divý, smělý,
květ ani žádné kouzlo nezacelí.

20.

To kníže Tankred. Ó by přišel den,
bych živého svým vězněm mohla zváti.
Ba živého, by sladce ukojen
byl pomstou žár, jež cítím v hrudi pláti.
Tak pravila, král jatý v klamu plen
pravému slovu cizí význam vráti;
jí z šader dral se s posledními slovy,
ač darmo tajila ho, povzdech nový.

21.

Klorinda v útok na Tankreda letí,
 jich kopí napřažená v jeden ráz
 do hledí sobě vrazila, jak smeti
 kol třísky lítaly, pod bradou pás
 prask, až ji přílba spadla v trosek změti
 a větrem splýval její zlatý vlas —
 (ó divuhodná rány této sily !)
 na bojišti se dívka objevila.

22.

Jí oči plály, pohled její blesk
 i v hněvu sladký, jaký ve úsměvu!
 Kam hledíš, Tankrede? Ký jal tě stesk?
 Co říkáš tomu nebeskému zjevu?
 Je cizím ti? Toť oněch tahů lesk,
 jež v srdci vryty srdci na úlevu,
 toť ona, která spěla skrání znoje
 si chladit v tiší u šumného zdroje.

23.

On, který přílby, znaku, jež nes štit,
 si nevším dřív, teď zkamenělý stál,
 jak mohla hleděla si hlavu krýt,
 naň v nový útok ženouc — on couv dál;
 meč na jiné vzpjal, v jiné začal bit,
 však od ní klidu tím přec nedostal,
 dál za ním spěla, hřměla: Stůj! — a stojí,
 by rázem smrti zničila jej dvojí.

24.

On udeřen nevrací ránu zpět,
 tak meče nebojí se jako v muce
 zřít v její slunný zrak i tvář květ,
 kde Amor zrádný luk napíná prudce.
 A praví k sobě: Mnohé rány let
 se také chybí cíle v její ruce,
 však z ran, jež krásné její oči dají,
 vše dobře cílí, hruď mou pronikají.

25.

I rád by, ač nedoufá v soucit její,
 přec nemřel mlčky s láskou skrývanou,
 ať zví, že vězně vidí v beznaději,
 svou oběť, chvějící se, bezbrannou.
 I praví: Ty, jež v bitvy divém rejí
 mne stíháš jen co kořist vítanou,
 z té směsi vystup, pojďme stranou v pláň,
 ty můžeš mou, já tvou líp zkusit zbraň.

26.

Tam líp se může tvoje síla jará
 s mou měřit. Přijala to vyzvání,
 že bez přílby, o to se málo stará
 a divoce dál za ním uhání,
 juž v útok staví se, tak boj v ní hárá,
 juž po něm tala — on se nebrání
 a volá: Nežli v boj se vyřítíme,
 stůj, podmínky ať boje umluvíme!

27.

I zarazila. Láska zoufající,
strach plašíc odvahu zas nítí v něm.
Buď podmínkou, když míru vzdorující
tvá mysl krutá, zde mé srdce vem!
Mé srdce, ne víc moje, milující
jde na smrt, tvůj-li hněv mu údělem
tvým dávno jest, splň kletbu osudu,
je vezmi, překážet ti nebudu!

28.

Hle, spouštím ruce, řadra bez obrany
ti podávám, proč s ranou otáliš?
Mám ulehčit ti práci? Odhadlaný
když nahá chceš mít, svlékám pancíř již!
Snad děl by žaloval jí láskou štvaný
a bědný Tankred svého bolu tíž,
však nevčas přerval slova jeho rtům
sem hrnoucí se bojujících tlum.

29.

Sbor křesťanů doráží na Moslemy,
ti prchají, ať lstí juž nebo strachem;
ji s vlajícími vida kadeřemi
Frank jeden spurný ve útoku plachém,
ze zadu, tam kde šije liliemi
se mihla nahá, fal ji meče vzmachem,
v tom Tankred vzkřik, zřel dobře rány cil
a spěchal, by ji mečem odrazil.

30.

Však pozdě juž! Neb sij spanilé hlavy
se poraněna lehce zachvěje,
to lehká rána jen, však na vlas plavý
jak rosa tryskly krve krůpěje,
skvost rubinů tak temně plápolavý
se rukou mistra v zlatě zaskvěje;
leč rozkacený kníže s mečem v dlani
se žene za zlotřilcem dálnou plání.

31.

Ten utíká, ten hněvem schvácen za ním
ho sleduje i fičí jak dvě střely,
však daleko jsou juž, za nimi k stráním
zří udiveně její pohled bdělý;
roj prchajících novým k boji vzpláním
zas nadchne, s nimi řady Franků dělí
teď v před a zpět, teď v útok zabočí,
nevíš, zda prchá neb zda útočí.

32.

Tak v zápasišti proti byku dravá
psů smečka jde — když roh on obrací,
tu zastaví se, když se v útek dává,
tu v útok drze zpět se navrací.
Klorinda prchající štítem mává
ze zadu nad hlavou, jež krvácí,
tak ve hrách Maurů prchající kryti
jsou před kulemi, jež se na ně řítí.

33.

Ti v honbě a ti na útěku rykem
 se přiblížili k strmým města zdí,
 když pohani tu náhle s děsným křikem
 se obrátili divě proti nim,
 kruh velký udělali, jak jich zvykem,
 jim v bok i záda vpadli, divokým
 co Argant během s hory v důl se hnál,
 by s lidem svým v jich první šíky pral.

34.

Ten divý Čerkes v ráz vyrazil z šiku,
 chtěl prvním býti, jenž by zhoubu nes,
 na koho vrazil v jediném ten mžiku
 i s koněm svým se svalil v jednu směs,
 a dřív než v tříštky rozdrtil svou piku,
 též ninohý ze sousedů raněn kles,
 pak tasil meč a kam jen tímto bil,
 tu vraždil, srážel nebo poranil.

35.

S ním zápasíc Klorinda usmrtila
 statného Ardelia, ač byl kmetem,
 přec nezmožen byl, tenkrát štítem byla
 mu slabým důvěra, již měl k svým dětem;
 Alkandra krutá rána odstranila
 od boku otce, jejž kryl tělem, letem
 pak mladší Polifern byl stržen v řeži,
 že zachrániti sebe mohl s těží.

36.

Leč Tankred vida, že by nedostíh'
 víc surovce, jenž rychlejším vlád' ořem,
 se ohlédlun a spatřil zástup svých
 juž obklíčený Saracenů mořem;
 v dál odvážil se přiliš, v jeden mih
 obrátil koně, hřměl tam schvácen hořem,
 však nešel sám, s ním onen chvátl tluni,
 jenž v každé tísni štít byl soudruhům.

37.

Sbor dobrodružný Dudona to eválá,
 to vojska nerv a síla, hrdin květ
 a velkodusný Rinald, reků chvála,
 v jich čele, blesku rychlejší jest let;
 bílého ptáka v erbu rozeznala
 na modrém poli Erminie hned
 i praví králi, jenž naň hledí, v spěch:
 'Toť krotitel jest odvážlivců všech!

38.

Má rovných málo, posud děcko jest,
 ba žádný se mu nevyrovná z druhů,
 byť nepřítel měl takových jen šest,
 juž Syrie by nesla těži kruhů,
 ba v jarmo kraje polední by vést
 on jistě musil, lem východních luhů
 ba nadarmo by před jhem jeho kryl
 sij neznámou a dálou starý Nil.

39.

On sluje Rinald, hněvná jeho dlaň
více hroutí valy než válečný stroj.
Teď jinam pohled, na toho zří v pláň,
jenž zlatem tkanou zelenou má zbroj,
toť Dudo, viz, jak hrdou vznáší skráň,
toť on, jenž vede dobrodružných roj,
ctné krve syn, pln zkušenosti, tuhý,
ač stár jest, v boji bohat na zásluhy.

40.

Viz velikána v hnědém zbroji v davu,
toť Gernand, bratr Norvěžského krále,
on nejpyšněji ze všech nese hlavu,
což jediné jen škodí jeho chvále;
pak viz ty dva, jsou oba v bílém hávu,
vše bílé na nich, pospolu jsou stále,
toť Odoard s Gildippou snoubenci
a v zbroji, v lásce slavní spojenci.

41.

Tak mluvila a dolů zrak svůj chýlí,
kde burácel boj zuřivější v pláni.
S Tankredem Rinald šiky prolomili,
ač těsné mužstvem a hrozící zbraní,
rytíř pod Dudem jenž zápasili,
k nim vrazili a bylo strašné klání,
sám Argant Rinaldu se dlouho zpouzí,
teď sražen jest a vstává jenom s nouzí.

42.

Snad byl by nevstal víc, leč v skoku smělému
kůň Rinaldův se sřítil poraněn,
on zůstal nohou tkvět pod jeho tělem
a ztratil času, než ji vytáh' ven;
voj pohanů v té srážce s nepřitelem
ku městu prchá sbit a prolomen,
s Argantem Klorinda jsou pouze břehem
té spoustě prchajících divým během.

43.

Teď poslední jdou; útok křesťanů
byl jimi aspoň stlumeň v první ráně,
že bezpečněji zástup pohanů
moh' uchránit se zatím v města bráně;
je stíhal Dudo, ořem Tigranu
v ráz ránu těžkou vsadil odhodlaně
a mečem pak jej zhroutil jedním rázem,
o hlavu menší spadlo tělo na zem.

44.

Nic nespomohl pancíř Algazaru,
ni Korbanovi pevná přílba jeho,
on ze zadu je napad' v boje žáru
v tvář, prsa hnal jím ostří meče svého,
pak Amuratu s Mohametem v páru
vyplašil duši z bytu přesladkého
i Almansoru; Čerkes divý sám
před jeho hněvem nevěděl juž kam.

I chví se Argant vztekem a přec dále
hned couvá, hned je prchajícím hrázi,
v tom k němu obrátí se nenadále,
v bok skočí mu a do břicha meč vraží,
ten hluboko vnik', tryskla krev a v malé
juž chvíli život Dudonovi schází
i padá, víčka otevřá s těží,
klid tvrdý, žezezný sen na nich leží.

Však otevřel je přece po třikrát,
jak světu nebe těsit by se chtěl,
na rámě opřel se a třikrát pad',
stín kles mu na zrak a mdlý uzavřel,
i údy tuhnou, smrti mráz a chlad
jej ovládá, pot skráň mu obestřel.
Nad mrtvým tělem Argant neprodlívá,
leč spěchá dál, kde řádí bitva divá.

Však cestou ku Frankům se obraci
a křičí: Slyšte, rytíři mou zvěst,
zde vizte meč ten, který krvácí,
jejž vůdce váš mi včera dal, týž jest,
nuž rcete, jakou službou odplácí
mu Argant, spějte zprávu tu mu nést
při první zkoušce (rád to uslyší)
jak jeho vzácný dar vše převýší.

A rcete mu, ve vlastních vnitřnostech
že brzy toho důkaz pozná větší
a v útok na nás nebude-li spěch,
že vyhledat ho vezmu si juž péči!
V před křesťanů se hrnou v zástupech,
tou rozbouřeni drsnou, zpupnou řečí,
v tom s jinými on pevný našel asyl
v zdí družných klínu, kam v útěku vrazil.

Roj velkých kamenů tu náhle slétne
s valů i zdí, to celé krupobití,
a spousty šípů z toulů nepočetné,
se celým deštěm na křesťany říti,
to obé Franků vítězný tah přetne
a Saraceni mohou v město vjítí,
však Rinald juž z pod ležícího koně
svou nohu dobyl, v rychlém hřmí sem honě.

I přiléť, aby pomstil Dudonovu
smrť hrdinskou v tak neurvalé půtce,
i volá k svým a hněv plá v jeho slovu:
Nač váháte? proč ztrestat svého škůdce
jste nerozhodni? — K předu! volá znovu,
vždyť zabít jim a pohaněn nás vůdce,
toť věru vážný důvod v pomsty let
než křehký val by moh' nám překážet.

51.

Byt diamant aneb železo dvojí
tu hradbu neproniklou činily,
před vaším útokem přec neobstojí,
s ní musí padnout Argant zavilý.
Nuž k útoku a ku divému boji!
To řka všem v čelo stoupit popíši,
leb jeho jistá střel se nebojí
ni kamení, jež naň se vyrojí

52.

I třese hlavou a obličeji vznáší
tak plný strašlivého nadšení,
až obležené pohled jeho straší,
krev tuhne jim, je schvátí zděšení.
Co jiným hrozí, jiné k činu plaší,
juž klade se hráz jeho soptění:
slán vůdcem Sigier sem přichází
a sděluje mu přísné rozkazy.

53.

A jménem vůdce oheň krotit káže
a navrátit se v tábor bez prodlení.
— Zpět, bojovníci šetřte svoje páže,
ni čas, ni místo pro vzlet vaš teď není,
tak Bohumír chce. V uzdu Rinald váže,
jež ostnem bylo druhým, rozhorení,
ač chví se v nitru, mnohým posuňkem
hněv jeví špatně krytý v srdeci svém.

54.

I vrátili se do táboru davy,
v čemž nebylo jim vrahů bráněno,
a k poslední cti bohatýrské slávy
Dudona tělo bylo snešeno,
juž na máry, jež hali příkrov tmavý,
je klade druhů zbožné rameno,
co zatím vůdce z místa zvýšeného
zří na město a opevnění jeho.

55.

Na vrcholech dvou Jerusalem leží
nestejné výše, oba k sobě čely,
a mezi nimi valný údol běží
a městem jde a vrchy oba dělí,
z tří stran lze k němu dostati se s těží,
že stoupá na čtvrté, krok neví bdělý,
leč právě ona to, ve které směru
ční nejpevnější hradby ku severu.

56.

Jsou místa v městě, kam se voda chytá,
jež naprší, a mnohý zdroj a pramen;
leč pustina kol holá chodce vítá,
bez trávy, zřídel, písek jen a kámen,
tu není stromu, který chládek skýtá,
když v poledni žne v letě slunce plamen;
leč hodiny tři vzdálen háj pln stínů
je škodlivých, děs tají v šerém klínu.

57.

Z té strany odkud nový den plá zoří,
 Jordan své proudy nese ušlechtilý,
 na západu až do daleka k moři
 střednímu píščitá se lada chýli.
 Na severu se Betel z písku noří,
 kde na oltáři zlaté tele ctili;
 pak Samarie, na jih vlhký Betlém,
 jenž v lúně svém byl poctěn božským světlem.

58.

Co rozhlíží se po vysokých zděch
 a města poloze a celém kraji,
 kde nejlépe by táborem svým leh',
 kde útoku zdi nejmíň odolají,
 jej Erminie zří a králi v spěch
 jej prstem ukazuje a dí v taji:
 Tot Bohumír nachovým oděn šatem.
 Hle, královským plá vskutku majestátem.

59.

On k vůdcovství je narozený věru,
 tak umí poroučeti a tak vlásti,
 je v obém stejně velký v dvojím směru
 a vůdce nelze nad reka v něm klásti.
 Ba moudrost všech, za svědka nebe beru,
 i síla jeho věhlasu je částí,
 snad Raimund v radě nebo Rinald v boji
 a Tankred pouze s ním na rovni stojí.

60.

Král odvětil: Neušel zrakům mým,
 ve Francii jsem poznal ho juž dřív,
 když vyslancem tam byl jsem egyptským:
 on v klání všecky předčil, jaký div,
 ač tváře jeho chmýřím mladistvým
 se sotva kryly, přece velký vliv
 řeč jeho měla, chování i díla,
 že veliká všech naděj v něm se kryla.

61.

Zvěst příliš pravdivá. — Zrak v trudu sklání
 a zas jej zvedne, vyptává se dále:
 Kdo onen je, též oděn v nachu pláni
 a jemu roven vzezření má krále?
 Viz, jaká podobnost mou duši raní,
 ač trochu menší postavou leč v mále.
 Tot Balduin a líp než na postavě
 lze poznat bratra podle skutků právě.

62.

Ted' onoho viz, stojí z druhé strany
 po jeho boku, jak by dával radu,
 tot onen Raimund mnou tak zbožňovaný
 pro chytrost, bílý vlas má juž i bradu;
 tak Latiník, Frank není okovaný
 jak on válečnou stkáti lesf a zradu;
 dál jiný vzadu, zlatá přilba jeho
 Vilém syn dobrý krále Britanského.

63.

S ním Guelf je, v skutcích stíhnout jej se snaží,
rod slavný jejich doplňuje shodu,
jej poznávám dle silných, pevných páží
a řader klenutých, však ve průvodu,
ač oko moje všady bděle vráží,
já nezřím nepřítele svého rodu,
tož Bohemunda, strašlivého vraha
mé krve královské a mého blaha.

64.

Tak mluvili. Leč Bohumír se vrací,
neb obhlíd vše a všecko uvažuje,
že zbytečnou by věru bylo prací,
tam obléhat, kde příkře vystupuje
svah půdy; proto důvěry neztráci,
stan rozbití ku severu rozkazuje;
dál odsud velí, až k úhelní věži,
jak zovou ji, ať stanů řada běží.

65.

A kruhem stany juž se kupily,
tak z třetiny je město obklopeno,
je celé objať, marné úsilí,
tak do délky je kolem rozloženo;
leč každé místo, odkud posily
by čerpat mohlo, pevně uzavřeno
i všecky průsmyky a každá cesta,
zkrad přichází se tam, neb jde se z města.

66.

Dál velí tábor obehnatí valy
a příkopy a pevnou hrází kolem,
by z města nepřepadl jej ni z dálí
snad cizí voj se toulající polem.
Když dila tato všecka dodělali,
k Dudona tělu chvátal, kde juž bolem
druž přátel kvíl a naříká sirá
nad mrtvým tělem ctného bohatýra.

67.

Jak nádherně kol máry ozdobili,
kde ležel velký rek ten vznešený!
I vešel vůdce, právě v této chvíli
zněl větší kvíl a nárek zmatený,
leč s tváří, v kterou velký klid se chýlí,
stál vůdce krotě žal svůj plamenný
a dlouho mlčel, na mrtvého zrak
upíral v přemýšlení, začal pak:

68.

— Víc nesluší ti pláč a nárek nás
neb v nebi rodíš se teď mrtvý světu,
zde zářné stopy slávy zanecháš,
prost vazby těla v nejlepším svém květu.
Žils Kristu, svatý bojovníku náš,
že proň jsi umřel nyní za odvetu,
ó šťastná duše s palmou, s vínkem slávy
v tvář boha noříš zrak svůj nedočkavý.

69.

Ty blažen žiješ a že zříš nás v pláči,
to osud nás, ne tvůj nás, bratře, hněte,
neb s tebou od nás pro vždy v dálku kráčí
část větší lepší služby dlouholeté,
leč to-li, co se smrti jménem značí,
nás zbavilo tvé páže, jistě květe
nám pomoc tvoje nyní na nebesku,
kde vítají tě ve blažených lesku.

70.

A jak v náš prospěch, nyní mrtvý již,
jsi druhdy zbraně smrtelníků nosil,
tak doufat smíme, nebeská kde výš,
že ochoten jsi, abys za nás prosil.
Teď naše sliby, šťastný duchu, slyš,
jež skládáme, tvé tělo každý zrosil,
zla zbaviž nás, ať s tebou zvítězíme
a v svatém chrámu slibům dostojíme!

71.

Tak mluvil k nim, avšak juž noc tu tmavá,
juž uhasiná každý paprsk denní,
a konec nárkům, vzdechům, slzám dává
trud kolébajíc v sladké zapomnění;
leč vůdce nemyslí, že cesta pravá
bez strojů válečných a opevnění
jít v boj i badá, kde by dříví vzal,
jak stroje sroubí, proto málo spal.

72.

Se sluncem povstav sobě přispíši,
chtěl pohřební vést průvod Dudonovi,
kterému blízko vonných cypříši
hrob ustrojen byl blíž tábora nový.
Na patě pahrbku, kde nejvyšší
se palma nesla listnatými krový,
tam kněží v stínu strmé mohyly
za duše jeho mír se modlili.

73.

Zbroj pověšen je sem tam na větvích
i mnohý prapor, vítěze kdys plen,
jejž na pochodech získal vítězných,
kdy Peršan jím i Asyr přemožen;
panciřem, směsi zbraní všelikých,
peň tlusté palmy kol byl ověšen
a nápis: Dudo leží zde, ó ctěte
velkého reka vy, jenž kolem jdete!

74.

Když zbožný Bouillon dovršil to tklivé
a smutné dílo, nelenil a v lesy
vše tesaře hned poslal odvážlivé,
je vojskem chránil; skrytý skalin tesy
hvozd chmurný ležel, Frankům ho juž dříve
ukázal Syran, jehož chytli kdesi.
Na stroje válečné tam kmene hroutí,
jimž jistě musí město podlehnuti.

75.

Druh druhá nabádá a každý chvátá
škod neobvyklých nadělati lesu.
Pod sekér švihem padá palma svatá
i jasan štíhlý podleh' jejich tesu
a pinie, buk, cypřiš smutkem jatá,
smrk, cedr, jilma, již objímá v plesu
úponka révy, která křivou nohou
se výše pne a vine pod oblohou;

76.

Tu javor klesá, tam se duby řítí,
jež tisíckrát své obnovily kštice
a statně nesly hrom a krupobití
a bez pohnutí čnely do vichřice,
lze habrů, cedrů vonné pně tam zřiti,
jež těžké vozy táhnou skřípajíce
a taký hluk je sekér a pil hvizd,
že z brloh prchá zvěř a ptáci z hnizd.

ZPĚV ČTVRTÝ.

1.

Co zatím stroje válečné ti robí,
jichž potřebí co nejdříve by měli,
nepřítel člověčenstva plný zloby
zášť v oku na křesťany patří bdělý ;
rty hlodá sobě v pocitu své mdloby,
když zří, jak zdatně s dílem k cíli spěli,
a podoben jsa raněnému býku
svůj trud vylévá ve řvaní a vzlyku.

2.

A k tomu jenom myšlenkami cíli,
jak chystal křesťanům by zmar a zradu
i káže, by se všichni shromázdili,
kdo věrni jemu ve pekelném hradu.
Sněm strašlivý ! Snad myslil pošetilý,
že lehká věc to zvrátit boží radu.
Bloud ! bohu on se rovná zapomena,
jak boží ruka hřímá rozzlobena.

3.

I volá všecky syny věčných stínů
pekelné trouby hlahol chraptivý,
zachví se hlubé sluje ve svém klínu,
vzduch slepý vráti zvuk ten strašlivý.
Tak nerachotí hrom v skal prohlubinu,
když z mračen blesk se sype ohnivý,
tak zem se nechví ve útrobě svojí,
když páry v její hlubinách se rojí.

4.

A bozi propastí ve tlupě různé
ku vysokým se branám sbíhají.
Ó podivné to, děsné zjevy hrůzné,
smrt s děsem v zracích jim se míhají.
Zem buší kopyty, jich kštice nuzné
se nad čelem co hadi zdvihají
a ocas nesmírný jsa roven biči
za nimi splétá se a vzduchem fiči.

5.

Sta nečistých tu Harpyjí se vítá,
Sfing, Kentaurů a bledých Gorgon hlavy,
Skyll hltavých tu děsný zástup škytá,
sbor Hyder píská, Python syčí žravý.
Tam z jicenů Chimer jisker změť se chytá,
tu Polyfemů, Gerionů davy
a mnoho potvor, jež neviděl svět,
se v příšerný zde kotouč vil a plet.

6.

Ty na pravé, ty k levé sednou straně
a kupí se kol ukrutného krále,
on sedí v středu a juž chytnul v dlaně
své drsné, těžké žezlo okázale;
tak Atlas s Kalpou nestrmí nad pláně,
ku prahu v moři ni ku Alpské skále
nemůže rovnat — to jsou vršky pouhé —
se jeho čelo a pak rohy dlouhé.

7.

Vzhled divý strašnou velebností sálá,
děs budí v něm a hrdoš větší tvoří
a z rudých očí nečistý jed pálá,
jež jak zlověstné komety dvě hoří;
do vousu změti, jež bouř v chumáč svála,
se strupatá hruš s černou bradou noří
a bezedný když úst otvírá jicen,
ten kypí černou sedlou krví sycen.

8.

Tak syrná pára stoupá z Mongibella
a plápol, hromné výbuchy a puch,
jak černá ústa, když se otevřela,
smrad, jisker kotouč, dým naplnil vzduch,
když mluvil, rázem Hydra oněměla
a štěkot stavil Kerber, její druh,
stuh Kokyt v běhu, propasti se chvěly
a jeho slovy hlaholice zněly.

9.

— Tartaru bozi, věru hodnější
nad sluncem trůnit, zkad váš počátek,
jež se mnou z říše mnohem šťastnější
pád velký v tento děsný klášter smek,
vás volám v podnik větší, vábnější,
vám známy boha zhřdání a vztek,
teď hvězdami on vládne jak chce sám
a zbujných duchů los ten připad' nám.

10.

A místo dne, jenž čistým jasem plane
a slunce zlata, místo hvězdných pruhů,
nás vizte v propasti ty ukované
bez nároků na čest ve jarmu sluhů.
Pak nejhorší věc na myslí mi tane
a jitří děsná muka mojich kruhů,
že člověka on volá v sídla hvězd,
jenž podlý z bláta země zrozen jest.

11.

Však na tom neměl dosti; jím byl dán,
by víc nám škodil, na smrt jeho syn,
jenž zkrušil závory tartarských bran,
a nohou svoji vkročil v pekla stín.
A duše bral, jichž já byl jsem juž pán,
a unášel tu kořist v nebes klín
co vítěz slavný, takže k hanbě naší
v ráj pekla zmoženého prapor vnáší.

12.

Leč k čemu staré obnovuji trudy,
kdo nezná všecky naše křivdy již,
vždyt kam se hneme, vždycky jen a všudy
my jeho vlády nést musíme tiž.
Na staré nyní nemysleme nudy,
spíš nynějším v zrak pohlédněme bliž,
což nevidíte jeho péče sled,
by jemu jen se kořil celý svět?

13.

Nač hodiny, dny v nečinnosti žít,
či neplá srdce velkou snahou všem?
Nač trpíme v Asii jeho lid,
čím dál tím větší že dobývá zem?
Má dobýt Judey? Jej všady ctít
a jeho jméno znát má světa lem,
má v písních, v každém znít hovoru,
plát v novém bronzu, v novém mramoru?

14.

V prach mají klesnout naše idoly,
má každý oltář v oběť dán být jemu?
A sliby vše, kadidla plápoly
a zlato s myrhou? Či juž máme všemu
se odříkat? Či sbor váš povolí
nám chrámy zavřít i umění mému?
Má tolik duši zvyklou daň mu dát
a v prázdném pekle Pluto kralovat?

15.

To nestane se, pokud nevyhas
vám v řadrech věhlas původního žáru,
když, v železe a ohni svět se třás,
jsme říši nebes chtěli přivést k zmaru.
Já nepopíram, nezdar stihl nás,
však velikost nám nechyběla k zdaru,
já nevím, kdo přál jemu vítězství,
však nezlomná se naše mysl skví.

16.

Leč k čemu zdržuji vás, jděte, drazí
mí soudruzi, má sílo, nuže jděte !
Kéž rychle v prach ty zhoubce váš hněv sraží,
než jejich síla opět znova zkveté.
Jich plamenům vstříč pevnou stůjte hráži,
než vzplá v nich celá Judea. Ó spěte
v jich vlastní střed a jejich zhouba jistá
hned z násili, hněd z klamu ať se chystá !

17.

Buď osudem má vůle! Rozptylení
ať bloudí kol, ti nechť jsou pobiti,
ti v lásku vilnou zcela pohrouženi
je úsměv, krásná tvář v síť zachytí,
ať věrný voj se v odbojníky změní,
svár, zmatky v táboru se roznítí,
meč proti vůdci samému ať chopí,
voj vyhlazen buď do poslední stopy!

18.

I nečekali davy zbojných duchů
až dozněly ty řeči rouhavé,
zřít hvězdy opět do nočního vzduchu,
ven léty z luna noci mlhavé:
tak z brloh rodnych v bouřném, vírném ruchu
se hrnou bouře, vichry sápavé,
by zatemnily nebe, nesli v dálku
jak moři tak i zemi zhoubnou válku.

19.

Na všecky strany roztáhly svá křídla
a rozléty se světem v jeden spěch
a začly léči, lstí odkrývat zřídla
různá i nová, zběhlí v podvodech,
Ó Muso, vyprav, ty jsi všecko zhľídla,
co tkaly zla křestanům ze stran všech;
neb vzdáleni jsme příliš, slabý hlas
těch dávných skutků sotva stihne nás.

20.

Vlád' v Damašku a městy ve vůkolí
král Hydraot ctný, mocný kouzelník;
od mládí si to zaměstnání volí,
jak on budoucnost nikdo nepronik'.
Co platna však jsou kouzla černé školy,
té války konec nestih' jeho cvik,
neb stálice, ni hvězdy putující,
ni peklo pravdu nechtělo mu říci.

21.

On soudil (ach, jak mysl lidská vratká
a její soudy marné jsou a křivé!),
že křesťanů zde sláva bude krátká,
že zmar jím chystá nebe nepříznivé,
neb naděje ho ovládala sladká,
že Egypt palmu odnese a chtivé
jsa myslé chtěl na vítězství a slávě
a lupu díl si urvat nekravě.

22.

I obával se, krvavá a krutá
že válka vzplane, bál se její škod,
i přemýšlel, kým klamem as by tknuta
moc křesťanů svůj mohla ztratit hrot,
by lehčej v pouta jeho lidem skuta
a Egyptem pad' Franků kletý rod,
v těch myslénkách jej padly anděl stih',
jej dráždil a hnal do úmyslů zlých.

23.

I cestu ukazuje a mu radí,
jak nejlépe by měl si počinat.
On dívku, neť svou, v prvním květu mládí,
již celý Orient se k nohoum klad,
ve klamech sběhlou, v žen lsti, která vnaď
a čarodějně láká do tenat,
si volá, sděluje jí plány své,
by o ně péči měla pak ji zve.

24.

Děl: Moje drahá, jež pod zlatem kštice
a pod luznými něžnými řader tvary
máš srdece mužné, moudrost kmeta, víc
a hlouběj než já vnikáš v kouzla, čáry,
myšlenku tajím, přijdeš-li jí vstříč,
mou naděj v brzku korunují zdary;
tkej dále plátno, které já jsem před
a vášní dovrš, co lstí navil kmet.

25.

Jdi v nepřátelský tábor, užij směle
co lásky kouzlo tobě podává,
roň hořké slzy, pros a vzdychej vřele
a k sladkým slova míchej klamavá,
neb krásce trpící vždy hned a cele
hrud' nejtvrdší se ráda podává,
ty zbujnoučká vášně zahal mírným studem
a pravdu zastří pláštěm lži a bludem.

26.

Když půjde to, jich vůdce nejdřív vnaď
sladkými pohledy a zdobnou řeči,
po válce jeho velkou touhu schlaď,
by omrzel se, jinam vedl péči,
když jeho ne, tož jiné vůdce zmat,
voď v místa je, kde uváznou v tvé léci!
Pak dokládaje dal jí různé rady:
Pro víru, pro vlast' vše smiš dělat všady.

27.

Armida sličná, hrdá na svou krásu'
na mládí, vděky své a na pohlaví,
jej poslechla a při prvních hvězd jasu
šla, cesty tajné volila, šer tmavý
a šatem ženským, kštici zlatých vlasů
chce zmoci národy a zbrojně davy!
Král zatím dal o jejím odchodu
zvěst divnou šířit po svém národu.

28.

Po málo dnech juž došla děva krásná
ku místu, kde se bělí Franků stany,
jak zjevila se, ihned každý žasna
se po ní ptá, šept zní tu na vše strany;
jak hvězda nebo vlasatice jasná
o poledni když vzejde v nebes brány,
tak ptá se každý, kdo ta spánilá
je poutnice a kdo ji vysílá?

29.

Ba Cypr, Delos, Argos neviděly
té krásy tvarů s šatem spojení,
vlas zpola v závoj tajen zlatoskvělý
a zpola proudí v plném záření,
tak na obloze mračna když se dělí,
tká slunce zlatem oblak skupení,
hned z mraků kmitne, paprsky kol seje,
že jasem dvojím zářný den se skvěje.

30.

Dech vánku v nové vlny vlasy čeří,
jež přírodou se vlní v kučery,
zrak vědom vlastní krásy mdlý se šerí
své lásky taje poklad veškerý,
na luzném líčku růží nach se měří
s úbělem sloně lepé nádhery,
však na rtech, odkud vane lásky dech,
ji živá růže hoří na ústech.

31.

Svůj nahá řadra ukazují sníh,
v nichž láska budí se a žije snivá,
a prsy netají lesk poupat svých,
jež dopola jen závistný šat skrývá,
ba závistný, kde před zrakem se mih'
leč jím se nezastaví mysl chtivá,
jež krásou zevnější se nenasytí
a v skrytá tajemství se snaží vpíti.

32.

Jak vodou nebo krystalem se dere
svít, aniž jejich rozčeřil by části,
tak myšlenka v záhyby šatu šeré,
kam zakázán jest pohled, vniká v slasti,
tam uhostí se, půvaby zří steré,
a volně těká v nich se mohouc pásti,
pak ličí vše a touze vypravuje
a nové plameny v ní rozněcuje.

33.

Všech obdivem a žasem Armida
tak davy vědoma své krásy spěje,
na pohled skromná, v srdci předvídá
juž vítězství a v nitru svém se směje;
tu zastaví se a tam vyzvídá
a průvodce v stan vůdce sobě přeje,
a přede všemi Eustach jde s chvatem,
jenž nejvyššího velitele bratem.

34.

Jak motýl kolem světla s ní se točil,
jat její božské krásy půvabem,
jsa dychtiv, aby oči z blízka zočil,
jež ona cudně ukláněla v zem,
však z nich juž v srdce mocný žár mu skočil,
jak chytne troud jsa sblížen s plamenem
i pravil k ní, neb nabyl smělosti
své lásky žárem a svou mladostí:

35.

— Ó paní! patří-li ti také jméno,
neb nejsi rovna tvorům této země
a žádné tolik jasu uděleno
co mělo dcer juž Adamovo plémě.
Rei, odkud jdeš, co býti má tvé věno?
Zda osud tvůj neb náš tě vede ke mně?
Mluv rychle, af zvím, jakou ti vzdát čest,
sem hotov kleknout, slušno-li to jest.

36.

I odpovídá: K příliš strmé výši
mne vynáší tvá chvála horující,
ne smrtelna jen, ale plesu číši
juž odvykla jsem s trudem zápasící;
mě neštěstí — ó zázrak to, že dýši! —
mne žene bludnou sem a prchající,
já utíkám k Bohumírovi ctnému,
jef dobrotu znám všady, věřím jemu.

37.

Hleď přístupu mi k vůdci zjednatí,
když soucitný a vlídný jsi, jak zdá se.
On: Právem k bratru bratr obráti
se snadno, přímluvčím tvé budu kráse.
Kam slovo moje může sahati,
ó spanilá, jsem tvým a v každém čase,
co checs se stane, věř, ty nejdeš darmo;
jak jeho žezlo, můj meč vezmi v jarmo.

38.

On mlčí, dále táborem ji vede,
kde mezi reky zbožný vůdce sedí.
Ta ukloní se uctivě a v bledé
jí tváři vzplane nach, leč slova nedí,
až v mlčení to bohatýr sám vjede,
ji těchy slovem povzbudit hledí,
tu smyšlený svůj klam rozpřádá hlasem,
jenž sladkostí svou všecky jímá žasem.

39.

Ó kníže nezmožené, jehož sláva
 se takým jasem nesmrtnosti zdobí,
 že králům, říším zvláštní lesk to dává
 být dobytými tebou, tvými roby,
 tak znám tvůj věhlas všem, že neustává
 tě ctít a milovat vrah plný zloby,
 ba nucen jest jen v tebe víru skládat,
 tě vyhledat a pomoc tvoji žádat.

40.

Já v různé ač jsem víre narozena,
 již pokročil a potlačiti chceš,
 přec doufám, že mi bude navrácena
 zas tebou vláda, s ní trůn otců též;
 u příbuzních-li o pomoc se stená
 na cizince, tu za zlé nevezmeš,
 že nenaleznouc od svých slitování,
 zbraň nepřítele vzývám, ať mne chrání!

41.

Tě vzývám, v tebe doufám, na tu výš,
 zkad sražena jsem, ty mne můžeš vznést,
 tvá dlaň, kěž poslání své pochopíš
 ne k snížování, k zvýšení též jest.
 Věř, dobrotivostí se nesnížíš,
 jak války triumf stejná její čest
 a jestli uměls jiné o říš zkrátit,
 je stejná sláva mně zas říši vrátit.

42.

Však jestli tvoje překážkou je víra,
 že opovrhneš mým poctivým ždáním,
 tož víra v soucit tvůj mé sily sbírá,
 ó nedej, že se darmo tady skláním!
 Mým svědkem bůh, jenž pomoc neodpírá
 všem trpícím, a spravedlivým přáním
 ty vyhovíš, leč bys vše znal tož známy
 ti buďte losy mé i soků klamy.

43.

Jsem Arbilana dcera, který vlád
 kdys v Damašku, z nízkého rodu král,
 však úděl vlády dědictvím mu pad,
 když krásnou Charikleu svojí zval,
 však zemřela ta, ještě dříve snad
 než z luna jejího mi život vzplál,
 ach, ukrutný den, který mně dal žítí,
 že drahé matce musil život vzítí!

44.

Leč sotva v sklon se nachýlil rok pátý,
 od toho dne, co osud matku stih,
 smrt otce doplnila míru ztráty,
 teď s matkou snad je spojen v nebesích ;
 o mne a říši nechal bludem jaty
 se bratra starat, jehož z prachu zdvih
 a miloval, že moh' mu věřit zcela,
 jen kdyby vděčnost místa v srdečích měla.

45.

Ten ihned úsilnou měl o mne péči
 a zdál se pilit se vším k blahu mému,
 že láska jeho nad otcovskou větší
 a něžnost získala kol slávy jemu,
 snad úmysl svůj v chytré tajil léči
 pod pláštěm pokrytství, snad upřímnému
 tak dlouho citu hověl, pokud chtěl,
 by jeho syn mne za choť obdržel.

46.

Já rostla, rostl syn; leč v jeho mravu
 ni stopy ctného, rytířského ducha,
 co nítí nadšení a ctnost a slávu,
 pro vše to byla jeho mysl hluchá;
 duch podlý kryl se v těla mrzkém hávu
 a v srdci lakota a klamu tucha,
 tak drsný v činech, špatný v pověsti,
 že rovna měl jen sebe v neřesti.

47.

A toho chtěl mi dáti za manžela
 můj dobrý pěstoun, to cíl jeho byl,
 s ním říš i lože své jsem dělit měla,
 tak často vůli svou mi vyjevil;
 hned tajná lešt a výmluvnost hned bdělá
 jej měly vésti v toužený ten cíl,
 však já jsem neslíbila, mlčela
 jsem tvrdošijně neb se zpouzela.

48.

I odešel pak s tváří zachmuřenou,
 již zloba jeho jasně kmitala,
 svých trudů báji zřejmě vyslovenou
 na jeho čele hned jsem čitala,
 snů, přeludu směs myslí vyděšenou
 od chvíle té mnou v noci zmítala,
 děs osudný mé srdce jal bez hrází
 a věstcem byl mi jisté, brzké zkázy.

49.

Mé matky často zjevil se mi stín
 tak bledý, smutný, jiný byl než dříve,
 zrak jeji truchlý a bolestný kyn
 než na obraze jeji tahy tklivé;
 Ó prchej, dcero, v jisté zhoubě klin
 se řtíš v tyranovy léčky lstimé,
 ó prchni rychle, zřím v tom okamžiku,
 jak chystá na tě tyran jed a dýku.

50.

Leč co mi platno, že té brzké zradu
 a nebezpečí tuchu srdce mělo?
 Když nerozhodná neznala jsem rady
 v tak mladém věku, vše se před mnou tmělo.
 Či vydat měla jsem se v losu spády
 a z říše své jen spasit nahé tělo?
 Ba těžší mnohem zdálo se mi být,
 kde kmit mi den, tam oči uzavřít.

51.

Ach, kdo by věřil, smrti jsem se bála,
 jí vyhnout se jsem sily neměla,
 svůj strach vyjevit jsem se strachovala,
 bych nezrychlila smrt svou docela,
 tak v nepokoji, děsu, hrůzou stala
 a mukou se má mladost veselá;
 jak člověk byla jsem, jenž na meč čeká,
 když nad šijí mu visí a ho leká.

52.

V tom stavu, nevím, zda mi osud přál
 neb ku horšímu zachránil mne hbitě,
 z ministru jeden, jejž můj otec král
 u dvora vychoval si juž co dítě,
 že bliží se čas, tu mi zprávu dal,
 kdy padnouti mám v tyranovy sítě,
 ba zlotřilci že slíbit musil hned,
 že téhož dne mi on sám podá jed.

53.

A dodával, že pouze mému žití
 jen rychlý útěk může blaho nést,
 když k pomoci nic nemohlo niti býti,
 sám chtěl mi v oběť sebe dát i čest,
 tak těsil mne, že strachu vlnobití
 v mém srdeci ztišil, v šeru tajných cest
 že odhodlána byla jsem jít s ním,
 vlast opustit se strýcem ukrutným.

54.

I vzešla noc jak vždycky plna stínů,
 a v přátelském nás kryla v objetí,
 dvě dívky pouze svoji za družinu
 jsem vyvolila los můj sdileti.
 A v srdci těžkou bolest, pro otčinu
 jsem nemohla se pláče zdržeti,
 ni odeházejic na té smutné pouti
 zrak od své rodné země odtrhnouti.

55.

Myšlenka stejnou spěla dráhou s okem
 a noha, jak jen mohla, vázla v běhu;
 tak loď schvácená náhle vírným tokem
 jde nerada od mileného břehu.
 Noc celou i den šla jsem rychlým krokem
 skrz pouště bez lidských stop v slunce žehu,
 až konečně nám kynul zámek vstříc,
 jenž říše mojí strměl u hranic

56.

Hrad Arontův to byl; neb Aront slul,
 jenž pomoc nabídl mi v nebezpečí.
 Leč sotva zrádee sobě povšimnul,
 jak unikla jsem zhoubné jeho leči,
 vztek proti oběma hned v něm se hnul,
 svou vinu na nás svalit chtěl, zlou řeči
 nás vinil z činu — děsná lež a klam,
 jejž spáchat na nás v úmyslu měl sám. —

57.

Děl, Aronta že získal jsem dary,
by namíchal mu v jeho čiši jed,
bych mnou až on by klesl v smrti spáry,
svým choutkám mohla volný poprát let,
bych za chlipnými srdce svého žáry
jsem mileū sty se mohla otáčet.
Ach, nebes oheň schvaf mne s výsosti,
než tebou zhrdla bych, ó cudnosti!

58.

Že zlata lačný po mé krvi žízní
ten ukrutník, to věru těžce nesu,
však ještě více srdce moje trýzní,
že čest mou rve i bolestí se třesu.
Chtě zachovati sebe v lidu přízni
a před zbouřením davu v stálém děsu,
lže tyto šíří, město oklamané
že k pomoci mi jistě nepovstane.

59.

Na trůně otců mých, že v zpupné vládě
on sedí, přála bych mu, tomu bloudu.
Leč proto vzchop se, že dál krutě řádě
on hrůzy nové chystá v plném proudu.
Aronta spálit hrozí v jeho hradě,
když sám se nedostaví k jeho soudu
a mně a spojencům ne pouze v boji
leč tajně hrozí mukami, smrt strojí.

60.

To podniká, to rozhlašuje všady,
by hanbu moji s jména svého smyl,
by povznesl čest trůnu, mými spády
prý znectěnou by krev svou očistil;
však strach má, aby nezbaven byl vlády,
jež dědictvím mně spadá za podíl,
neb pouze moje mdloba a můj pád
jsou podpory, jež drží jeho stát.

61.

Zlé jeho tužby dojdou vyplnění,
on docílí, co pevně smyslil sobě,
v mé krvi dojdou hněvy utíšení
a v slzách, které lkaly oči obě,
když ty mne zavrhněš. V svém utrpení
já sirá, bědná utíkám se k tobě
hle, slzí proud, jímž tvoje nohy smývám,
mně pomoz, ať víc krve neprolívám.

62.

Při noze, kterou zpupné deptáš soky
a při tvé přísné, spravedlivé dlani,
při trofzejích, jež věnčí tvoje kroky,
při chrámech, které pomoc tvoje chrání :
Splň prosbu mou, ztiš žal můj přehluboký,
mně trůn i život vrať tvé slitování;
však pouhý soucit pranic nevpomáhá,
když právo zde a rozum tvůj snad váhá.

63.

Ty, jemuž přáno šťastným osudem
chtít spravedlnost a moci též co chceš,
mně život, sobě vybojuj tu zem,
má tvojí být, když mně jí dobudeš.
Z velkého počtu reků deset vem,
by se mnou vyšli, rozkázat jim spěš,
to stačí domov vrátit mi i čest,
neb šlechta věrna mi i s lidem jest.

64.

Ba první z šlechty, jemuž odevzdány
jsou v tajném vchodu u paláce stráže,
nám slíbil v noci otevříti brány
do hradu; pouze opatrnost káže,
by v zálohu nám stráže byly dány,
on spoléhat chce na tvých hrdin páže,
to víc mu platí nežli celé voje,
tak ctí tvůj prapor, tak ctí jmeno tvoje.

65.

Tak pravila a na odpověď čeká,
leč hlasně prosí její mlčení,
co vůdce v těžkých pochybnostech těká,
své nejistotou týrá myšlení,
neb lstí a klamů pohanských se leká.
Jak víru tomu dát, kdo nelení
i boha zapřít? Však též soucit vzpíná
se v něm, jenž v duších velkých neusíná.

66.

Ne vrozený jen soucit k tomu radí,
by pomocí k ní naklonil se hned,
leč prospěch vlastní výhodou jej vnadi,
by v Damašku ten žezlo vlády ved,
kdo k jeho pravým přátelům se řadí
a pomáhá všem jeho skutkům v květ,
dá vojsko, zbraň mu, ba i zlato všude
a proti Egyptu s ním držet bude.

67.

Co pochybností tak jím zmítá rej,
zrak sklání k zemi v nerozhodném boji,
zří dívka upřeně mu v obličeji,
na každé hnuti bedliva zde stojí,
však s odvetou když váhat vidí jej,
tu vzdychne z hloubi, nezdaru se bojí,
on upřel pomoc dátí jí, však vlidně
a zdvořile to činil, mluvil klidně.

68.

— Byť bůh, který nás volal ve zápas,
cíl nebyl, jemuž sloužit chceme meči,
ty doufat na ně mohla bys i v čas
ne soucitem leč pomocí a v seči.
Leč dokud věrný lid i město nás
co vítěze nevitá, věř mé řeči,
by hřichem bylo voj svůj zmenšovati
a svého vítězství let zdržovati.

69.

Však slibuju, a ty věř slovu mému,
 jak štěstí zástavě, a žij v ní jista,
 že **vyrveme-li** kdy jhu nehodnému
 ty nebi drahé zdi i s hrobem Krista:
 chci tebe vrátit trůnu ztracenému,
 jak soucit káže i útrpnost čistá.
 Teď soucit by se zbožnosti mé příčil,
 bych proti právu boha sám se vztyčil.

70.

K té řeči dívka hlavu schýlila,
 zrak upřela v zem, bez pohnutí stála,
 pak vlnký zvedla v pláči spanilá
 a ruce lomíc žalně naříkala:
 Ó běda mi, co trudu vylila
 zášť nebes na mne hrozná, neustálá,
 že dřív se jiných mrav a mysl změní,
 než osud můj, jenž trud a utrpení.

71.

Jsem bez naděje, darmo naříkám,
 víc prosba nemá přístup k lidské hrudi,
 že tyranem hne, doufati snad mám,
 ta bída, jež tvůj soucit darmo budí?
 Však obviňovat tebe nehondlám,
 tak malou pomoc dát mi, že tě trudi,
 leč původ svého zla; já vidím, nebe
 že bez soucitu udělalo tebe.

72.

Tvou nechci zneuznávat dobrotu,
 však osud můj to, jenž mi pomoc nedá;
 Ó kletý lose mému životu
 v ráz učň konec, vždyť je trud a běda!
 To nestáčí, že bídnu sirotu
 jsi zbavil rodičů, tvůj stín se zvedá,
 říš pro mne ztracena a svoji hlavu
 mám ubohá nést katu na popravu!

73.

Leč zákon cudnosti a moje víra
 mi brání děl užívat toho místa;
 kam uteku se, kde se skryju sirá?
 Kde před tyranem býti mohu jistá?
 Ni nebe ani země nemá šírá
 kam nevnik' by, o vím smrt se mi chystá,
 kam uteku se štvaná všady mukou?
 Checi sama smrti vstříc jít touto rukou!

74.

I mlčela a pohrdání září
 jí s pýchou ušlechtilou v lузném oku,
 i chtěla odejít, tak smutná v tváři
 a zoufalá a klesající v kroku,
 v pláč vypukla, ve slzách se jí sváří
 bol s hněvem, v jediném jí plynou toku
 a slzy prýštící se na křišťály
 se měnily, jak perly v slunci hrály.

75.

Ve slzách její tváře, její rety
(jí slzy tekly až na šatu lem,)
jak růžové a bílé pláty květy,
po ránu rosa když oblévá zem,
jak zora tryská purpurnými vzněty
v stříc otevřeným kynou kalichem,
že ona v nich se zhliží a v jich jas
se stápi, jimi protkat chtíc svůj vlas.

76.

Leč slzí proud, jenž bohatě tak tryská,
jí přes líce a bujná řadra kane,
jí tisíc srdcí jako divem získá,
žár plíží se v nich, týčí se a vstane;
Ó kouzlo lásky, kterým požár blýská
se z náruku, hruď pak slzami v žár vzplane,
i nad přírodou bývá moc tvá větší,
jež v přemáhání sebe rovněž předčí.

77.

Ten klamný bol pláč láká opravdivý
a mnohé srdce pohně velice,
s ní každý truchlí a dí k sobě snivý:
Když vůdcem nepohně to, tygřice
jej kojila, když takou krutost žíví;
snad skálu matkou měl, či šumice
jej porodily moře chladné vlny,
že nehne jím zjev její kouzlapný!

78.

Leč mladý Eustach, v jehož řadrech v sporu
se octla se soucitem láска v ráz,
co jiní mlčí nebo v rozhovoru
jen šepcem mluví, svůj povznáší hlas
v před stoupí: Bratře, praví hlasem vzdoru,
ó slyš, co cítí, touží každý z nás,
jsi tvrdošíjný, pakli stále lpiš
na soudu svém a nic tu neslevíš!

79.

Já nemyslím, že knižata by měla,
jenž tady sborům poddaných svých vládnou,
od obléhaných zdí odvrátit čela
a zanedbat věc boží s myslí chladnou;
leč dobrodružná četa naše smělá,
jež není spjata takou kázní rádnou
jak druhých voj, má za povinnost svou
jí deset hrdin vyslat ochranou.

80.

Neb služby boží ten se nevzdává,
kdo nevinnosti pevný štit chce býti,
a nad tyranem trofej krvavá,
se musí také bohu zalíbiti,
byť výhoda nám z toho lákavá
ni nekynula, srdce mé to cítí,
já jednal bych jak dim i v tomto pádu,
neb chránit ctnost je předpis mého rádu.

81.

Ba probůh nesmí Francii znít řeč,
i jinde rytířské kde vládnou etnosti.
že mýjeli jsme únavu a seč
pro věc tak svatou, plnou spravedlosti.
Nuž zde odkládám pancíř, přilbu, meč
zde odpínám u všech vás přítomnosti,
na bystrém oři nechci více kláti
a neprávem se bohatýrem zváti!

82.

Tak hovořil a všichni ve souzvuku
jak stáli zde, mu hlasně svědčili,
tu radu zvali dobrou, v bouřném hluku
se s prosbami kol vůdce kupili.
— Nuž povoluju, děl on, vztáhnou ruku,
jen tím, že prosby své jste spojili,
měj tedy pomoc, jakou sobě žádá,
však v tom je vaše, ne však moje rada.

83.

Leč věříte-li trochu mně, tu v nový
ten podnik hleďte vášni hráze klásti!
To děl, těmi se spokojili slovy,
jen když své svolení dal aspoň z časti.
Co krásné ženy nářek neuloví
a v sladkých slovech lásky jaké slasti!
Z rtů luzných trysknou zlaté řetězy,
duch jimi jatý sotva zvítězí.

84.

Šel za ní Eustach: Ó dívko sladká,
juž ustaň ve svém lkání, v bolu svém,
juž pomoc tobě nese doba krátká,
strach s bolestí juž zapuď na vzájem! —
Zrak vyjasnila a tvář její hladká
se obrátila k nebi s úsměvem,
že toto její zakochalo krásy,
když závojem si utírala řasy.

85.

Pak za přízeň jim vzácnou děkovala
tož slovy sladkými a lusným hlasem,
znít celým světem bude jejich chvála
a v srdeci její vryta věčným časem,
a čemu sličná ústa zpečovala
se výraz dáti, oka vlídným jasem
a kynem dosáhla, pod pláštěm lhavým
tak stajila se s úmyslem svým pravým.

86.

Když viděla, že dobrý začátek
lsti její osud blahodárný přeje,
než prohlédne ji mnohý statný rek,
v spěch dílo hnusné zapřisti juž spěje:
to Medey ni Kirky nezmoh vděk
a čáry, ona krásou jak se skvěje,
a hlasem Siren v sladké závrati
i nejbdělejší může uspati.

87.

Vše umění žen provozuje, vábí
vždy nové milence ve svoje sítě,
vždy jiná jest, před ní je každý slabý,
hlas, výraz, taly tváře mění hbitě,
hned vyzývavý pohled a hned chabý,
v dál upjat hned, hned skloněn rozpačitě
je ostnem tomu, uzdou tomu zase,
jak vrou či opět chladnou k její kráse.

88.

Když pozoruje, mnohý s nedůvěrou
že její lásee podlehnout se zdráhá,
hned sladké svity z očí se jí derou
a dobrotu v hloub duše jemu sahá,
tak skromné dráždí vnadou svojí sterou
a silí naděj, která posud váhá,
tak šíří lásky žár, chtíč vášní žhavý,
led, který bázni hromadil se, taví.

89.

Kdo ale směle přes hranice vstoupí
jsa vůdcem slepým zaveden a zlým,
hned tomu její hled a úsměv skoupý
strach s úctou vzbouzí chladem nezvyklým,
však mračnem, které úsměv její loupi,
přec kmitne paprslek, tak aby jím
ne zoufalství žár spíše strach se vznítil,
čím ona pyšnější tím víc by chytíl.

90.

Tu sama v dali bloudíc pod palmami
lze hořký zármutek a těžce vzdychá,
tvář bledá, zrak se snoubí se slzami,
jež prolívá a hned potlačí z ticha
a pláčem k pláči strhne těmi klamy
sta duší prostých, její bolest lichá
tak v ohni soucitu zbraň lásky kalí
a raní srdce jistěji tak z dálí.

91.

Pak náhle trudům jakby uletěla,
snad nová naděj s duší se jí pojí,
hned ku milencům hbitým krokem bdělá
se obrací a září krásou svojí,
ten úsměv sladký, v kterém plane celá
i oči lesk, v nichž hoří slunce dvojí,
mhy bolu kruté rázem rozžene,
jímž spjala před tím druhy stísněné.

92.

Co sladce mluví a se sladce směje,
všech smysly dvojí sladkosť poutá hned,
jich srdce vstříc jí ze všech řader spěje,
slast neobvyklá proudí v jeho střed.
Ó krutá lásko, s níž se vždy tak děje,
že mícháš pro nás pelyněk a med,
že stále zhoubnými jsou tvoje vděky
a z ruky tvojí rány jako léky!

93.

V té stálé změně vzplanutí a ledu
a pláče, smíchu, studu, nadějí,
ta klamná žena zvýšujíc všech bědu,
je k zálibě své poutá pevněji
a jest-li někdo v řeči nebo hledu
ač s chvěním počíná si směleji,
tu dělá jakby v lásce nezkušena
a nerozumí, co ten lká a stená.

94.

Neb v cudnosti své sličné tváře sklání,
jež vzplanou studu kouzlaplným nachem,
až růže vytrysknou ve luzném plání
na líčka úběl, které chví se strachem:
tak jitřenka ve svěží chvíli ranní
šer noci proniká svých křídel vzmachem,
a nach ten studu snoubí se a sváří
se s nachem hněvu v její sličné tváři.

95.

Když pozoruje, že kdos láskou vzplál
a poznává jak vášeň jeho žhavá,
tu před ním plachou laní prechá v dál
a k cíli prostředky mu bere, dává,
den celý rozmar její s ním když hrál,
pak bez naděje mdlého zanechává,
on lovci roven, který v podvečeru
i stopu zvěře ztratil v lesním šeru.

96.

Toť umění, jímž tisíce jich chytá
a každý v sítě její klamů kles,
toť zbroj a zbraň, jež vítězství ji skýtá,
již každý nucen láске k nohám snes;
ký div, že sítím, které Amor splítá,
kdys podleh Achill, Teseus, Herakles,
když rytíře pro Krista bojující
strh v síť svou často zloboh vítezící?

*Z*PĚV PÁTÝ.

1.

Co zatím rytířů sbor obetskává
své lásky klamem lstimá Armida,
než deset slibených víc očekává,
jak vhodně odvésti je vyzvídá,
z rytířů komu dána má být správa
té výpravy, sám vůdce vyhlídá:
Jef dobrodružných řada věru dlouhá
i zásluh jich a stejná k boji touha.

2.

Pak ustanoví: k tomu výkonu,
by volili sami ze svých sborů,
kdo následník má býti Dudonu,
ten zvolí sám těch deset bez úkoru
Tím vyhne se on všemu půhonu,
že křivdil někomu i všemu sporu
a ukáže před vojskem, jak si váží
a právem statných sboru toho páži.

3.

I zavolá je a k nim toto praví:
 Vy slyšeli jste mìnění mé již,
 chci pomocí, však pomocí v čas pravý
 a zmírnit dívky útrapu a tíž,
 je slyšet znova, snad vás neunaví,
 dost času ještě prohlédnout je blíž,
 neb v lehkovážném světě každodenně
 je pravá stálost smýšlení jen v změně.

4.

Však myslíte-li, že by neslušelo
 se na váš stav se vyhnout nebezpečí
 a srdce, hrdinstvím jež překypělo,
 když pohrdne mé moudré rady řečí,
 nic není, co by zdržovat vás mělo,
 co dal jsem dřív, to nyní též vám svědčí,
 neb vůči vám a dle vašeho řádu
 chci lehce úzdu vést a lehce vládu.

5.

Vše závisí teď na vašem jen zdání,
 nuž jdete, zůstaňte, jsem spokojen.
 Leč následníka volte bez meškání
 po vůdci, který námi oželen;
 ten oněch deset zvol dle svého přání
 však deset, pouze deset, pravím, jen;
 v tom vrchní moc já sobě zachovám,
 však v jiném necht si vede jak chce sám.

6.

Tak Bohumír děl, bratr jeho ruší
 po souhlase všech krátké mlčení:
 — Jak vůdci tobě otálení sluší
 a do budoucna rozhled, nadšení
 by vřelo v pažích nám a hřmělo v duši,
 svět žádá od nás bez všech prodlení,
 a váhání, jež jinde prozřetelnost,
 zde chabost bylo by a necitelnost.

7.

A jelikož se ani měřit nedá
 zisk výpravy a nebezpečí v ní,
 když svoliš, deset reků již meč zvedá
 za dívku chvátat v čestné vítězství.
 Tak uzavírá, lestným okem hledá
 skryt lásky žár, jenž v srdeci jemu tkví
 pod jinou tužbou, ostatní též za ním
 svou lásku tají ctižádství plánim.

8.

Leč Eustach, který žárlivosti okem
 zřel na Rinalda, Soliina syna,
 jenž v statečnosti velkým je mu sokem
 a krásší postavu nad něho vzpíná,
 jej druhem nechtěl mít neb závist skokem
 jej schvátivší spár v srdce jemu vtiná,
 odvádí soká trochu dále stranou
 a lichotivá slova z úst mu kanou.

9.

— Velkého otce ještě větší synu,
jenž, ač jsi mladík, největší jsi v zbroji,
kdo, pověz, v statečného sboru klínu
můž' vůdcem zván být a nám velet v boji?
Já z úcty Dudona když na šedinu
jssem pohled, snesl jsem, že velel voji,
 já, bratr vůdce, kdo mi vlásti můž',
když ty ne, ó pak jistě žádný juž!

10.

Ty, jehož urozenosť rovna všem
a zásluha s cti převyšuje slávu,
sám Bohumír ti slávy diadem
rád postoupí, kdy o bitvy jde vřavu,
jen s Armidiným nechoď průvodem
a vůdcovství vem, jsí v něm v plném právu,
ba myslím, cti tvé ani neposlouží
ta výprava, jež v noční stín se plouží.

11.

By větším leskem tvoje pověst vzplála,
zde k tomu místo příhodnější jest,
i chceš-li, postarám se, aby vzdala
se volbou všech ti nejvyšší ta čest,
však mysl moje vratká, málo stálá
ta neví posud, kam se pevně snést,
chci jenom, bys mi plnou volnost nechal,
bych zůstal zde neb za Armidou spěchal.

12.

Zde umlk' Eustach — však obličej plane
mu studem při těch slovech posledních,
myšlenky žhoucí špatně ukrývané
zří Rinald v něm a to mu budí smích,
neb lásky střely ve hruď jemu slané
jen rozčeřily zlehka řader sníh,
sok nezdá se mu nebezpečným býti,
též nevábí jej za Armidou jítí.

13.

On hlouběj nosil vrytu v svojí duši
smrt hořkou Dudona a netrpěl,
že drzý Argant — to čest jeho kruší —
tak dlouhu reku toho přežít měl,
však radostí též srdce jemu buší,
když jeho chvály hlasný hovor zněl,
jenž vyzýval ho ku cti zasloužené
na místo čestné jím tak vytoužené.

14.

I odpověděl: „První místo žádám
spíš zásluhou si dobýti než přáním,
na vůdce žezlo ihned nárok skládám
svou cenou kdybych zůstati měl za ním;
však myslíte-li, jak z tvých řečí hádám,
že hoden jsem — ó tu se málo brání,
ba bude mi ten důkaz přízně drahý,
že uznali jste cenu mou tak záhy.

Tož nezádám, ni neodpíram dál,
když vůdcem já, tys ve zvolených sboru!
Na slova ta se Eustach dále bral,
by jiné hlasy sbíral po táboru;
však po cti vůdce kníže Gernand plál,
též oběť Armidy — i byl tu v sporu,
však v srdeci hrdém výš nad lásku ženy
žár ctižádosti vzplál mu nezkojený.

Byl Gernand z králů Norvéžských, jenž v ledu
tam nad mnohými vládli krajinami,
a tolik žezel, korun, tolik dědů,
v něm pýchu zažehlo a tou byl známý.
Chtěl vlastní cenou Rinald býti v předu
víc nežli minulosti zásluhami,
ač jeho předkové juž v dávnověku
ve válce, v míru měli jména reků.

Leč kníže barbarské, jenž v pýše měří
dle panství všecko jen a podle zlata,
jenž v každou statečnost jen tenkrát věří,
když královským je vinkem obepjata,
to nestřpí, že v rytířské té sběři
kdos v zásluhách s ním měřiti se chvátá,
tak vzteká se a durdí velice,
že rozumu již nezná hranice.

Neb jeden z pekla zlomyslných duchů
jak viděl, cestu že mu otevírá,
se vplížil v hruď mu a ve zrádném ruchu
myšlenky jeho ovládá a svírá;
vztek nítí v něm a živí záští tuchu
a srdece bodá mu a palem zžirá
a působí, že v duši zas a zas
mu hovoří a mluví tento hlas:

Rinald chce s tebou v boj, ať vypočítá
ty řady předků svých v jich síle, vděku,
ať zástup těch, jimž lenní právo skytá,
ať podmaněné národy všech věků,
ať ukázati žezla neodmítá,
své mrtvé vedle živých tvojich reků;
on, jenž jest synem rodu otrockého,
kam odvážil se slepý z pýchu svého?

Ať zvítězí či padne, vítězem
byl od té chvíle, co stál proti tobě;
Ten zápasil kdys těžce s Gernandem,
tak řekne svět a to mu bude k zdobě,
když dosedneš na místo, Dudonem
jež upráznené, získáš slávu sobě;
ta sebe větší tím svou cenu ztratí,
že s tebou o ni on chce v boj se dáti.

21.

Pak byť i všickni s volbou souhlasili,
o naše světské věci když se stará
ve výši nebe starý Dudo milý,
ó jakým asi hněvem jistě hárá,
když na hrdouše toho zrak svůj chýlí,
jak asi smělou jeho drzost kárá,
že zásluhami zhřdaje a věkem
on děcko s takým měřit se chce rekem.

22.

Chce tomu přec, zkouší to neustále,
čest s chválou za to místo hany klídí,
co jiní radí mu, jej ženou dále
a tleskati se tomu nezastydí;
však připustí-li, co tvé urval chvále,
co patří jí, sám vůdce, jenž to vidí,
ty nesmíš strpět toho pohanu,
co zmůžeš, sobě ukaž v obranu!

23.

Ta slova druhu zlého žár v něm žíří,
jenž pochodeň jak, kterou třeseš, vztřustá,
ve srdci přepchněném vše to víří,
zrak blýská tím a smělá kypí ústa,
co nehodného o něm ví, hned šíří
po táboře, ve zraku jeho pustá
je zběsilost, již zovou srnatosti,
i haní jeho pýchu s nadutostí.

24.

Co na něm velkého i šlechetného
i každý slavný, světozářný čin
za vinu svodem toho druhu zlého
mu klade, s roucháním vše stavě v stín
a mluví tak, až k sluchu reka ctného
zvěst došla vlastních jeho těžkých vin;
tím ale zlost svou Gernand neochladil
ni slepý vztek, jímž k jisté smrti pádil.

25.

Neb zlý duch, jenž mu sedí na jazyku,
ten každé slovo v jeho ústech mění,
jej k novým dráždí urázkám a křiku
a stále žíří řader žárné vření.
Jeť místo v táboru, kde k zbrani eviku
se scházejí vždy reci vyvolení,
zde v zápasu a turnaji se druží
a údy křepké k novým bojům tuží.

26.

Zde, nejvíce když sešlo se jich, směly
Rinalda viní, — jeho los to byl —
řeč zlobnou jako přiostřené střely
a plnou jedu z pekla vychrlil
v sluch Rinaldu, jenž, blízko řeči zněly,
hněv potlačiti nemoh věru dýl
i skočil k němu bliž a „lhář!“ hřímal
a obnaženou dýku v pěsti třímal.

27.

Hlas jeho hrom, zrak bleskem zdál se,
jenž poslem bývá jisté hromné rány,
ten chvěl se nevěda kam sebe skrýt
před hrozící tou smrtí bez obrany,
vsak líčit jal se statečnost a klid,
když tábor svědkem byl tu, odhodlaný
na nepřítele čekal, tasil meč
a vzpřímen stál ku obraně a v seč.

28.

V tom rázem tisíc mečů z pochev jelo
a zablesklo se vzduchem v jeden mžik,
sta lidí tísnilo se tu a vřelo
a ze všech stran sem spělo, divý ryk!
A v směsi množství spurných hlasů znělo
a vzduchem hřměl a chvěl se jeden křik,
jak slyšet lze na břehu na moři,
když vlna s větry hlasně hovoří.

29.

Však hlasem jiných nedá zmírniti
se jeho hněv, jeť uražen v své pýše,
přes řev a páže všech se vyříti
vpřed za pomstou, kterou mu řadro dýše
a směsí zbraně, lidí zasvítí
meč jeho, kterým vzduchem kruhy píše
a zdaří se mu, k hanbě všech že smělý
je pronikne a Gernandovi čelí.

30.

A rukou mistrovskou i když se vzteká,
ran tisíc dává jemu v jeden skok,
do prsou, hlavy, v pravou stranu seká,
chce ranit jej a stihne levý bok,
jak blesk pěst jeho s mečem hřmí a těká,
že nelze myslit na lesť, na podskok,
tak rychle bez nadání obrací
se útokem, až Gernand krváci.

31.

A neustál ve zuřivém tom boji,
až dvakrát meč mu skoupal ve řadrech,
až klesl ku zení a cestou dvojí
mu vyšel z těla duch a slední vzdech;
tu klidně meč svůj, na němž krev se rojí,
do pochvy vítěz vrazil, jinam v spěch
se, mrtvolu tu nechav ležet, vrátil
a brzy vztek a krvelačnosť ztratil.

32.

Sem váben křikem zbožný vůdce běží
a vidí divadlo to nečekané,
zří Gernanda, smrt ve tváři, tu leží
bez hnutí, krev mu s šatů, vlasů kane,
vzdech, nářky rozeznati může s těží,
pláč, nad zbitým jenž rekem vzduchem vane
a zlekán ptá se, kdo tak smělý byl,
kde nejmíň slušno, zde to způsobil?

33.

Arnald mrtvému nejdražším byl druhem;
 vše ličí vůdci, ale zvěstí lhavou,
 že Rinaldo jej zabil v boji tuhému
 jen lehce jeho řeči drážděn hravou,
 že Kristův meč spjat ukrutnosti kruhem
 vztáh na Kristova reka myslí dravou,
 že zhrdnul rozkazem, jež dal jim vůdce,
 druh druha aby neutkával v půtce.

34.

Tož zaslouží smrť po zákona znění,
 jež vydal vůdce; budiž potrestán,
 tím, veliké že jeho provinění
 tím, jeho čin že zde byl vykonán,
 že, dostane-li se mu odpuštění,
 všech vášní bude příklad špatný dán,
 že urážky mstít chtiti bude každý
 bez soudce výroku hned skutkem vraždy.

35.

Tak brzy mezi stranou tou a onou
 bez počtu svár se bude stíhat s hádkou;
 pak chválil reka mysl bezúhonou,
 vše uved, k hněvu, k soucitu co látkou;
 však Tankred pronik jeho zloby clonou,
 Rinalda hájil ráznou řečí krátkou
 a Bohumír poslouchal, v přísné tváři
 víc bázeň tkví než naděje svit září.

36.

A doložil: Ó vzpomeň, pane, sobě,
 kdo Rinald je a jakým rekem jest,
 jak rodem vznešeným nám tady k zdobě
 jak velká jeho vlastní sláva, čest!
 Guelf jeho strýc je; pomni, v stejné době
 trest stejný nelze na nás všecky vznést,
 je různá v různém stavu lidí vina
 a rovnosť necht ať rovně rovně spíná!

37.

A vůdce děl: „Lid nižší však se učí
 od nejvyšších, že dlužno poslouchat,
 zlá rada, Tankrede, v tvých slovech pučí,
 když panstvu já mám všecku zváli dát.
 Tak vaše vláda, věřte mi, jen mučí,
 mám pouze nízkou luzu ovládat?
 Toť žezlo matné, vláda bez studu,
 tak vládnouti vám déle nebudu!“

38.

Já volně přijal ji a všemi ctěn
 a nechci viděti ji zmenšenou,
 a rovněž vím, jak má být rozdelen
 dle vlastní zásluhy trest s odměnou,
 kdy stavu rozdíl má být ušetřen,
 kdy stejné právo platit!“ Nadšenou
 tak myslí pravil a hned Tankred ztich
 jat úctou při těch slovech velebných

39.

A Raimund, ctitel starých, přísných mravů,
ta slyše slova přisvědčoval jim.

Jen přísností, děl, vládnouti lze davu
a úctu vynutiti poddaným.

Tam kázeň trpí, kde juž milosť právu
má ustoupit před trestem záslužným,
říš každá padne prosta přísné kázně
a milosť škodí jen, když nezná bázně.

40.

Tak hovořil. Ta slova Tankred slyše
se vzchopil, více nebyl sebe pán,
jel k Rinaldovi z rady vyšed tiše
na oři, jenž byl jako křídly hnán.

Ten, konec žtí sokovu i pýše
když učinil, v svůj uchýlil se stán,
zde Tankred našel jej a v stejně době
mu řekl vše, co chtějí strany obě.

41.

A dodal: Ačkoli dle obličeje
na srdce soudit nechci spolehlivě,
neb skryta v řadrech, jak se vůbec děje,
myšlenka lidská dřímá úzkostlivě,
tož mlčením že málo soud svůj kreje
nás vůdce, tvrdit mohu odvážlivě:
chce jako s každým jiným s tebou jít
v soud přísný, jeho moc máš zakusiti.

42.

Smál Rinald se a s tvaří, v které hraje
blesk úsměvu a záblesk pohrdání:
Nač otrok v okovech své právo hájí,
neb svobodně kdo sám se v pouta sklání?
Já volný volně žiju a než dají
mým rukoum pouta — volím umíráni,
na meč je zvyklá pěst, jež vítězí
a na palmy — však zhřdá řetězy!

43.

Však tu odměnu mým když zásluhám
chce chystat Bohumír, mne v žalář hnáti,
jak sprostým byl bych vojínem v plen tmám
do žaláře a v okovy mne spjati,
ať pošle, nebo přijde pro mne sám,
chci vyčkat, meči, osudu se vzdáti;
ať rozhodnou, když našich soků plesu
chce chystat smutné podívání děsu!

44.

Řka po zbrani křik a juž hruď i skráň
si v nejjemnější z ocele zbroj vtiská,
štít ohromný jest jeho páže zbraň,
meč osudný se po boku mu blýská.
Je velebno i hroznou vzhlednout naň,
jak v zbroji plá, jak blesk, jenž z mračen tryská,
je Martu roven, když kruh nebes páty
opouští železem a hrůzou spjatý.

45.

Co Tankred zatím utíšit se snaží
hněv jeho, který s pýchou v něm se sváří
řka: Nezmožený june, vím tvé páži
zlý podnik každý podá se a zdáří,
vím v boji, meč kde do brnění vráži,
že udatnosť tvá ještě skvělej září:
však nedej bůh, by zde se ukázala
a ukrutně dnes k naší zhoubě vzplála.

46.

Co počít cheš? Snad krví měšfanů
své ruce zmáchat zaveden jsa v bludy
a ranou, nehodna jež křestanů,
v nich Krista protknout? Vždyť jsou jeho údy!
Nač vážiti tak čest a pohanu?
Jak vlna moře jde a mizí všudy.
Či světská více tobě platí čest,
než v ráji sláva, jež tvůj úděl jest?

47.

Ne, pro boha, jen přemož sebe, zbav
se této hrdé pýchy, jež tě kruší,
ne z bázně, z vůle svaté vášeň stav
ku triumfu, za nějž ti palma sluší
a za příklad, ač jsem-li hoden, mrv
mé mladosti vem, i já krotím v duši
hněv, mne též dráždí různých vašní roj,
však zdržím se, s křestany nejdu v boj.

48.

Neb když jsem druhdy dobyl Kilikii
a Krista prápory tam rozšířoval,
mne Baldwin přepadl lstimou zmijí,
ač pozdější ji zrádně opanoval,
že lakotu jen řádra jeho kryjí,
já neznal, přátelsky se ke mně choval,
jej zahnat mocí ani později
jsem nechtěl, ač jsem v zdar měl naději.

49.

A jest-li přec se štítiš vězení
a mrzké vazby nehodného hnětu
a sledovat cheš mrv a mínění,
jež ovšem zákonem cti platí světu,
nech, vůdci omluvím tvé zmizení,
ty do Antiochie pospěš v letu;
neb v ústret přijít ihned v první době,
když vzplá hněv jeho, — neradil bych tobě.

50.

Snad brzy Egypt proti nám též vstane,
neb jiné pohanských zde vojů shluky,
tím v lesku novém udatnosť tvá vzplane,
čím vzdálenější budeš, naše pluky
bez tebe budou kusé, polekané,
jak trup, jenž nemá páže nebo ruky...
V tom přišel Guelf a slova tato schválil,
též radil, by se bez prodlení vzdálil.

51.

K jich radám druh,jenž chvěl se rozhoreně,
se konejší a povoluje znáhla,
chce opustiti tábor neprodleně,
jich prosbám svolí mysl hněvem spráhlá;
dost přátel přišlo za ním, k nové změně
mnohého mysl dobrodružná táhla;
on děkuje, dva sluhы bere jen
a sedá na kůň, který připraven.

52.

Tou cestou slávy touhu v duši nese,
jež etnímu srdeci ostruhou a bičem,
k podnikům velkým myslí svou on pne se,
cos nezvyklého dokázat chce chtíčem,
na vrahу vrazit, rozprášit je v děse,
laur získat vírou, k níž meč jeho klíčem,
protáhnout Egypt, vniknout k tomu kraji,
kde Nil neznámé prameny své tají.

53.

Guelf, zatím Rinald co odjíždí v ráz,
dle hněvu svého má se k pospěchu,
zde zdržeti se nedbá delší čas,
ku Bohumíru chvátá bez dechu,
ten, jak jej zočí, pozvedá svůj hlas
řka: Budiž vítán k svému prospěchu,
já heroldy juž v celý tábor slal,
by jejich hlas tě, Guelfe, ke mně zval.

54.

Pak stranou vzal ho a tu licí v líc
s ním započal ten vážný rozhovor:
Zabíhat příliš daleko tvůj strýc,
kam zavádí jej prchlivost a vzdor,
dle zdání mého nedokáže nic,
že důvod závažný jej ved v ten spor
a dokáže-li bude milé mi;
Bohumír jedná stejně se všemi.

55.

A vždycky bude zákona i práva
v případu každém strážcem, hajitelem,
hrud' jeho nikdy, soudcem když se stává,
lup vášní nebude ve sporu ztmělé:
Nuž jest-li Rinald, jak dí mnohých zpráva,
by rozkaz, kázeň, drzým znectil čelem,
byl nucen, ať našemu soudu pilí
se pokoriť a důkaz vést v tu chvíli.

56.

Ať sám se volně vydá vazbě mojí,
toť ohled můj ku jeho zásluhám,
však vzdorovat-li chce dle zvûle svojí,
(nezkrutnou jeho vášeň dobře znám)
ty hleď jej konejšti ku pokoji,
by mírnost' naši nepřinutil sám,
mstít podle práva jen a bez odkladu,
v čem zákon urazil i naši vládu.

57.

Tak hovořil; Guelf odpovídá jemu:
 Duch, jenž cti oheň cítí v sobě plát,
 hned odpoví urážky slovu zlému
 kde slyší je, s mstou nedbá odkládat,
 když hancem dohnán k bojí zoufalému,
 kdo můž tu hněvu meze vykázat?
 Kdo rány scítá, neb urážky hráze,
 když zuří spor, kdo trvá v rovnováze?

58.

Však přeješ-li si, aby před tvůj soud
 se dostavil a uznal váhu jeho,
 mně líto, nejde to, neb uprchnout
 za dobré uznal bez prodlení všeho;
 kdo odváží se jeho cti se tknout,
 ten bude strestán ostřím meče mého
 i každý ten, kdo jazykem zlým praví,
 že trestem křivdy klesl do bezpráví.

59.

Gernanda chlubivého pýše plané
 že stavěl hráz, to jen se stalo právem,
 on zapomenu na tvůj zákaz, pane,
 v tom chybíl a já ctným to nezvu mravem.
 Ztich. Na to vůdce: Kde chce, af juž stane
 a sije svár, však nechci, mojím davem
 bys ty měl rozkol dmýchat po táboru,
 ach, pro bůh budíž konec tomu sporu!

60.

Však uspíši svoji pomoc chtivá
 ta hříšná kouzelnice neustála,
 den celý štkala užívajíc lstimá
 vše umění i krásu, kterou plála,
 leč sotva temný plášť noc stáhla mživá
 den uzavrouc na západě, tu brala
 se kvapně ze stanu, šla do ústraní,
 dva rytíři s ní byli a dvě paní.

61.

Leč mistryně ač byla v podvodu
 tak mravy jemná a tak vlídná řečí,
 a krásná, rajského jak původu,
 že krásá její každoujinou předčí,
 že po tábora celém obvodu
 vše reky jala lásky něžnou léci,
 však vůdce aby její oko zhlédlo
 ve síti svědné — se ji nepovedlo.

62.

Jej darmo smrtelnou svou vnadou láká
 a něhou v lásky osidla chce svést,
 on mravy měl nasyceného ptáka,
 jenž krmě nástrahou se nedá splést,
 syt světa rozkoší on nad oblaka
 svou tužbou třhnul pouští strmých cest
 a co jen nástrah jeho ctnosti klade
 nevěrný Amor, strhá všecky všade,

63.

Nic nemohlo jej věru odvrátiti
z cest svatých myšlének, jež Bůh mu vnuk,
nechť sebe snažila se proměnit,
Proteus nový, v sterých zjevů pluk;
vždy nové žáry její půvab nítí,
byť dávno k vášni schladnul srdce tluk,
leč tady — milost boží je v tom zjevná —
ves útok ničí jeho víra pevná

64.

Svou krásou zvyklá srdece nej cudnější
jen mžikem brvy svojí vznítit v žár,
jak pýchu svou i hrilosť ukonejší,
když zří, jak jím vše kácí se tu v zmar?
Pak tím se těší, v srdce povolnější
své lásky svůdné když obrací čár,
jak vůdce, jenž zem nedobytnou nechá
ji opustí a jinam s vojem spěchá.

65.

A rovněž Tankred proti její zbrani
s chladností stejnou trval obrněn,
neb hrud mu vználo jiné lásky plání,
tam dvojí lásky hostit nemoh' sen,
neb jedu jiný jed jak často brání,
tak před láskou můž' láska chránit jen.
Jen ty dva nepřemohla, míň neb více
v žár ostatní vše vznaly její líce.

66.

Ji ovšem hněte, kouzlem svojich vděků,
že k cíli svému nedospěla cele,
však vzácná kořist' tolika ctných reků
ji přece z časti v duši těší vřele,
tož, nežby prozrazena na útěku,
chce v místa jistější je zavést směle,
kde jinými chce řetězy je jímat
a novým kouzlem nežli posud třímat.

67.

Když přišel čas, že dosáhnouti měla
od vůdce podpory ji přislíbené,
tu přišla k němu uctivá a děla:
Den, pane, vzplál pomoci vytoužené,
a náhodou-li k tyranu zvest spěla,
že pomoc ždám tvé zbraně proslavené:
tu jistě bude k obraně se zbrojit
a mnohem horšich obtíží nám strojit.

68

Tož dříve, nežli dostane se k němu
řeč nejistá neb vyzvědače zvěst,
rač vyvoliti z nejstatnějších tému
jen málo reků, jež bych mohla vést
a bude-li jen skutku smrtelnému
a nevinně přát nebe, jisto jest,
že do budu své říše, která tvojí
chce podanou být v míru jako v boji.

69.

Tak pravila a čemu zamezit
 juž vůdce nemoh, muselo se státi,
 ač k výpravě té, tak mu pravil cit,
 se volba reků opět k němu vrátí;
 leč z počtu desíti těch jedním být
 chuf neústupná všecky reky schvátí
 a horlivost, jež nítí se v nich k sporu,
 mu větší obtíž činí při výboru.

70.

A ona, která v jejich srdeci čítá,
 to vidouc nový důvod z toho bere,
 tu bázně, tu se žárlivosti chytá,
 je bičuje tak, mukou hrud' jim dere,
 ví, ve stáří že lánska, jindy hbitá,
 je liknavou bez pomoci té steré,
 jak hřebec v běhu stane bez mála,
 když nikdo v před neb za ním nescválá.

71.

Tím spůsobem svá rozděluje slova,
 tu pohled laskavý, tam sladký smích,
 že na vzájem si závidí vždy znova
 a naděje a bázeň válčí v nich;
 tlum ztřeštenců, jimž nová pouta ková,
 jež pobádá hra kouzel mámivých,
 bez úzdy studu v zmar se řítí prudec
 a darmo proti nim se vzpíná vůdce.

72.

On, vyhovět jenž stejně všem se snaží,
 jsa neodvislý zcela od stran všech,
 ač péče stud i vztek mu v líce vráží,
 když bohatýrů zápas zří a spěch,
 jak rozhodnouti spor ten v duchu váží
 a novou radu spřádá v slovech těch:
 Na lístky rychle napište svá jména,
 buď osudem ta hádka rozrešena!

73.

Na lístek jméno své psal každý hned,
 je v malou vázu hodil a jí třás
 a táhl vůdce, první jméno čet
 Artemidor z Pembroku, táhl zas,
 a vyšel Gherard, pak Vincilas kmet
 po Gherardu hned první dostal hlas;
 kmet Vincilas to vážný, zkušený,
 teď staré děcko, láskou ztřeštěný.

74.

Jak v lících jas, blesk slasti v očích měli,
 jenž zalíval jim srdce ve ručejích,
 ti šťastní první zvolení kdy zřeli,
 že lásečce vstří jdou štěstí na peřejích.
 Nejistí v nitru žárlivostí vřeli
 kol druží, urna tají jména jejich,
 jak na rtech visí toho, který sáhne
 vždy pro lístek a čte — jak každý práhne!

75.

Byl čtvrtý Guasco, za ním Ridolf spěl
 a za Ridolfem Olderich byl tažen,
 pak Vilém Ronciglion z urny šel,
 Eberhard Bavor byl pak losem blažen,
 Frank Jindřich pak a Rambold slední chvěl
 se sladkou zprávou blahým losem vážen;
 stal pohanem se pak — ó lásky silo! —
 Těch deset počet celý doplnilo.

76.

A hněvem, žárlivostí, záští žhoucí
 ti druzí klnou na Štěstěnu lití,
 a Lásko, tebe viní, všemohoucí,
 že nechala ji soudcem v pří té býti;
 že ale srdce lidské tak je vroucí,
 co zakázané, to tím víc chce mítí:
 tož chtějí množí štěstí ku vzdoru
 jít v noci za Armidou z táboru.

77.

A chtějí za ní jít v slunci, stínu
 a nasaditi za ni žítí svoje,
 jim ona v luzném odpovídá kynu
 a vzdechem, šeptem zve je v sladké boje,
 s tím, s oním žehrá na osudu vinu,
 že bez něho jít musí v bitvy roje;
 co zatím deset ozbrojených pilí
 do stanu vůdce, by se rozloučili.

78.

On moudrý stranou každému z nich radí,
 jak nejistá jest víra u pohanů,
 jak slabá záruka, jak vše co svádí,
 co hrozí, dlužno zvrátit na obranu.
 Však jeho řeč v nic křídlem větrů pádi,
 čím rady moudré lék je v lásky ránu?
 I propustí je po tom rozhovoru;
 Armida novou nečeká též zoru.

79.

I odjízdí co vítěz, řadu soků
 jak věrně v triumfu za sebou táhne,
 co zatím, v srdeci bolest a hněv v oku,
 tlum druhých milujících v stanech práhne;
 však sotva přišla noc ve vážném kroku,
 jež s tichem a sny ku zemi se nahne,
 tu, jak je láska učí, množí v tají
 se za Armidou chvatně vydávají.

80.

Šel Eustaz první, sotva dočekat
 se mohl stínů, jež noc spolu vodí,
 za slepým vůdcem v slepých tmách spěl v chvat,
 jen vášeň byla vůdčí jeho lodí,
 tak dlouho, jitro až uviděl vzplát,
 on teplou, letní nocí maně chodí,
 až Armidy tlum stihne náhodou
 ve vsi, která jim byla hospodou.

81.

Hned spěje k ní, v tom přilby chocholem
jej poznal Rambold, k ním pak zabočí;
křik': Co tu chceš a proč přicházíš sem? —
Jdu za Armidou, dí mu do očí,
máť, nezhrdne-li mnou, na meči mém
mít jistou pomoc, službu otročí!
A Rambold: Kdo tě k tomu zavolal?
— Jen láska, Eustaz v odvet jemu dal.

82.

Mne Láska zvolila a tebe Štěstí,
kdo zvolen vyjel sem, rci, větším právem?
A Rambold: Nespomohou tobě leští
a marný klam tvůj ve úskoku lhavém;
ty nesmíš v zákonitou druž se pléstí
královské dívky nezákonním mravem,
ty sluhu zrádný! — Eustaz v hněvu vzplání
mu odpovídá: Nu a kdo mi zbráni?

83.

Já tomu zabráním! dí Rambold lstivý
a k útoku se při tom slovů chystá,
a pohrdavě Eustaz boje chtivý
ve stejném vzplání neustoupil z místa,
však ve svár jich, kdy nejvíc zaplál divý,
dlaň vztáhla Armida, jich srdeč jistá
a děla k Ramboldovi co se vzteká:
Proč nemáš druhá mít a já ne reka?

84.

Když chceš mou spásu, proč mne prchlý chceš
o vydatnou tak sílu oloupiti?
A k Eustazovi: Vděk mi věru jdeš
mou chránit pověst, chránit moje žití,
ten blud ty sotva u mne nalezneš,
tak milé, vhodné pomoci se zbýti!
A v tom, co mluvila, juž z různých stran
rytíři v její sjízděli se stán.

85.

Ten odsud, odjinud se vyskýtá,
o sobě nevědí, se hněvně měří,
však ona všecky vlídně přivítá
řkouc pomoci jich jak se ráda svěří;
a v táboru když Zora zasvítá,
vše Bohumír ví, sotva zraku věří
a napřed jejich zhoubu jistou tuší
a příští neštěstí mu chmouří duši.

86.

Co dumal tak, se zjevil posel v spěchu,
pln prachu, strachu, líc mu během hoří,
jak ten, od něhož malou čekáš těchu
a jehož čelo propadlo juž hoří:
Ó Pane, praví k vůdci beze dechu,
Egyptské loďstvo objeví se v moři
co nejdřív — Vilém šle mne k tobě bdělý,
jenž na ligurském břehu voji velí.

87.

Pak dodává, že Vilém do táboru posýpal z lodí zásoby a spíži, rytíři s velbloudy ve valném sboru že padli v zálohu a bez obtíží že byli zbiti aneb jati v sporu, jenž rozpřed se, neb kde se hory niží, je v strži přepad divém ve útoku s bor lupičů v ráz jeden vpřed i z boků.

88.

Tím toulavé té roty odvaha jen vzrostla, plna drzosti teď všady jak potopa kol v dálku zasáhá a šíří hravě polem se a lady; tož potřeba že toho vymáhá tlum vojska vyslat v útok jich a zrady, by chránil cestu jejich před tlupami, jež v tábor Judskými jde pěšinami.

89.

Zvěst tato od rtů ke rtům rychle v mžiku se vojskem šíří, vzmahá napořád, a děsem schvácen je sbor bojovníků, neb obávají se, že přijde hlad, a moudrý vůdce v jejich žalnému kříku víc nezří starou, mužnou silu plát i touží tváří veselou a slovy je potěšit a vlít jim život nový:

90.

Vy, jenž jste spoustou nebezpečí spěli po boku mém v ty kraje pustin dálné, vy boha bojovníci, jichž cíl skvělý je víry Krista mstiti křivdy žalné, jenž Perskou zbroj i Řeků podvod smělý a hory, moře, bouře, písky dálné jste překonali, hladu hrot a žízeň: Teď, jaká by vás mohla schvátit trýzeň?

91.

Či onen bůh, jenž vzal vás pod ochranu a v horším ještě stavu jenž vás řídí, vám nestačí, či mníte v jinou stranu že obrátil svůj zrak, jenž všecko vidí? Však přijde den, na přešlých trudů ránu kdy s plesem pomnité, kdy plody sklidí z vás každý slibů svých; pro příští štěstí hleď každý statně nynější trud nésti!

92.

Tím slovem druhy těší poblouzené a vlídným pohledem v nich poklid budí; však steré péče, palné, nezhojené ukrývá opatrně v mužné hrudi. Jak užíví ty davy roz jitřené, až přijde hlad a nouze? on se trudí, jak lodstvu na moři se opře v útok tužší, jak utká roty arabské a zkruší?

ZPĚV ŠESTÝ.

1.

Leč obležené v městě rovněž kojí
kmit lepší naděje ve každém směru,
neb mimo zásobu, již zvali svojí,
se nových dostalo jím v nočním šeru,
i opatřili válečnými stroji
i zbraněmi zdi města, ku severu
že vyšší byly v silném opevnění
a snesly nárazy a otřesení.

2.

Král stále sem a tam zdi zvýšit dává
a místy jejich upevňuje bok,
ať slunce plá, ať pochmurná noc tmavá,
již bělý měsíc neb hvězd třpytný krok,
co kovářů dav zbroj kout neustává,
až skráň jim smáčí potu hojný tok.
Co takto přípravami zabrán cele,
hle, Argant před ním a to mluví směle:

3.

Jak dlouho ještě hodláš u vězení
nás v podlém zajetí zde držet krutě?
Já ovšem slyším kovadliny hřmění
třesk pancířů, přilb, mečů, štitů duté,
však nezřím k čemu, v smělému loupežení
spřež cizí běhá městy, polem chutě,
z nás nikdo nestaví jich dílo zhoubý,
ni nevyruší ze snů je ryk trouby.

4.

Jim nesmí nikdo oběd přerušiti,
je obtěžovat při veselém kvasu,
tak stejně dnem i nocí klidně žití
zde v bezpečnosti tráví v každém času,
nás musí hlad a bida seslabiti,
že vzdáte se jim volně ku pospasu,
neb zemřeme zde zbaběle a v mdlobě,
zvlášt Egypt jestli nepřispíši sobě.

5.

Co na mne, nechci však, by moje žití
smrt podlá v tmavé zapomění skryla
a nechci vidět ve zdí téhoto síti,
by nová slunce zář mne oslnila.
Co život můj? Má sudička jej míti,
jak jeho běh si v hvězdách stanovila,
však nestrpím, bych bez obrany snad
a slávy nepomstěný zradou pad.

6.

Leč kdyby z vaši statečnosti dávné
ten slední zárodek byl nevyhas,
ne v boji umíráni čestné, slavné,
leč vítězství by můj vám věstil hlas.
V boj řítili se v touze neúnavné
je osud můj! Nuž podstupme ho v ráz!
Neb často v nejhroznějším nebezpečí
zlo rada nejsmělejší nejlíp léčí.

7.

Však v odvahu-li příliš nedoufáš
a nechceš vyraziti s celým vojem,
tož doufám přec, že v to se odhodláš,
by spor ten reků dvou se rozhod bojem.
By vůdce Franků přijal návrh náš,
ať dle své vůle před tvých poslů rojem
si určí zbraň a podmínky své volí,
za kterými chce utkat mne v poli.

8.

Jen ruce dvě když bude mítí sok,
nechť duše jeho divá je a smělá,
ty neboj se, (můj neochábne krok)
že dobrá věc tvá padnouti by měla.
I osudu ty nedbej na úskok,
v mé ruce ku zdaru je cesta celá,
ba v zástavu ji vezmi, nechybiš,
když na mne spolehna svou spasíš říš.

9.

I umlknul. Král praví k jeho řeči:
 Ač, statný june, zříš můj pozdní věk,
 přec nejsou tyto ruce líné k meči,
 ni chabá duše moje v boje vztek,
 že umřít podle a bez nebezpečí
 než bohatýrsky, bylo by mi vděk,
 bych bát se musil neb měl pochybností
 o nehodách, jež řadro tvoje hosti,

10.

Bůh toho chraň nás! V duši utajené
 chci tajemství jen tobě objeviti,
 Nykejský Soliman chce v roztrpčené
 své hrudi staré křivdy trpce mstiti,
 Arabů bludných čety rozptýlené
 Lylickou pouští sebral, udeřiti
 chce na vrahу a v černém vzdachu noci
 nám vojskem, stravou přispět ku pomoci.

11.

Co nejdřív bude tu. Nechť zatím dále
 sok naše hrady obléhá a jímá,
 mnou nehne to, jen korunu když krále
 a moje žezlo pevně ruka třímá.
 Ty odvahu a žár svůj, který stále
 ve duši tvoří nezkrocené hřimá,
 zkrot na ten čas a vyčkej vhodnou chvíli,
 kdy k tobě čest a ke mně msta se schýlí.

12.

Tím urazil se divý Saracen,
 bylť Solimana sokem z dávných časů,
 jej hořce tklo se, od něho že jen
 ždá pomocí král tomto ve zápasu.
 — Jak sám chceš, odpovídá rozhoren,
 vol mír neb válku, mlčím, hledej spásu
 u Solimana tedy, v těžkém boji
 až chrání říš tvou on, jenž ztratil svoji.

13.

Ať přijde tedy jako posel z ráje
 a vysvobodí národ pohanů!
 Já stačím sobě na se spolehaje
 svou rukou smýt chci hanby pohanu;
 co lid tvůj spí, chci vyjeti ven v kraje,
 v boj přinutit chci řady křesťanů,
 co rytíř soukromý ne v žoldu tvém
 chci Franky utkat sám já soubojem.

14.

Král odvětil: Kéž meč svůj s hněvem svým
 bys doved v lepší zachovati boje,
 však na svém stojíš-li, já povolím,
 až zodpoví to smělá mysl tvoje!
 Tak děl. Hned Argant chvatem divokým
 dí hlasateli: Vyjdi v křesťan roje,
 s jich vůdcem, nebuď nikomu to skryto,
 sděl podmínky mé a návrhy tyto:

Že rytíř jeden veřejný boj volí,
jejž zdí a valů podlý svírá kruh,
tož dokázat chce v otevřeném poli,
ne víry horlivost ne jejich bůh,
(odpůrce jeho budí jakýkoli)
sem hnaly Franky ve Asijský luh,
jen ctižádost a lačná zisku touha
a chtivost vlády, lupu žízeň pouhá.

Ne s jediným jen z nepřátelských řad
leč s dvěmi třeba je v boj odhodlán,
i s třetím, čtvrtým, pátým chce se rvát,
buď rodem sluha on anebo pán.
Ať dají záruku a v pouta jat
služ vítězi, kdo bude udolán !
Tak nařídil. Herold se halí šatem,
jenž hoří purpurem a tkán jest zlatem.

A brzy pánu kruh jej vítá skvělý,
tu vůdce dlí se svými barony.
Ó pane, zda je volno hlasateli,
by volně mluvil bez vší úhony ?
— Mluv ! pravil vůdce, a bez bázně celý
zjev obsah poseství a bez clony !
I začal herold: Nyní se nám zjeví,
zda vznítí řec má vděk váš nebo hněvy.

A poselství a vyzvání své děl
tož slovy hrdými a ozdobnými ;
ruch pohrdání, ševel hněvu zněl
při slovech jeho davy přítomnými.
Bez okolků děl vůdce: Za úděl
boj těžký vybral s překážkami zlymi
si rytíř tvůj, však mním, že v půtce jeho
to nedojde, věř, ani na pátého !

Ať přijde tedy, bez úhony dám
mu volné pole ku zápasu hned,
v boj pustí se s ním, svatě přísahám,
bez chlouby kdokoli z mých hrdých čet.
Ztich, herold města chválal ku branám,
jel, kde mu v písku kynul podkov sled
a nezadržel krok svůj, týmiž slovy
až odvet hrdému dal Čerkesovi.

Ó, zbroj se, pane, k čemu otáliš ?
Neb křesťan přijal tvoje vyzvání
i rekové i méně statní, slyš,
chtí s tebou v boj ve čackém zaplání;
já tisíc blesků v očích zřel a již
se tisíc rukou k mečům uklání,
na slovo mé vše zjistí tobě vůdce
a povolí. — Argant se zbrojil k půtce.

21.

Juž hotov byl a netrpěliv chvátá
a sestupuje valů za ohrady.
Děl Klorindě král, která žasem jata,
když odjíždí, ty nesmíš zůstať tady,
vem tisíc mužů, opusť valů vrata;
jej z dálky provázej a střež ho všady;
v boj ovšem sám on ať se žene v trysku,
ty s posádkou svou zůstaň za ním v blízku.

22.

To pravil, načež dobře vyzbrojeni
juž opustili města zeď i val,
jel Argant napřed těžkém ve brnění
a oře v oceli též pobádal.
Od tábora až k města opevnění
se plochý úhor bez rýh rozkládal
dost vhodný, šíry jako naschvál právě
by utvořen byl k zápasníků slávě.

23.

Tam sestoupil a tam se zastavil
v tvář nepříteli Argant s hrdým čelem,
jak nádherný a hrůzyplný byl
svou velkou silou, mocí, velkým tělem!
Tak Encelad ve Flegré objevil,
tak Goliaš se mih před Israelem.
Však mnozí příliš se ho nelekali,
neb sílu jeho posud nepoznali.

24.

A posud není nikdo vyvolen
od Bohumíra prvním z reků těch,
ač zrak všech otáčí se roztoužen
po Tankredu, ač všem jim na ústech
tkví jméno jeho, ač můž potěšen
čist přízeň k sobě v tazích tváří všech,
šum zněl juž kolem, on že všech je prvý
a vůdce svědčí pokynutím brvy.

25.

Juž ustupoval každý, zjevno všem,
že Bouillon sám si vroucně toho přeje.
— Jdi, pravil k němu, svolení mé vem
a potlač vztek, jenž rouhačem tím chvěje!
On skončil, v tváři zaplál úsměvem,
ten podnik nový oheň v krev mu leje,
od zbrojnoše požádal kůň a štít
a v sboru jiných z tábora juž lit.

26.

A ještě k oné pláni nedostih,
kde Argant čekal podoben jsa mraku,
kdy přívabný a čaruplný mih
zjev Klorindy se zdivenému zraku.
Ji bělejší než alpských srázů sníh
šat zahaloval, přílba s chvostem draků
ta hledí měla zvednuté; tak bílá
se v kráse na vršku mu objevila.

27.

Kde krutý Čerkes, nezří Tankred zmámen,
 jak děsně týčí k nebi zpupné tělo,
 jen volně oře žene, oči plamen,
 tam upírá, kde její plane čelo,
 pak zastaví se, nehybný co kámen,
 led na vrchu, ač v hloubi mu to vřelo,
 jen dívá se a tone v její kráse,
 o zápas dále pranic nestará se.

28.

Když posud Argant nezří, že by chtěl
 s ním zápasiti někdo, provolá:
 Sem touhou po boji jsem veden spěl,
 nuž kde je kdo, zřím marně do kola!
 Leč Tankred zrakem stále na ni tkvěl,
 nic nezří, neslyší, jen plápolá.
 V tom Otto hřebce bodnul, v běhu srázném
 se první octnul v zápasisti prázném.

29.

Člen sboru byl, jenž od počátku toužil
 se s chlubným pohanem tím setkat v boji,
 leč ustoup Tankredu, kol něhož kroužil
 na koni v druhů, jenž s ním vyšli, v roji,
 když viděl však, že jinam zraky hroužil
 a jaksi bojem zhral, v nepokoji
 své mladé odvahy juž v před se řítil
 a nabízenou příležitost chytíl.

30.

A prudec, jako pard neb tigr hbitý
 probíhá hvozdů zášer mlhavý,
 na Saracena letí, bleskly štíty,
 sok jemu oštěp velký nastaví.
 Tankreda boj ten vyburcoval litý
 jak ze sna z myšlének se vybaví,
 se vztýčí, křičí: Mé je klání toto! --
 Leč příliš daleko byl stržen Otto.

31.

Však zastavil se; hněv a pohrdání
 v něm vřely, tvář mu žehla plameny,
 že jiný předstihl jej, hanby plání
 v něm nití, v nečinnost že určený;
 leč Saracena přílbu v divém klání
 juž roztal Otto vztekem vznícený,
 však Argant pancíř kopím z ocela
 mu protrh a štit zdrtil docela.

32.

Kles křeštan; rána příliš pádná byla,
 neb ze sedla jej strhla bleskem v zem,
 Argantu posud neochábla síla,
 ba pyšně vztýčoval se v sedle svém,
 pak řečí, v které žluč a zášť se lila,
 jal vychloubat se padlým nad rekem:
 — Nuž vzdej se, budiž k tvé to slávě dosti,
 že s mojí směl jsi válčit statečností!

33.

Ne, odpovídá Otto, mezi námi
tak brzy chut a zbraň se neodkládá,
za pád můj jiný rek odvetu dá mi,
buď smrť neb pomstu moje čest tu žádá!
Jak Medusy tvář, hadů kučerami
jež děsí, Čerkes soptí a se hádá:
— Nuž tedy poznej sílu mou i páž,
když úslužností mojí pohrdáš.

34.

Co žádat na něm rytířská čest může
vše zapomněl a oře svého bod,
Frank za ním, kruhem přitočil se uže
a v pevný bok mu vrazil meče hrot;
tak rána těžká byla, štitu kůže
i zbroj že zbarvil horké krve brod,
však co je platna, když vítězí, reku,
sil neubere a jen přídá vztek?

35.

V běh oři padnout Argant neodkládal,
jej zaskočí a juž se obrací,
a nežli jeho nepřítel se nadál,
juž mocnou ranou zpět se potáčí;
dech stajil, zachvěl se jak v písek padal,
zbled v tváři, krunýrem juž krvácí,
juž smysle ztratil mocnou touto ranou,
kles na tvrdou zem ořem rozdupanou.

36.

V svém vzteku Argant divoce se vztýčí,
hruď padlého svým ořem krutě depce.
— Tak zahyň každý hrdopýšek, křičí,
jak ten, jemuž se oř můj hrabe v lebce!
To vidí Tankred, jako blesk sem sičí,
to uráží jej, bodá svého hřebce,
teď pád svůj velkým zastříti chce činem,
by zaskvěl se zas jako slunce stínem.

37.

A v evalu volá: Duše podlá, nízká,
i ve vítězství mrzká myslíš snad,
tím že tvá sláva nových laurů získá,
když padlého jak dravec budeš rvát?
Spřež barbarův, poušt Arabie blízká
zda učily tě tomu? V prudký chvat
před světem dej se v hor a lesů šer
a zdivočet jdi mezi dravou zvěř!

38

Ztich.— Takým slovům pohan málo zvykly
své hlodal rty, tak zuřivost jej týrá,
chtěl odpovědít, zvuky drsné vznikly
jak řvaní zvěře, raněna jež zmírá,
a jako blesků plameny se smyklý
skrz mračen clonu, jež je dlouho svírá
a letí dál, tak z hrudi rozlícené
hřníc každé slovo násilím se žene.

39.

Když oba lánim, výhrůžkami hněv
i pýchu svoji k pomstě rozohnili,
tu rázem blesku ztichl křik a řev
a k rozběhu se s oří zatočili;
ó, Muso, nyní posilněj můj zpěv,
vztek, jejich vzteku roven ať mne sílí,
ať není nehoden jich velkých děl,
dej, aby zpěv jak zbraní řinkot zněl!

40.

Výš každý vzpjal se opřev ve třemenu
svůj oštěp velký, pádný sukouvatý,
ó, letu křídel nebylo a není,
tak okřídlené nebylo též paty,
ni vzteku takého, ni krve vření,
jmž Tankred byl i Argant stejně vzňatý;
o přílby kopí zlámaná a v změti
kol třísky, kusy dřev, dešť jisker letí.

41.

Ran odrazem kol země nepohnutá
se zatřásla až ohlas zazněl z hor,
leč srážky divokost a síla krutá
přec nesehnuly čela jejich svor,
oř s ořem střetl se, slyš rána dutá!
Čí oř dřív vstane těžký byl by spor,
i vystoupili z třemenů a meči
na zemi stojice se měli k seči.

42.

Při každé ráné vždycky obezrele
jde zraku zrak a noha noze v sled,
sta nových poloh i stanovisk směle
ten voli, krouží kol a stoupá zpět,
tu hrozí ranit, avšak bleskem stele
tam rány, kde sok nenadál se hned,
tu léčkou spola odkrývá se štítem,
lest klame lstí ve útočení hbitém.

43.

Ted' Tankred ukazuje pohanu
i meče, štítu clony prostý bok,
ten útočí však druhou na stranu,
prs levý odkrývá, ted' na útok
se pouští Tankred, rána na ránu
meč odrazí mu, trefí jej a v skok
se obrací a schován za svůj štít
na útok číhá dobře ze všad kryt.

44.

Když vidí Argant krev svou a když cíti
jak teplou zbrocený jest jeho šat,
tu neslychaná hrůza v něm se vznítí,
bol, krutost, šílenství jej začne rvát,
řve, s mečem v pěsti divě v před se říti
a buší jako slepý napořád
do soka svého, až jest v tomto boji
tam raněn, kde se páž a rámě pojí.

45.

Jak v horském srázu medvěd, který v boku
kus cití oštěpu, se rozlítí,
sám proti zbrani běží v divém skoku
a smrti, zhoubě vstříc se vyřítí:
Tak Čerkes nezkrocený, blesky v oku,
v ran dešti hanby tiseň ucítí,
že pouze pomstu ždá jat hněvem větším,
a zhřdá obranou jak nebezpečím.

46.

A poje ku odvážné touhy žáru
nadlidskou sílu, neúnavný spěch,
tak rány sype záhuby a zmaru,
že nebe blýská a zem v základech
se chvěje; Tankred v unavení spáru
čas nemá krýt se, ano ztrácí dech,
ba ani nemá kam by skočil stranou
před tryskem Arganta a každou ranou.

47.

I darmo Tankred v sebe zabrání čeká,
až přejde divá bouře oněch ran,
teď brání se, teď semo tamо těká
a kol Arganta krouží z různých stran,
leč pohan touto lstí se nepoleká
a neznaví, tím znova pobádán
a stržen v zuření jde Tankred v seč
a silou obra rozhoupá svůj meč.

48.

Teď pouze vztek ovládá jejich síly
a rozum s uměním jen vede hněv,
jak meč se zdvihá nebo k ráně chýlí,
tu přeska praská a tříšť lítá z dřev,
zem kryta zbrojí, po zbroji krev pilí
a s potem na údech se mísí krev,
hromi v ranách zní, blesk v mečů kmitá pláni,
jak divá bouř hřmi jejich dopadání.

49.

Na obou stranách mlčky davy stojí
na kruté, nezvyklé zří divadlo,
strach s nadějí se v jejich řadrech rojí,
jak uklání se boje váhadlo,
a z žádné strany v nadlidském tom boji
ni kynu ani slova nepadlo,
zde každý němý stojí v strnutí,
jen v srdeci chví se v divém pohnutí.

50.

Juž oba byli vysíleni, snad
by přivedli boj v konec nezralý,
však noci šer juž na krajinu pad,
svět halil v stíny z blízka, z povzdálí,
dva heroldi k nim přijeli tu v chvat,
je oddělili — Pindor, schytralý
to Saracen, Frank Arideo druhý,
tím poselstvím boj ukončili tuhý.

51.

Svá smírná žezla vložili jim směle
ve zápasících mečů křížení,
s tou jistotou, již zaručil jim cele
zvyk dávných národů. V svém snažení,
děl Pindor, nechťejte se pachtit déle,
jste rekovec eti stejnou věnčení,
boj ustaniž, klid přejte si, noc tmavá
si právem svoje vyžaduje práva.

52.

Čas ku práci je, dokud slunce plane,
leč v noci každé zvíře odpočívá,
a srdce ctné netouží rozhárané
po vítězství, jež mlčky v stín se skrývá.
Děl Argant: Proto tma že k zemi kane
boj odložit má duše není chtivá,
rád svědkem den bych měl tom při zápase,
však ať mi přisahá, že přijde zase!

53.

A Tankred odpovidá: Slib mi též,
že vrátiš sem se opět k poutům svým,
neb jinak raděj v nový boj hned spěš,
čas jiný ani k boji nevolím.
Tak přisáhl si, zatím v novou řež
od heroldů den ustanoven jim;
by čestně o své rány měli péči,
si jitro šestého dne volí k seči.

54.

Ten děsný boj ve Saracenů hrudi
i v srdečích křesťanů jen udílení
a děs a hrůzu nevidanou budí
a dlouho ovládá je překvapení,
a každého to v nový hovor pudi
o sile obou, smělému zápasení,
leč komu příknout palmu boje toho,
v tom různé hlasy svářily se mnoho.

55.

A nedočkavě každý očekává,
jak dál boj divý prorazí si hráze,
zda hrdinství ustoupí zpupnosť dravá,
zda drzost smělé, bohatýrské snaze.
Leč nade všecky trápit neustává
se krásná Erminie, neb v té váze
plachého Marta, jež se zdvihá, padá,
část lepší skrývá její duše mladá.

56.

Dceř byla Kassana, jenž druhdy král
byl v Antiochii, když křesťan směly
říš dobyl jeho a mu vínek vzal,
co kořist padla v ruce nepřiteli,
leč Tankred v lidskosti své štit jí dal,
cti, jméní její ochránce byl vřelý,
ba provedl to, v troskách vlády její
že všichni s ní jak s paní zacházejí.

57.

Jí ctíl, jí sloužil, ano na svobodu
jí propouštěl, tak velkodusný byl
a drahokamy, zlato z krve brodu
a z trosek zachránit jí dovolil.
Jej zřela, mlád byl, ze slavného rodu
a krásných údů — brzy za svůj cil
vzal Amor srdce její a tak prudec,
že sotva kdy ve krutší lkalo muce.

58.

A na svobodě zůstalo jen tělo,
však duše stále lkala v zajetí,
jej opustit i drahá pouta chtělo
se těžce, všady šla mu v zápetí,
však počestnosti cit, jemuž by mělo
být každé hnutí ženy oběti,
ten přinutil ji se svou starou matí
v sousední říši asyl vyhledati.

59.

Jí Salem pohostil, zde skrytě žila,
ji chránil tyran hebrejského kraje,
však brzy v černý šat se přiodila,
nad ztrátou matky v pláč ji srdece taje;
však co je bolest, jež ji zachvátila?
Co exil v lásku, kterou stále plaje,
co proti touze, které není zmaru,
jež tráví srdce v divém vášně žáru?

60.

Žhne láskou ubohá! To plamen divý!
Tak málo naděje má ve své trýzni,
že v řadrech svojich stajený žár živí
spíš vzpomínkou než budoucnosti přízní;
čím samoty víc ždá bol její snivý,
mře lásky žárem a tím větší žizní;
v tom dozvídá se, jí v tom naděj svítá,
že Tankred bliží se, ó jak jej vítá!

61.

Co jiné zděsil pohled na tu vřavu
těch cizích národů tak lačných boje,
svou hrdě ona povznášela hlavu
a prohlížela pyšné, cizí voje
a zrakem lačným v bohatýru davu
tvář drahou hledala, ach, bez úkoje
a často, darmo, často divý ston
jí z řader let, ač klamně: To je on!

62.

Bliž královského paláce se zdvihá
věž vysoká a stará valů bliž,
s jejího vrchu před zrakem se mihá
pláň, tábor křesťanský i horstva výš,
zde, slunce záře sotva zemi stíhá
až v čas, kdy tmavá noc se chýlí níž,
zde sedává, zrak její polem bloudí,
sní o něm, vzdechy z řader se jí loudí.

63.

Boj zřela odtud, srdce ve řadrech,
 ji při pohledu úzkost divá trhá,
 jež praví: Tvůj miláček v každý dech
 tam v nebezpečí života se vrhá;
 tam v nejistoty, strachu návalech
 zří štěstěna jak dary svými mrhá
 a sotva pohan meč svůj k ráně nese,
 jej cítí v srdeci svém a již se třese.

64.

Leč sotva může pravdu rozeznati, —
 že v tuhý boj se brzy vrátí zpět,
 strach neobvyklý tak jí duši schváti,
 že všecka krev jí v žilách tuhne v led,
 tu slzy tajné lije ve závratí
 a vzdechy slzí přívalu jdou v sled
 a bledá, vysílena v řeči, v chůzi
 je obraz bolesti a obraz hrůzy.

65.

Jí smysl schvátil hrůzplný zjev
 a neustále zmítá jí a stihá,
 nad smrt jí spánku děsnější je hněv,
 v něm divných příšer zástup se jí mihá,
 zří miláčka, jenž jedna rána, krev
 o pomoc volá a k ní ruce zdvihá,
 i probouzí se, jak se za ním točí
 a pláčem vlhká řadra má i oči.

66.

A nejen bázní příštího zla štván
 jest její duch a srdce ve tluk divý,
 děs největší ji chápe z jeho ran,
 že darmo těchou svoji duši živí
 a různé zvěsti, které ze všech stran
 se šíří, obsah divný jich a lživý,
 i domnívá se, že juž smrti v plen
 se chýlí Tankred raněn, vysílen.

67.

A ježto ví jaké se ukrývají
 — od matky zná to — ve bylinách síly,
 kým zaříkáním v údech bol se zkájí
 a zdraví v rány rozjizvené chýlí,
 (v tom umění, jak zdá se, v onom kraji
 že dcery králů vycvičeny byly,)
 chce vlastní rukou pánu raněnému
 dát pomoci a vrátit zdraví jemu.

68.

Jak miláčkovi lék by skytla ráda
 a musí tady hojit nepřítele;
 myšlenka často v duši se jí vkrádá,
 zlou štvávou bylin otrávit je směle,
 však ruka panenská vždy hrůzou padá,
 etná mysl chví se na to myslit déle;
 jen zbožné přání její srdce chová,
 by kouzla pozbyl tady lék i slova.

69.

Též odvážit se v nepřátelský dav
by nebála se, zřelať častokráte,
jak zuří boj, tábora znala mrav,
kde nebezpečí s půtkami se mate.
Dost zakusila toho nad svůj stav,
jí nitro plálo odvážností vzňaté,
jí nelekala hrůza ani děs
a války vřavou duch jí nepokles.

70.

Leč nad vše důvody přec lásky žáry
jí plaší každou bázeň v řadru měkkém,
že mezi zvěře divokými spáry
by chtěla projít zdráva lásky lékem;
však dobrá pověst ta nad život jarý
ji žene v těžké boje s lásky vděkem:
Tak v srdeci její úhlavní dva soci
boj vedou: čest a láska stejnou mocí.

71.

Dí jedna: Dívko, která posavad
jsi zákony mé všecky zachovala,
já střežila jsem poklad tvojich vnad
i srdce čisté, při tobě jsem stála.
Ty svobodně teď v záhubu chceš dát
své panenství, jež pouta nezdolala?
Kdo v srdeci něžném vzňal ty myšlenky?
Co doufáš, chceš? Ó marné domněnky!

72.

Ty jménem cudné dívky pohrdáš
a počestnosti nesmrtelnou cenou?
Chceš v noci v cizí tábor klamat stráž,
za mrzkou cenu býti pohaněnou?
Má vítěz říci tobě: Darmo pláš,
ne královnou, jsi sprostou mi jen ženou,
neb ztratilas i hrdost s říší svoji,
a v kyžený lup vydá tebe voji?

73.

A z druhé strany láska víc a více
jí takým sladkým vnadilem sluch jímá:
Což porodila tebe medvědice,
či skály zvalas rodičema svýma?
Proč lásky odříkáš se, kouzelnice,
i sladké něhy, která v ní jen dřímá,
či srdee z démantu máš, z ocele,
že stydíš se vzplát láskou vesele?

74.

Ó spěchej tam jen, kam tě touha vede,
proč myslíš vítěz že by krutým byl,
či nevíš, jak lkal pro tvé líčko bledé,
s tvým žalem v souhlas hořké slzy lili?
Tvá lenost s ukrutností pouto přede,
v němž úpí on a ztrácí květ svých sil,
on, Tankred ctný, je tebou v nebezpečí,
co ukrutnost tvá jiného zde léčí.

Nuž uzdrav Arganta, měj na tom dosti,
že osvoboditel tvůj musí zhynout,
tak splňš aspoň svoje povinnosti,
jej sotva lepší odměna můž minout.
Či nespůsobí ti dost mrzutosti
to othroctví zde, nemůž krok tvůj shinout
dál odsud nejrychlejší na útěk
hnus, dlouhá chvíle, nad porobou vztek?

Jak šťastná práce to a blaživá,
ký ples a jakou rozkoš tobě vzbudí,
když soucitná tvá ruka léčivá
se přiblížit smí k jeho mužné hrudi,
když zkveté zas líc jeho zářivá,
jež hynouc trudem teď bledostí trudi,
zřít jeho vnady zhaslé lásky žárem !
tvým přičiněním vzplát a tvojím darem !

Na jeho slávě bys též podíl měla
a v dílech slavných, která vykonala,
na řadrech jeho hlava tvá by dlela,
když veselé by chotí svou té zval,
ty ctěna všemi bys jej provázela,
dav žen i matek italských by jal
té ve kruh svůj tam v krásné Itálii,
kde pravá statečnost a víra žiji.

Tou naději se klamala jak dítě
si vrchol svého štěstí slibujíc,
leč stále pochyb klesala zas v síte
jak odejít, ji trápi víc a víc ;
neb stráže bdí, po hradbách chodí hbitě
až k paláci a neprojde jim nic,
ve války nebezpečí, jež je svírá,
se brána bez příčiny neotvírá.

S Klorindou často dlela Erminie,
neb přátelství je dávno spjalo k sobě,
ať západ zlaté růže nebem sije,
ať nová zóra tryská v jitra době ;
ba často den když zhasnul, svorně kryje
šer lože jednoho jich těla obě,
vše řekly sobě ve dívérné chvíli,
jen lásky tajemství si zatajily.

To pro sebe jen Erminie schráni
a pakli někdy přece sobě steskne,
na jiný důvod obrací své lkání,
na osud žehrá, na své žití teskné ;
v tom poměru tak bez podezřívání
ke družce vejít směla, v zbroji bleskné
ať proháněla se, ať k radě spěla,
síň každá se jí ihned otevřela.

81.

Kdys přišla k ní, ji nezříc v chůzi svoji
se v přemýšlení tiše zastavila:

„Jak odejít“ a „kdy“ zas v hlavě rojí
se péče mnohá — chvíli tady snila,
v sta různých cílů rozplítá a pojí
let duše své, která se nezkojila,
v tom na sloupu zří její zbroj a háv
a z řader vzdechů vydral se jí dav.

82.

I praví v lkání: Jak ji vzdech můj slaví
tu šťastnou dívku, jak jí závidím,
ne krásu ani ženy úděl pravý,
tu slávu, že se druží k nejkrassím,
leč to, že šat ji v chůzi nezastaví,
svou statečnost že nesvěruje zdím,
leč obléká zbroj, nezná ženské kázně,
vychází kdy chce bez studu a bázně.

83.

Proč přírodou a nebem nejsou dány
mi jiné údy, jiná řader šíř,
tu sukni změnila bych bez pohany
i závoj za přílbou a za krunýř,
žeh slunce, dešť by vyjeti mi z brány
víc nebránily, bouř ni mlhy pýř,
ať sama, v průvodu, ať ve dne, v noci,
ve zbroji vyjet měla bych v své moci.

84.

Zlý Argante! tu jistě s pánum mojím
bys nebyl vyšel první bojovat,
já předběhla bych tebe, za to stojím,
mým vězněm byl by statný Tankred snad,
jak rád by, útěchou tou sebe kojím,
v mé sladké jho svou krásnou hlavu klad
a jeho pouty já bych ucitila
jak moje lehké, sladčejsí by byla.

85.

A kdyby protknul moji hruď on pěsti
a srdece oštěpem mi rozpoltil,
tu aspoň ránu lásky bez bolesti
by kopím svým mě pro vždy zacelil;
klid údy mdlé, duch míru měl by štěstí
a snad by vítěz památku mou ctíl,
můj prach, mě kosti přec by pohrobil
a kamenem a slzou ozdobil.

86.

Však běda! věci nemožné tu ždám,
v myslénkách šílených se plaše zmítám,
což bálivá a lkavá stát zde mám,
jak prostá žena zoufalství se chytám?
Ne, nikoli, ó srdce, vzhůru ti dám,
zbroj vezmu též — ó jak ten nápad vítám! —
proč nemohla by néstí zbraně reka
na chvíli aspoň žena slabá, měkká?

87.

Dá láska sílu mému ramení,
jí slaboch často v svalech sílu cítí,
jí plášť ozbrojí se jeleni
a jako zběsili se v půtku řtí;
 já nechci válčit, mému nadšení
to stačí, klam jen chytrý nastrojiti,
chci Klorindou se zdát, bych v jejím zbroji
spíš mohla jít za cílem tužby svojí.

88.

Ji bez překážky propustí vždy stráže
u velkých bran, chci klamu toho užít,
ať myslím jak chci, nutnost sama káže
ku této cestě jediné se zmužit.
Chraň štěstí klam ten nevinný, mé páže
ty lásko sama sílou svou hleď vzpružit!
Teď chvíle odchodu je příznivá,
co Klorinda u krále prodlívá.

89.

I uzavřeno; lásky furiemi
jak štvaná ani déle neváhá,
v svou jizbu sousední juž se zbraněmi,
jež vzala, uprchnout se namáhá,
i zdařilo se; mezi svými zděmi
dlí sama teď, ó sladká odvaha!
Noc, milencům a lupičům jež přeje,
též její lup soucitným křídlem kreje.

90.

Když zřela, že již sem tam hvězda vzplála
na blankytu, jenž tmavěl více a více,
bez odkladu panoška zavolala,
jenž věrným byl jí, ze svých služebnic
též jednu, jejíž věrnost dobře znala,
část s nimi sdělila, „proč“ stajujíc,
cos jiného že k útěku ji žene,
jim děla ze lsti chytře nastrojené.

91.

Co panoš zatím připravuje s chvatem
vše, k odjezdu co zdá se nutným být,
Erminie se loučí s vlastním šatem,
až ku patám jenž halil ji v svůj třptyk,
zde stojí v lehké ríze tkané zlatem
tak půvabná, že těžko vyslovit,
jen jednu družku k pomoci má svoji,
jež ku náhlému odjezdu ji strojí.

92.

V nejtvrdší ocel halí juž a stiská
šíj něžnou i svůj dlouhý zlatý vlas,
ve jemné ruce ohromný štit blýská,
jak těžký jest, zda unese ho as?
Lesk z brnění po těle její tryská,
jde jako voják, přiní plec i vaz,
až přítomný se Amor začne smát,
jak Herakla když v ženský oblek šat.

93.

Ó s jakým umdlením s tou velkou tiží
se potáci, jak chabý její krok!
Za věrnou družkou pomalu se plíží
a o ní podpírá se jdouc jí v bok,
leč s láskou naděj v duši se jí kříží
a lije v údy nové síly tok;
tak dojdou k místu určenému hnedle,
kde panoš na ně čeká — juž jsou v sedle.

94.

A v přestrojení dále ujiždějí
a volí schválně nejtajnější dráhy,
tu vraží v davy, kolem tmy se skvějí
ve zbraně lesku, však to nemá váhy —
a dál zas jedou mnohem bezpečněji
a ulice kol volné jsou jim záhy,
neb háv ten bílý a ten přilby znak
i v stínu pozná a ctí každý zrak.

95.

Ač volněj Erminie dále kráčí,
přec nepokoj hrud' její stále svírá,
že prozradí se, bázeň na ni kvačí,
nad smělostí svou sama strachy zmírá,
juž u brány jest, směle v před se tlačí
a klame strážce, jenž jí otevírá:
Jsem Klorinda, nuž otevř jen, dí směle,
jdu z krále rozkazu, neváhej déle!

96.

Hlas ženský roven Klorindině hlasu
klam dopnil, neb kdo by věřit směl,
že v sedle najítí lze dívčí krásu,
již zbraní cvik přec nepad za úděl?
V ráz poslech strážce, otevřel v témž času
a malý průvod rychle za ní jel,
pak pro jistotu těsném ve údolí
jen tajné stezky zacházkou si volí.

97.

Leč sotva že se octla v pusté pláni
a sama prudký zastavila běh,
že stíhaná jest, více nemá zdání,
juž vyšla z prvních nebezpečí všech;
však jiný trud se v její mysl sklání,
jejž neznala dřív v jizby svojí zdech,
jí zdá se těžší býtí nežli dříve
vstup v tábor, v touze jak myslila divé.

98.

I zřela, šílenství že velké jest,
jít v tomto hávu mezi nepřítele,
dát jinému dřív o svém klamu zvěst
než jemu nechtěla, pak ždála vřele
svou zachovati bezpečnost a čest
a tajně k němu dojet, proto směle
juž chytřejší, myšlenkou lepší jatá
ku panošovi hovořiti chvátá:

— Můj věrný, čas bys napřed sám se zved
co posel můj, buď moudrý, projdi rojem,
vosjk v tábor, hled, by někdo Tebe ved'
ku Tankredu, kde leží se svým vojem,
rci jemu, žena k němu chvátá hned,
chce mír a jeho blaha dařit zdrojem;
mír, poněvadž jí láska strojí půtku,
mír jemu blahem a jí těchou v smutku.

Rci pevnou v něho tak že víru mám,
že nebojím se hanby ani zrady,
jen jemu rci to věrný hochu sám,
k otázkám jiným nevíš si však rady
a hluchý buď a rychle vrať se k nám,
já v bezpečí chci odpočinout tady!
Tak pravila a věrný onen hoch
jak okřídlený chvátal, co jen moh'.

A provedl to chytře, do tábora
že vpuštěn byl, jak nejlíp sobě přál,
a veden k Tankredovi, v rozhovoru
vše sdělil mu, ten vesel vše to vzal,
jej opustil, sta pochybnosti, sporů
co vír se hlavou nemocného hnál,
jí sladkou odpověď jak vítr nes,
že může tajně vstoupit — ještě dnes.

Však netrpělivá a roztržitá
jej čekala, jí zdál se prodlévatí,
v myšlenkách stále jeho kroky čítá,
teď došel, vstoupil, teď se jistě vráti,
i zdá se jí, co řetěz pochyb splítá,
že na hochu juž nelze spolehati
i zvedne se a ku vršku se dává,
zkrad křesfanské juž stany rozeznává.

I byla noc, svůj závod hvězdnatý
po nebi bezoblačném táhla v dálí
a živých perel poklad bohatý
rozházel měsíc na údol i skály.
Cit Erminie láskou rozňatý
ve vzdechy tál, jež v noc se rozlévaly,
za svědky brala staré lásky svojí
ta lada, jež tu v družném tichu stojí.

Pak v tábor zraky obracejíc děla:
Ó stany latinské mým očím luzné,
vzduch vane z vás, jímž blažená jsem celá
a láká k vám přes dobrodružství různé!
Jak nebes moc snad pro mne uzavřela
ctný najít mír po boje vřavě hrůzné,
ten ve vás kyne mi a niž se sklání,
jen ve vás pouze v středu divých zbraní!

105.

Ó přjměte mne! U vás soucit jest,
jejž dávno mi juž láska slibovala
a kterým jata konejšivou zvěst
jsem z vlidné tváře svého pána ssála,
já nechci královskou zde získat čest,
po vládě touha mne k vám nedohnala,
mně stačí své jen uleviti tužbě
a spokojena budu vaší v službě!

106.

Tak hovoří a nepředvídá věru,
ký těžký osud na ni připraven,
i stála, svity luny v přímém směru
že na ni plným světlem padly jen
i plála celá v luny sladkém šeru,
šat sněžný, zbroj a štit jak v jasný den
i velký tigr na přílbě tak plál,
že každý: To jest ona! jistě prál.

107.

To její osud chtěl, neb blízko tady
tlum bojovníků ve záloze byl,
dva bratři vedli, řídili jich spády,
Alkandr s Polyfernem, jejich cíl,
by Saracenům obilím a stády
se ku pomoci nikdo neblížil
a jestli hoch tu šel bez nebezpečí,
jel rychleji, zacházku dělal větší.

108.

Tu Polyfern, před jehož zrakem pad
Klorindy mečem vlastní otec jeho,
když viděl lesklý zbroj a zářný šat,
mníl, Klorindu že vidi, z tajeného
hned místa s družinou svou na ni pad
(tluk srdce nemoh tajit vzbouřeného)
a vāšně příval jak jej v útok strh,
křik': Zahyneš! — leč darmo oštěp vrh.

109.

Jak laň, jež prchá v žízni vyplašená
vod živých hledající prameny,
kde ručeji pláče, skála zamýšlená,
kde potok v listí sluncem zlacený,
v psů smečku náble vrazí unavená,
ač vlny ždála a stín toužený,
se obráti a prchá v novou trýzeň
zapomníc bázní umdlení a žízeň:

110.

Tak ona, kterou lásky žízeň hnětla,
jíž srdce její stále bylo žhoucí,
vstříc laskavému uvítání letla
a chtěla osvěžit v něm mysl mroucí,
teď nové překážky když náhle střetla,
křik slyšela, lesk zbraní zřela skvoucí,
se vším za stracenou se pokládala
a hřebce plaše v divý útok hnala.

111.

I prchá Erminie a kůň její
 tou nejrychlejší nohou tepá zem,
 i družka její prchá, v divém rejí
 hřmí dálé za ní ozbrojenců tém,
 v tom s pozdní zvěsti, co pryč uhánějí,
 se dobrý panoš pozdě bliží sem,
 sám neví proč a rovněž útěk volí —
 tak rozprášil je strach kol v širém polí.

112.

Moudřejší bratr, který rovněž zhlijí
 Klorindu nepravou a její let,
 že vzdálen stál, za bratrem nechtěl jit,
 leč do tábora poslal posly hněd,
 že dobytek tu ovšem nelze zřít,
 ni vozy městu píci přivážet,
 ni jinou kořist, že však polekána
 Klorinda jeho bratrem v útěk hnána,

113.

Že myslí si: To důvod vážný as,
 proč ona, vůdce ne jen bojovnice,
 by vyhlídla si tento pozdní čas
 ku vyjíždce a pro nic za měsice?
 Leč vůdcův sám ať rozhodne tu hlas,
 on rozkaz vyplní a nic dál více.
 Zvěst došla v tábor a šla od rtů k rtům
 latinským nejdřív spějíc ku stanům.

114.

To slyše Tankred, jemuž v srdeci vřela
 zvěst panoše, se teprv polekal
 i myslil: K vůli mně by trpět měla
 a strádat? — ani nepomýšlel dál,
 zbroj těžkou ani nevzal na se zcela,
 na koně vstoup a mlčky dal se v eval,
 se ztratil brzy oře plným tryskem.

*Z*PĚV SEDMÝ.

1.

A zatím Erminie v stínu jede
starého lesa na divokém oři,
div rukou chvějnou jeho úzdu vede
půl živa, mrtva půl v svém těžkém hoři;
co tady cest se kříží! V stíny šedé
oř jak chce vniká a z nich se zas noří,
tak očim svojich nepřátel se ztráci,
že hledat její sled je marnou prací.

2.

Jak často po divokém, dlouhém honu
se smutní vracejí psi udycháni,
když stopu zvěře ztratili v zlém shonu,
jež prchla v prales z otevřených plání:
tak v tváři stud ve řader těžkém stonu
se rytířové vrací utýráni.
Leč ona prchá, nový strach ji chváti,
že, jde-li za ní kdo, se neobrátí.

3.

Tak prchá celou noc a celý den,
bez vůdce takto těká bez porady,
jen slzy vidí své, svůj slyší sten
a novou hrůzu, nové strachy všady.
až v chvíli slunce bůh když unaven
své oře vhání mořské do ohrady,
k Jordánu čistým vlnám přiběhne
a k břehu stoupí a tam ulehne.

4.

Nic nepojedla, neb jen vzdech a vzlyky
jsou její stravou, necítila žízně;
leč spánek, který bídné smrtelníky
v klid kolébá, je trapné zhostí trýzně,
ten tlumil její vzdech a kvil a křiky,
svých perutí jí dopřál sladké přízně;
leč láska klid ji rušít neustála
různými vidinami, dokud spala.

5.

Dřív nevzbudila se, až ptáků ples
jí zaled' v sluch, až stromů krový zhíldla,
i vánek jak se ku květině nes
i keře zperlené a šumná zřísla,
kol dívala se unylá, až kles
zrak na pastýřů osamělá sidla
i v snětích, vlnách slyšela ten hlas,
jenž k vzdechům, ku pláči ji volal zas.

6.

Co takto vylévá své duše tiseň,
hlas jasný ozývá se v jejím žalu,
to zdá se, ano pastýřská jest píseň,
která se druží ku hře na pištalu,
i vstává, dále jde, skrz travin tříseň
zří kmeta, chráněn slunce od úpalu
ve stínu blíže stáda koše splitá
a s úsměvem zpěv tří svých dětí vitá.

7.

Jak zřeli ji v tom neobvyklém hávě,
tití lekli se a ustrnuli žasem,
leč ona zdraví je a usmívavě
tvář odkrývá i skráň se zlatým vlasem.
— Dál pokračuje svojí ve zábavě
vy nebem milování, zbraně jasem
se neděste, neb v sladké vaše zpěvy
a díla mé se neobrátí hněvy.

8.

A děla dál: Jak, otče, můž' to byti,
že, celý kraj co mučí války vztek,
vám poklidně zde plyne tiché žiti
bez vojska nájezdů a urážek?
— Ó dcero, děl, nechť válka kol se řiti,
má rodina i stádo titulek
zde vždycky měly bezpečný a jistý,
Mars vzdálenými těmi nehřměl místy.

9.

Buď nebi dík, neb ono, ve záštítu
jež bere cnost pastýřů, nás tu chrání;
neb jako blesk, jenž sjiždí v rudém svitu,
pláň mijí a jen po vršcích se shání:
vztek mečů cizích a třesk cizích štitů
jen velkých králů hrdé hlavy sklání,
též chtivé vojsko málo lákat bude
to naše žiti zanedbané, chudé.

10.

Snad jiným jen — mně nade všecko milé,
neb nechci že zla, nechci králů nach,
ctižádost neznám, vásně zdivočilé
hruď moje nehostí v svých útrobách,
svou žízeň hasím v zdroje vlně čilé,
že tajně otrávena, nemám strach,
a stádo mé a zahrádka s vším spolu
ku mému stačí skromničkému stolu.

11.

Jsou malé touhy i potřeby moje
a celkem život dobře jde nám k duhu,
mé syny viz, ty chrání skotů roje
a stáje mé, nač potřebí mám sluhů?
Tak ve zátiší trávím žiti svoje,
zřím v lese jeleny, brav skákat v luhu
i ryby, jak se mihnuj jasným zřídlem
i ptáky k nebi pestrým letět křídlem.

12.

Byl také čas, jak v mládí dnech to bývá,
kdy jiná touha v duši mojí vřela,
své opustil jsem luhy, žádostivá
má hruď též po cizině zahořela;
prch v Memfidu jsem, snaha moje chtivá
u dvora krále službu obdržela,
ač strážcem byl jsem královských jen sadů,
přec dvora falešnou jsem poznal vnadu.

13.

Jsa nešen křídlem naděje já strádal
a dlouho snášel dvora šumný vír,
leč její květ s mladosti květem svádal,
má smělost ochabla, zkrot' tužeb štíř,
o skromném žiti doma sny jsem spřádal
a vzdechem volal ztracený svůj mír
a v posled s bohem šumnému dav dvoru
dny šťastné v družném nalezl jsem boru.

14.

Tak mluvil kmet, zvěst jeho Erminie
ve účasti a s pozorností slyší,
řeč moudrá hudbou v srdce jí se lije
a smyslů bouří konejší a tiší.
i přemýšlí a zvolí, že se skryje
tak dlouho aspoň tomto ve zátiší,
až osud příznivější naděje
zas vznítí jí a návrat dopřeje.

15.

A k dobrému dí kmetu : Muži blahý,
jenž jednou též jsi poznal hrotý zlob,
když nebem okoušíš tu klidu vláhy,
měj soucit se mnou, s tiží mojich mdlob,
ó přej mi vlivné chaty svoji prahy,
zde obývat jen něco krátkých dob;
snad stane se, že hruď má v stínech těch
svou zapomene tiž i žalný vzdech.

16.

Když zlato, skvosty, jež zbožňuje lid
co modly svoje, zváti svými chceš,
dost ještě s sebou mám jich, máš je mít,
hned splněné své přání nalezneš. —
I začla z krásných očí slzy lit
a pastýř vida to s ní plakal též,
když osudy mu svoje vyprávěla
do podrobna, ničeho nesmlčela.

17.

On sladce těší ji a svoji chatu
jí otvírá, otcovskou péčí plane,
a k daru nebes pak ji vede v chватu
tož k věrné svojí ženě milované;
dceř královská se skryje v hrubém šatu
kštic zlato majíc v závoj zavázané,
leč v očích, v údech plá vždy něhou velkou,
že nezdá se být lesů bydlitelkou.

18.

Šat sprostý vznešenost, jež v ni je skryta
jak vzácná záře, přece neutají,
i v díle nízkém královská vždy svítá
důstojnost její, na lada ať k háji
na pastvu stádo vede, večer hbitá
ať prutem k pevnému je shání stáji,
ať z vemen drsných tučné mléko dojí
a tlačíc je kulaté sýrce strojí.

19.

Tu v letě často když bývalo v stínu
skal chladných stádo její rozloženo,
kol do buků a temných do vavřinů
tisíckrát ryla drahé jeho jméno,
a stromu nebylo juž v lesa klínu,
by její osud jeho nebyl věno
a po čase když čtla ty řádky svoje,
přes tváře slzi stékaly jí zdroje.

20.

Pak s pláčem lkala: Zachovejte v sobě,
ó družné stromy, ten můj žalný děj,
až ve stín váš by někdy v příští době
sed' milující, v srdci beznaděj,
ať cítí se mnou, v jaké tuhé zlobě
můj osud zmitán byl, ať pozná jej
a řekne: Co tu daly hořkosti
zde s štěstím láска také věnosti !

21.

Snad stane se, když nebe dobrativé
vyslýchá přece prosby smrtelníků,
že on sem přijde, pozděj nebo dříve
a prodli v lese tomto málo mžíků
se rozhléda v této tíší snivé
můj najde hrob a několika vzlyků
a slzí daň, ač pozdě, zasvětí
mé schránce mdlé i mojí paměti.

22.

Tak srdeč jestli bylo bědné v žiti,
po smrti aspoň bude blahý duch,
ať chladný popel jeho plamen cítí,
jejž za života nepopřál mi Bůh!
Tak s hluší lesní hovoří, co svítí
jí v krásném líčku dvojí slzí pruh
a Tankred zatím, osud kam jej žene,
kdes bloudí v dálce od ní opuštěné.

23.

On její stopy následuje let
obrátil oře k sousednímu lesu,
leč v cestu se mu tměla každá snět
hustými stíny, keřů. dav pln děsu
že v změti jich si pravou cestu splet
a v šeru hledal jiné v býli, vřesu
čas ob čas pilným naslouchaje uchem,
zda nezní kopyta či zbraně vzduchem.

24.

A pak-li vánkem nočním hne se keř,
neb listek jilmu aneb listek buku,
v snět pták-li vrazí nebo v houští zvěř,
směr mění podle nejmenšího zvuku,
i vyjde z lesa, luny sladká šeř
jej vede drahou neznámou dál k hluku,
jejž náhle slyší z dálky bez hrázi,
až dospěl zrakem, zkad hluk vychází.

25.

I došel tam, kde z živé viděl skály,
jak bohatý a zářivý zdroj plyne,
a brzy v ručej proměněn se valí
a s šumem míjí svěží břehy stinné;
zde zastaví krok znavený a v dálí
pak volá, echo zní tu jen a hyne,
co zatím vidí nebes po obzoru
v nachu a stříbře vystupovat zoru.

26.

I zastená a proti nebi brojí,
tak špatně že mu k štěstí pomahá
a každou křívdu drahé paní svojí,
jež snad ji potká, pomstít přisahá,
pak rozhodne se v tábor zpět a k boji,
ač trefit tam mu schází odvaha,
však vzpomíná si, den že blízko je,
kdy s Argantem má jit zas do boje.

27.

I odjíždí v nejistém plachém kroku,
v tom koně trysk mu v ucho zaléhal
a z úzkého se dolu v prudkém kroku
muž zjevil, jenž se poslu podobal,
bič v ruce měl, a velký roh mu k boku
po našem zvyku po levici plál,
hned Tankred v krátkém ptá se rozhovoru,
kde cesta křesťanského do táboru.

28.

Ten italsky dí: Bohemundem slán
tam právě v divém chватu běh můj měří.
Hned Tankred za ním jeti odhodlán
ctí ujce posla v něm a lží té věří.
I jedou. Hrad močálem obehnán
se v kalných vodách pozvedá a šerí;
je chvíle, v které slunce v chmurné kráse
v tůň padá, kam vždy na noc ubírá se.

29.

Jak přijeli, roh posel sklání k rtům,
na jeho zvuk se visací most sklání,
pak praví k Tankredovi: Tento dům,
když křesťan jsi, tě vítá do svitání,
co hrabě z Kozency jej pohanům
vzal v krutém boji, tři dni nejsou ani.
Rek prohlíží hrad, jenž se z bahna noří,
jejž poloha s lstí nedobytným tvoří.

30.

I napadá ho, za pevným tím valem
zda záloha snad tajna skryta není,
však zvyklý nebezpečí v boji stálém
se nepohně ni tvář svou nepromění,
svůj osud tvořit chce své ruky svalem,
vše jedno mu, a jestli nyní lení,
jest příčinou, že nechce podnik ten
zas začinat, když první neskončen.

31.

Tož proti hradu, tam kde na nivě
most křivý rozpíná se, zvolna dál
se ubíral a vjel jen zdánlivě,
kam přeochoťný průvodce ho zval.
V tom na mostě hle, rytíř zuřivě
se tváří a v plné zbroji stál,
meč nahý třímal v svojí pravici
a volal divoký a hrozící:

32.

— Ty, ať to osud neb tvá zvůle stroji,
jenž Armidy v říš děsnou vjíždiš sem,
nech útěku, se svou se rozluč zbroji,
zlé ruce sepjať dej si okovem,
vstup přes práh ten a říd juž vůli svoji
jak ostatní zde jejím zákonem
a nedoufej, že uzříš nebe zas,
let proměnou byť zshedivěl tvůj vlas;

33.

Když nepřisáheš pro ní v boj se dát
na každého, kdo nese jméno Krista!
Zří Tankred v tvář mu. Ó měl by ho znát,
ty zbraně i tu řeč! Ó známko jistá:
Tot Rambald Gaskoněc, jej viděl hnát
se za Armidou; nyní v tato místa
šel za ní, pohan je a zvyk tu hájí,
jenž zlořádem je po celičkém kraji.

34.

Vzplál svatým hněvem zbožný rytíř v ráz,
nach tvář mu polil, když děl: Bídny zrádce,
já Tankred jsem, jenž rád a v každý čas
pro Krista zbraň nes v každé při a hádce.
Jím posilněn jsem zvítězil, že trás
se každý, jak ty rovněž zkusiš v krátce,
neb tuto ruku zvolil boží hněv,
by na tobě soud jeho přišel v jev.

35.

I zachmuřil se slavné jméno slyše
bezbožný pohan a ve tváři zbled,
pak bázeň tajiv zahřímal naň v pýše;
Proč, bídny, jdeš sem, kde tě zhubí hned,
kde zkrotí ducha, odvahou jenž dýše,
kde hlava s trupem rozloučí se v sled;
ji franckým vůdcům pošlu za kořist;
jsem jiným než jsem býval, tím bud' jist!

36.

Tak pohan děl. Den zatím tak se ztměl,
že sotva oko věci rozeznalo,
jas tisíců lamp kol se rozletěl,
a v jasném vzdachu svítilo to, hrálo,
hrad zářící v tom se jak přelud skvěl,
(tak jeviště v nádherě noční vzplálo,)
na věži jeho sedí Armida,
všem neviděná slyší, vyzvídá.

37.

Rek velkodusný zatím pohrdavě,
v boj litý chystá touhu svou i zbraně,
slez s umdleného koně svého právě,
neb nepřítel se pěsky chystá k ráně,
jde štítem kryt a přílbou na své hlavě
meč obnažený chystá ku obraně,
vstříc jemu kniže podrážděn se říti,
hlas jeho zuří, jeho oči svítí.

38.

Sok blíží se mu v kruhu ve širokém
a přílbou kryt jen klamné rány dává,
vstříc Tankred jemu pevným kráčí krokem,
ač mdly a chorý sekat neprestává,
kde Rambald jemu uniknout chce skokem,
tam za ním nejrychleji mečem mává,
v před míří jen, naň doráží v ran rejí,
chce mečem znamenat ho v obličeji.

39.

A nejvíce tam útokem svým čeli,
kde všeho žití studnice je živá,
ku ranám divé hrozby snoubí směly,
že se škodou strach v jediné zlo splývá;
Gaskoněc skáče sem tam obezřelý
a lstivě mrštně svoje údy skrývá,
hned mečem hledí a hned tvrdým štítem
se chrániti před ranou v boji litém.

40.

Leč uhnouti se krupobití ran
tím těžší je, čím vzrůstá sokův hněv,
už přílba ve dví a štit rozsekán,
už krunýř zdrcený, plá na něm krev;
ku novým útokům je vztekem hnán,
štve Tankreda jej bohatýrský zjev,
strach pohání ho s lásky mocným trudem
a chví se výčitkami, hněvem, studem.

41.

I rozhodnul se ve své zoufalosti
ku poslednímu kroku v této půtce,
štít odhodil, do obou rukou v zlosti
meč chytíl posud čistý a s ním prudec
na Tankreda se řítil v divokosti.
Kde zbroj, která by snesla toho škůdce?
Juž mečem švih a než se uhnul v skoku,
byl poraněn juž zatím v levém boku.

42.

Pak na mohutné čelo jemu tříská,
že na přílbě dešť ran zní jako zvon,
ta nepuká však, ač z ní požár tryská
a Tankred těžce cítí ran těch shon;
tím divočejí v očích mu to blýská,
hněv barví tvář a ňadra bouři ston,
skrz hledí vidíš zraků zaplání
a slyšíš zubů hlasné skřípání.

43.

Ten zvuk nemůže pohan vydržeti,
on hanbou, studem, výčitkou ho trudi,
meč slyší hvízdat, vidí, kterak letí
a zdá se mu, že cítí ho již v hrudi
i prchá před ním, neč mu ve zápěti
na pilíř padne, ve kameni budí
v ráz jisker přival, tříštěk roj se vznes
a v srdeci zrádce leknutí a děs.

44.

I chvátá k mostu a jen v prudký běh
nejistou naděj klade svojí spásy
a Tankred za ním, juž mu na zádech,
juž mísi se jich nohy, páže, vlasy;
v tom uprchliku v pomoc ve oknech
vše pochodně a světla kdosi zhasi;
kol čiré noci tma jen zůstane,
kam ani luny záblesk neskane.

45.

Ve stínu noci a ve kouzel stínu
ho vítěz nezří a nemůže za ním,
neb napřed, vzadu, stranou ve tmy klínu
se potáci jen s těžkým namaháním,
v tom přes práh brány vstoupí k svému zhynu
a neví o tom, s těžkým zaskřípáním
až zapadly v ráz těžké za ním dveře
a on tu sám stál v samotě a šeře.

46.

Jak ryba tam, kde moře ve skal tesy
u Komachia v bahno přechází,
když ujítí chce bouři, jež ji děší
a klid hledajíc skalin za srázy
se zavře sama v bahna čiré směsi,
zpět nemůže víc z kalu bez hrázi,
neb tato zátoka vždy volna k vchodu
svou ku vyjítí uzavírá vodu:

47.

Tak rovněž Tankred, ať juž umění
zde jakékoli vládlo kouzelnice,
sám vstoupil a stál v středu vězení
juž jat, zkad člověk nevychází více;
trás ovšem vraty v divém zuření,
leč darmo, všemu pevně vzdorujice
ta stála; hlas jen slyšel: Třeseš darmo,
víc nevyjdeš, pad v Armidy jsi jarmo.

48.

Zde — smrti neboj se, to trest je malý,
ve hrobu živém stráviš dny a roky!
Rek mlč, v srdce hloub svou bolest halí
své vzdechy, kletby, žal svůj přehluboký,
i viní lásku, klam, který ho šálí,
svou zbabělost, své proklíná vše kroky;
pak tiše lká: Ó záře slunce zlatá,
tvá lehká věru byla by mně ztráta,

49.

Však pohled v slunce mnohem sladší ztratím,
já bídný nemám více naděje,
na ono místo zda se ještě vrátím,
kde lásky záře se mi zaskvěje!“
Pak v studu na Arganta myslí zatím
a větší trud se v hrud mu rozleje:
Mnou zhrdat bude, tim jen zvítězí,
ó vino velká, hanbo bez mezí!

50.

Tak péče lásky, péče cti jej hlodá
a semo tamoz zmítá statným rekem.
Co nepokoj a zoufalost jej bodá,
též Argant na loži svém bouři vztekem,
jím žízeň po krvi chví peklorodá
a míru nenávisť mu špatným lékem,
svou ctižádostí a ranami chorý
se nemůž dočkat šestého dne zory.

Ve páté noci po han divý vstává
 (on sotva k odpočinku složil skráň),
 ač obloha kol zela ještě tmavá,
 svit zory ani nestih příkrou stráň,
 „Sem zbraně!“ na panoše provolává,
 ten uchystanou juž mu nese zbraň,
 ne obvyklou, leč novou vzácné ceny,
 od krále zbraní tou byl obdařený.

On, sotva že si povším' jí, k ní sáh'
 a sotva cítil velkou její tíhu,
 meč obvyklý pak pasem k tělu stáh',
 meč nejjemnější, nejrychlejší v šíihu.
 Jak kštící krvavou se zjeví v tmách
 zlá kometa a v zářném šlehá mihu,
 ten posel nemocí zlých a změn říše,
 jenž v králů sny jen děs a hrůzu dýše :

Tak Argant plane v zbroji, oči zpilé
 a krhavé kol na vše strany točí,
 a smrti hrůzou dýše zdivočile
 a smrti hrozby šlehají mu z očí;
 Čí duch by v také chlubit chtěl se sile,
 že nelek' by se, kam on hledne, vkročí?
 Meč obnaží, jej zvedá, k tomu křičí
 a v prázdro seká, v stíny, jen to fičí.

A při tem volá: Lupič křesfan smělý
 je odvážný, jenž mně chce roven být,
 však v prach se zhroutí krví uzardělý,
 mnou smýkán mou též musí rukou mřít;
 živ ještě musí, nah až bude celý,
 mou kořist k hanbě svého boha zřít
 a nesmí vzlyk se vyrvat jeho rtům,
 bych nedal jeho hnáty v pospas psům !

Tak žárlivostí rovněž hnaný býk,
 když vášeň ostny ostrými jej svírá,
 se rozpoutá a vydá děsný ryk,
 jímž vzbouzí vztek svůj, sily svoje sbírá,
 o pařez brousí rohy — nyní hýk,
 teď na plano vzduch rozráží a týrá
 a v písku ryje nohama a dravě
 zve soka v tuhý zápas pohrdavě.

On vztekem švaný volá hlasatele
 a slovem, jež se chvěje, velí jemu:
 Jdi do tábora, vyzvi k boji směle,
 kdo křesfan vzdorovat chce hněvu mému!
 Pak v sedlo vhoup se, čekat nemůž déle,
 dá z tábora se vyvést, koni svému
 pak pustí uzdu a v divokém trysku
 jak šílen s vršku letí, ryje v písku.

A duje v roh, zkad vyjde drsný zvuk,
jejž každý kolem s hrůzou slyší jen,
div nestaví se v řadrech srdece tluk,
div ucho nezalehne v hlahol ten;
Juž knížat křesťanských se zástup shluk
ve stanu největším i vyšli ven,
Tankreda prvního zval herold v boje,
leč nevytloučil nikoho z jich roje.

Zrak chmúrný vážně Bohumír kol stáci
v němž pochybnost se v těžkou péči sráží,
v ten boj z přítomných nikdo nedostačí;
ať hledne kol, ať zrale všecko váži,
květ reků chybí mu v ten zápas dračí,
zvěst o Tankedu sluch mu neoblaží,
též Bohemund zde není, zmizel rek,
jímž Gernandův byl druhdy zkrocen vztek.

A mimo deset, los jež vyvolil,
ti nejslavnější, v boje vlnobití,
u Armidy svůj klamný našli cíl,
pod pláštěm tiché noci ušli skrytí
a každý z davu, který tady zbyl,
ne sílu ducha, pouze hanbu cíti,
čest nechce v tomto hledat nebezpečí,
neb nad ctižádost je tu bázeň větší.

V jich tváři, pohledu, v jich mlčení
čte hrůzu jejich rozhorený vůdce
a plný posvátného nadšení
hned z místa, na němž seděl, vstává prudce
a praví: Život můj se necení,
byl nyní této vyhnout se měl půtce,
bych strpět měl, že lidu mého čest
tak pohanem tím v prach zdeptána jest.

Nechť tábor můj si hoví, v míru stálém
zří z dálky na ten zápas lenivý,
mně dejte zbraň! A v mžiku věru malém
juž na sebe ji klade bouřlivý.
Leč dobrý Raimund, ve věku jenž zralém
byl stejně moudrý jako horlivý
a roveň každému ve květu sily
co zde jich bylo, náhle k předu pílí

A praví: Nesmí to být, v nebezpečí
by s hlavou tvojí celý tábor byl,
ne bojovník, tys vůdce, význam větší
než soukromý má boj ten za svůj cíl.
O svatou říši, o víru měj péči,
by Babel v rum a prach se rozdrobil,
ty žezlo měj a moudré ducha kyny,
však vášeň k boji a meč ostrý — jiný!

63.

Já, mužná bedra ač mi chýlí stáří,
zde nechci věru déle otálet,
nechť snáší, kdo chce, cím ho pohan daří,
mě nemůž výmluvou být, že jsem kmet.
Ó v mládí svého byť bych stál tu září
jak vy, jichž obličej kol strachy zbled,
jenž stojíte bez hněvu, zardívání,
nechť pohan láteří a čest vám haní !

64.

Ký rek jsem byl, to Germanie zřela;
při dvoře Konráda má ostrá zbraň,
hrud Leopoldu rázem otevřela,
že mrtev klesna smrti splatil daň,
a větší práce byla to a smělá
sklát bohatýra, odvážit se naň,
než kdyby jediný kdos beze zbroje
hnal v útek této chátry celé voje.

65.

Byť plála ještě ve mně mladá krev,
jak ukrotil bych jeho velký pych,
však buď jak buď, mé srdce bouří hněv
a stáří nevzbouzí děs v řadrech mých,
nechť padnu třeba v boji, starý lev,
nic nebude mít pohan z laurů svých,
jdu ozbrojit se, budiž v tento den
mé staré slávy věhlas obnoven !

66.

Tak mluví velký kmet a jeho řeč
jest ostrým ostnem, udatnost jímž vstala,
jenž plaší stáli dřív, těm jako meč
v ráz najednou se ústa rozvázala,
teď najednou jest každý schystán v seč,
ba mysl každého ji chtěla, ždála,
chce válčit Balduin, chce Ruggiero
Guelf, Štěpán, Quidové i Gerniero.

67.

Chce Pirro v boj, kterého slavná lest
kdys Bohemundu vzala Antakii,
Eberard, Ridolf, Rosmond zří svou čest
jen ve útoku, Skotsko s Britanií,
ba Irsko v nich též zastoupeno jest,
ty země, jejichž břehy vlny kryjí
a od nás dělí, ano k tomu boji
též s Odoarem Gildippe se strojí.

68.

Však předčí všecky stařec Raimund v divé
a neúprosné boje dychtivosti,
juž ozbrojen jest, zbroji ku třpytivé
mu přílba chybí jen, pln úctivosti
dí Bouillon k němu : Zrcadlo ty živé
pradávné ctnosti, staré udatnosti,
kéž lid náš vezme z tebe příklad sobě,
jak Marta umění vře s kázní v tobě !

69.

Ó kéž bych aspoň hořkém ve zápasu
měl deset velkých jak ty bohatýrů,
tu Babel chtěl bych zmoci v brzkém času,
kříž vztýčit do Thul až od moře víru;
však ušetř sebe, sluch dej mému hlasu,
ku větší práci, k ctnostem starce v míru,
nech druhých v tuto vásu hodit jména,
ať osudem ta pře jest rozluštěna!

70.

Ať rozhodne bůh, jehož vůli svaté
vždy slouží štěstí s losy nestálými! —
Však nevzdává se Raimund v mysli vzňaté,
chce aspoň na lístkách být s ostatními,
v svou přílbou Bouillon vzal je — juž je mate
a míchá spolu a potřásá jimi,
na prvním lístku, který výše zdvihá,
z Tolosy hraběte se jméno míhá.

71.

Křik veselý tu jméno jeho vítá,
to rozhodnutí slaví každý rád,
tvář kmeta silou i odvahou zkvitá,
ba zdá se, jakby volbou celý zmlád;
tak v nové kůži často v slunci splítá
a zlatem plane pyšně hnědý had.
I Bohumír mu tleskat neustává,
jej vítězem juž zří, mu chválu vzdává.

72.

Meč vlastní od boku pak odpíná
jej dávaje mu praví slavně k němu:
To meč zbojného Franka, zlosyna,
jímž bojoval kdys v strach Německu všemu,
já urval mu jej, šťastná hodina!
a život s mečem vzal jsem zločinému;
meč, který vždycky ved mne k vítězství,
kéž šťastný též se po tvém boku stkví!

73.

Jich otálením takým bezděčný
pych zmocňuje se pohana i kříčí:
Ó dave nezmožený, válečný,
hle, jeden sám zde proti vám se tyčí.
Což velký Tankred jest v boj netečný,
vždyť udatnost svou vždy tak skvěle líčí,
či na mne chce zas čekat v peřinách
by, jako v posled, líp moh válčit v tmách?

74.

Nuž sem vy druži, rychle sem, ó davy,
sem bohatýři na koních i pěši,
když jediného není, jehož dravý
boj muže s mužem v smrt a život těší!
Zde hrob — byl každý po něm nedočkavý —
kde Kristus leží, nuž ať každý spěší
svůj splnit slib, zde cestu volnou máte,
pro větší skutky snad meč schováváte?

75.

Tak divý Saracen jak tuhým bičem
si šprýmy křesťanský voj dobrá ;
leč Raimund divočejším zaplá chtíčem
div hanbu tuto v ľadrech zavírá,
neb urážka jest horlivosti kličem,
hněv ještě více brousí satira :
tož na koně sed, Aquilin zván byl
pro rychlosť, jakou vždy se proslavil.

76.

Na břehu Taja tento kůň se zrodil,
tam jeho matce ve prvních dnech jara,
kdy lásky dech je tvorstva sladký podíl
a všecko plodnosti kol dýše, hárá,
van prudký v otevřený jicen hodil
semeno šťastné, jak dí pověst stará,
ta větrem oplozena zaplála
hned vášni divou a jej počala.

77.

Ba řek bys větrů nejjemnějších dech
že otcem tohoto byl Aquilina,
neb tak byl rychlý jeho divý spěch,
že bez rýh pozvedal se z písku klína,
ba jeho prudký let bys nepostřeh,
jak tančí, v kruh se zatáčí a vzpíná.
Na hřebce toho hrabě rychle sed
a k nebi zvedl roztoužený hled :

78.

„Ó Pane, jenž jsi v Terebintě svolil,
že Goliáš lid svatý hanit moh',
by za pohanu Israele skolil
jej nezkušeným prakem slabý hoch,
slyš teď můj vzlyk, jenž tak se rozhlaholil,
ať klesne za příklad ten neznaboh,
ať pýcha klesne pod starcovou zbraní
jak tenkrát jsi ji dětskou zkrušil dlaní !

79.

Tak hrabě lkal, hlas jeho ve důvěře
na křídle naděje ku Pánu pilí,
a výše letí ku nebeské sfeře,
jak oheň k nebi povahou svou cílí ;
bůh přijal jej, svých sluhů po nádherě
se rozhlíží a káže z nich, v té chvíli
by jeden hraběti slet' v ochranu
a z náruče ho vyral pohanu.

80.

Ten anděl, od boha jenž vyvolen,
byl Raimundovi od dětských dob stráži,
ostříhal každý mládí jeho sen
a světem ved' jej ostražitou páží ;
jak rozkaz boží slyší, ochoten
své nové úlohy teď cenu váži,
na valy vstoupí nebeského hradu,
kde zbraně v jednu složeny jsou řadu.

81.

Zde oštěp ukrývá se, kterým hada
 kdys protknul, zde jsou velké, bleskné střely,
 kterými v lidstvo strašlivý mor padá
 a děsných ran a pokut příval celý;
 zde ve výši je trojzub, živlů váda
 jímž rozpoutá se na svět rozechvěly,
 děs metá, zemí od základů třese
 a města kácí a kol zhoubu nese.

82.

Zde z nejčistšího diamantu svítí
 štit velký, každému jenž čelí rázu,
 pod který lidstvo by se mohlo skrýti
 a země od Atlasu ke Kavkazu.
 Na dobrá knížata jej anděl chytí
 a etnostná města, by nevzala zkázu.
 Dnes anděl též ho bez rozpaku volí,
 s ním tajně Raimundu v bok stojí v poli.

83.

A zatím valy plnily se kolem
 rozličným davem; v rozkaz Saracena
 Klorinda vojska zástup vede dolem,
 jímž v brzce vršku strana obsazena,
 na druhé straně křestanská druž polem
 se rozestaví dobře seřaděna
 a mezi dvojím tábořem tím volné
 je místo v boj ku seči obapolné.

84.

Zřel Argant kol, však místo Tankreda
 zde bohatýra viděl neznámého.
 Děl Raimud: Ten, jež zrak tvůj neshledá,
 v tvé štěstí jinde zkouší meče svého,
 tím darmo pýcha tvá se pozvedá,
 jsem hotov mstitelem být pychu Tvého,
 jdu místo něho boje ve objetí
 a právo mám sem vstoupiti co třetí.

85.

Dí v odvet barbar a se divě šklebí:
 Co dělá Tankred, kde se asi skrývá?
 Tak nejdřív válku vypovidá nebi
 a pak svou naděj v rychlý útek vlivá,
 však buďsi v středu moře neb v skal lebi,
 kde jist by byl, mu málo místa zbývá!
 — Lžeš! z útěku když reka vinit chces,
 jejž dosáhnouti nikdy nemůžeš!

86.

Hněv Čerkesem třás: Nuže na bojišti
 buď vítán, přijímám tě ve zápas,
 však objeví se, chování tvé příští
 zda drzosti tvé vyrovnaná se as! —
 Juž letí v boj a přilbice jim tříští
 ve chvíli jedné děsný, tuhý ráz,
 ač Raimund nerozsvírá rány vedle,
 přec jimi pohan nezachví se v sedle.

87.

Na druhé straně Argant v trysku hbitém
se minul cíle, věc to neslychaná,
neb strážce nebes démantovým štítom
Raimunda chránil, marná každá rána!
O zem svůj oštěp zlomil v hněvu litém,
rty hlodala zášť jeho stupňovaná,
pak tasil meč, jej divě v pěstě chytíl
a v nový boj se na Raimunda řítil.

88.

Jak hlavou když se tlukou berani,
se hřebci ženou každý hlavu chýle,
uhnul se Raimund v levo, poraní
pak v čelo soka v rychlý obrat píle,
vstříc Argant jemu žene, uhání,
ten skočí v pravo, ten se mine cíle,
jen přilbu trefí, nadarmo však nová
ta nepovolí hrdá, démantová.

89.

Chce po hanu ku bližšímu strhnout boji
Raimunda, k němu tlačí se vždy blíž,
ten v bázni, že by podleh' jeho zbroji
a sražen s koně nesnes její tíž,
teď ustupuje, lítá zdá se, dvojí
krok hbitý nyní výš a zase níž
a prudký oř se v každý rozkaz kmitne
dle úzdy kynu, ani neklopýtne.

90.

Jak vůdce, strmou jenž dobývá věž
na příkré hoře nebo ve močále,
sta zkouší cest a záloh a lstí též
den po dni: tak se hrabě trudí stále,
a jelikož ran jeho dívá řež
hruď neraní ni čelo okázalé:
tož meče hrot ku slabším místům míří,
kde spony sbíhají se na krunýři.

91.

Hned krunýř na dvou místech děravý
a teplá, rudá krev se z něho říti,
svůj Raimund celý má a blýsknavý
i hledí přilby v plné zdobě svítí.
Rve Arganta hněv darmo rouhavý
i neumdlí a jako krupobití
rozdává kolem rány, bodá, seče
a sílí sebe každou chybou meče.

92.

V ran tisíci tu jedna, bleskný klín,
se zdařila a blízko tak byl sok,
že nejrychlejší nemoh Aquilin
více uniknouti v ostrážitý skok,
leč posel nebe snesl se jak stín
a neviděn hned přikryl jemu bok,
své rámě vztáhna na nebeském štítě
vše rány meče schytal okamžitě.

93.

Meč zlomil se, neb s žádnou nemůž' ranou
co vyšlo z lidské výhně v zápas jit
se zbrojí ryzí, v nebi ukovanou
odvěčným mistrem — meč juž k zemi lit.
Zří Čerkes třísky, kterak dolů kanou
a sotva může tomu uvěřit,
že jeho sok můž' pevnou tak mít zbraň, —
však bezbranou svou těžkou cítí dlaň.

94.

Mnil, jeho meč že podleh soka štítu,
jímž proti němu v zápasu se kryl,
a dobrý Raimund v tomtéž trval citu
to nevěda, kdo strážcem jeho byl,
leč sotva uviděl, že bez úkrytu
je ruka sokova, se zarazil,
neb zdála se mu podlá palma boje,
na soku již by urval — beze zbroje.

95.

Chtěl volat naň juž : Jiný meč si vem !
Však myšlenka hruď vznítila mu nová,
on společné jest věci obhájcem,
smrt jeho hanbu všechněch v sobě chová,
za nectný triumf ten má v srdeci svém,
čest společná mu jiná pouta ková,
co váhá ještě, Argant supajíc
mu s pochvou jílec bleskem hodí v lici.

96.

A v čase témž pohání svého hřebce
a v nový útok k němu buráci,
ráz těžký hraběte stih v tvrdé lebce
až tvář mu zhmoždil, skorem krváci,
však nezachvěl se, vyvinul se křepce
z obrovské páže, která obrací¹
se po něm, do pěsti chce sekat dravě,
jež spáry supa stisknout chce ho právě.

97.

I vyhýbá se v tu neb onu stranu
a krouží od té neustále k oné,
ať útočí, ať prchá, vždycky ránu
dá, která trefí, až meč v krvi tone ;
hněv nový, staré záští na obranu,
svou sílu, umění též bezúhonné
vše spojil nyní ku Čerkesa škodě
a nebe s štěstím spějí s ním dnes v shodě.

98.

Svou silou ozbrojen a dobrou zbraní
vše rány přestál, ač se v krvi brodi.
Bez vesla, opuštěné v mořské pláni
bez kotvy, plachet podobal se lodi,
jež z pevných trámů sroubená jsouc kláni
vše vydrží, již přival neuškodí,
v proud bouřný která neukáže díry
jsouc při všem nebezpečí plna víry.

99.

Zle, Argante, juž byl jsi v rozpaku,
 když Belzebub vstal, by ti pomoh k zdaru,
 z prázdného, divný zjev to, oblaku
 on stvořil tělo stinné lidských tvarů,
 Klorindy zjev pak tomu přízraku
 přispůsobil i zbraně v bleskném žáru
 i řeč mu dal ač bez ducha však hlasu
 zvuk stejný, těla držení, lesk vlasů.

100.

A víry aby dosáh' zjev ten zcela
 po spůsobu té, které podoben,
 ve chватu k valům jeho noha spěla,
 tam lidu strach kde vzrůstal rozmnožen,
 tam doufá najít stráž, jež pevně zřela
 jak na sta mil v dál kraj tu rozložen ;
 a jak tam došel mezi zuby věže,
 hned toho nalez', který valy střeže.

101.

To nejlepší byl střelec Oradin
 a k němu tento klamný přelud děl:
 Ó slavný střelče, jehož na pokyn
 dle libosti šíp vždycky k cíly spěl,
 tu škodu považ, kdyby v smrti klín
 obrance Judey skráň sklonit měl
 a jeho zbraně schvátiv za kořist
 měl sok se vrátit domů slávy jist.

102.

Zde umění své dokaž a svůj šíp
 ztop v krvi francouzského loupežníka,
 neb mimo věčnou slávu ještě líp
 tě krále milost odmění a díka.
 Tak hovořil; Oradin sebral vtip,
 jak slovo odměna mu v duši vniká,
 bez rozmýšlení šíp juž z toulec vzal,
 na luk jej položil a strunu vzpal.

103.

Zní tetiva a vystřelen jak blesk
 šíp operutěn vzduchem jen se mihne,
 a zabodne se mezi zuby přesk
 na pasu rozděliv je, obě zdlívne
 i pancíř protne, sotva jeho lesk
 však zbarví krví, utkví tam a stihne
 na vrchu kůži; aby dále vnik,
 vzal sílu jemu rajský bojovník.

104.

Šíp vytáh Raimund a v tom krve proud
 zřel crčet z rány; hned jak vidí krev,
 zve pohana před čestný války soud
 a k hrozbám pojí spravedlivý hněv
 i vůdce, jenž se neodhodlal hnout
 od lité půtky vida tento zjev,
 jimž smlouva zrušena, se hněvem chvěl,
 neb za těžké to poranění měl.

105.

A pohledem a řečí kolem bádá,
tu zrádu pomstít a juž v krátké chvíli
zříš, kterak hledí na přilbicích padá,
jak úzdy uvolňují, páky chýlí
a v jednom mžiku bojovníků řada
se z obou stran juž hrne a v boj pilí;
juž mizí prostor mezi nimi, halí
vše prachu víry, jež se k nebi valí.

106.

Od přilb a štitů od rozbitych kopí
ve první srážce ohromný hluk vzniká,
tu leží kůň, tam raněný se vzchopí
a těká polem bez vůdce, krev stříká,
tu mrtvý bojovník se v krvi topí,
ten raněn íká a onen vzlyká,
boj divý zuří a čím více v směs
se zaplítá, víc zuří jeho děs.

107.

V ráz Argant křepký v boje víry skočí,
kyj okovaný vyrve komus vedle,
šík vojska prorazí, jak hrom tam vkročí,
jím šermuje si místo dělá hnedle,
jen Raimunda hledají jeho oči,
hněv chystá na něho i oštěp, v sedle
jak dravý vlk se zdá být, jenž by rád
na jeho vnitřnostech svůj zkojil hlad.

108.

Však brzy jemu zatarasí stezku
ve pochodu zástupy vojska nové,
tu Orman jest, tu Ruggiero, v třesku
své zbroje Quido a dva Gherardové,
pak Balnavilla; Argant roven blesku
se vznítí víc, čím tito zástupové
jej obklíčují, požárem se vztyčí,
jenž uzavřen se vzpne a všecko ničí.

109.

Ormana zabil, Quida těžce raní,
Ruggiera vrhne mezi mrtvol davý,
leč proti němu rostou bez ustání
kol šíky, zbraní kruh mu hrozí dravý.
Co váha boje stoupá a se sklání
na obou stranách stejně, přemítavý
a dobrý vůdce volá svého brata
a praví k němu: Nyní hleď, af chvátá

110.

Tvůj hlouček tamo, kde boj nejvíce řádí,
tam do šíku vraz na levé jich straně!
Ten vyrazil juž, tuhou seč juž svádí
a v srážce tuhé zazvonily zbraně;
juž zdá se Asiaté v útěk pádí,
jak dotírá Frank na ně odhodlaně,
jak tříští řady, prapory jak trhá
a jezdce s oři v prach a k zemi vrhá.

111.

Tímž útokem též křídlo pravé běží
a nikdo víc, kdo by tu odolal,
tak strach je žene, koně bez otěží
ve zmatku, v směsi šírou plní dál,
jen Argant ční tu hrdý, roven věži;
byť rukou stem kdos jiný bojoval
a štitů stem a mečů stem v té seči,
vždy nad každého Argant byl by větší.

112.

On kyjům, palicím i kopím čeli
i divý útok ořů stejně snáší,
všem vstříc jde, zdá se býti osamělý,
teď tam se zjeví, tam ty v útok plaší,
jest jedna rána, krunýř zdreen celý,
zbraň tříšt, krev šat, však dole jen to práší,
dav tiskne, žene, sám to necítí,
až strhne ho a v svůj výr zachytí.

113.

Svá staví záda, co prchají druži,
však potopou je stržen v druhých řevu,
leč utečence nemá tvář ni chůzi,
neb statečnost plá posud v jeho zjevu,
i z očí plá mu ještě zážeh hrůzy
a stará síla obvyklého hněvu,
chce prchající zdržet jaho snaha,
seč může jen — však nic to nepomahá..

114.

Víc nemoh tento rek, ač pomstou práh,
dosici leda jejich útek řidit,
neb nezná úzdy ni umění strach,
týž podíl z hrozby z prosby zná jen klidit.
To vida zbožný Bouillon na poplach
po novém vojsku hněd se začal pídit,
to vítězství když viděl bez mezí,
chtěl poslat novou pomoc vítězi.

115.

Ó byl to den, jenž v Boha věčné radě
juž od počátku předurčený byl,
den, tábor křesťanský co vítěz řádě
svých námah stihнул vytoužený cíl.
Leč pekelný sbor, jenž v tom svojí vládě
zřel kynout konec, ihned ze všech sil
(Bůh svolil k tomu) mraky nebe hněd
černými pokryl, vichru perut zved.

116.

Na oči lidí padl závoj těsný
a ukryl slunce tak, že všem se zdálo,
že nebe pekla černější je, děsny
vý blesků trysk, až do kola vše plálo,
hrom zaburácel, v lijavce rej plesný
se krupobití přes údolí hnalo
a větve srázel vichr, v duby pral,
ba skálami a vrchy chvět se zdál.

117.

Proud vody, vichr, bouře v jeden čas,
tak Frankům v tvář a do očí se řítí
a násilný jich nečekaný ráz
děs osudný ve řadách jejich vznítí,
tak z vojska že jen menší částka as
u praporu dlí, kterou nelze zříti,
leč Klorinda, jež tady byla v blízku,
čas vhodný chytnouc žene koně k trysku.

118.

Na lid svůj křičí: Zivly, jenž se sváří,
a nebe za nás vedou boj, hlas práva,
hněv boží našich nedotkne se tváři
a páže každého je k boji zdravá,
bouř do jich tepe čel, jich útok maří
a naháněti strach jim neustává,
jim zbraně rve, je oslepuje v půtce. —
Nuž za osudem, který jest nás vůdce!

119.

Tak pobádá lid ohněm řečí svých,
co hřímá tento celý útok pekla,
na Franky udeří a tropí smích
si z jejich marných ran a dál hřmi vzteklá;
též Argant v pravý čas teď Franky stih
a vítězná jich druž se náhle lekla,
vše opustila, pole nechala,
před bouří, před ranami prchala.

120.

A krupobitím v prchajících záda
dští živlů hněv a smrtelníků střely
a teče krev a lijavec, jenž padá,
se míší barvě purpurem luh celý,
tu v smrtných, poraněných bědná stáda
pad Pirro, za ním dobrý Ridolf směly,
neb tomu vyval divý Čerkes duši
a Klorindě onoho palma sluší.

121.

Tak Frankové jsou na útěku, zjevná
to kořist Syřanů a démonů,
jen sama Bouillona tvář stále pevná
v hrom, děšť a v krupobití úhonu
se vznáší nad vše důstojná leč hněvná
pro náhlý poplach franckých baronů,
až k velké bráně oře svého žene,
své za val davy volá rozptýlené.

122.

Ač dvakrát proti Argantovi hřímá,
jej dvakrát utká v boj a zahání
a dvakrát napřažený meč svůj třímá
v dav nejhustší, ač mnohé poraní,
přec v posled mdloba, neúspěch ho jímá,
za valy se svými se zachrání,
co vítězi se vrací Saraceni
a Frankové jsou mdlí a vysíleni.

123.

Leč za nimi i tam se bouře vrhá,
je bičuje svou silou a svým hněvem,
jím ohně zhasíná, jím stany trhá,
kam voda všady vniká s divým řevem
a vichr kůly vyvrací a mrhá
jich snahu a svým hrůzoděsným zpěvem
se vysmívá jím. Hrom, dešt, vichr v směsi
svou strašnou harmonií vesmír děší.

ZPĚV OSMÝ.

1.

Bouř minula a stichnul rachot hromů
a větru sváry stichly pod oblohou
a zora vyšla z nebeského domu
na tvářích růže a se zlatou nohou;
leč tvůrci bouře křesfan na pohromu
zas radili se tajnou lstí a mnohou,
z nich jeden v sboru jich, zván Astogorem,
tím ku Alektě začal rozhovorem:

2.

Hleď Alekto, jak rytíř sem se bliží
a zabrániť tomu nemůžeme,
kterého rukám ušel živ ač s tíží
ten, jehož obhájcem své říše zveme,
když v očích Franků svého vůdce sníži,
porázkou jeho velký nalezneme
zmar z toho, nebezpečí vzniknou nová,
že zavolají syna Bertoldova.

3.

Viš, třeba že je odvahy, lstí, sily,
když velký účel před myslí nám kmitá,
tož mezi Franky, hled, ať krok tvůj pílí,
co dobré ať tvůj hovor k škodě splitá,
rozdmychuj plamen a jedy lej v žily
do ňader Vlacha, Švýcara a Brita,
vzbud hněvy, bouře, nepřátelské hádky,
až celý tábor bude vržen v zmatky.

4.

To hodno tebe, neb před naším pánum
jsi uměním svým juž se vychloubala.
Tak hovoří, to stačí vichry štvaném
by v letu potvora ta v poušti se dala;
co tábor křestanský juž prvním rámem
stih rytíř, o němž píseň zvěstovala
a pravil k vojsku: Kdo z vás, bojovníci,
mně může, kde stán velitele, říci?

5.

Jej k stanu vůdce vedli v družném shluku,
neb každý novou slyšeti chtěl zvěst,
on poklek, aby ctnou polibil ruku,
již v hloubi Babel otřesený jest,
pak pravil: — Pane, jehož slávy zvuku
jak moře hráze staví, pluky hvězd,
rád veseléjší nes bych tobě zprávy.
Zde zavzdychnul a po chvílce dál praví:

6.

Sven, jediný Dánského krále syn
a otce sláva a podpora v stáří,
chtěl mezi těmi býti, jež tvůj kyn
v boj vede za Ježíšem, kříž kde září;
ba nebezpečí mdloba, smrti stín
a touha vlády darmo ten cit maří,
ni soucit s otcem starým nedokáže,
by neozbrojil pro Krista své páže.

7.

Chtěl oštěpem a mečem pevně vlásti,
cvik drsné války u tebe, ó pane,
chtěl prodělat, též v studu cítil z části,
jak jméno jeho posud málo znané,
co Rinaldovo znělo šírou vlastí,
ač mladé přece všady obávané;
však nad vše důvody jej touha stálá
ne po cti světské, po cti ráje hnala.

8.

Vše krátil přípravy, s vybraným sborem
pak vyrazil té svaté ku výpravě
a do Thrakie měřil, plání, borem
do města, které říší trůní, v slávě
jej August řecký přijal s celým dvorem,
tam posel tvůj též dostihнул ho právě
s tou zvěstí, Antiochie že v ruce
nám padla a je dobývána prudce.

9.

Od Peršanů, jichž nepočetné roje
se shlukly, aby město dobývaly,
že prázdný obyvatelů a zbroje
se velké říše té prostory zdály;
o recích vyprávěl, děl jméno tvoje
i Rinaldovo plné zvučné chvály,
o proslaveném mluvil o útěku,
o velkých skutcích největšího z reků.

10.

Pak dokládá, jak Francký chvátá lid
juž dostihnouti brzy Jerusalem
a vyzývá jej, chce-li aspoň jít
v boj poslední ve účastenství malém.
Tou řečí ve divokém Svenu cit
tak roznítí a zjítří divým palem,
že tomu zdá se věkem být den každý,
než bude krev prolívat a sit vraždy.

11.

V něm jiných sláva pocit hanby nítí,
své vyčítá si těžce prodlévání,
kdo radí mu, jej prosí dál tu dlítí,
je oslyšen, neb nevyslyšen ani,
před nebezpečím strachu nepocítí,
je s tebou sdilet v slávě — jeho plání
zná jedno jen: se vzdáti plánu toho,
jiného nezná, neleká se mnoho.

12.

Sám urychluje svoji nehodu,
dél osud jeho stání jemu nedá
i nemůže se dočkat odchodu.
Než prvním svitem vzplane zora bledá,
sám pán a vůdce svého průvodu
nejkratší cestu za nejlepší hledá,
nejhorší průsmyk jemu nepřekáží
i v podrážděných nepřatel kraj vráží.

13.

Hned pití a hned jídla nedostatek
stíh nás, zlá cesta a lsti nástrahy,
hned nepřítel je zbit, neb vržen v zmatek
a prch, čím každý nabyl odvahy.
Ve šťastných bitvách naloupený statek
cit vzpupnosti vznal v mnohých neblahý;
v tom jednou rozbili jsme tábor v písku
od hranic Palestiny dost juž v blízku.

14.

Však zprávy voje předního zle zněly,
že slyšeli třesk zbraně, zřeli zbroje
a práporu a podezření měli,
že na blízku jsou nepočetné voje.
Zrak, tvář a hlas nezměnil náš pán směly,
ni svoje úmysly se vzdáti boje,
ač mnohého jsem ve zástupu zhled,
jenž v obličeji strachem na smrt zbled.

15.

I zvolal: Ejhle, dvojí kyne nám
teď vítězství a mučenictví vínek,
v ten první doufám, druhý toužně ždám,
ont dražší, hoděn slávy stejných zmínek,
to pole, bratři, věrte bude chrám
kdys nesmrtelných velkých upomínek,
kde ukazovat bude pozdní věk
buď naše trofeje neb náhrobek.

16.

Tak hovořil a rozestavil stráže
a rozdělil vše úřady a místa,
by každý oblečen spal, nutnost káže,
on zbroje neodložil, v boj se chystá;
když chvíle byla, v které nejvíc váže
sen víčka tichá, bezpečná a jistá,
tu barbarský řev bil nám v bdělý sluch,
jenž z propasti zněl k hvězdám plně vzduch.

17.

Zní pokřik: Do zbraně! Sven v jeden ráz
se vzchopil na ten povel první všech,
plál jemu z očí velkodušných jas
a tvář mu barvil statečnosti žeh.
Jsme zaskočeni, juž uzavřel nás
kruh vrahů, v bok, v před, do zadu nám leh,
les pik a mečů cloní naše záda
a s hůry na nás přivál šípů padá.

18.

V nerovném boji, dvacet útočníků
na jednoho z řad našich doráželo,
co raněných, co mrtvých v hrozném ryku
v tmách padalo a kol se potácelo!
Leč raněných i padlých bojovníků
je těžko počet podat, tak se tmělo,
noc ve svůj plášť vše naše škody skryla
a s nimi rovněž bohatýrská dila.

19.

Sven nad ostatní hrdě čelo vznáší,
že každý můž ho z dálky rozeznati
i po tmě, jeho meč kol vrahů pláší,
jej vidět lze jak třpytnou hvězdu pláti;
ve krve řece, v mrtvol stohu naši
jak za valem jej v příkopu zří státi;
ba zdá se všem, že kamkoliv jen hne se,
v své ruce smrt a v očích hrůzu nese.

20.

Tak bojováno, první jitra šlehl
až zbarvil nebe v krvorudém jase,
děs nocí sotva mizí z duší všech,
v němž smrti děs nám ještě ukrývá se,
ten toužený svit hrůzy, bolu vzdech
nám vznítil v srdeci, slzy v očích řase,
neb zřeli jsme mrtvými pole ztmělé
a naše vojsko porubané celé.

Z dvou tisíců sto sotva zbylo nás.
 Ó když se na tu krev a mrtvé dívá
 já nevím, zda ho žalný jímal žas,
 zda ještě útěcha mu v srdeci zbývá!
 Dál, přátelé, děl povýšiv svůj hlas,
 za reky těmi, jejichž stín nám kývá,
 jenž k nebi vzdáleni Erebu tmám
 svou krví cestu znamenali nám!

Tak děl, a myslím v srdeci vesel byl
 jak v jeho zářilo to obličeji,
 tak statečně hrud plnou mužných sil
 vstříc nese jejich barbarskému rejí,
 meč žádný, byť by démant jískry sil,
 by nevydržel ran, jež naň se lejí,
 ni ony, do kola jež rozdává,
 však sám jest jedna rána krvavá.

Jen udatnost, ne ale vice žití
 tu divou jeho nosí mrtvolu,
 sám raněn rani a v ran krupobití
 spíš roste ještě v boje zápolu.
 Však, ejhle náhle na něho se řítí
 muž obrovský, zrak v divém plápolu
 a tomu dáno s jiných pomocí
 ho k zemi sklátitи a přemoci.

On pad — ó, strašná ráno! nikdo víc
 ho pomstít nemoh ve své malátnosti.
 Ó svědč to krvi k nebi tryskajíc,
 vy mého pána dosvědčte to kosti!
 Já žití nešetřil jsem, smrti v líc
 jsem řítil se v ran seč v své zuřivosti
 a byť by smrt mi byla v hvězdách psána,
 mnou tenkrát statně byla vyzískána.

Na mrtvol stohy živý já jsem pad
 a nikdo netušil, že živý jsem,
 o nepříteli, ač bych řek to rád,
 víc nevím, byl jsem slepý, hluch a něm.
 Když procít jsem, stín na můj zrak se klad,
 jak černým byl bych opojat závojem,
 noc byla, tuším, a jen matný svít
 jsem viděl, jak se míhal, bliže jít.

Tak raněnému zbylo málo sily,
 bych rozeznávat vše mož rychle tak
 jak ten, jenž z bdění v sen se opět chýlí,
 hned otvírá a hned zavírá zrak
 mně bylo, rány těžké v této chvíli
 se ozvaly, mne stíh bolestí mrak,
 jež nočním chladem stále víc se množí
 pod širým nebem na tom tvrdém loži.

27.

To světélko však stále bliž a bliže
se chvělo a s ním tichý kráčel ruch,
teď u mne zastavilo, jak jen tiže
mi dovolila, vzmužil se můj duch,
zrak otevru, dva v pláštích ke mně níže
se kloní a to tiše zní mi v sluch:
„Jen důvřej, jeť platná zbožných snaha
a modlitbám jich Pán rád napomáhá.“ —

28.

Tak hovořil a pak svou kladl ruku
na moje tělo jako v požehnání,
cos dále šepthal ještě beze hluku,
co neslyšel jsem i nechápal ani,
pak pravil: vstaň! Zapomněv každou muku
já povstal zdráv, ó dive! Z nenadání
ba zdálo se mi, svěžest nezvyklá
že údy moje všecky pronikla.

29.

Zřím vzhůru k nim a duše má se stále,
co pravda a co sen je, tady zmítá.
Tu praví ke mně: Synu víry malé,
nač pochybuješ, kam tvá duše litá?
Zříš těla skutečná zde, k boží chvále
nás hostí poušť, v ní poustevna je skrytá,
my prchli světa klamavému víru,
by v poušti žili Kristu jsme a míru.

30.

Za nástroj vyvolil nás k spáse svoji
Pán, který všady jest a zůstává,
jenž, velké věci chystal když se strojí,
ku nízkým prostředkům vždy sahává,
on nechce, aby tady v mrtvol roji
trup zůstal, jehož duši oslava
se strojí v říši nebes, blažený
s níž setkat má se lehký, zjasněný . . .

31.

Já myslím tělo Svena, jemuž dán
má být hrob hodný statečnosti jeho,
jenž ukazován být má, zbožnován
od budoucího ještě lidu všeho;
však nyní zvedni zraky v nebes lán,
zříš hvězdu pláť tam lesku slunečného,
viz, její živý paprslek kam běží,
tam tělo mrtvé vůdce tvého leží. —

32.

Tu zřel jsem, z hvězdy té se rozletěl
ba z nočního spiš slunce zářný svit,
kde tělo leželo, tam bleskný spěl,
jak zlatá prouha oblohou se kmit,
nad tělem chvíli v plném jasu dlel,
že každá rána plála v jeden třpyt
a v této hrozné směsi krve, záře
jsem poznal zase pána svého tváře.

33.

Na obličeji neležel, neb smělá
vždy jeho touha tihla k hvězdné výši,
tvář jeho k obloze se obracela
jak toho, který touží k nebes říší,
na meči pevně pravá ruka dlela
jak válčil by, na řáder stichlé skrýší
mu druhá ležela ve zbožném kynu,
jak ždál by Boha: Odpusť mi mou vinu !

34.

Co jeho rány v zbožném myju lkání,
však nemenším tím žalu svého hnět,
meč, který pevně třímal v svoji dlani,
mu z ruky zvolna vytáh' svatý kmet.
— Ten vycvičen juž v krve prolévání
jí rudý celý, děl mi jeho ret,
to dokonalý pravý, svatý meč
a nevím, s lepším lze-li jít v seč. —

35.

Je soudem nebe, když se nyní vzdáli
od pána tvého kruté smrti plen,
ať nečinně víc meč ten nezahálí,
ze silné v silnou dlaň buď položen
a v umělou a veseléjší, stálý
a delší boj buď jeho osud jen,
až vyplní se úkol jeho věna,
kdy strašnou ranou pomstí vraha Svena.

36.

Pad' Solimanem bohatýrský Sveno
a Soliman má mečem Svena zhynout,
nuž vezmi jej, kde město obleženo
je křesfany, tam nohy krok hled' šinout,
ti nebude v tom kraji překáženo,
na cestě dlouhé cíl tě nemůž minout,
neb drsnou stezkou doprovodí tebe
to, jež tě slalo, svrchované nebe.

37.

Chee nebes pán, by příště tvými slovy,
neb život proto byl ti nebem vrácen,
byl pána tvého věhlas vždycky nový
i zbožnost, již čin každý jeho zlacen;
by touhou nésti též kříž purpurový
za jeho vzorem, mnohý rek byl schvácen
a nejen teď i ve budoucím věku,
by vzplála jeho vzorem srdce reků.

38.

Ted' ještě říci zbývá, kdo to asi,
jenž dědicem má býti toho meče,
toť mladý Rinald, rytíř vzácné krásy,
jenž vždycky vítěz vyjde z každé seče,
meč dej mu, nebeské i zemské hlasy
rci, Svena mstu svěřují v jeho péče.
Co jeho slova sluch můj lovil chtivý,
mou pozornost zas nové jaly divy. —

39.

Neb tam, kde Svena byla mrtvola
 se náhle velký pyšnil náhrobek,
 jenž zvedaje se tady do kola
 jak nevím vzrůstal až po vrcholek,
 a na něm v zlatě psáno plápolá
 ctnost jeho, jméno, statečnosti vděk,
 já nemoh' spilé zraky odtrhnouti
 od mramoru ku písmu v stálé pouti. —

40.

Zde pravil kmet, svých věrných druhů blíž,
 spát bude pána tvého schrána skrytá,
 co duchové tam nad oblohou výš
 ples budou uživat, jež ráj jim skýtá ;
 ty s nářkem svým a slzí darem již
 daň smutku splatils. Chata má tě vítá,
 tam hostem odpočně si k cestě své,
 svit slunce dokud tebe nevyzve. —

41.

Ztich, pak mne táhl sráznymi skal tesy,
 pak stržemi, kde pomáhal jen skok,
 až tam, kde mezi divokými lesy
 sluj tmavou ukazoval skály bok,
 zde v medvědů a vlků děsné směsi
 žil s žákem svým, zde stavili jsme krok ;
 jeť nahým řadruム svatá nevinna
 vždy pevný štit a stráže jediná. —

42.

Kořinky lesní, tvrdé lože prosté,
 mým údům daly milé spočinutí ;
 nach zlatý sotva na východě roste
 tu oba poustevníci v procitnutí
 jdou k modlitbě a „vzhůru“ dí, „náš hoste !“
 mne opustiti lůžko čile nutí.
 I rozloučiv se s kmety ctnými hned
 dle rady jich sem obrátil jsem let.

43.

Zmlk' Němec ; Bohumír mu odpovídá :
 ó rytíři, ty věru truchlou zvěst
 nám přinášíš a těžká tato bída
 nám bolestná a strastiplná jest,
 co reků, jakých málo oko vidá,
 čis krátký a pak země na ručest
 zde pohltily, — váš pán roven blesku
 jen objeviv se, zhasl juž v svém lesku. —

44.

Však taká smrť je věru nejkrásnější
 nad země, zlato, jež lze dobýti,
 ba sotva Kapitol kdy vznešenější
 laur hrdinům svým mohl uvítí.
 Jim v nebes chrámu hvězdná, nejpysnější
 teď koruna na skráni zasvítí,
 tam veselé své krásné rány kolem
 všem s pýchou ukazují rajským polem.

45.

Však ty, — jenž války mdlobě, nebezpečí
 byls zachován ve vojště toho světa,
 buď vesel, radosť nyní tobě svědčí,
 jich laur se z částky také tobě splétá;
 po Rinaldu, když svojí ptáš se řečí,
 věz, nevím sám, kde po výbojích létá
 a neradil bych, abys hnul se z místa,
 než správa o něm nestihne tě jistá. —

46.

Ta zmínka o Rinaldu touhu loudí
 a lásku k němu zase v mysli všech,
 i praví se: Ach, Bůh sám ví kde bloudí,
 kde mezi pohany v kých národech;
 za hodné každý vyprávěti soudí
 všem cizincům o jeho výkonech
 a trne Dán, neb velkých skutků řada
 se v dlouhý obraz před ním rozepřádá . . .

47.

Co srdce všech se roztoužena chvějí
 po Rinaldovi žalnou litostí,
 tlum jezdců vrátil se, jak v obyčeji
 po zásobách kol slídl s chytrostí.
 Hle, vítězi co skotu přivádějí
 a bravu do tábora v hojnosti
 i trochu obilí a spíše značné,
 by ukojiti mohli oře lačné. —

48.

Ti přinášejí kořist smutnou všem,
 však nelze více pochybovat tady:
 Rinaldův krunýř, děr a krve v něm,
 ký div, ta zpráva rozléhá se všady,
 jak mohla zatajena býti? Sem
 po zvesti shlukují se vojska řady,
 lid sbíhá se, jat hrůzou těchto zpráv,
 chce viděti ten zkrvácený háv. —

49.

I vidí družina ta dojatá
 a poznává ten krunýř i štít s ptákem,
 jenž učí lítač k slunci mládata
 a přec jich křídlem nevěří, ta mrakem
 tak často zřeli blyskat, bohatá
 žeň vavřínu! Teď se slzavým zrakem
 zří ptačí druž tu zdeptanou kol v prachu
 a rozdupanou v krve horké nachu. —

50.

Co tábor schvátíl této zvesti vír,
 na různé příčiny co každý hádá,
 zve Alipranda k sobě Bohumír
 jenž vůdcem výpravy byl, v něho skládá
 svou důvěru, byl pravý bohatýr
 a pravdomluvný, vůdce na něm žádá:
 Rci, odkud máš, jak dostal jsi ty zbraně,
 a dobré, zlé, vše pověz odhodlaně.

51.

Ten odpovidá: Co by posel moh'
 za dva dny ujít odsud k Gaze směrem,
 tam údol malý tvoří vrchů roh,
 v nich stísňen je a stálým plněn šerem
 a zvolna skrze bodláči a hloh
 tam tiše říčka stéká v kroví sterém,
 ten údol stinný jest a utajen
 a k přepadnutí jako utvořen.

52.

My stádo hledali jsme, k travnatému
 jež břehu na pastvu by přišlo snad,
 tu stopy krve zřejmy zraku všemu,
 dál rytíř ležel, na břeh právě pad,
 zbraň poznali jsme, jak jsme přišli k němu
 i jeho erb ač zhyzděn; žalem jat
 já sklonil se, bych v tvář mu pohleděl,
 však spatřil jsem, že sstatou hlavu měl. —

53.

I rovněž scházela mu pravice,
 na zádech, na hrudi pln ran byl trup,
 dál pohozena s orlem přílbice,
 jež křídla rozprostírá jako v lup;
 co kolem naše slídí zornice,
 sedláka zříme, který na ústup
 jak zočil nás hned polekán se dával,
 co mohl prchal, za ním našich nával. —

54.

Jej dohonil, on touto smutnou zprávou
 nás děsil obléhané z každé strany,
 že z lesa včera vyjel s divou vřavou
 tlum válečný, lid skryl se polekaný,
 z těch jeden ufatou třás lidskou hlavou,
 za vlas jí držel zlatý, rozuchaný,
 ta hlava mladičkou se zdála být
 bez vousů na bradě jak mohl zříti.

55.

Pak v šat, jenž od sedla mu dolů splýval,
 tu hlavu zabalil a jeli dál;
 dle zbroje, doložil pak, jak se díval,
 že lid ten vojsko naše být se zdál.
 Já tělo svlék ač srdce bol mi zrýval
 i domněnky mne hořký týral žal,
 zbraň vzal jsem, rozkázav, by mohyla
 pak důstojná se jemu vztýčila.

56.

Však je-li to přec tělo Rinaldovo,
 pak větší, slavnější mu pohřeb sluší.
 Tím skončil Aliprand, však jeho slovo
 víc světla nevzñaalo ve vůdce duši;
 jej propustil, vzdych' těžce, pak se v novo
 pohroužil v dumy, pochybnost jej kruší,
 chtěl viděti by trup ten bezhlavý
 i vraha znát z té děsné výpravy. —

57.

Noc vstala zatím, z jejich křídel vane
mír na zemi i v nebes valnou říš,
sen, rosa duší, Lethe muk, z nich kane,
uspává hrud' a strast a péče tíž. —
Ty pouze nespíš, bědný Argillane,
o velkých vécech žalně přemýšlíš,
na víčka spuchlá, v ťadra bouřící
sen neskloní se zlatý, tišící. —

58.

Muž hbitý k ráně jako k hovoru
a prchlý, divoký a domýšlivý,
na březích Tronta zrozen, ve sporu
se octnul války domácí a divý
pak v exil vyhnán jal se ve vzdoru
na krvavý dol měnit rodné nivy,
až do Asie prch', zde v slavném boji
vznes k slávě lepší špatnou pověšť svojí.

59.

Až k ránu teprv přemohlo jej spaní,
však lehké nebylo to sladké snění.
Alekto v stínech, hle, se nad ním sklání,
v čár poutá těžký ho a v unavení.
Jak mrtev byl by, nadarmo se bráni,
to strnútí je, ale klid to není,
neb zjevy děsnými ta lítice
ho straší, bouří jak můž' nejvíce. —

60.

Ten zjev je trup, kterému hlava sťata,
i ruka pravá, ten se k němu kloní,
leb nese levá ruka výše vzpjata
a z toho černá krev se dolů roní.
Ta mrtvá hlava rty otevřít chvátá,
hlas dutý krví a vzlykotem zvoní:
Ó rychle, Argillane, dej se v spěch
a tábor s vůdcem bezbožným juž nech!

61.

Kdo ochrání vás, bratři, Bohumíra,
kterého návodem jsem bídň kles,
jej zrádce zaští a nenávist sžírá,
jak moji, tak chce vaši zhoubu dnes. —
Tvá ruka když se po ctném vskutku vzpírá
a troufá si, pak na vraha ji vznes. —
Ó neprchej, spíš zradnou krví jeho
hled usmířit mi ducha zoufalého! —

62.

Já sám chci tebe co stín oblétati,
dlaň s hrudí v kov ti obrním a hněv!
Tak mluví k němu, a on cítí vláti
dech nový útrobami svojich cév,
i probudí se, nemůže děl spáti,
zrak spuchlý vztek mu nadýmá a krev
a jak jest v zbroji spěchem v noční době
italské bojovníky volá k sobě. —

63.

Kde zavěšena jest zbroj Rinaldova,
tam shromáždí je a pak mluví k nim
tak jeduplná, zlá a drzá slova,
že jitří všecky rozhovorem svým.
Dí: Národ barbarů nás ve jho ková,
čest jemuž hrou a rozum šílenstvím,
jenž nenasycen krve je a zlata,
v jhu drží uzdou nás, jež ztuha spjata. —

64.

Co zkusili jsme zla a pohrdání
za sedm let, co nás lid v poušti žije,
je látky k hněvu, za let tisíc ani
Řím nestráví jí ani Italie.
Já mlčím již, že Tankredovou zbraní
a námi dobyta jest Kilikie,
již zradou Frank nám vzal a slávy věno
kde podvodem a lstí je nahrazeno. —

65.

Já mlčím o tom, potřeba i čas
kde žádají klid ducha a dlaň hbitou,
že ochoten byl první každý z nás
v dav vráhů sítí žár a bitvu litou,
leč v míru laur kdy rozdávali zas,
neb kořist námi pracně vydobytaou,
my couvli vždy a jejich věnem jest
laur slávy, země, zlato, kořist, čest.

66.

Čas minul juž, kdy těžké, urážlivé
nám zdát se mohlo počinání jich,
co teď se stalo v pýše odvážlivé
to předstihuje zpupnost, zlobu, pych,
jak Rinald jimi ve záloze lstimé,
tak zákon božský jimi vydán v smích,
kde blesky nebe má, a proč je v stín
zem nepohltí věčných do hlubin? —

67.

Je mrtev Rinald, on, jenž štit i meč
byl naší víry, leží nepomstěný
na holé zemi, zraněn vlákán v léč,
v lup zvěři vydán všemi opuštěný,
kdo viníkem, zní v sboru vaše řeč?
Ó zná je každý, jmenujte je jmény!
Což nevíte, Italské slávy stínem
že Bohumír byl dávno s Balduinem?

68.

Nač důkazů? Chci přisahati nebi,
jež slyší nás, jež nelze podváděti,
on před svitáním s krvavou mě lebí
se objevil, duch bludný v stínů změti;
ten děsný zjev se na mne všady šklebí.
Než Bohumíra zlobě do zajetí
my všichni padnem, chce nás varovati, —
oh, zřím jej všady před svým zrakem státi!

69.

Co dělat nyní? Má snad jeho dlaň,
jež smrtí nepomstěnou posud rudne,
nám dále vlásti? Či zanesem zbraň
dál k Eufratu i své kroky bludné?
Tam odvěký lid žirná živí plán,
měst množství pro nás, jichž sbor tady chudne,
tam obrátíme nohu netečnou,
více s Franky nechcem' vládu společnou!

70

Tam půjdeme a vhod-li vám to snad
ta šlechetná krev zůstaň nepomstěna,
ač kdyby vámi rekovský duch vlád
a mysl svěží, žel, teď umrтvena:
Ó pak by jiště jedovatý had,
jimž chlouba Italie usmrсena,
kles' ranou vaší a dal pádem svým
by děsný příklad zrádcům ostatním!

71.

Sám chtěl bych, kdyby slavný věhlas váš,
kam ovšem může, odvážit se chtěl,
v hrud' jeho zrádnou svou ponořit páž
v to hnízdo zrády! Rozhorlen tak děl.
Ó výmluvnosti, jakou sílu máš,
vše strhl za sebou, kam jenom chtěl.
Jak slepý křičí: Zbraně! Zuřivě
a Zbraně! mládež za ním bouřlivě.

72.

Alekto nad nimi svou vznáší ruku,
jed míší v hlavy, v žadra plameny,
tu záští se šílenstvím v čilém puku
se vzmahá, krvežízní živený,
ten roste netvor a ve vojska shluku
se šíří v stanech vlašských zrozený
a odtud píli ku švýcarským stanům
a dále z těchto zase k Angličanům.

73.

Hněv cizích národů tím vyšleh divý,
tím opět vzkříšen mnohý starý svář,
jenž zapomenut, záští se zas živí
tím nezdarem a rozmychuje žár
a pohrdání; Franků rod zvou lživý
a tyranský a chystají mu zmar
tak z hrozby drzé vášeň propukává,
již stěsnat nelze, v pochod juž se dává. —

74.

Tak ve dutého kotle prostoru
vše voda žárem zahřáta a kypí,
více nezdrží se v šumném hovoru
přes nádobu se rozlévá a chlipí.
Těch málo jest, již tomto ve sporu
chtí pravdu znajice ty ztupit šípy,
jsou Tankred, Kamil, Vilém vzdálení,
ti nejvíce mají váhy v ležení. —

75.

Juž poplach táborem se valem šíří
 a zmatek národů, směs děsivá,
 do boje trouby volající víří
 a v odboj vřesk se jejich ozývá;
 dost poslů k Bohumíra stanu míří,
 by ozbrojil se hned, ho vyzývá,
 v stan vejde Balduin, je celý v zbroji
 a k stráži vůdce po boku mu stojí. —

76.

Zrak zvedá k nebi obžalobu slyše
 a jak má zvykem, utíká se k Bohu:
 Víš, Pane, jeho srdece prosbu dýše,
 že vyhýbám se krvi svých kde mohu,
 ó strhni závoj s očí slepých, s výše
 vztek jejich utíš, zbystři jejich vlohu,
 by nevinost mou poznat mohli hned,
 ne oni jen, leč vešken slepý svět!

77.

Zmlk'. Náhle cítíl, kterak v jeho žily
 se vlévá neobvyklé teplo blahé,
 jak naděj vstává a s ní staré sily,
 jak obličej mu plá i oko vlahé,
 obklopen svými mužně krok juž chýlí
 vstří Argillanu, čelo vznáší nahé,
 jej zbraní ryk a hrozba, jež se vzteká
 a kolem vře, juž více nepoleká.

78.

Je oděn v krunýř a bohatý háv
 nad obyčej mu přes brnění splývá,
 dlaň s tváří odkryty jsou, tak v jich dav
 jde s okem, v němž se rajska záře skrývá,
 jen zlaté nese žezlo, vzpoury splav
 tím konejšit chce, juž se na ně dívá,
 juž hovoří a v rozbouřené hluky
 zní nadzemský hlasu jeho zvuky:

79.

Co slyším, jaké hrozby pozvedáte,
 ký zbraní třesk a kdo jej asi vznítil?
 Tak v úctě všichni svého vůdce máte?
 Po takých bojích chcete žal bych cítíl?
 Kdos podezřívá, vy to nezkoumáte,
 kde důkazy? Žár vášně všecky chytíl,
 či myslíte, že snad se skloním vám,
 jednání svého důvody že dáám?

80.

Tak nezhanbím nikdy jméno svoje,
 tak nehodně já nezadám svou čest,
 jen pravda jediná buď stráže moje,
 to žezlo zde a skutků mojich zvěst,
 chci milost v zpupné vaše dáti roje
 a vinníky též nemá stihnout trest,
 buď milost vám té chyby na odsluhu,
 i jméno Rinalda vám sloužíž k duhu:

81.

Jen Argillan ať smyje všechných vinu
 svou vlastní krví, on jest původ všeho,
 neb při nejmenším podezření stínu
 sved jiné v sítě toho bludu zlého.
 Tak hovořil a z očí jeho klínu
 lesk plál a věhlas vládce velebného,
 jen Argillan se před ním zdrcen chvěje
 a bojí hněvu jeho obličeje.

82.

A tento lid dřív neuctivý, slepý,
 jenž pýchou vřel a záští jen a zlobou,
 za meč se kryl, pochodně, za oštěpy
 jsa otrok vášně svojí, touže dobou
 ten hovor poslouchaje velkolepý
 se v bázni, studu, úctě chvěje mdlobou
 a trpí to, že Argillana stráže,
 ač druhý obklopen je, v pouta váže. —

83.

Tak rovněž lev, jenž děsnou hrozil hřívou
 a řvaním pyšným okolím svým chvěl,
 když pána vidí, silou ducha divou
 jenž stal se jeho silný krotitel,
 rád snáší jho, svou prudkost zkrotí mstivou,
 byť sebe více hněv mu v ľadrech vřel,
 na hřívou, zuby, spáry nespolehlá,
 leč skrocen k nohoum pána svého lehá. —

84.

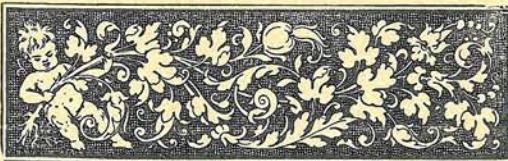
A děla báj, že rytíř okřídlený
 nad Bohumírem, v obličeji děs,
 se vznášel a štít držel napřažený
 nad hlavou jeho, k ochraně jej nes,
 meč ve pravici třímal obnažený,
 jenž rudou krví čerstvou mokral ves,
 tož krví království a krví měst,
 jež zasloužily pozdní nebes trest.

85.

Tak stišen odboj, odloženy zbraně,
 i choutka zlá též v mnohém zhasla manu,
 zas Bohumír své v dumy vhroužil skráně,
 když sám se octnul v opuštěném stanu.
 Na město udeří juž odhodlaně,
 než druhá, třetí noc se schýlí k ránu,
 teď ještě stroje prohlížet jde různé,
 jež z těžkých trámů sroubeny jsou hrůzné.

ZPĚV DEVÁTÝ.

1.

Když netvor pekelný zří, opět v tísí
že zkolébána vzpurná srdce hněvná,
že osud nezmění se v hvězdné výši,
že vůle věčná stálá jest a pevná,
tu couvá, nivy, které jarem dýší,
hned suší a žár metá v lada zpěvná,
zhasiná slunce, vysušuje zřídla,
běd nových sterá rozvazuje křídla.

2.

Ví dobře, opatrnu lstí svých druhů
že z tábora jest mnoho reků pryč,
tak Rinald v bohatýrském chybí kruhu
1 Tankred, dobrodružství divý chtíč
je zahnal v dálku ovšem peklu k duhu ;
teď Soliman ať přijde, křesťan bič,
ať vrhne války neskrocený žár
do tábora, kde válčí bouř a svár.

3.

Tak myslé mezi bludné chvátá davy,
jichž náčelníkem Soliman se stal,
co nepřátelů bylo božské slávy,
všech nejděsnější byl to děsný král,
klín země obry byť zas vyvrh tmavý
i nad těmi on strašlivý by plál,
nad Turky vlád', Nikeu za sídlo
si říše oko jeho vyhlídlo.

4.

Až k řeckým břehům říš se jeho tálha,
od Sangary až ku Meandra toku
nad Lydy, Frygy, Mysy všeobsáhlá,
kde Pontus s Bythynií kynul oku ;
však na Turky když touha jeho práhla,
do Asie směr obrátil svých kroků,
byl dvakrát poražen a zmožen v pýše
a zbaven v posled koruny a říše. —

5.

Ač proti osudu se vzchopil zase,
byl násilím přec vyhnán z vlasti svojí,
dvůr Egyptský jej přijal v tomto čase
a pocty mu a velkou slávu strojí,
v té radosti, s ním spojen ve zápase
že taký věhlasný rek slavný stojí,
neb usnesl se Egyptan, v ta místa
že nepropustí bojovníky Krista.

6.

Však dříve nežli válka započata
a vyhlášena zjevně, po tom touží,
by Soliman velikým množstvím zlata
v žold Araby vzal, kteří kolem krouží,
co z Asie a z Maurské země chvátá
lid válečný, jenž za žold vždycky slouží,
zve Soliman Araby loupeživé
a prodajné v čas každý, zlé a mstivé. —

7.

Těch vůdcem byl a po Judei těká
a loupí, drancuje a všecko plení,
od břehu, ku kterému moře vtéká,
až v tábor cesty vše má ve držení,
urážky staré ostmě hnán se vzteká
při tránu svého ztráty pomyšlení,
čím dál tím většimi je zmítán hněvy,
však jak se rozhodnout má, dobře neví.

8.

Alekto jako bojovník jde starý,
u něho nyní předpuštění žádá,
tvář bez krve jí ryjí vrásek čáry
ret sporý vous má, holá její brada,
skráň halí oděvu jí dlouhé cáry,
šat od kolen až k noze volně padá,
meč chrastí po boku, toul chřesti prudce
pln šípů vzadu, oštěp drží v ruce. —

9.

My probíháme, praví, pouště dálné
a neplodné a pusté, kde jen stěží
lze vyšinout se ku kořisti valné
a chválu získat, která krajem běží,
co Bohumír ku městu spousty skalné
juž valí, k hradbám šíne zástup věží
a budeš-li otálet dlouho ještě,
zde uzříme žeh plamenného deště.

10.

Či chyže hořící a brav a skot
má Solimana býti trofejí?
Tak dobudeš si říš, tak pomsty hlod
ve srdci ztíšíš? Novou nadějí
vzplaň, vzmuž se k činu, kde zdí jeho svod,
ať barbar zhyne v krve peřejí,
slavnému Araspu svěř další panství,
jejž zkusiš na trůnu i u vyhnanství. —

11.

Nás nečeká a nebojí se též
a zhřdá Araby, jenž nazí, plaší,
on myslí, lid, jenž zvykl na loupež,
že mnoho nezmůže ve věci naší.
Ty hrdost jich však rozdýmati spěš,
na tábor vzhůru, nad nímž klid se vznáší!
Tak hovoří a vztek mu v ňadra dýchá,
pak mezi větry rozplyne se zticha.

12.

Krik' Soliman a ruku k nebi zved :
Ó ty, jenž v srdce moje vlíváš vztek,
ač jako člověk byl jsi na pohled,
jím nejsi, učiním vše, co jsi řek',
kde pláň, tam brzy bude horský hřbet,
na hřbitovy se změní krajin vděk,
proud bude krví, jen ty budiž se mnou
a moje zbraně vodiž nocí temnou!

13.

Jak domluvil, hned tlupy shromažďuje
a odvahu všem vlívá zbabělcům,
svých vášní žárem všecky zapaluje,
až heslo bitvy bloudí od rtů k rtům,
Alekto sama v troubu války duje
a prapor tyčí v čelo zástupům,
a vojsko chvátá, — ne, spíš v let se dává,
že samé Pověsti let překonává.

14.

Jde spolu Alekto, však brzy šat
i tvář na sebe muže, posla, běre
a v chvíli té, kdy východ začne plát,
se stínem noci o palmu se dere,
do města vstoupí a ku králi v chvat
se tlačí dělíc truchlé davy steré,
dát zprávu jemu o všem vojsku pilí,
o nočním útoku a jeho chvíli.

15.

Však oblohou se charé stíny plouží,
skvrn rudých plný blankyt plápolá,
na místo rosy traviny se hrouží
do kapek krve čerstvé do kola,
a nebem obludy a draci krouží,
vzduch stín je, přelud, šklebná mrtvola,
sám. Pluto ze svých sluší v rozmaru
noc vypustil a stíny Tartaru.

16.

Tím děsem voj k nočnímu boji vede
na stany křesťanů to hrdé kniže,
noc sotva dostoupí na dráze šedé
střed, z kterého jest ku svítání bliže
as míli, odkud ve tábor se jede,
kde Franků oči blahý spánek víže;
tam zastaví se, pít dá vojsku svému,
jim síly dodá k dílu zuřivému :

17.

Zde tábor plný lupů cizích zříte,
více slavný tím než vskutku udatný,
jenž schvátíl vše jak velké moče líté,
čím Orient se chlubil památný,
to vše je vaše, co tu uchvátíte,
voj stačí na to mdly a malátný,
jsou vaše oře, purpur, zlato, zbraně,
jež vám jsou v lup a ne jim ku ochraně.

18.

A nemyslete, že to jest voj snad,
jenž z Nikeje lid a Peršany zbil,
ten dlouhou válkou vysílený pad'
a malý houfec utýraný zbyl,
byť neztenčen byl počet jeho řad,
teď klidně spí a zbraně odhodil,
ten lehce klesá, kdo snem obtížen, —
od spaní k smrti krok je malý jen.

19.

Nuž vzhůru ná ně! Sám chci v jejich valy
já první vstoupit, cestu klestit vám,
jen za mým by se vaše meče vzpjaly,
já ukrutnosti též vám příklad dám;
čas, laury Asie by vámi vzplály
a Kristova říš v plen upadla nám! —
Tak rozhřívá je v blízký boj svou záští,
pak dál je vede skryté v stínů plásti.

20.

Však na cestě, hle, náhle světla vidí,
to stráže jsou ač kol je halí stín,
ty opatrne ve vůkolí slídí
opatrného vůdce na pokyn,
vše zmařeno, stráž v město kroky řídí,
křik burcuje vše spánku ze hlubin
a brzy první řady ozbrojené
voj čekají, který se na ně žene.

21.

Arabů trouby náhle v útok ječí,
 jak poznal vůdce, že jsou prozrazeni,
 ryk letí k nebi, ořu ržání předčí
 a temný dupot, zbraně duté hřmění,
 z hor, údolu vstříc ohlas větší, větší
 jim odpovídá v děsném burácení,
 pochodní pekelnou Alekto mává
 a posádce hor znamení tak dává.

22.

Stráž první napadá sám sultán divý,
 tu nezízenou zmatek jal a strach;
 bouř pomaleji slétá v žirné nivy
 s hor plných skrýší přes skalnatý svah;
 jenž kácí věže blesk ve mraku křivý,
 proud, kterým domy leží v ssutinách
 i zemětřesení, jež zemi leká,
 jsou malé proti němu, jak se vzteká!

23.

Jak zvedne meč, tu trefí jistě všady
 a sotva trefí, okamžitě raní,
 a každou ranou řídnou křestan řady,
 to pravda jest, můj verš tu nepřehání,
 sám raněn tají různými to spády,
 že zdá se, rány že necítí ani,
 nechť z přílbice, na kterou oštěp kles
 a zníci zvonem jisker déšť se snes. —

24.

Co takřka sám na útek rozehnal
 ty první vojska křestanského šiku,
 jak povodeň se Arabů voj hná
 v sta prudech za ním ve vítězném ryku;
 voj francký rázem na útek se dal,
 v smíře vítěz s poraženým splynul v křiku
 a vrazil mezi valy s hrozným plesem
 vše plně vzdechy, zříceninou, děsem.

25.

Má sultán velkou helmu, na ní zmok
 se rozvíjí a děsný krk v před tyčí,
 se zvedá, křídly bije v skok a skok
 a mrská hrotů ohonu jak bičí,
 tři jazyky má, slin a jedu tok
 se zdá že chlípí z nich a plaz ten syčí
 a boj co kolem rozvlněný bouří,
 on každým hnútím chrlí plamen v kouři.

26.

Tak jeví se všem v rudožavém jase
 jak přelud velký děsný Soliman,
 jak ve tmě lodníkům kdy otvírá se
 v tisíci blesků valný oceán,
 ten klesá raněn a ten prchá v žase,
 ten pěstí meč svůj chytá odhodlán,
 noc zmatek množí jen a nebezpečí,
 tím, že je taji, kupí stále větší. —

27.

Z těch, kteří nejvíce měli ještě síly,
v před hnul se Latin od Tibery břehu,
šíj nadarmo mu stáří k zemi chýlí
a skráně jeho skví se v šedin sněhu,
bok jeho syni, pět jich bylo, skryli,
vždy byli s ním ve každém války střehu,
od dětství bojovat si navýkali,
juž děcka tvář v zbroj tuhou oblékali.

28.

Za otce příkladem se všichni ženou
a na něm brouší hněv svůj i svůj meč.
On praví k nim: Tam spějme, postrašenou
kde tlupu naši litá hubí seč,
tou řežbou necouvejte, s povznešenou
v boj myslí jděte každou rвouce léč,
neb věrte, děti, čest je zbabělá,
jež v upomínce děs by neměla.

29.

Tak lvice rozkacená mláď svou učí,
již hřiva posud s šije nesplývá,
již v mládí sotva první drápy pučí
i zuby jícnů, zbraň to strašlivá,
tak vede ji, kde boje zmatek hlučí,
vztek v řadrech roznítí jim zuřivá
na lovce, jenž ji přepad v hvozdů šerí
strach vznítiv slabší, prchající zvěři. —

30.

Za dobrým otcem čilý hlouček pěti
se žene a obstoupí Solimana,
a v jedné chvíli jedním duchem letí
oštěpū smečka na hrdlo mu hnána;
však příliš prudký nejstarší z těch dětí
odhodí oštěp a kde pravá strana
chce vniknout pod koně a mečem křepce
jej protknout, by pad' sultán dolů s hřebce.

31.

Leč jako skála, bouře přívalům
jež vystavena, stojí ve vln jeku
a v sobě pevná snese hromů tlum
a blesků střely, vichr v bouřném vzteknu:
tak mečům vstříc a vůči oštěpům
skráň klidnou sultán vznáší v bitvy skřeku
a tomu, jenž se k oři jeho plazí,
leb mezi obrvím a licí srazí.

32.

Jak Aramant zří, že krev bratra teče,
by zadržel jej, hned mu ruku dává,
ó marný soucite, neb nad ním kleče
se rovněž jisté zhoubě takto vzdává,
v tom Soliman juž jednou ranou meče
páž utál, která druhému štit dává,
i padli oba na sebe a vzdech
jich smísil se s jich krví na ústech.

33.

Pak oštěp druhou ranou meče přetne,
jím bratr Sabin k němu dorážel,
pak hřebcem útočí, hoch s koně slétne,
on zdeptá jej ve víru ran a střel.
Jak nerad luhy mládí luzné, květné
duch nešťastného juna opouštěl!
Jak truchlil pro ztracené mládí sny,
pro zábavy a pro veselé dny!

34.

Zbyl Vavřinec a Piko — dvojčata
tak podobní si v každém tahu, v žilce,
že často otce mysl DOJATA
se svěsti jimi dala k sladké mýlce,
však nerozdilná tato pouputa
teď vrah rozdělil rázem v jedné chvílici,
ó krušné roztržení, tomu rázem
hrud' rozdrtí, leb tomu srazí na zem.

35.

A otec — věru otcem nebyl více,
tak všecky syny vzal mu jeden mžik,
zří v pěti smrti vlastní smrti v líce
i rodu svého. — Šedý bojovník
té síly kde vzal, nevím, do směsice
těch mrtvol že moh' mísit boje ryk,
snad neviděl ve děsné chvíli zhynu
ni tahy tváří milovaných synů.

36.

Snad soucitná noc ve svém pláště skryla
mu krutý osud jeho synů z části,
na vítězství juž sotva pomyslila
i zhoubu svou skráň jeho bez účasti;
o krvi vraha duše jeho snila,
na krvi jeho byť i měl se pásti
i nevím sám, co přál by sobě lépe,
buď zabijet neb padnout v půtce slepé.

37.

I vzkříkne naň: Tak moje rameno
je slabé juž a pohanění hodné,
že nesmí připadnout mu za věno
tvůj vyzvatí meč k půtce pro mne vhodné?
Řka, mečem mávne nad své temeno
a soka krunýrem skrz přesky bodne,
v bok raní ho, ó rána věru valná,
z ní proudí valem horká krev a kalná.

38.

Po křiku tom a ráně hněvem spit
se k němu barbar s mečem tiskne úže,
helm otevře mu, pak mu protkne štit
jejž sedmerá otáčí tuhá kůže.
Ráz — v střeva meč je Latinovi vryt
i klesá, sotva zavzdechnouti může,
neb krev se valí jemu cestou dvojí,
teď ranou, ústy teď ve hojném zdroji.

39.

Jak v Apeninách obrovitý strom
snes vichr, jenž se z úhlů všech naň vrhá,
když vichřice jej skáci nebo hrom
svým pádem kolem jiné stromy strhá,
on rovněž pad' a v děsném pádu tom
ne jednoho též při tom život zmrhá
a věru hodný pád to reka toho,
že v smrti ještě usmrtí jich mnoho.

40.

Co sultán dlouho utajený hlad
na lidských tělech strašnou řežbou kojí,
sbor Arabů vnik' do křesťanských řad
a děsnou, vítěznou je utkal zbroji.
Tú Jindřich a tam Olférno pad'
a krutý Dragutte pod rukou tvojí,
Filipa s Gilbertem, jež zrodil Rýn,
Ariadeno vrhnul v Hadu stín. —

41.

Albazar Arnošta zbil kyjem svým,
dál Engerlan byl zabit Algazelem.
Smrt všech jak může postihnouti rým?
Co nešlechticů kleslo v boji smělém!
Vstal Bohumír, jak rykem mohutným
v sluch boj mu zazněl a juž v zbroji celém
ve shluku věrných dále neváhá,
kam pohání jej mužná odvaha.

42.

Jak první povyk boje uslyšel,
jenž hroznější se kruhem šířil dále,
hned zaskočený že jest rozuměl
od Arabských lopičů nenadále,
neb bezpečnou juž dříve zprávu měl,
že v okolí se potloukají stále,
ač nemyslil, že ti, jenž loupit chtěli,
by na útok se odvážiti směli.

43.

Co bliží se juž, náhle slyší křík:
Do zbraní! v divém zní to závodu,
a nebem rozléhá se hluk a ryk,
to láni barbarských je národů.
Lid Klorindy to do tábora vnik',
hle, ona ve Arganta průvodu.
Ku Guelfovi, jenž první po něm byl
se vůdce s touto řečí obrátil: —

44.

Ty Marta nové až sem slyšš hluky,
od pahorku i města boj sem tihne,
teď třeba první náraz nechť z tvé ruky
tvým duchem veden nepřitele stihne;
jdi tedy, svoje rozdělime pluky,
tvůj prápor tam ať vítězně se mihne,
já stranou opačnou se svými druhy
ten útok zkusím odraziti tuhý.

45.

Tak uzavřeno a juž každý pilí
za stejným štěstím různou cestou v před,
Guelf k pahorkům, Bohumír k místu cílí,
kde Arab vítězným byl na pohled.
Voj Bohumíra cestou houstne, sílí,
kde jaký pluk se za ním dává v sled,
tak dostane se velký juž a značný,
kde strašně rádi Turek krvelačný.

46.

Tak Pád, když z rodné svojí hory padá,
též nenaplní ani úzký břeh,
však brzy potoků a říček řada
jej nadme dlouhou poutí v stranách všech,
skráň povznáší co býk, jenž kníže stáda,
hřní přes hráze a valy po jezech,
v Adrii tluče rohy, břehy boří,
spíš válku nese nežli daň svou moři.

47.

Kde nejvíce křesťan dal se na poplach,
tam vůdce běží, stane, hrozí, káže:
Kam prcháte, ký zmocnil se vás strach,
ó vizte aspoň čí vás kolí páže,
tlum lupičů vás hravě deptá v prach,
jenž tváří v tvář se utkat' nedokáže;
ba vás jen kdyby zřeli obličej,
juž před ním jen by prchl jejich rej —

48.

I bodne koně a zhrdaje strachem
tam jede, Soliman kde divě řádí
a šípy, krví, mrtvolami, prachem
jak blýskavice nebezpečným pádí,
směs roztírá své ruky silným vzmachem
a šíky, které v pochodu mu vadí
a na vše strany sije zmar a hoře
zbroj metá na zem, pěší, jezdce, oře.

49.

Přes mrtvol hory takto jede skokem,
skrz největší řež svého oře honí;
na útok čeká sultán klidným okem
a neprchá, ni se mu neukloní,
ba vstříc mu jede, blíží se mu bokem,
juž nad svou hlavou padným mečem zvoní.
Ó jaké bohatýry tady štěsti
z dvou konců světa chtělo v půtku svésti!

50

Vztek proti síle rytířské zde v seči
o panství Asie tu zápasí,
jak svížnými a pádnými zde meči
je bojováno, zpěv můj nehlásí;
čí odvaha, čí vztek byl tady větší?
Noc tmavá skryla všecko, okrasy
ač slunce hodny tyto činy byly,
by ještě vnuci slávu jejich ctili.

51.

Lid křesťanský takého maje vůdce
se odvážil a k druhu skočil druh,
a rovněž kolem Solimana prudce
se bojovníků statných řadil kruh.
A začal boj, ó ve divoké půtce
teď každý stejně prznil krví luh,
a všichni, vítězi i vítězící
smrt sijí kolem v strašné chumelici.

52.

Jak stejnou sílou nebes ve prostoře
se střehne s jižním vichrem severák
a neustoupí nebe ani moře,
proud čelí proudu jen a mraku mrak :
ve strašném boji, jenž hřímí po táboře,
zde neustoupí žádný, stejný tlak
je v sebe žene v strašný náraz hbitý,
meč na meč zní, helm na helm, štit na štíty.

53.

Boj rovněž stejný v druhém konci zuří,
tam tiseň zápasících, husté vřavy
a nad nimi se kašné nebe chmuří,
v něm duchů nečistých se kupí davý,
ty do pohanů sílu lejí tuří,
že každý chvátá v půtku stejně dravý ;
Argant pochodní pekelnou plá vznícen
a k tomu bouří vlastním ohněm sycen. —

54.

On rovněž na své straně v nenadálý
hnal útek stráže a vnik do táboru
a těly raněnými plnil valy,
tak cestu rovnal loupežnému sboru
a brzy druzí juž se za ním hnali,
krev stany zbarvila juž, do úmoru
on zuřil, Klorinda s ním v boji tuhém,
ač žárlivá, že na místě je druhém. —

55.

A křesťané juž byli na útěku,
když Guelf se zjevil se svou družinou,
je zarazil, k novému vznítil vztek
a útoku na tlupu zločinnou.
Vzplál nový boj, proud krve rostl v řeku,
a plnil tábor dvojí končinou,
v tom obrátil zrak do divoké vřavy
s hvězdného stolce sám Král věčné slávy.

56.

Tam dobrý spravedlivý on vše řídí
svým zákonem, vše krásli otec všeho,
nad světa mezi, tak že rozum lidí
a smysl nedonikne říše jeho,
plá v jednom světle trojí září, vidí
na celý vesmír s trůnu vznešeného,
pod nohami má Čas a Přírodu,
své sluhy, Pohyb a pak Náhodu;

57.

I Místo a pak onu, jež dým pouhý
na světě slávu, zlato, říše nach
dle libosti o smrtelníků touhy
se nestarajíc dá a deptá v prach;
on sám ve světla vnořen zářné prouhy
plá, cheruby že chvátí svatý strach,
kol sebe blažených má moře duchů
ve slasti plesajících různém ruchu.

58.

Ve souzvuk rajsckých zpěvů vesele
hrad nebeský plál, svitil jako květ.
Michalu kynul, v zbroji přeskvělé
z démantů skvoucích ten se zjevil hned:
— Což nevidíš, jak zuří přesměle
tam proti mému stádu dávno klet
rod pekelný, jak smrti ze oblasti
se zvedá chtěje v chaos svět mi másti?

59.

Rci rotě pekla, ať jen válčíš nechá
tam lidi podle vojenského řádu,
ať závist její zlá a hrůzodechá
svět netrhá ni azur v svoji vádu,
do noci Acherontu zpět ať spěchá,
kde spravedlivě v tmách svou pyká zrádu,
tam ať se vzteká, duše tam ať týrá,
tak chci a tak můj soud se uzavírá. —

60.

I umlk'. Vůdce rajsckých vojů chvátá,
se ukloniti před trůnem jen žádá,
v let velký rozpiná pak křídla zlatá
tak prudký, myslénka že v nic tu padá,
hřmí světlem, kterým obloha je vzňata,
jež blažencům se v klidné sídlo skládá,
na čistý křištál zří a na kruh valný,
jenž hvězdotkán v rej zaplítá se dálný. —

61.

Saturna s Jovišem tu vidí v rejí
tak různé tvarem svojím jako vlivem
a jiné, jež se pouze otáčeji
andělské síly obrovitým kyvem,
pak ze zářících vyjde empyreji
v kraj, hrom a dešť kde bydlí v šeru mživém,
kde svět se potírá a žíví zase,
mře a v svých bojích v život pozvedá se. —

62.

Jak letí, věčným křídlem rychle střásá
děs šerý, hrůzné tmy a mraků rej,
noc vyjasněná božským světlem jásá,
jež jiskří tam, kde jeho obličeji,
tak objeví se v mraku duhy krásá,
když slunce tryská deštný ve ručej,
tak éther jasný hvězda protínajíc
se mihne v klín se velké matky tajic:

63.

Leč tam když dospěl, kde v bouřlivém ruchu
vztek pohanský se vzněcoval a řádil,
na sile křídel v kalném stanul vzduchu,
mách oštěpem a takto vzpourcům radil:
Ó, mohla védét bys juž, smečko duchů,
jak hromem nebes vládce vztek tvůj schladil,
ty v pohrdání v děsné muky jata
jsi zpupna i když bída vrchovatá!

64.

Je v nebi jednou stanoveno, kříži
že Sion svoje brány otevře,
nač v Boha soud se vaše zpupnost plíži,
hněv proti němu málomocný vře?
Zpět, zpátky zlobní za pekelnou mříži,
kde stále bol a kde se věčně mře,
v těch kobách svých válčit můžete
i triumfy své slavit prokleté!

65.

Tam odsouzeným věčnou na záhubu
vše muky rozvíjejte bez mezí,
ve skřeku věčném, ve skřípání zubů,
kde řinčí mříže, chrastí řetězy!
Děl, do liknavých v šer pekelných srubů
hnal ostřím obrovské své pavezy,
ti sténajice s vytím opouštěli
vzduch jasný i hvězd promyk zlatoskvělý.

66.

A ku propastem spěli v plášti mraků,
by zatracenců muka zvýšili,
přes moře tolik neshlukne se ptáků,
by za teplejším sluncem toužili,
ba tolik listů nejeví se zraku,
když první chladný vítr zakvílí.
Šeř mlhy děsné nebe odkrývá
a svět jich zbaven jsa se usmívá. —

67.

V Arganta dále pohrdavé hrudi
se ještě tají vzteku divý zmok,
ač Alekto víc žár v něm neprobudí
a bičem pekel nemrská mu bok.
Vztek dále mezi křesťany jej pudí,
meč nad hlavou mu líta v divý skok,
žne knížata i sprosté, nevyslovná
zášť jeho hlavy všechněch stejně srovná. —

68.

Klorinda blízko něho polem hází
jak plevu lidské údy v zuřivosti,
meč Berlingierovi v řadra vrazí,
v střed srdce, kde se všecken život hostí,
tak prudec, že hrot, který prsy vchází,
až zády vyjde rudý protknut kosti;
kde první život sajem, Albina
a Galla opět v lici protíná.

69.

Teď Gernieru, jenž k ní ruku vztáh,
utíná jedním rázem pravici,
tu na jilci a v tom juž deptá prach,
meč prsty svírá krví zářici.
Had rozfatý by takto rovněž práh
se v celek spojit — marně, zuřící
Klorinda takto zraněného nechá
a sklonivši meč k Achillovi spěchá.

70.

A mezi krk a šíj mu ránu vsadí
vše čivy strhá, prořízne mu chrtán,
trysk' přívály krve, v prachu hlava rádí,
jenž zvříl se až k nebi rozdupán;
trup v sedle trčí, (ona dále pádí)
o děsné podívání! rozbodán,
až bezuzdný or v tisicerém skoku
jej shodí dolů v hojném krve toku.

71

Co bojovnice takto nezkrocená
dav křesťanů tak děsně tře a ničí,
Gildippa stejně zuříc rozhorelena
se v Saracenů řady hněvně vztýčí;
tak obě válčí, každá z nich jest žena,
hněv stejný, sila stejná v nich se cvičí,
leč setkat se není dáno jim,
jsouť vyhrazeny sokům vzácnějším.

72.

Z nich každá namáhá se ze všech sil,
by prorazila řady nepřítele.
Guelf statný Klorindě se přiblížil,
meč napřáhnul a v bok ji ranil směle,
leč sotva těžký meč že zkrvavil
a otočit moh' ve spanilém těle,
juž ona jemu dává odvet stranou,
až praskají mu žebra pod tou ranou.

73.

Guelf znova tne a přec jí nedostih',
v tom pohan Osmid kolem uhání
a zachytí meč, jak se bleskem mih'
na Klorindu, své vlastní na skráni.
Guelf náhle davem obklíčen je svých
a v novém boje náhlém vzeplání,
kde vše se mate, od Klorindy v křiku
jej oddělí tlum nových bojovníků.

74.

A zora zatím zářný obličej
již ukázala nebes na pavlanu,
co vyprostit se z vazby v tento rej
se podařilo zatím Argillanu.
Juž obléká se, chvat pohání jej,
zbraň jakoukoliv běže a ze stanu
juž letí napraviti chyby staré
a získat novou čest zas v síle jaré.

75.

Jak hřebec, který ze královských stájí,
kde uvězněný jest ku zbraní cviku,
se vyprostí a prchne, letí k háji
neb pastvě, k zdroji volnou drahou, v ryku
potřásá hřívou, oči hněvem plají,
plec nese pyšně podle svého zvyku,
až niva rozléhá se ržáním hlučným
a půda sténá pod kopytem zvučným :

76.

Tak Argillan si vede, blesky v oku
hřní, čelo bez obavy povznašeje,
je rychlonohý a je rychlý v skoku,
že sotva zvířený prach za ním spěje ;
svůj pozvedl hlas, když Turkům byl juž v boku,
jak ten, kdo před ničím se nezachvěje :
Ó světa nejapný ty vyvrheli,
kde vzal se v tobě tento útok směly ?

77.

Což tobě přílby jsou a co jsou štíty,
ty neumiš si zbrojit hrud ni hřbet,
nah' loupežíš a v útěku jsi hbitý,
jen do větru své rány umiš set,
tvé dílo celé, zuřivý boj litý
je noční práce, stín ti ruku ved',
co počneš, jas teď, den se vznáší k nebi
a zbraní teď je, zbraní zapotřebí !

78.

Tak hovoří a hrdlo Algazelu
mohutnou jednou ranou protkne teď,
meč, jejž mu v jícen poslal jako střelu
též protkne uchystanou odpověď.
Děs chytne jej, mráz roste v jeho tělu,
i padá s oře v mrtvol divnou změť
a zuby ještě hryže v umírání
zem, pro kterou měl hněv a pohrdání.

79.

Tu jednou ranou Saladina káci,
tu vraždí Agricalta s Muleasem,
Aldiazila spolu jednou prací
jim zkruší po boku a mrtvol kvasem
tím nenasycen dále se potácí,
Ariadina bodne, vzpupným hlasem
se vysměje mu, ten zrak matný zvedá
a pýše jeho tuto odvet hledá :

80.

„Buď kdokoliv, z mé smrti dlouho ples
mít nebudeš ni příliš dlouhou chloubu,
týž osud čeká tebe zítra, dnes,
mně po bok v stejnou jak já padneš zhoubu ;
▼ smích vypuk' Argillan : Na nebe vznes
juž starost o mne, zhyň, z tvých kostí, kloubů
af ztuční psi! Jej kop' ostruhou bot,
vzal život mu, jak vytáh' meče hrot.

81.

V sultána družině byl páže mladý
a spolu divě válčil o překot,
květ mladí první nepučel mu z brady
ve měkkém chmýři, od námahy pot
mu stékal v líčko jako perlí řady.
Jak pěkně jel a pružně oře bod,
i prach ve rusém, rozcuchaném vlasu
a hněvný pohled výsil jeho krásu.

82.

Na hřebci sedí, který bělostí
můž zahanbiti Apeninský sníh,
jen skáče, tančí pod ním s rychlostí,
že vitr, plamen by jej nepředstih,
as v půli oštěp vznáší v smělosti,
meč křivý, krátký o bok zvoní, v pych
se hali barbarský, jenž nachem svítí
a zlatem tkán se drahokamy třpytí.

83.

Jak hoch, kterému první rozmar slávy
vře v mladých řadrech a jej k boji láká,
on škádlí jenom rozvášněně davу,
kol nich se mihá v rychlém letu ptáka.
Jej Argillan si chytře vyhlíd' z vřavy,
jak oštěp nadzved' lstimým okem draka,
juž oře svalil pod ním jedním rázem
a s mečem nad ním stál, jak dopad' na zem.

84.

V tvář prosebnou, jež darmo ve soucitu
se k němu pozvedala, nepohled,
květ přírody by zmařil v krutém třpytu
svou neúprosnou ruku s mečem zved',
však žezezo jak víc by mělo citu
jen ploše padlo, co však platno, hned
ku druhé ráně Argillan páž chýlil
a jistě trefil, kde se poprv mýlil.

85.

To sultán zřel, jenž v nedaleké bliži
boj zoufalý ved' posud s Bohumírem,
vše zanechal, obrátil koně, s tíží
se ku předu dral bojujících vírem;
však běda, juž se nad mrtvolou níží,
jen k pomstě přišel, cití v srdci sirém
co ztratil, vida jak tu Lesbin leží
v své krvi mrtvý, spanilý květ svěží.

86.

Tak v ušlechtilém zmírá hlavy sklonu
a bledou skráň na sněžné páže skláni,
tak luzně bledý jest a v tváři v skonu
mu soucitu plá něžné usmívání,
že srdce každé kámen, taje v stonu
a v středu hněvu měkne z nenadání:
Ty pláčeš, Solimane, ty, jenž hluchým
byls v pád své říše patře okem suchým?

87.

Však sotva zhlédne vraha, že meč kouří
se ještě krví děcka, miji vzdech
a soucit, jím hněv burácí, v něm bouří
a slzy jemu tuhnou ve řadrech,
ku Argillanu běží roven bouři,
štít prorazí mu s přílbou v jeden šlech,
a hlavu s ní a jicen, ó ta rána,
ta byla věru hodná Solimana!

88.

Tím nespokojen skočí s koně ještě
a v mrtvém těle ryje, píchá, bodá,
jak pes, jenž kámen, jenž ho ranil vřeště
ve vzteklu poslintá a vztekle hlodá;
ó bolu sílo, ran divokých deště
v zem necitnou, kde každé rány škoda!
A zatím Bohumír dál mečem mával
a hněv a rány darmo nerozdával.

89.

Měl tisíc dravých Turků proti sobě,
již opatření přílbami a štíty
a zvyklí námahám, lhostejní k mlodobě,
z nich směly ve všem každý byl a hbitý.
Ty Soliman vycvičil v dávné době
na každý útok v zápas zlý a litý,
šli v písek Arabie věrně s ním,
i losům když on podleh nešťastným.

90.

Ty pohromadě stáli v řadě těsné
a málo Frankům v síle ustoupili,
v ně Bohumír vpad v lité seči děsné,
Corcutta s Rostenem zbil v jedné chvíli,
leb Selimu roztríšti, mrtev klesne,
co Rossen pro své obě ruce kvíli
a nejen tyto, jiných ještě více
zbil do set a pak zranil do tisice.

91.

Co takto tepe Saracenský dav
a statně jejich rány odráži,
co barbarů se řítí jako splav
a stejně na obou je závaží:
mrak prachu tryská a v něm na sta hlav,
blesk nové války chmúru proráži,
neb z mraku toho zbraní lesk se vznáší
a Saraceny polekané plaší.

92.

To padesát je statných bojovníků,
kříž z nachu v stříbře nesou vítězný,
ne já, leč jazyků sto kdyby v mžíku
se zvedlo a byl každý železný,
to nevyličí nikdo, v jakém ryku
se vrhli v boj tak strašný, bezmezný,
že Arab couv a Turek neústupný,
než poddal by se, raději pad zpupný.

93.

Děs, krvežízeň, zápas, divý strach
zde po bojišti mezi davy běží,
smrt vidíš, jak tu deptá černý prach
a krve jezera kol celá leží.
Král, který z brány vyšel a jenž v snách
zřel vítězství, teď vidí, jak se věží
kol mrtvoly, jak celá bitva divá
se skončila, na bojiště se dívá.

94.

Jak velké vojsko vidí na útěku,
hned k zpátečnímu pochodu hnát velí,
Klorindě s Argantem ve bitvy jeku
ustoupit káže bojem rozechvělý.
Ten hrdinů pár trvá v divém vzteku.
a nechce krví rozpálený celý,
však svolí posléz, davy rozptýlené
chce shromáždit a nazpátek je žene.

95.

Leč kdo dá zákon tlupě zuřící,
kdo zkrotí strach a podlosť? Utíkají,
ten štit zahodil a ten pravici
si ozbrojil, zbraň za překážku mají,
ne za obranu, v děsné směsici
v dol, jehož skalné stěny rozkládají
se mezi městem a tábořem v jih,
hřmí v zmatku, v prachu černých závějich.

96.

Co s valů překotem se dolů ženou,
dál křesťané svou dvojnásobí řež,
leč před městem, kdež v pomoc vytouženou
jím vzhliží mnohá vyzbrojená věž,
Guelf nechtěl sráznou za nimi spět stěnu
na zdařbůh jen, vzal oře za otěž,
boj zastavil; král rovněž v města valy
stáh' nešťastného vojska zbytek malý. —

97.

Co silou zemskou mohl dokázati,
to Sultán dokázal, však nemoh' víc,
pln krve byl a potu, cítil pláti
hrud' tězce dýchající, v ohni líc,
zpod štítu ruku vztáhl a chtěl vláti
ve vzduchu mečem, ale sekal v nic,
jen svištěl vzduchem otupělý sečí
meč jeho nejsa podoben víc -meči.

98.

Jak zvěděl to, stál nerozhodnut celý
jak ten, kdo pochybuje, má-li mřiti,
či nepříteli takto triumf skvělý
svou vlastní rukou ještě uloupiti,
či má-li další budoucnosti bdělý
se v útěk dát a zachránit své žití :
Ne, nechci výhost dátí naději,
můj útěk jen buď jeho trofeji . . .

99.

At uzří tedy nepřítel má záda,
 at znova se mi třeba vysmívá,
 však brzy budou jeho mír a vláda
 zas ohroženy ; msta má zuřivá
 jen na čas ustoupí, však skutku žádá,
 jsouc upomínkou hanby žiznivá,
 vždy divější se vrátím v tyto prahy,
 prach třeba pochovaný a stín nahý.

ZPĚV DESÁTÝ,

1.

Co hovořil, tu náhle koně zhlid',
jenž bloudí kol a k němu nyní bočí,
za volnou uzdu rukou hned jej chyt,
ač znaven, pevně přece v sedlo skočí,
juž s přílby děsný chochol dávno slít,
ta bez ozdoby kryla jemu oči,
háv rozškubán a serván veškerý,
prost královské je celé nádhery.

2.

Jak od ovčince, který zavřen pevně,
vlk zahnaný se kraje a se skrývá,
ač velké břicho tomu svědčí zjevně,
že zkojena dost jeho touha chtivá,
přec jazyk vyplazuje, skučí hněvně,
a liže krev, jež přes dásně mu splývá:
tak couvá Turek divým hněvem vznícen
a hroznou řeží posud nenasycen.

3.

Měl štěstí dost, že unik šípů roji,
jichž děsný mrak jej stále oblétal,
a mečům tolika, oštěpům, zbroji ;
za svými zády tábora měl val,
teď stezku nejmíň známou k pouti svoji
si vyvolil a pustou sám se bral,
a přemýšleje, co by dělat měl,
se v hrozné bouři myšlenkové chvěl.

4.

I usmyslil si potom odhodlaně
jít do Egypta, kde král sbírá voj,
s ním spojiti svůj osud a své zbraně,
a nové zkusit štěstí, nový boj ;
před sebou cestou rovnou jede maně,
jak tento řader stísil nepokoj.
Jel sám bez vůdce pouští bez hrázi,
neb dobře znal vše cesty do Gazy.

5.

Ač bolest ran svých cíti větší stále
a tělo nemocné ač chví se v mdlobě,
přec neodkládá zbraň a jede dále,
den celý klidu nepopřeje sobě,
až teprv stín když roste v šero hale
vše předměty a noc tu krátké době,
slez, ran svých stísil jak moh' palný hloď
a s palmy stinné siřásal sladký plod.

6.

Když trochu datleme svůj zkojil hlad,
na holou zem si unavený leh,
na tvrdý štit jak v polštář hlavu klad
a skonejšit chtěl bouř myšlének všech ;
však chvíli každou skoro v mdlobu pad,
neb tak se množil ran mu pal a žeh
a k tomu cítil, jak mu srdce rvou
sup žalu a sup vzteků zlobou svou.

7.

Leč poklidná noc sotva vzešla světu
a všecko stíšilo se dálším polem,
on mdlobou schvácen ponořil se v Letu
a zapomněl své trudy se svým bolem ;
co ukonejšil oči ve zánětu,
mdlé údy spánek vlídný, slyšel kolem,
jak v snění přísný k němu mluví hlas
a v sluch mu vpouští tato slova as :

8.

O Solimane, který línlým snem
zde trávíš čas, klid v lepší spoř si časy,
vlast tvá cizince sténá pode jhem
a služka, kde jsi vlád', rve svoje viasy.
Tvá hlava v klidu tíží onu zem,
kde na mrťvolách druhů tvých sup kvasi ;
kde pohanění tvého také stopy,
v sen nečestný tam duše tvá se topí ? —

9.

Zved' Sultán hlavu, viděl muže v poli,
 jenž zdál se býti věkem vetchý kmet,
 týž podepíral na zkřivené holi
 svých matných kroků chvějící se sled,
 A kdo jsi ty? děl Sultán u nevoli,
 jak přelud přšerný jsi ke mně slét,
 proč krátký sen můj rušíš, čím ti jest
 má pomsta a má hanba a má čest?

10.

— Jsem jeden z těch, kmet jemu odpovídá,
 jenž aspoň nehodu tvou znají z časti,
 víc myslím na tě, nežli víš, tvá bída
 mne volala, jdu tvé ulevit strasti;
 má drsná řeč jen marně nevyzvídá,
 já pohrdou chei silou tvou jen třásti
 a vzmužiti ji, pozor dej ať biči
 a ostruhou je řeč má tvému chtíči.

11.

Když vůle tvá jest, jak se domnívám,
 se k Egyptskému králi odebrati,
 tu darmo vydáváš se námahám
 té cesty dlouhé; chceš-li na svém státi,
 i bez tebe se zdaří, za to mám,
 voj Saracenský sebrat, v pochod hnáti,
 tam není místa, kdeby tvoje síla
 se ve zmar sokům našim objevila. —

12.

Však chceš-li za svého mne vůdce vzítí,
 tu neváhej a vejdi v Jerusalem,
 v den jasný jistě chci tě provoditi
 bez švihu meče ve bezpečí stálém;
 zde brzy můžeš hlučnou slávu mítí
 boj veda zbraní, s obležených žalem,
 je bránit budeš dokud neobnoví
 boj ztracený voj Egyptanů nový.

13.

Co takto mluví, tvář i hovor v tichu
 na starci pozoruje Soliman,
 a s líce, z ducha pudí hněv a pýchu,
 jak vnitřním hlasem k poslušnosti hnán:
 Jsem, otče, hotov v tvoji vůle líchu
 se obrátit kam budu povolán,
 mně vždycky radosť vzbudí rada něči.
 kde větší námaha i nebezpečí. —

14.

Řeč jeho vlídnou stařec ihned chválí
 a ježto noční vzduch mu zhoršil rány,
 lék do nich kape, tak že opět vzpjaly
 se sily, krve že se zamkly brány.
 Však zatím zřeli, Auroče že vzplály
 do zlata růže Apollinem tkány.
 I pravil: Čas je na cestu, neb v dilo
 vše volá slunce, jež se objevilo.

15

Pak na svůj vůz, jenž čekal dosti v blízku,
 si s hrдým Nikejčanem rychle sed,
 chyt uzdu rukou mistrnou a v trysku
 v běh střídavě dva oře stejně ved ;
 ti v let se dali, tak že v cesty písku
 kol ani kopyt nenechali sled,
 zřel kouř, jak uháněli divou silou,
 jen mihнуli se s uzdou pěnou bílou.

16.

Ba divy povím: kol se balí vzduch
 a halí povoz jako ve mraku,
 vůz celý pokrývá tu mračen pruh,
 však není zjevný jejich ve zraku,
 a v jeho těsný, uzavřený kruh
 nevnikne ani kámen ze praku;
 tak letí, avšak z řader mlhy mračné
 svět vidí jasny, nebe bezoblačné.

17.

Na povoz sultán udivený vzhliží
 a chmuří čelo, hned prohlíží mrak,
 hned vůz, jenž letí všechněch bez obtíží
 jak báječný a rychloletý pták;
 kmet vida, že mu k řeči ústa viží
 strach s podivem, obrací k němu zrak,
 jej volá jménem, on hned procit z žasu
 a pravil, ač strach vyznival mu v hlasu:

18.

Ó bud kdo bud, jenž mimo obyčeje
 jsi přírodu podmanil k divné práci,
 znás lidskou vůli, její divné reje,
 a vnikáš v taj, kde lidský duch se ztrácí;
 ó pověz, — vyšší vůli se to děje, —
 co v budoucnu zříš Asie, zda vraci
 se opět mír aneb zda tajný osud
 jí chystá věčné bouře jako posud?

19.

Dřív jméno své mi rci a umění,
 jímž nezvyklé ty věci konáš tady,
 neb mé když nevysvětlíš divení,
 jak dále tvoří poslouchat mám rady?
 Kmet usmál se a děl: V tvém snažení
 ti z části snadno odhalím své spády.
 Já sluji Ismen, mag dle řeči Syrů,
 znám síly přírody, jich vznik a míru.

20.

Však abych odhaloval budoucnost
 a čet ti losů věčné letopisy,
 to na mně chtít je blud a šílenost,
 neb člověk darmo v bohu sněm se misí,
 zde na světě měj každý sily dost
 zlo předejít, jež nad hlavou mu visí,
 neb často moudrému se pouze sběhne,
 že jak si dobře ustál, též si lehne.

21.

Ty zbroj si dlaň, již hračkou jesti malou,
křesťanské říše základ otřásti
ne opevněním, pozorností stálou,
leč také v boji živou účastí;
ty v požár bdi i řežbu nenadálou,
trp, věř a zkus to! V mračen oblasti
co tají se, vděk učinit ti malý,
rád povím, ač tam všecko mlha halí

22.

Já vidím, aneb tuším viděti
po mnoha letech toho bohatýra,
jenž slávou Asii zas posvětí,
vlast Egypta mu podmaněna šírá;
o pracích míru hodlám mlčeti,
o ctnostech — nejasně to oko zírá —
to stačíž ti, že nejen sile jeho
ustoupí davy vojska křesťanského;

23.

A posádky vše, ba až do základů
on vyvráti tu zrádnou říši jich,
že malý zbytek moci v skalném hradu
jen chráněn bude v mořských peřejích.
Z tvé krve bude. Závoru zde kladu
juž další věstbě. Stařec rychle ztich
Ó blahý ten k té chvále vyvolený!
děl Sultán, v ples i závisť rozdvojený.

24.

Pak doložil: Af dobrý los či bídný,
jak předepsáno, moje žití stihne,
chci stejně jemu ve tvář patřít klidný,
vždy rukavici jeho ruka zdvihne;
dřív hvězdy spadnou a dřív měsíc vlnný
svou dráhu ztratí, než má noha vyhne
se cestě práva, byť i na krok jeden!
A zaplál žárem, jímž duch jeho veden.

25.

Tak hovoříce brzy dospěli
ku tábornu, kde křesťan vítězící
byl rozložen; oh, co tu viděli!
Smrť v sterém různém tvaru bledolici!
Sultana oči hned se zatměly,
bol stáhl tvář mu, těžký, zoufající,
ach, s jakým pohrdáním viděl své
tlít v prachu obávané korouhvě.

26.

Zří křesťany, jak často vesele
na tvář i prsa šlapou druhů jeho,
jak mrtvým s šatem zbraň rvou na téle
jím nepřejice hrobu počestného,
jak jiné, s nimiž byli přátelé,
účastné činí pohřbu nádherného,
a jiných v směsi šaty trhají,
af Arab, Turek, v žár je vrhají. —

27.

Vzdych Soliman a meč svůj tasil v ráz,
chtěl skočit s vozu, běžet, druhý mstiti,
leč kouzelník jej k sobě strhl zas,
žár vášně jeho spéchal ukrotiti,
ku srázům skal let obrátil v týž čas,
by nemoh dolů Sultán pospišiti;
tak dál se mraků tisní divě hnali
až tábor křestanský v mhách zanechali.

28.

Sestoupeli s vozu, ustavše v svém honu,
ten zmizel, oba pěšky dále spěli
a v mraku utajeni k hory sklonu
na levo v údol sestoupili stmělý,
tak zvolna dorazili ku Sionu,
kde ku západu šijí pyšně čelí,
zde stanul čaroděj a kroví zdvíhal
po stráni šikmé tiše, jakby číhal . . .

29.

Zde v skále se jim objevila skryše
před věky pradávnými vytěsána,
z dér tráva rostla s krovím v bujně pýše
a úzká zela mezi nimi brána,
kmet schýlil šij, by vešel, jim pak tiše
se clona větví zvedla hustě tkána.
ji jednou rukou držel v hustém klestu
a druhou Sultánu dal na tu cestu.

30.

Ten vzdorně pravil: Jaká stezka stmělá
a podloudná mi tvojí rukou kyne?
Mně jiná mečem by se otevřela
a lepší než ta, v kterou krok se šine.
Ó nezhrdej, děl Ismen, duše smělá,
tou tmavou drahou, jež se tady vine,
touž velký druhdy kráčel Herodes,
jenž slávou zbraní ještě velký dnes.

31.

By vzdorný lid svůj držel v poslušnosti,
král proraziti tuto skálu dal,
od věže Antonia v ukrytosti,
dle svého přítele věž tu tak zval,
tak všemi neviděný k velebnosti
starého chrámu vchod by vyzískal
a odtamtud by mohl z města chodit
a vojsko tajně vyvádět a vodit. —

32.

Však tato cesta neznámá a tmavá
mně z žijících je pouze známa tady,
tou dostanem se v siň, kde vyhledává
král od svých věrných, nejmocnějších rady,
neb nehoda, jež stihnula nás dravá,
je sotva pustí z obav těžké vlády,
ty přijdeš vhod; mlč, poslouchej, bys v čas
moh důrazněji vznést svůj smělý hlas.

Tak pravil, Sultán obrovským svým tělem
zastinil rázem sluje úzký vchod,
šli cestami, v jichž kalném vzduchu ztmělém
si totva našlo světlo zlatý svod,
šli nejdřív s nachýleným k zemi čelem,
v tom strop se klenul, brzy skalný brod
ustoupil cestě hladší a tak v stíně
juž dospěli as k skryše polovině.

Tu malá dvířka Ismen otevřel,
dál vylámané schody zočili,
svít nejistý a matný jen se chvěl
světlíkem s výše, dál se točili.
V síň podzemní tu náhle krok jich spěl,
z té v osvětlený sál pak vkročili,
kde s žezlem v ruce, vínek na své hlavě
král smutně seděl v smutném vůdců davě.

Ve oblak ztajen divý Turek slyší
a neviděn co děje se tu kolem,
král práv z křesla vstal a v smutné tiši:
řeč začal, v které hněv se tajil s bolem:
Vy věrní, víte, co dnes naši říši
den dnešní přines ztraceným tím polem,
jak naděj pohřbili jsme v boje hluku,
když Egypt nyní nepodá nám ruku.

Však naděj ta jak vzdálena je víte,
a nebezpečí tu jde blíž a blíž,
tož všickni jak zde pohromadě dlíte
svou vzácnou radou přispějte mi spis.
Zde umlk, jako v houští větry skryté
to kolem šeptem šumí v mrtvou tiš,
však Argant v tom se zvedá vesele
a rázem tlumí šepty přitmělé:

Ó velkodusný králi, odpovídá
ten nezkrotný a divý bohatýr, —
nač zkoušíš nás? Tvůj duch přec nevyzvídá
co zřejmo všem jest. Chceme boje vír,
ať naše síla naši naděj hlídá,
i zmužlost, již urážkou jest mír,
tou ozbrojme se, od té žití chtejme,
ne větší cenu jemu přikládejme.

Tak nemluvím, na pomoc Egyptanů
že snad bych nevěřil, tou jistý jsem,
a nesluší mi vydaf na pohanu,
co slíbil král můj v slibu královském;
však větší hrdiny zde vidět planu,
chei statnějšího ducha vkonzlit sem,
jenž v každý byl by připravený osud
v laur věřil, smrtí zhřdal, ne jak posud. —

39.

To pouze vzácný Argant chtěl zde říci
 jak muž, jenž ví co chce, dá váhy tomu.
 Orcan vstal po něm s vážnou, přísnou lící,
 neb čítal mnohé předky svého domu,
 Teď, co měl děti a choť milující,
 ač v mládí toužil též po války hromu,
 juž zzenštíl zcela, v citu otce, chotě
 žár slávy stopil ctižádost svou krotě.

40.

— Ó pane, pravil, nechci viniti
 žár, který mocná provázel ta slova,
 jsou plodem vášně, která vyříti
 se z řader vazby velká vždy a nová.
 Když Čerkes děl co v hrudi pocítí,
 rád věřím, jeho hrud že ten žár chová,
 buď volno mu to, neb též pozděj k dílu
 má stejnou touhu, stejný žár a silu . . .

41.

Však tobě sluší, tebe zkušenosti
 a času běh moudrostí vyzbrojili,
 klášť radou uzdu jeho zuřivosti,
 když bez rozvahy v záhubu se chýlí,
 neb naděj na pomoc je v budoucnosti
 a nebezpečí hrozíc blíz jen píli,
 jen pomni na útok, na staré valy,
 na nové zdi, zda ty by odolaly.

42.

Nás — mám-li všecko otevřeně říci —
 zde poloha a umění víc zbrojí,
 leč nepřítel též na nás útočí
 voj opatřil svůj válečnými stroji,
 co Mars nám chystá na své šachovnici,
 já ovšem nevím, ale duch se boji,
 že takto boj když bude zdlouhavý,
 my málo míti budem potravy.

43.

Neb obilí a onen dobytek,
 jejž ukryls na bezpečném místě včera,
 co zatím meče barvil krví vztek,
 tož ve zmar náš od rána do večera,
 to v tísni velké, skrovný přebytek,
 až obležením vzrostou muka sterá,
 to sotva dostačí, Egypťan jen
 když dostaví se v naznačený den.

44.

Však nepřijde-li v čas? Tvé naději
 když vřen bude a též slibům svým,
 já přece, pane, naděj v trofeji
 a města vykoupení nevidím.
 Nám bojovat pak bude divějí
 s tím Bohumírem, s vůdcí, lidem vším,
 jenž tolíkrát juž strhnul v boje víry
 a zkrušil Turky, Araby a Syry.

45.

Však dobře znáš je, nebo častokrát
jim Argante ctný ustoupil jsi v půtce,
jim ukázal jsi lopatky svých zád,
a paty v útek obrátil jsi prudce,
zná Klorinda je rovněž, vychloubat
se nesmí opakem zde žádný vůdce,
též neviním zde nikoho, všechn síla
se, jak to možno, slavně objevila.

46.

Vše vypovím, nechť třeba smrtí hrozí
mi Argant za to, pravdu že dím pouze,
já myslím, s nepřitelem sami bozi
že spojili se, takáť naše nouze;
co platno valy, zástupové mnozí?
Vše zničí, město oblehne-li dlouze.
Jen láска k tobě, k vlasti této řeči
mé osten dává, nebe ať mi svědčí!

47.

Ó moudrý králi Tripolský, jenž mír
a říši zakoupil jsi od křestanů!
Však sultán mrtev buď jest, bohatýr,
neb vězeň vleče řetěz ve svou hanu,
buď vyhnanství jej strhlo v útrap vír,
že zkouší každou protivenství ránu,
a přece mohl poplatkem a daní
čásl zachovat si svého panování.

48.

Tak Orcan mluvil opatrně hale
se v dvojsmyšný, chytrý rozhovor,
neb žádat mír a poplatnictví stálé
se přece radit bál; však divý vzdor
Sultána schvátil, poslouchať to dále
už nemohl, hněv sálal jeho zor,
v tom Ismen pravil: „Jak, ty strpíš, pane,
ty zpupné řeči duše zaprodané?

49.

Ó nikoli, děl Sultán, naopak,
jak hněvem tady, pohaněním planul,
to sotva řek a halící jej mrak
jenž v záhybech kol těla jeho kanul,
se rozdělil a tryskl do oblak,
on v světla jasu přede všemi stanul
a velký stál zde, hrドost v obličeji,
a tato slova na rtech se mu chvějí:

50

— Já, o němž hovor tady zavlád živý,
zde stojím směly, ale neprchám,
však tomu, jenž jest zrádce bídný, lživý,
ten rukou svojí důkaz zřejmý dám,
já krve proudy jenž zotvíral divý
a z mrtvol hory týčil, sám a sám,
ve středu vráhů, opuštěný všemi,
já že jsem na útěku v cizí zemi?

51.

Však jestli ten neb jiný v také zradě
na vlasti, viře mezi vámi žije,
a smlouva podlá zvučí v jeho radě,
slyš, králi, všady ruka má ho zbije,
spíš s vlky ovce budou ve ohradě,
spíš s holuby ve jednom hnízdě zmije,
dřív nežli v města zdech nám na pohanu
mír bychom vzali podlý od křestanů! —

52.

Co takto mluví, na svém pádném meči
pěš pravou drží ve hrozebném kynu,
jest každý zdrcen touto jeho řečí,
a děsnou tváří plnou hněvných stínů.
Pak s hlasem dvorným, zdvořilosti řečí
se obrací ke králi Aladinu
řka: Douřej, pane, na lepší zdar v boji,
neb Soliman teď po tvém boku stojí!

53.

Vstříc jemu pokročil juž Aladin,
řka: Jak jsem rád, že tebe vidím tady,
že moje vojsko stihl, zmar a zhyn,
juž necítím tak, tvé si vážím rady,
můj brzy trůn ty vzneseš z rozvalin,
upevníš přes nebezpeč a zradu,
když boje dují. Tako pravil k němu
a bouřlivě jej tisknul k srdci svému.

54

Po uvítání vlastní trůn mu dává
a Nikejčan když pod baldachýn sed,
na levou Aladin sám usedává,
ku pravé kyne Ismenovi hněd,
co čaroděje zatím zní tu zpráva
jak tajnou cestou Sultana sem sved,
Klorinda předstoupila z reků kruhu
jej uvítat a za ní květ všech druhů.

55.

I Ormus přišel, Arabů jenž davy
měl svěřené a ved je do zápasu
a mezitím co boj kol zuřil dravý
tajnými cestami ve krátkém času
a tiše (k tomu vzduch byl černý, tmavý)
do města přived jedinou jich spásu,
tož zásoby a tlum z loupených stád,
by ukonějšil obležených hlad.

56.

Jen s tváří, z které hněv a zloba šlehá,
zde velký Čerkes mlčenlivý dlel,
jsa lvovi podoben, který si lehá,
bez hnutí byl, jen zrak mu ohněm vřel.
V sultána pohled, zuřiv jenž kol běhá,
zrak nezved Orcan, kterým v zemi tkyél.
Král Jerusalemský s rytíři v radě
a turecký, tak dleli pohromadě.

57.

Ctný Bohumír však zatím přemožené
dál stihal všecky cesty zavíraje,
pak s velkou slávou pohřbil poražené
a nový úmysl mu v duši zraje,
hned zítra zas na město obležené
se udeří, tož z prostředka i kraje,
a s věčí silou s válečnými stroji
se utká barbar uzavřen tam v boji.

58.

A jelikož on poznal reků davy,
jenž tak vydatně pomohli mu dnes,
že nejlepších jsou páže to a hlavy,
ač mnohý v léčky čarodějky kles;
(i Tankred z nich byl, žel, teď žalář tmavý
ve hradu Armidy jej věznil kdes),
tož s poustevníkem, s četou málo pánu
těch moudřejších je do svého zval stanu.

59.

A pravil k nim: Kéž poví někdo z vás
běh tajuplný vašich krátkých bludů,
jak to, že v pomoc přišli jste mi v čas
a pomohli mi v největším mému trudu,
svou vinu cítí každý, tají hlas
a všichni čela uklánějí v studu,
až jasný syn Britského krále praví
hlas pozvedá i zrak svůj plápolavý:

60.

My, urna které nezvolila záhy,
jsme opustili tábor v nočním šeru
a padli, dim to, lásky ve nástrahy
i krásné tváře, všichni v stejném směru
jsme různé cesty volili a svahy
jsa každý v sobě žárliv — pozdě věru
jsme seznali, jak láska plamenná
tu slovem, zrakem byla živená.

61.

Tak dospěli jsme k místu, nebes plamen
kam trestající žhavou sírou slet,
lid káraje, jenž zlem byl celý zmámen,
že proti přírodě svou zpupnost zved,
dřív žírný kraj to, lučina a pramen,
teď sírné vody smutné na pohled
a solná tůň, vzduch kalný, odevšad,
kam noha vstoupla, dýchá těžký smrad.

62.

To bahno jest, co hodíš tam, to hnedle
zas vyplyne a ke dnu nedorazí,
jak lehké dříví jilmu nebo jedle,
kov, kámen, člověk na povrch se sází,
tam hrad vyčnívá v bažin chmurném sedle,
přes krátký most se tamo z břehu vchází,
zde přijala nás, nevím kouzlem jakým,
pod nebem stanuli jsme bezoblatkým. —

63.

Vše smálo se, kol v měkkém plálo vzduchu,
tu nivy, stromy, vlny čisté, sladké,
myrt háje, jimiž v dovádívém ruchu-
zdroj teče nebo říčka v pouti krátké,
van větrů v listí do snů zvoní k uchu
do měkké trávy sametově hladké,
kol ptáci pějí, mlčím o mramoru
a zlatě práce nejlepší a vzoru. —

64.

Kde nejhustější pažit se zastkvíval
ve stínu, v zvuku sladce šumných vod,
stůl s nádhernými příbory nám kýval
a na něm bohatý a vzácný hod,
čím každý počas roku kdy oplýval,
zde bylo, země, hlubin mořských plod,
co umění jen myslit můž, zde plálo,
sto děvic sličných k obsluze nám stálo.

65.

Ty sladkým slovem a úsměvem spolu
nám sladily číš, kde se zhouba pění,
co každý dlouhým douškem kolem stolu
pil s žárem dlouhým dlouhé zapomnění.
I vzchopila se luzném ve hlaholu
řkouc, přídu zase v brzkém okamžení!
I přišla vážnější, jí v ruce metla
se chvěla s knihou, otevřela, četla.

66.

Čtla hlasem klidným, náhle já tu cítím,
jak život, cit a všecko se mi hatí,
jak (podivno!) jsem prodchnut jiným žitím,
jak ruce, nohy mé se náhle kráti,
a schvácen běsem do vody se řítím,
k dnu hroužím se a plavu, tělo šatí
mi šupiny, do vln se hlava shýbá
a noří zas, já z člověka jsem ryba!

67.

Tak proměněn tu byl druh za druhem
a všecky hostilo vod stříbro živé,
jak bylo mi to, teď zimničným snem
při upomínce mate se mi snivé,
z nás každý trval polekán a něm,
když lidskou tvář nám dala zas jak dříve
a v obličeji děsně proměněna
když hrozila nám takto strašná žena:

68.

— Teď znáte mne, mé podleháte moci,
a víte, jakou vládu tady mám,
já v žáláře vás mohu poutat noci
a ku věčným vás odsouditi tmám,
ten ptákem bude, kořen bez pomoci
ten v řadru země pučet bude sám,
ten ztuhne v křemen, ten rozteče zřídlem,
ten bude zvěří srstnatou, ten s křídlem.

69.

Je na vás ještě ujít hněvu mému,
tož povoliti ve všem vůli moji,
pohany buďte a pak panství svému
meč zasvěte v zlém s Bohumírem boji!
V ráz vzpíráme se svazku strašlivému,
jen Rambald v léčku pad, kterou mu strojí,
nás bez obrany vrhla v temný kout
podzemní koby ve jhu těžkých pout.

70.

Pak náhodou v ten hrad též Tankred padnul,
a rovněž vězněm jako my se stal,
však pouze krátký čas v žaláři chladnul,
neb jestli pravdy paprslek mi vzplál,
své posly sultán, v Damašku jenž vládnul,
sto rytířů svých pro nás brzy slal,
by na dvůr jeho přivedli nás v spěch
co zajatce bez zbraně v okovech.

71.

Tak vytáhli jsme, ale tak vše řídí
a vede velká prozřetelnost svatá,
nás potká Rinald, jenž vždy laury klidí,
kde v krásný čin jest mysl jeho vzňatá,
hned udeří na průvod, jak nás vidí,
a naše průvodce vše zbiti chvátá;
to zdaří se a jejich zbraně, div,
nám vráti, nebo naše byly dřív. —

72.

Já viděl jej a tito též jej zřeli,
všem ruku dal, byl slyšán jeho hlas,
jsou lživé zprávy, táborem jenž zněly,
neb zdráv jest, žije, jako v každý čas,
dnes třetí den, co on s poutníkem spěli
za neznámým do Antakie zas,
však dříve na břehu svůj rozsekáný
háv nechal krvavý a celý zdraný.

73.

Tak domluvil a zatím eremita
do výše vznáší vzňaté oči obě,
jas přes tvář rozlitý mu zářně svítá,
že světějším se zdál být v této době,
výš duchem v sbory andělské až litá
hnán touhy žárem, v budoucnosti kobě
duch jeho těká, v řady věčných roků
nazírá jasně až do dějin toku.

74.

A ústa jeho věstím hlasem zvoní,
on odhaluje, co se teprv stane,
v ráz všichni s žalem tváře k němu kloní,
slov pozorni, jichž proud tu vážně kane:
— Ó žije Rinald, co vám zrak teď cloní,
jsou přeludy a lži zlou ženou stkané,
on žije, nebe chrání život mladý
pro skůtků bohatýrských větší řady.

75.

To předzvěst jen a dětská urážka,
čím Asie ho nyní zná a slaví,
zřím, časů zmizela mi překážka,
jak zkrotí císaře sám vládce pravý,
jak Řím dlí s církví, děsná porážka,
pod křídly jeho stříbrnými, zhabí
je netvora, který je drží spárem
a jemu budou statní syni darem.

76.

A vnuci jich a pokolení příští
na jejich stezku vejdou zářným vzorem,
zřím císařů jak vzdorných a zlých tříští
zbraň jsouce chrámů štit a mnichů; sborem
jak v míru dobrí, statní na bojišti,
ctnost chrání, pýchu krotí čackým vzdorem,
jak cloní umění, jak k slunci, vězte,
zalétá bohatýrský orel z Este!

77.

A pronikne-li k světlu, k dobra zdroji,
ať s Petrem potom hromné blesky sdílí,
kde pro Krista se v těžkém válčí boji,
tam s triumfem ať vždy se vesel chýlí,
neb tak to psáno v hvězdách věčných stojí,
toť jeho osud, jímž on dojde k cíli,
nuž k dílu velkému jej zavolejte,
a v díle našem velký díl mu přejte!

78.

Ctný Petr takto strach jim zahání,
jejž osud Rinaldův všem v srdci vzňal,
však zbožný vůdce v tichém ústraní
v své vhroužen dumy v souhlas nejásal.
Noc zatím přišla a juž uklání
nad zemi roušku stínu, v stan se bral
tu každý z nich, by poklid popřál údům,
jen vůdce nemoh' výhost dát svým trudům.

*Z*PĚV JEDENÁCTÝ.

1.

Co zatím vůdce křestanského voje
na útok myslil jenom každý mžik
a chystal k tomu válečné své stroje,
v stan jeho přišel Petr poustevník,
jej stranou vzal a vážná slova svoje
ve přímost halil víc než jeho zvyk.
Ó vůdce, pravil, zemskou zbroj ty vzpínáš,
leč kde by slušno bylo, nezačínáš.

2.

Buď nebem započato ! Vyzývej
vše ku modlitbě pokorné, ať svatí
i andělé se spojí s námi, dbej,
ať pomocí jich zdar se k nám zas vrátí.
Ve rouše svátečním sbor kněží pěj
kající žalmy, korouhvě nech vláti,
ať od vás, vůdci slavní, lid se učí
být zbožným, jeho zpěv ať s vaším zvučí !

3.

Tak mluvil k němu přísný eremita
a Bohumír tu moudrou radu schválil :
Tvou řeč, ó boží sluho, duch rád vítá,
neb v milost svojí nebes pán tě halil,
tvá sezviž kněze vůle ostražitá,
co já bych s vůdcí k poradě se vzdálil,
ty s Vilémem i Ademarem zbožný
a svatý průvod smluvte, jak jest možný.

4.

Hned na to ráno svolá vážný kmet
vše kněžstvo, ony biskupy dva v čele,
tam ve táboru, kde se oltář zved,
by slavné služby boží začeli skvělé.
Šat bílý kladou na se jako květ
plášť biskupové zlatou přeskou v běle
řásnaté alby spínají, pak vloží
na vlasy mitry ku oslavě boží.

5.

Kde Petr v čele s křížem, za ním tlačí
se davy ctice svaté znamení,
sbor vážným krokem slavně za ním kráčí
na dvojí řadu v něm jsou děleni ;
zpěv prosebný se zbožně k nebi stáčí
a střídalé zní jeho kvílení,
a v posled knižata jdou, vždycky párem,
pak biskupové Vilém s Ademarem.

6.

Za těmi Bouillon jako vůdce sám
bez průvodce se zbožně ubírá,
řad knížat oddán zbožným modlitbám
se za ním v pestré směsi prostírá,
pak z tábora se řada ku řadám
ve zbroji válečný lid ubírá,
trub neslyší jek, bouřné hovory,
leč vzlyk jen žalný, plný pokory :

7.

Tě otče, vzývají i Tebe, Synu,
i Tebe, jenž z nich v lásce vycházíš,
i Tebe, matko, která ve svém klínu
jsi boha nesla, přání jejich slyš !
Vás, kteří sféry poháníte, v stínu
jichž křídel hvězdná otáčí se říš,
i tebe, jenž jsi ve posvátném zdroji
smyl k posvěcení věští skráni svoji.

8.

I tebe, který církev na skále
jsi založil, že silná je a pevná,
nástupcem tvojím nyní trvale,
kde milost boha všemu světu zjevna,
vás, posli ráje, v svatém zápale
jenž snášeli jste těžká muka hněvná,
vás také, jenž jste pravdu s klidnou licí
svou krví spečetili mučenníci.

9.

Vás rovněž, kteří knihou nebo řečí
jste zjasňovali k nebi stezku tmavou,
i Krista služku oddanou, jež věčí
díl vyvolila sobě rajskou slávou,
vás panny, hrdinství jichž všecko předčí,
vás bohu zasnoubené láskou pravou,
vás rovněž velké, svaté mučennice,
jež mřely jste vším v světě zhrajice.

10.

Tak zpívaje ve dálném, valném kruhu
lid pobožný se volně rozprostírá,
jde k hoře Olivetské v dlouhém pruhu
jež olivami pokryta je šírá
a všady známa jest a v polokruhu
na východě až valy města svírá,
kde Jozafat jen v srázném úbočí
spoj města s horou příkře zaskočí.

11.

Tam vojsko s hlasným zpěvem ubírá se,
jím úvaly zní hluché, jak se střídá,
a srázné štíty, sluje v zvučném hlasu
zní spolu, jak v nich echo odpovídá,
ba zdá se, lesní sbor že ukrývá se
tu ve skalách, tam v houští, jež je hlídá,
tak jasně opakují tato místa
tu jméno Marie, tam jméno Krista.

12.

Vše vidí pohani to, zaražení
jenž vyšli na cimbuří ohrady,
ten vážný pochod a to slavné pění,
tu nádheru a cizí obřady,
leč brzy ustouplo jich podivení
a zuřivé se dali do vády
a začli ryk až klením, jeku ruchem
zněl potok, hora, údol nebe s vzdudem.

13.

Leč křesťané v své melodii tklivé
a ve svém průvodu se nezastaví,
křik nemate jich ani lání divé,
to vše jim jako špačků pokřík žvavý
i šípy nedráždí je s valů lstimé,
pout mimo dostřel je, tak v klidu slaví
až do konce svůj obřad vděkuplný,
až stichly svatých melodii vlny. —

14.

Pak oltář vztýčí na skaliny štitu,
jenž večeře je velké svatým stolem,
po obou stranách lampy v zářném kmitu
se chvějí, zlatým podepřeny stvolem.
Háv jiný, lesklý v drahokamu třptytu
opásá sobě Vilém pasu kolem,
dli v svaté dumě, a pak vině sebe
se k bohu modlí zrak zvedaje v nebe.

15.

Kdo blízko jest, zří k němu naslouchaje;
 kdo dál, ten aspoň oko vznáší hbité,
 leč v mši když svaté oslavil juž taje
 a v konec svaté oběti děl: Ite!
 tu požehnal všem, ruky pozvedaje
 a zbožné voje tváře v prachu skryté
 se modlili, pak v citu svorném vstali,
 svou cestou v stany zpět se ubírali.

16.

V dol sešli juž a vystoupili z šiků,
 a Bohumír v svůj odebral se stan,
 s ním kráčel velký zástup bojovníků
 až k prahu stanu, zde u jeho bran
 je propustil, však výbor náčelníků
 byl zbožným vojevůdcem zadržán,
 zval k stolu je a přál si, vetchý kmet,
 z Tolosy hrabě, všem by v čelo sed.

17.

Když první touha jídla ztlumena
 a prvním douškem staven byl pal žízně,
 děl vůdce: Sotva zora plamenná
 se zvedne, čekám důkaz vaší přízně,
 dnes v klidu spočín hlava skloněna,
 však zítra den je zápasu a trýzně,
 nuž každý k loží, kam jej spánek zve,
 pak sebe připrav a též many své.

18.

I odešli, by zjevno bylo všem,
 hned heroldové dují v trouby hlásné,
 by nové zory prvním zábleskem
 byl každý k boji hotov v chvílí časné,
 tak odpočinek vládnul dnešním dnem
 a přemýšlení i modlení spasné,
 až tichá noc, jež odpočinku přeje,
 vše skončila. Stín ještě luhy kreje.

19.

A zora váhá a den neurčité
 se na východě budí nezralý,
 neubloudí ještě pastýř po pažitě,
 pluh nevrývá se ještě do skály,
 pták bezpečně si hoví v hnizda skrytě
 psy, rohy nehlucí les ospalý,
 když ranní trouby zvučí: Do zbraní!
 a ryk ten vraci skalin ústrani.

20.

A Do zbraní! a Do zbraní! slyš, dav
 juž celý hlučí, křičí tak sta pluků,
 vstal Bohumír, dnes těžký nevzal háv,
 ni pláty nezatáhl bok a ruku,
 šat lehký pěšáků jak nese mrav,
 si vybral, zbraně k tomu do souzvuku
 a lehký stál tu oděn skrovnu tíži,
 v tom Raimunda zřel, k němu jak se blíží.

21.

Ten vida pouze v lehké zbroji vůdce
jak myšlenku by jeho tajnou znal.
Děl k němu: Kde jest pancíř k tuhé půtce,
proč v těžký zbroj jsi šij svou neupjal?
Tak bezbranný jsi, musím žehrat prudce,
že vůdce tak se slabě opásal,
dle těchto znamení bych skoro chápal,
že v tobě nižší slávy hoří zápal.

22.

Co hledáš jen? Chceš sám snad ztěci zed?
Ó, slávu tuto jiným přenechej,
tam v nebezpečí vydej lidu změť,
jež povinna jest hřmítí v boje rej,
ty obvyklou zbroj obléci zas hleď,
a sebe sobě i nám zachovej,
tvůj život, v němž je všech nás hlava, žití,
ten, pro bůh, musí přísně chráněn býti.

23.

Ztich. Bohumír mu odpovídá: „Věz,
když v Clermontu mne opásal tím mečem
v dav reků Urban, svatý velekněz,
já přísáhal, že Krista hrob až ztečem,
chci sprostý vojín slézti valů tes,
a proto prosím, hráz juž stav svým řečem,
můj slab mi svatý, nechci vůdcem pouze,
chci bojovníkem býti v svaté touze.

24.

Tož, až se vydá proti nepříteli
mé celé vojsko rozdělené v řady,
co velitele těžký úřad velí
jak vykonám, chci hned se vzdáti vlády,
a vojin — omluvíš ten výbor smělý —
pod valy bojovat chci vždy a všady,
tak splniti chci svého slibu daň,
Bůh zachovej mne sám a dál mne chraň!

25.

Tak hovořil a jeho za příkladem
dva bratři hned a mnohý rytíř vzali
též lehký háv a mezi vojska řadem
co pěšáci se náhle ukázali.
V tom pohané se hlučným vzpjali stádem
a s křikem k půlnoci se ubírali,
tam valy kde se kloní na západ
a polohou kde hrozí lehčí vpád. —

26.

Neb jinde město juž se neobává,
že stěci by je mohli nepřátelé,
sem proto tyran volat neustává
své spojence a šiky vojska celé,
ba děti též i starce přivolává,
by v nesnázích též pomáhali bděle,
ti chvátají a nosí v hlučném víru
sem vápno, kámen, střely, smolu, síru. —

27.

A mezi zbraněmi a mezi stroji,
jichž plný val jest, jenž se chýlí k pláni,
jak děsny gigant velký Sultán stojí,
od pasu zjevný jest až k mračné skráni,
dál Arganta zříš v cimbuří; juž k boji,
jsa věži podoben, se dychtiv sklání
a na nejvyšší věži nade všemi
ční Klorinda, jak s oblaků zří k zemi.

28.

Toul s ramena jí visí, v něm se chvěje
a chřestí po lopatkách šípů tíž,
dlaň její luk juž uchopiti spěje,
na tetivu šíp klade, spouští již,
a slídíc, koho ranila by, kreje
zrak druhou rukou sklánějic se níž,
tak snili staří, že Diana panna
ve mračném hávu střílil uschována.

29.

Král starý zatím po okolí spěchá
od valů k valům a od brány k bráně,
tu jeho rozkaz zní, tam jeho těcha
co nařídil, prohlíží odhodlaně,
tu vojsko sesiluje a tam nechá
o všecko maje péči nosit zbraně,
co matky zatím utíkají v chrámy
ctít falešné své božství modlitbami :

30.

O zdrtíž francckých bojovníků kopí,
svou silnou rukou veliký nás pane !
Tvůj oštěp ať se v krvi vraha stopí,
jenž znectil tak tvé chrámy svrchované !
Tak úpěly, leč skřek jich nepochopí
ni peklo, kterým věčný nárek vane.
Co město tak se hotoví a chystá,
ctný Bouillon všem juž udal k boji místa.

31.

Ze stanů vyvést káže vojsko pěší
a s velkým uměním a velkým cvikem
je proti zdi, již rozbořiti spěší,
ve křidlech staví dvojatým si šíkem,
v střed berany a jiné stroje těžší,
jež valy velkým prorázejí rykem
a jako blesky stinné na cimbuří
hned kamením a oštěpy hned zuří.

32.

Za pěchotu, jí k stráži, jezdce staví,
co v okolí jich lehčí tlupa těká,
dá k bitvě povel a juž zástup dravý
se sevře střelců jako valná řeka,
a stroje stříleti se neunaví,
že mnohý z obhajců juž juž se leká,
ten mrtev klesá a ten prchá v spěch
a diváků jest méně juž na valech. —

33.

Lid Franků tvrdošjný ve útoku
dle možnosti se k valům divě žene,
štít schýlí k druhu štítu v hbitém kroku,
že jako střecha nad nimi se klene,
část jich se skrývá pod stroji, když v toku
dší kamenů dešť praky rozlícené
a v příkop hluboký se jiní řítí,
jej chtějí vyrovnat a vyplnit.

34.

Na příkopu dně tam nebylo vody,
ni bahna, kraj byl sprahlý Frankům k štěstí,
tož házeli tam rychle beze škody
štěrk, drn a kamení a suché klestí,
a první Adrast na žebříku schody
se vyšvih odkrytu skráň a meč v pěsti,
jej nezadržel příváл kamení
a síry dešť a šípů vření.

35.

Vždy výše stoupal Švýcar srdatý,
až k polovici dostoup vzdušné dráhy,
necht šípů dešť kol fičel pernatý,
jej nepřivedlo pranic z rovnováhy,
v tom těžký přilít kámen kulatý,
jak z hmoždíře by vypálen a záhy
— jej mrštil Čerkes — tento ve mžiku
helm zdrtil mu jej sraziv s žebříku.

36.

Ne smrtelná, však těžká byla rána,
i ležel dole jako mrtvé tělo,
křik s valů Argant: Smělosť neslychaná,
aj, komu by se za ním jítí chtělo?
Proč skrývá se druž vaše polekána,
když směle já své nastavuji čelo?
Vám nepomůže děř a slují šeř,
v nich zhynete jak zaskočená zvěř!

37.

Tak hovořil; však ve příkopě skrytý
voj dále vždy se bližil k svému cíli,
dešť síry vydržel jsa chráněn štíty,
i střely, kamení, jež na ně stříli,
k zdi beran juž se bliží z trámů sbity,
své páže obrovské juž k valům chýlí,
má hlavu tuhou, okovanou, tvrdou,
již otřásá zdí pevnou, branou hrđou.

38.

Leč nahoře sto ruk ohromnou tiž,
tož velký balvan, kutálí a zvedne,
a spustí jej, že skrz oštěpů mříž
na střechu štítu si jak hora sedne,
jej roztrhne a jak se chýlí níž,
helm klesá mnohý a skráň mnohá bledne
a z útočníků hrđých zbudou trosky,
tříšť zbraní jen a kosti, krev a mozky.

39.

To zvýší ještě vzteky útočníků,
že opustí své skrýše za strojí'
a v zjevné nebezpečí v divém kříku
se ženou v statné myslí ku boji,
zas nové žebříky se týčí v mžíku,
zed' dole otřásána výboji
juž chvěje se a díry v boku svém
juž ukazuje novým útokem.

40.

A beran dopadává pevně, jistě,
vždy dvojí ranou, praská zdiva bok,
však obležení na pravém hned místě
jej odzbrojí a seslabí mu skok,
kam dopadá trám, lstivě hned a čistě
obrovský vlny plný sunou žok,
jenž hřmící rány berana, jak lítá,
tim seslabuje, že je všecky chytá. —

41.

Co Franků roj tam tak se hmoždí smělý
a valy obkličeje v jeden chvat,
Klorinda v luk svůj klade ryzí střely,
šíp s valů pouští dolů sedmkrát,
a kolikráte dolů letem spěly,
vždy lidský život jejich křídlem svad,
ne život vojnů leč knížat jen,
jdeť po velkém jen duše její sen.

42.

Rek prvni, jejž svou poranila střelou,
byl anglického krále mladší syn,
skráň sotva vystrčil z pod štítu stmělou,
juž v ruku raněn cítil v zraku stín,
co platno, že mu skrýval ruku celou
kov rukavice, šípu ostrý klín
jej ranil přec a neschopný dál musil
do stanu, hněvem víc než ránou zkusil.

43.

A hrabě z Ambois a u příkopu
tam Klotar na žebříku raněn byl,
ten v hrudi, v zádech nesl šípu stopu
a v boky onomu se šíp zas vryl,
a berana jak řídil ve příkopu
jí hrabě Flanderský byl střely cíl;
ta v levé rámě jako bleskem vjela
a přes úsilí všecko v mase tkvěla.

44.

Pak Adhemara, který opodál,
na boj se díval, vyhlídla si k ráně,
šíp přiletěl a v ruku jemu ťal,
jež chtěla zastřít ozbrojené skráně,
šíp nový mih se a než dlaň svou sňal,
měl přibitou ji k tváři, klesl maně
a krví reka svatou, jak se svalil,
šíp ženskou rukou vystřelený zalil.

45.

U cíle blízko raní Palameda,
jenž stoupal výš, vším kolem zhrdaje,
na stupeň poslední jak nohu zvedá,
šíp sedmý juž mu k smrti zahraje,
vlít okem, nervy profal mu, ó běda,
a vylít šijí vzadu střikaje
kol krve proud, svou splativ odvahu
kles dobytých juž valů na prahu.

46.

Co střílí tak, Bohumír činný též
zas nový útok právě začíná,
ku bráně jedné mezi divou řež
stroj nejvěčí vést káže hrdina,
to dřevěná jest a veliká věž
že k výši cimbuří se vypíná,
dav mužstva na její ční pavlači
a na kolech se ta věž otáčí. —

47.

Ta věž se blíží s gigantickou tíží
dešť šípů chrlíc a dešť kamení,
loď ku lodi jak na moři se blíží,
chce tknout se valů strmých vroubení,
pln odvahy však nepřítel k ní shlíží,
v bok, čelo útočiti nelení,
teď oštěpy ji bodá, co dešť zuří
jí štěrkou na kola a na cimbuří.

48.

A kamení a střel tu s obou stran
se sype, nebe až se celé stmívá,
mrak dvoji tak se srazí větrem hnán;
šíp mnohý zpátky v tábor vlastní splývá,
tak zimou dešť když v kroupy bývá stkán
ve zmatku haluze a listí zrývá,
i nezralé že plody kryjí zem:
tak padá s valů Turek za Turkem.

49.

Jím příval střel a z praku rány škodí,
neb nejsou dosti obrnění kovem,
část jejich v rychlý útek dát se rodí,
se nedá vůdčím zadržeti slovem,
jež zní, kde Sultán pyšný vojevodí,
a sbírá prchlé ve útoku novém,
též Argant rychle běží a trám celý
vstří věži zvedá proti nepříteli.

50

Jak dlouhé rameno a dlouhá jedle,
tak trámem tím věž zadržuje zpět,
v té práci tuhé Klorinda mu vedle
se druží v těžký, nebezpečný sled.
Co Frankové k zdi dostali se hnadle,
vše lana, žoky spěli přerážet
dlouhými srpy, obnažená zeď
že opět trčela v ran nových změt.

51.

Tak s hora věž do hradeb města tříská
a z dola duní rány berana,
že mnohá proluka již místy blýská,
kde hradba zdrcená ční, strhána ;
v tom vůdce u valu se zjeví z blizka,
kde hradba zdrcená ční sedraná,
v svém velkém štítu ukrytý je dnes,
jejž zřídka nosil v boje divou směs.

52.

On opatrným vše přehlíží okem,
jak Soliman se dolů bere dravý
a na obranu ručím chvátá skokem
a v průlom se zdi roztržené staví.
Jak Klorinda se ku Čerkesu bokem
nahoře chýlí v nový odboj žhavý,
to všecko viděl a žár v srdci cítil
a juž se k činu velikému řítil.

53.

Ku statnému se schýlil Sigieru,
jenž nes mu jiný štit a jiný luk
řka: „Sem dej lehčí zbroj ať s ní se beru,
kde mezi hradbami hřmí boje hluk,
chci projít zdí já první, nebo věru
čas nejvyšší jest, aby nad svůj pluk
sám vůdce velkým osvědčil se činem.
Nuž projíti chci hradeb úzkým klínem.

54.

Tak hovořil a v tom jak měnil štit,
šíp s hora kmit a kde byl vůdce holý
se v nohu jemu zabodnul, jak slít,
kde nejvíč nervů jest, jenž nejvíč bolí.
Tvůj Klorindo jen šíp to mohl být,
jak pověst zvučná dí to po vůkolí,
a jestli ušel dnes tvůj lid vši zhoubě,
ty jediná si připiš čin ten k chloubě! —

55.

Však statný rek, jak necítil by ránu,
se vítězně v před v rozbity val žene,
až tam, kde díra velká tvoří bránu,
slez hradeb trosky v horu nakupené
a kynul jiným, v touž se dáti stranu,
však bolesť věčí v ráně rozjitřené
jej nutí zpět a lítosti stín v oku
upouští dále nerad od útoku.

56.

Dobrému Guelfu kynul ještě prudce,
řka: Nerad musím přece odcházet,
ty za mne na chvíli jen zastaň vůdce,
na místě mojim tvůj rozkazuj ret,
však dlouho neholám být vzdálen půtce,
zas vrátím se! To řek a odjel hned
na lehkém koni, dřív by v stanu byl,
mnohými spatřen přece odkvapil.

57.

Však sotva zmizel vůdce rovněž vábné
se vzdalovati vidíš vítězství,
zas naděj pohan má, kdy křesfan chábne,
zas důvěra se v lesku pozastkví,
i síla útoku juž Frankům slábne,
jím klesá mysl, ruka se juž chví,
meč dopadá juž k ráně pomaleji
a temněji též trouby k boji znějí.

58.

A brzy opět stojí na cimbuří
dav, který prchal před kratičkým časem.
Za Klorindou se hrnou silou tuří
zrak roznícený k pomstě novým jasem
i ženy, s šatem podkasaným zuří
a v boj se ženou s rozpuštěným vlasem
a kopí metají, ve mužů síle
svá řadra nastavují pro zdi milé.

59.

Voj křesťanů tím více polekán,
neb věčí síly Turkům v boji dává,
že mocný Guelf pad, vojska z obou stran
to zřela stejně, kterak dokonává;
v tom těžký kámen mocným praken hnán
do davů zasáh nehodou a vřava
kde boje nejvěčí, zas ranou druhou
sklán Raimund klesl řeží touto tuhou.

60.

A v chvíli právě jak se blížil valu
též ranou stížen statný Eustac kles,
a v tomto střel a štěrk u přívalu,
jenž divoce se na křesťany snes,
ni rána na zmar nešla, k jejich žalu
smrť slavila tu škodolibý ples,
že tímto štěstím zpítý Čerkes divy
na křesťany tak jal se volat v nivy:

61.

Zde není Antiochie, v noc skryt
zde podvod ovšem nemůž zvítěziti,
zde jinak válčí se, bdí vešken lid,
zde na udatnost vaši slunce svítí.
Což nebyl ve vás ani jiskry kmit,
jež po lupu a pochvale se vznítí,
že brzy prcháte a umdléváte?
Ne mužů víc, vy žen povahu máte!

62.

Tak hovořil a tak se hněvem vznítil
v své zuřivosti tento smělý rek,
že v divé touze boje, kterou cítil,
byl malým jemu města okrslek
a velkým skokem ve průlom se řítil,
tam postavil se rozpoutav svůj vztek
a tělem svým co stínil tuto bránu,
děl, na blízku on stál, ku Solimanu:

63.

Hle, Solimane, místo zde i chvíle,
ta soudcem našemu buď věhlasu,
nač váháš, nač se bojiš zotročile,
tam v krvi laur ti kyne k pospasu!
Tak hovořil své důvěruje síle,
ten za ním vyřítil se k zápasu;
ten za cti hlasem chválal vyzván rekem
a onen hřměl tam vlastním štván jsa vztekem.

64.

Tam náhle vrazili a nečekáni
se objevili v úžas, v postrach všem,
i nastalo tu strašné, divé klání,
přílb rozfatých i štítu stoh kryl zem,
a žebříků a beranů tříšť v pláni
se pozvedala strmým pahorkem
a v trosky valů smíchána zde čněla,
jak nová hradba k útoku se tměla.

65.

Lid, který dříve divou touhou plál
až na cimbuří hradeb prapor vznéstí,
juž myslénky se do města jít vzdal,
ba s těží k obraně si dráhu klestí,
ba ustupuje v mrtvol stoh a val,
i stroje opouští, na bědném scestí
jež nepotřebné jsou ku další řeži,
tak strachem hnáni jsou a valem běží. —

66.

Ti pohani dva hnáni vzteku běsem
vždy blíž si cestu mrtvol stohem razí,
dvě jedle celé zapálili, s plesem
jak pochodně je každý na věž hází.
Tak z brány Erebu se derou s děsem
též Litice, krev lidem v žilách mrazi,
ty sestry Pluta bezbožně tak třesou
kštíc změti, pochodněmi, zhoubu nesou.

67.

Leč Tankred, který ku útoku Vlachy
na druhé straně řecí povzbouzel,
jak viděl hořících těch jedlí nachy
a požár, jímž se celý tábor stkvěl,
řeč zarazil a kvapně jak blesk plachý
vztek Saracenů ukrotiti spěl
a síly své tak slavný vzor všem dával,
že ustoupil, kdo statně mečem mával.

68.

Co bitvy stav se střídá tak a mění
jak Štěstěny se mění let a rej,
v svém Bohumír dlí stanu poranění
své léčit chtěje, bledý obličej
Sigier sklání nad ním v zarmoucení
s Baldvínem druzí obklopují jej,
on chvátá, vytrhnout chce z rány hrot
a zlomí šíp a trysknul krve brod. —

Neb Štěstěna ta dělá těžké vzdory,
a těžký odpor jeho umění
a roste bolest, kalí se mu zory,
div že ta muka jsou juž k snesení;
v tom anděl jeho utrh s Idy hory,
hnán soucitem květ k jeho léčení,
ta květina jest vzácná, purpurová
a vzácné síly v kalichu svém chová

Moc její tajnou kozám divokým
na horách příroda kdys objevila,
jež uzdraveny, i když v ráně jim
i tříška střely okřídlené zbyla.
Tu anděl urval srázům vysokým,
ač v nedozírné výšině se kryla,
byl tady s ní a v tomtéž kapal mžiku
mok její vzácný v číši zemských líků.

A k tomu z Lydie mok svatý z řeky
a koření též mísi libovonné,
kmet na ránu ty lije všecky léky
až sama vyšla tříška z rány oné,
krev zarazila se, bolesti vztekly
se ztišily a v sile bezúhonné
stál vůdce zas, křik' Erotim: Ne ruka
má, pane, tvoje zastavila muka.

I žádal, aby ku zhojení rány
tu nejkratší jen cestu vývolili,
hned všecky žily kolem ohledány,
pak říznuto v hloub široce a k cíli. —
V boj chci zas jít, otevřete stanu brány,
než rozhodný den dnešní v tmu se schýlí!
Tak hovořil, pak dlouhé chytil kopí,
zřel klidně, jak se nůž mu v ránu topí, —

Kmet Erotim, jenž zrozen byl na Pádu,
hned starati se jal o jeho zdraví,
znal každou bylinu a věděl radu.
a každé vody účinek znal pravý,
drah Musám byl, leč sladkou jejich vládu
za lékařství dal menší hodné slávy,
ač nesmrtné moh si stvořit jméno,
jen těla léčit vyvolil si věno.

O kopí opřen, s klidnou tváří, mukou
jež nechvěla se, tady vůdce stál,
co lékař vykasáný hbitou rukou
se střelu vytáhnouti namáhal.
Teď bylin štávu kapal tam, — jak tlukou
všem srdce bázní, klíštky své když vzal
a jimi zkoušel pak a rukou zase
hrot vytáhnout, — leč darmo namáhá se. —

75.

Sám anděl, věřím pevně, sletěl s výše
a sám se lékařem stal na mém místě,
neb vůní rajskou lék ten svatý dýše,
nuž zbraně chyť, neb uzdraven jsi jistě!
Hned v pláty halí nohu vůdce, v pýše
zas oštěp chápe svaté ku očistě,
štít ohromný zas chápe odložený
a helm připíná sobě okřídlený.

76.

Šel z tábora k obleženému městu,
a tisíc bojovníků za ním spělo,
zem chvěla se, kam obrátili cestu
a nebe prachem za nimi se tmělo,
jej s hradeb zřeli a tušení trestu
jím ve postrachu všemi údy chvělo,
krev z nenadání ustydila jím v led,
on dole třikrát k obloze hlas zved.

77.

Lid vešken ihned poznává ten hlas,
ten povel boje, který krajem zvučí,
a v útok nový odhodlá se zas,
v boj odvaha zas všem ve řadru pučí;
však Soliman s Argantem v jeden ráz
v zdě průlom staví se a juž boj hlučí
a ti dva statně průchod v město brání
Tankreda družině, jich naléhání.

78.

Juž celý v železe a hroze děsem
křesťanský vůdce jako vichr vtrhne
a sotva přišel, oštěp s divým plesem
vstříč Argantovi blesku letem vrhne.
Stroj žádný, nad valů jenž trčí tesem,
v tak prudkou střelbu tábor nezadrhne,
i hřimá letě vzduchem děsný trám,
štít Argant vztýčí proti němu sám.

79.

Štít povolil a jedle hrotem míří
i tvrdý pancíř rázem protíná,
v hruď cestu klestí si a v ni juž hyří,
krev Turka, lačně ssáti počiná.
Však bolestí se tento nezapýří,
z ran oštěp vyškubne si hrdina,
jej metá Bohumíru zpět: Zde vracím
ti pahýl ostěpu, tvou ránu splácím . . .

80.

A oštěp letí k pomstě, ku útoku
tou známou cestou, sem a tam, had **hladky**,
však vůdce neraní, ten v prudkém skoku
se uhnul v čas a minul oštěp vratkový,
jenž Sigieru jícnu ve hluboku
se zaryl, tak že zavrávoral zpátky,
a mrtev kles, však ples mu z očí září,
že takto mřel před vůdce svého tváři. —

81.

V témž mžiku Soliman balvanem schvátil,
 jejž mrštil, normanského knížete,
 ten rovnováhu na roзвalech ztratil,
 kles jako vlček když se přemete.
 I chvátá Bohumír, by toto splatil,
 meč vznáší a na plémě prokleté
 se žene v hněvu, rozval skokem steče
 a rádi na něm blesky svého meče.

82.

Co divů jeho síla koná dívá,
 co bojů ještě v divém vzplanutí,
 a zatím noc juž s výše nebe splývá
 a vane děs jí z chmurných peruti,
 ve smírné, pokojné své stíny skrývá,
 kde děsné vášní znělo vzedmutí,
 i Bohumír boj další zastaví
 a takto skončil ten den krvavý.

83.

Však dříve, nežli zcela nechá boje,
 dá odnáset raněné vzduchající,
 též válečné a dobývací stroje
 nenechá za lup vrahů zlobě msticí,
 též velkou věž dá odvést v středu voje,
 ta děsem byla sokům vzdorující,
 ač v bouři, kterou statně přestála,
 jen s mnohou ranou státi zůstala.

84.

Teď z nebezpečí velkých v přístav pevný
 se bezpečně juž zvolna ubírá.
 Leč jako loď, jež proud přemohla hněvný
 a na niž vichr marně dotírá,
 v té chvíli co ji přístav jest juž zjevný,
 o tajné úskalí se rozdírá,
 neb jako oř, jenž prošed skrze lada
 před práhem domu klopýtá a padá :

85.

Tak vázne věž a tam na oné straně
 kde nejvíc kamením ran utrpěla,
 dvě kola zlomí si a klesá maně
 všem v cestu, jejichž družina s ní spěla,
 ta rychle uhně strašlivé se ráně
 a statečně ji zevšad podepřela,
 než přišli tesaři a sekerou
 jí zahojili ránu veškerou.

86.

A vůdce káže, aby v jitru svit
 vše spraveno zas bylo v útok dravý,
 vše cesty vojskem kolem nechá krýt
 a kolem věže stráže rozestaví;
 však z města daleko je slyšet znít
 ruch kladiv, seker a zřít plápol žhavý
 sta pochodní, jež k dílu Turkům pláji
 a křesťanům, co robí, odkrývají.

ZPĚV DVANÁCTÝ.

1.

Abyla noc a spánku občerstvení
přec neužili pracující davy,
v zimničné práci, v neunavném bdění
u věže Frankové čas vešken tráví,
co hradeb spracovati poškození
se pohané navzájem neunaví,
své stroje řídit i své valy;
o raněně však všichni pečovali.

2.

Juž obvázány rány z větší části,
též noční práce všecka vykonána,
shon mírní se a v spánku luzné slasti
noc láká stíny černějšími tkána,
v hrud' Klorindy však mír se nechce klásti,
vždy novou ctižádostí jesti štvána,
kde jiný tichne, ona dále staví,
jde Argant s ní co ona k sobě praví:

3.

Ctný Argant dosti i turecký král
ve boji nadělali vzácných činů,
z nich každý v nepřátel se davy bral
a jejich stroje zdrtil v rozvalinu,
mé zbrani svědčit musila jen dál,
ten pouze lavřín kol hlavy si vinu,
jen z hradeb, — šťastně — metala jsem střely,
však má jen to být ženy úkol celý? —

4.

To lépe bylo by na stráni, v lese
štvát oštěpy a lukem divou zvěř,
než tady, muž kde hrdě čest svou nese,
zde dívkou pouze býti, raděj, věř,
po dívčím hávu se zas duše třese
a vítaná mi komnaty je šeř.
Tak šeptá si a rozmyšlí a slovy
pak těmito se svěří Argantovi:

5.

Juž dávno tomu, — co v mé myslí, pane,
se nítí myšlenka tak velká, smělá,
buď bohem takto v moji duši plane,
buď boha člověk z vůle své si dělá;
viz řada světel tamo do tmy kane,
tam s pochodní a mečem bych jít chtěla,
věž zapáliti, to mým budíž cílem,
to ostatní pak buď juž nebes dilem.

6.

Však jestli tento skutek se mi zmaří
a nevrátí se více krok můj zpět,
své dívky svěřuju ti, šetř jich stáří,
i muže, též mě otcem byl ten kmet,
je v Egypt dopraviti snad se zdaří,
kmet slabý je a dívky plny běd;
ó učiň to, soucitu paprslek
zaslouží pohlaví to i ten věk!

7.

I trne Argant a své čelo chmouří
a cítí v řadrech slávy břitký hlod:
Ty chceš tam jít, divou řečí bouří
a já zde v podlý mám se mísit rod?
Mám dívat se, jak ona věž se kouří
a těšit se, vida jisker brod?
Ne, ne, když v zbraních býval jsem ti druhem,
chci v slávě, v smrti být jím v boji tuhém.

8.

Mám srdce též, jež smrtí pohrdává
a za čest dovedu své dátí žít! —
Tím věčná, děla, tvá znít bude sláva,
když odvážíš se v bitvě vřavu hřmíti,
však já jsem žena, padnu-li, zda vstává
tím nebezpečí městu? Kdo to cítí?
Však ty-li padneš, — nedopust to nebe, —
kdo na hradbách můž nahraditi tebe?

9.

Děl Argant na to : Výmluvami těmi
ty pevnou vůli moji nestavíš,
když svolíš, s tvými kroky půjdu všemi,
když ne, pak předstihnu tě, než to zvíš !
Šli ku králi, ten v středu rad svých němý
dlel, přijal oba, a Klorinda již
tak začala: Ó pane, zastav sněm,
slyš, co ti řeknu, v poradu to vem' !

10.

Chce Argant — jistě splní to, co řekne —
tu strmící věž křesťanům tam spálit,
já půjdu s ním, duch můj se neulekne,
jak hlubší noc jen začne všecko halit !
Zved kníže ruce : Vaše přání pěkné
mi začíná juž oči pláčem kalit.
Buď chválen bože, jenž na sluhu svého
zrak obraciš ku zdaru říše jeho !

11.

Ó jistě, pakli také duše silné,
můj drží trůn, neklesne jistě v zmar,
leč který srdce vaše čacké, sdílné
můž chvály odměniti zvuk neb dar?
Zvěst vaše jméno světem nerozdílné
ať roznáší, kam slunce sáhá žár.
Čin váš je odměnou již, říše moji
část nemalá vám v odměnu se strojí.

12.

Tak praví starý král a k srdci tiskne
jsa dojat hluboce ty reky oba,
však Solimanu duši závisť tryskne
a netají, čím řáder vře mu koba:
Jdu s vámí, kde váš, ať můj meč též blyskne
jenž po mému boku marná není zdoba!
— Jak zvolá Klorinda, tu na výpravu
když všichni jdem, kdo povelí zde davu?

13.

Tak pravila a hněvem Argant spilý
juž chystal se ku drsné odpovědi,
král však jej předešel a hned v té chvíli
dí k sultánu, jenž hněvivě kol hledí:
Jak častokráte, reku ctný a milý,
si vítězil, to nepřátelé vědí,
neb ani stín největších nebezpečí
tě nezlekal, byls únavou jen větší.

14.

Vím, kdybys šel, že vykonal bys skutky
té hodné, avšak dobré nezdá se mi,
v boj byste všichni odtud vyšli prudký,
již vynikáte silou nade všemi;
i témto zakázal bych ony půtky,
jich krev jest příliš vzácná mojí zemi,
však příliš zdatné jsou mi jejich činy,
jež vykonati nemůž nikdo jiný.

15.

Však veliká věž ta má četné stráže
ku obraně své, v středu jich se zvedá,
že vojska málo nic tam nedokáže,
a mnoho poslat opatrnost nedá,
pár statný ten juž často svoje páže
vzpjal v podobný boj, který dnes tam hledá,
ať šťastný jde a šťastný se zas vrátí,
neb za tisíce jiných reků platí. —

16.

Ty s druhými jak na krále se sluší,
tě prosím, zůstaň mezi branou státi,
a oba až se šťastně, jak duch tuší,
po zapálení oné věže vrátí,
chraň mečem svým, neb oštěpem i kuší
se bude jistě Frank za nimi hnati !
Tak pravil král a mlčel k tomu druhý,
však nerad v sobě boj potlačil tuhý.

17.

Dokládá Ismen: Třeba čekat dnes
než vyjdete, až noc vše zahalí,
já různých látek přinesu vám směs,
jež nepřátelskou věž hned zapálí,
je třeba, aby v těžký spánek kles
dav, který ostříhá ji z povzdáli.
Tak uzavřeno, každý spěje domů
na chvíli čeká, příhodná jež k tomu.

18.

Klorinda snímá háv svůj tkaný zlatem
a skvostné přílby, zbraně též se zbaví,
bez chocholu helm jiný chopí s chvatem,
šat (předtucho zlál!) prostý jen a tmavý.
I doufá, tímto zakuklena šatem
že pronikne spíš nepřátelské davy,
jen eunuch Arset s ni, kmet lysé lebky,
jenž vychoval ji takřka od kolébky.

19.

Mdlým krokem všady bedliv krácel za ní,
stín její věrný byl jí posavad,
když vidí náhle tu zámenu zbraní
ten, kterým spěchá v nebezpečí, chvat,
se zarmoutí a s prosbou k ní se sklání,
ji zapřísahá slavně napořád
svým stářím, vším, co pro ní konal zdarně,
by nešla tam, však namáhá se marně.

20.

I praví v posled: Tvá když zvrácená
se mysl ve zlu zatvrzuje více,
když každá péče má je ztracená,
můj věk, mé prosby, pláčem vlhké lice,
o původu tvém, jak jsi zrozena,
chci vyprávět ti, statná bojovnice,
pak svoji vášeň sleduj neb mou radu,
já obojí do tvojí ruky kladu.

21.

Byl v Ethiopii, snad posud jest,
 král moudrý Senap, v šťastné, mocné zemi,
 jho Krista s lidem četným záhy nést
 se naučil on s poddanými všemi;
 tam otrokem jsem byl, já musil plést
 a ženské práce konat, sluha němý
 jsem hnědé králově byl přidělen,
 ač hnědé, proto přece krásné jen.

22.

Plál choř k ní láskou, k lásce záhy ale
 se žárlivosti mísil děsný led
 a rostl v také sile neskonale,
 že stal se zdroj mu neskonalých běd,
 že zavíral ji před každičkým stále,
 i hvězdám skrýval její krásy květ,
 a ona moudrá a pokorná paní
 vše dělala mu, jak chtěl, bez reptání.

23.

Na stěně jizby její v barvách září
 ze svatých dějů příběh divný zraku,
 tam panna bledá růží nach v své tváři
 se chvěje přikovaná v pospas draku,
 leč krásný rytíř útok jeho zmaří,
 jej zkoli, tak že pojde v krve mraku;
 zde často vyznává se ze svých hřichů
 a skryta všem, lká, úpí, pláče v tichu.

24.

A těhotna jsouc dceru porodila,
 tou bylas ty a nová bolest její,
 neb dívka bílá neobvykle byla,
 div nevidaný! v těle, v obličeji,
 však znajíc krále, hned si usmyslila,
 že porod zatají mu bezpečněji,
 on kdyby viděl bílou svoji dceru,
 hned ženy své by hádal na nevěru.

25.

A místo tebe černé dítě chtěla
 mu stejně s tebou věkem položiti,
 a jelikož věž zavřena, kdedlela,
 jen mne a služky směla pohostiti,
 mně, jehož mysl oddána jí zcela,
 té odevzdala, já tě nemoh křtit
 a sama pokřtit nesměla tě ani,
 neb tomu obyčej té země brání. —

26.

Pak s velkým pláčem v klín mi tebe dala,
 bych v dali tebe vychovati dal,
 kdo vypoví, jak hořce při tom lkala,
 jak stokrát její ret tě zulibal,
 jak slova v proudu slz jí z úst se drala,
 jak vzdech jí slova potlačoval, rval,
 pak zvedla oči svoje k nebi výš,
 řikouc: Bože, který v srdce moje zříš,

27.

Když bez skvrny je toto srdce moje,
manželské lože i mé tělo čisté,
za sebe nelkám, jiné viny svoje
znám předobře, však smiluj se, ó Kriste,
nad děckem, jemuž mléka sladké zdroje
jsou urvány, jež ku záhubě jisté
se řítí, chraň je na života scestí,
mně v ctnosti ať je rovné, jiným v štěstí.

28.

Ty bojovníku rajský, z drápu draka
jenž urvals dívku, jak ho zahlídla,
zda dospěla kdy k tobě nad oblaka
svic zlata záře, vůně kadidla,
pros za ní, by, zlo kdykoliv ji láká,
vždy k tobě spěla hvězdná nad sídla, —
ó strážcem buď jí! — Zde se zamíčela
a na smrt bledá v tváři jen se chvěla.

29.

Já s pláčem vzal tě, zdobně v košíku
jsem tebe ukryl v květ a luppení
a šťastně věží prošel ve mžiku,
že neměl nikdo ani tušení
a vyšel jsem v hvozd šerý, poutníku
zde kynul stín a šeř, v mé zděšení
v tom tygra, ohnivé měl vztekem oči,
jak vstříc mi běžel, plaché oko zočí. —

30.

Na strom jsem vylez, tebe složil v trávu,
tak srdce moje děsný schvátí strach,
i přišlo zvíře, pyšnou zvedlo hlavu,
na tebe upíralo oči nach,
vztek jeho náhle roztál v jemném mravu
a začlo s tebou hráti v dvorných hrách,
ty směješ se naň, ono bliž a blíže
se tulí k tobě, jazykem tě liže. —

31.

A hrajíc s ním ty ručky k tygru vzpíráš,
ku divé tlaině, v děsný obličeji,
a zvíře prs ti podá, ty jej svíráš
a kojí tě, jak chův jest obyčej,
co s důvěrou ty v oči tygra zíráš,
já s výše zmaten patřím v tento děj;
když nasytila tebe mlékem svým,
v les šelma zašla, znikla za krovím.

32.

Já sestoupil a vzal tě a pak zase
jsem obrátil ku další cestě krok,
ves malá kynula nám brzy k spáse,
tam živil jsem tě, minul první rok
a slunce vrátilo se v novém jase
a měsíců čtyr uběh' hravý skok,
ty žvatlala jsi ještě neurčitě
a sotva stavěla se, malé dítě.

33.

Však mně se zatím času na křidlech
 a znenadání staří přiblížilo,
 já bohat byl, na zlatě, pokladech,
 od královny mi dosti ještě zbylo,
 tak žiti dál v rodného města zdech,
 u věrných druhů srdce zatoužilo,
 já cítil touhu po vlasti v své hrudi,
 nad vlastním krbem zhřívav se, mne pudi.

34.

I odcestuji v Egypt, odkud jsem,
 tys byla se mnou, náhle příjdu k řece,
 na jedné ohrožen jsem ručejem,
 na druhé lupiči, co dělat přece
 mám obklíčen jsa tímto dvojím zlem?
 Hned vlnám vzdorné své jsem svěřil plece,
 i plavu, tebe jednou rukou vznášim
 a druhou vlny rozmitám a práším.

35.

Proud srázný byl a ve vln divém běhu
 se v sebe stácel, právě u prostřed
 tam kde se hloubil, u vírném vln sněhu
 mne strhnul, schvátíl jeho divý sled,
 já pustil tebe, ale rychle k břehu
 tě nesl proud pak dýchal větrů let,
 tam na měkkém pak složil tebe písku
 já znaven, udýchán z vln vyšel v blízku.

36.

Já vesel vzal tě a pak v šeré noci,
 kdy všecko v tichu, v slavném snění dlelo,
 jsem ve snu rytíře zřel valné moci,
 jak nahým mečem hrozil na mé čelo,
 a pravil: Dívce té jdu ku pomoci,
 jdi, vykonej, co matce juž se chtělo
 a pokřti ji, jest nevěstou juž boží
 a péče o ni teď se na mne složí!

37.

Já hlídám ji, já soucit vdechnul zvěři,
 já ztišil vlny proudů divokých,
 a běda tobě, pakli neuvěří
 mně, nebes poslu, zatvrdlý tvůj psych!
 I mlčel. Vstal jsem ještě v jitru šerí
 a dále bral se sprostřen snů těch zlých,
 však víra má že pravou se mi zdála,
 tě pokřtíti duše moje nechvátala.

38.

Já nedal ani na tvé matky přání,
 tak pohankou jsi vzrostla ve tmách bludu,
 tys rostla velká, silná, statná v zbrani,
 své pohlaví jsi zmohla v boje trudu.
 Teď slavná jsi, vše před tebou se sklání
 a já, to nejlip viš, čím byl jsem, budu
 tvůj sluha věrný a tvůj otec spolu
 vždy s tebou, v každém zdaru jako v bolu.

39.

Leč včera mojí myslí stísněné
 snů tíží zjevil se zas v ranní chvíli
 ten bohatýr ve zbrani plamenné,
 však hněvnější se hlas v mé nitro chýlí :
 Hle, zrádce, čas je, v losy změněné
 a v konec juž Klorindy život píli, —
 tvůj bude žal, mou bude ona přece! ---
 a mizí ve vzduchu, jak toto vece.

40.

Nuž tedy slyš, jak hrozí nebe tobě,
 a divné příběhy ti tajně chystá,
 snad vhod mu není, že ty v drzé zlobě
 chces bojovati proti víře Krista,
 jež snad je pravá přec, ó v noční době
 zde zůstaň, mírni se, v ta nechoď místa! —
 Zde ztich a plakal, — ona mlčí, váhá, —
 sen podobný jí rovněž v duši sahá . . .

41.

Však brzy jasná tvář a k němu praví:
 „Ta víra, kterou záhy s chůvy mlékem
 jsem ssála, zdá se zákon být mi pravý,
 tvá pochybnost, ta špatným je mi lékem ;
 Ctnou duši zápas nepoleká dravý,
 tož chcise v boj zas vrhnout s dávným vztekem,
 necht třeba smrt v své nejhroznější tváři
 se zjeví mi a mladé žití zmaří.

42.

Pak vlídnými jej těší ještě slovy,
 však čas tu již ku dílu smluvenému,
 i odchází a chvátá k Argantovi,
 jenž s ní chce vzdorovati všemu zlému,
 též Jsmen přijde a hned plápol nový
 rozdmýchá jejich srdeci vzbouřenému,
 dvě koule dá jim z pryskyřice, smoly
 a lunty, světla skrytá v duté holi.

43.

Jdou v tichu nočním, kol pahorku tisí
 se krok jich pomalý a vážný šine,
 až ku místu, kde trčí v mračné výše
 věž nepřáteleká a jím temnem kyne;
 teď požár, který v řadrech jejich dýše,
 se žhavou lávou ze srdečí jim říne,
 jen vraždit, pálit duch jejich žádá,
 v tom stráže divý křik po heslu bádá.

44.

Jdou klidně bliž, však stráže v tom juž křičí:
 Do zbraní, vzhůru, nepřítel je tady !
 Dél skrývat se, vidí, že je zničí,
 tož rychle vtrhlí v stráže husté řady.
 Tak rovněž blesk a puma bleskne, syčí,
 a bouchne v jedné chvíli dohromady,
 tak bližit se a útočit a šik
 v ráz rozrazit a sbíti, to byl mžik.

Přes zbraní směs, jež proti nim se ježí,
jím jejich úmysl se přece daří,
juž lunty vyňali ač jenom s těží,
však smůla rychle s jiskrami se páří,
juž dříví chytá, jiskry po něm běží,
a svory, šprysle v jednom ohni září,
jak had se požár vine kol a valí,
hvězdného nebe tvář kouř hustý halí.

Hle, rudé ohně spousty jak se šíří,
a dýmu kotouče se k nebi šinou,
a vítr duje, v dříví požár hýří,
a různé ohně v jeden požár splynou,
děs Franky jal, když zřeli, kterak vříří
plam do kola, však darmo zbraně kynou,
věž ohromná tak v boji obávána
se řítí mžikem, dlouho budována.

Dva davy křestanů se k místu řítí,
kde požár vzniká, Argant hrozí jim:
Jen vaší krví žár chci uhasití,
jenž tryská k nebi zdrojem ohnivým!
Však za Klorindou hotov ustoupiti
na vršku stanoví cíl krokům svým,
co křestanů dav, ručej bouří větší,
jen v patách jejich množí nebezpečí.

Juž otevřena v kořen brána zlatá,
v ní s celým vojskem vladař města stojí,
a s ozbrojenci k pomoci jim chvátá
a kyne v návrat šťastný po tom boji,
i skočí k bráně, řetězy jež spjatá
a Franků davy za nimi se rojí,
je sultán zahání, zapadnou dvěře
a Klorinda jen venku v ranním šerě.

A jediná tu sama zbyla ona,
neb v chvíli, kdy se brána zavírala,
se obrátila ztrestat Arimona,
kterého ruka v boji po ní fala,
To nezřel Argant, nebo šera clona
a vřava boje tak mu rozhled vzala,
i nevším si, že zmizela mu pak,
tak ztratil ducha přítomnost i zrak.

Však sotva její pomsta schlazená
ve krvi divokého nepřítele,
tu chápe, že jest brána zavřena,
a nepřítel kol bouřné moře celé,
i myslí, že jest provždy ztracena,
jak zachránit se hledá rychle, směle,
jí nikdo nevším si a proto v davy
se vmísí křesťanské a v boje vřavy.

51.

A jako vlk se tiše v hvozdy plíží,
když spáchal zločin a pak tam se ztratí,
tak v zmatku tom a šeru bez obtíží,
se zdařilo jí dálé utíkatí;
však Tankred z tábora se náhle bliží,
již poznal, chystá se juž v útok hnáti,
sem přišel v chvíli, kdy pad Arimon
pod její ranou a teď začal hon.

52.

Chee jít s ní v boj, neb za muže ji cenní,
s nímž zkusiť moh by svoji statečnost,
i prchá před ním k městu bez prodlení,
kde jaká brána neb spuštěný most,
on ryčně za ní, slyší zbraní znění
juž z dálky, sebere svou zmužilost
a obráti se řkouc: Ký nepokoj
tě žene, co mi chceš? On: Smrť a boj!

53.

Boj a pak smrť, mu odpovídá hned,
chei tobě dát a zastaví se, s očí
jí šlehá hněv, a Tankred s oře v let,
jak soka viděl bez komoně skočí,
meč blýsknul v pěsti oběma a v střet
jej pýcha vzbouřená, vztek divý točí,
juž proti sobě těhou harcující
jak žárliví a podráždění býci. —

54.

Ba hodný slunce, hodný areny
a diváků byl jejich zápas děsný.
Ó noci, v jejiž závoj stržený
on zapomnění stal se plenem, v plesný
ať zpěv můj padnou jeho ozvěny,
věk příští ať jej zná, vždy nové vesny
ať vitá jejich udatnosti sláva
a s ní též tebe, chmurná noci tmavá!

55.

Nekryjou se, neodrážejí zpátky,
zde zbytečnou jest každá obratnost,
ni lichou ani plnou ranou v zmatky
se neženou, s tmou vládne zuřivost,
meč padá na štit, v ohni jejich hádky
tkví pevný každý, jak by v zemi vrost
ni o coul nehne se, dlaň v stálém švihu,
meč dopadá, hrot bodá v jednom mihu.

56.

Je vzrušuje k mstě s hanbou pohrdání
a pomsta vzbouzí novou hanbu zas,
ku spěchu tak a ku novému klání
vždy nová přičina tu ve zápas;
boj těsnější se stává, on k ní sklání
se těsně, mečů nemožný je sráz,
jen jilci do se vráží zuřící
a štíty tuhými a přílbici.

57.

Rek mohutný svou paží po třikrát
ve náručí svém dívku obejímá,
ta třikrát jme se vazbu tuto rvát,
v níž nepřítel, ne milenec ji třímá,
i začnou znova na se útok hnát,
krev teče zas a meč zas o meč hřímá,
až udýchání ustupují oba,
je po takové řežbě zmohla mdloba.

58.

I patří na se, vysílená těla
na mečů jilce svojich podpírají.
Zář hvězd se mroucí na obzoru bělá
a první svity jitra nebem hrají
i vidí Tankred, větším proudem vřelá
než jemu jí krev ubíhá a v taji
se těší tomu. Chloubo myslí naší,
již sebe menší vánek štěstí vznáší !

59.

Ó, bídny, nač se těšíš, ó jak záhy
tvůj smutný triumf radost tvou ti zkali,
za každou kapku krve slzné vláhy
ty ronit budeš ručej neustálý !
Tak v duši živice zas boje snahy
na sebe mlčky patřili čas malý,
až Tankredem je ticho přerušeno,
chtěl zvědět svého soka erb a jméno.

60.

Děl: Nadarmo zde plýtváme svou silou,
boj statný přikryje zde mlčení,
však osud li to náš, že chvalou milou
nevezmeme za vděk svého snažení,
tož stav a jméno zjev mi řeči čilou,
když slušna prosba v boje zuření,
bych vítěz nebo přemožen moh znát,
kdo moje poctí vítězství či pád.

61.

Dí hrdá na to: Nadarmo se ptáš,
já nezjevím, co tajit v mém je zvyku,
však jednoho z těch, věz to, potíráš,
co zapálili velkou věž ! V tom mžiku
vzplál Tankred hněvem: Čím se vychloubáš,
to v nečas řekl's, pocíp plod svých díků,
zlá řec i mlčení tvé, za obojí
se, barbare, má pomsta na tě strojí.

62.

Vztek vrátil se jim v hrud a v boj zas šili,
ač slabí oba, předěsná to seč !
Bez umění při obou v sklonku sily,
jen zuřivost zde kladla zkázy léč.
Jak díry plné krve, kam se chýlí
a velké tesá, kam dopadne meč,
tož v tělech, zbrojích; pak-li duch se chrání
jít z těla, drží tam jej pohrdání.

63.

Jak moře Aegejské, nechť třeba ztichne
i severních i jižních větrů ruch,
z dna valí se a mnohou vlnou šplíhne
a kreslí do vln v hluku mnohý kruh,
tak vysílen, že každý sotva dýchne,
a svalům chybí v boji každý vzpruh,
přec každý v hrudi cítí svůj hněv starý,
jak dráždí jej a dmýchá v zhaslé žáry.

64.

Však nejčernější juž se chvíle bliží
a Klorindina hodina juž bije;
meč Tankreda se v krásný prs jí hříží
a lačen horký krve příval pije,
juž mokvá šat, jímž zlatá nit se kříží,
jež prsy něžně nadnáší a kryje,
ve horkém proudu. Smrti dech juž cítí,
jí noha vázne a se v písek řítí.

65.

Hřmí Tankred za ní v divém dotírání,
on ohrožuje proklanou jak v letu
i klesá ona a řeč v omdlévání
jí splývá slední s bledých, sinných retů:
Duch cizí s tím se slovem nad ni sklání,
duch víry, lásky, smíru, z lepších světů
bůh sesal jej, ten bůh, jež mečem drtí,
za svoji služku vyvolil ji v smrti.

66.

— Ty vítězíš, ach odpusť, soucit měj
ne s tělem, to víc nepodlehá strachu,
však duši, za tu modli se a spěj,
spěj omýti ji z vin zemského prachu!
Těch slov tak prudký nesouvislý rej,
to krásné, mroucí tělo v krve nachu,
vše divně jalo ho, hněv jeho tál,
ba cítil, kterak zor mu v slzách stál.

67.

Zdroj blízko šumí v luh se perlíci,
ze skály luna do údolí chvátá,
tam jeho mokem plní přílbici
a jde, kam volá povinnost jej svatá,
pak ruka uctivě se chvějící
uvolní hledí, spadne mřížka zlatá,
zří její tvář, ji pozná, bez lkání
tkví v němém hoří. Jaké shledání!

68.

Však neumírá, všecku sílu svojí
teď za stráž kolem srdce svého sbírá,
chce život vrátiti té v křestném zdrojí,
jež pod železem jeho krutým zmírá,
co šepťa svatá slova v těžkém boji,
tvář její s usmíváním k nebi zírá,
jak mluvila by v srdci jas a víru:
Zrím otevřený ráj, odcházim v míru!

69.

Jí krásná bledost trůní v obličeji
 jak na lilije fialky bys klad,
 zří k nebesům a ta se uklánějí
 k ní v soucitu a lásce odevšad,
 i kyne bledá nahá ruka její
 to s bohem jemu, jímž jí život svad',
 i v odpuštění. V tom jí mdloba jímá
 a za ní smrt; — však zdá se, že jen dřímá.

70.

Však sotva zřel, že vyšla duše z těla,
 tu nemoh děl své napínati síly,
 tu bolu svému oddal se juž zcela,
 jenž rve mu srdce a v něm divě šílí.
 I život jeho ohrožuje střela,
 na smysly se jak černý závoj chýlí,
 že mrtvému spíš podobá se stínu
 tož v barvě, krví, mlčení a kynu.

71.

O jistě byl by násilím a hned
 strh křehké vazby žití v pohrdání,
 za krásnou duší touto dal se v let,
 jež před ním v krátce vzlétna k rajské pláně;
 v tom osud sám sem Franků zástup ved,
 ten potravu a vodu pitnou shání
 ti vzali s sebou mrtvolu a reku,
 jenž mrtev v ní na smrt svou pouze čeká.

72.

Neb z dálky poznal statný vůdce jich
 zbroj zářící rytíře křesťanského,
 zhled krásnou mrtvou, bílou jako sníh
 zde ležet v krve proudu vedle něho,
 i nechtěl, aby lupem vlků zlých
 se stala byť i rodu pohanského,
 dal naložit je na vojínů páže
 a v Tankredův stan odnést je káže.

73.

Jak nesli jej, necítil třesení
 ni nárazů ten poraněný rek,
 jak ze sna zasténal jen v znamení,
 že žití běh mu posud v žilách tek;
 však ona mrtva v děsném mlčení,
 to přiliš hlásal tichý její vděk.
 Tak složili je, kde stan rekův kyne,
 leč každého však v oddělení jiné.

74.

Hned panošů tlum soucitně se řtí,
 jej obklopí a pomoc jemu skytá,
 jich slyší řeč a ruce jejich cítí
 a oko světla zoří opět vítá,
 však duch jsa nejist svého živobytí
 se ve pochyb a klamu sítí zmítá,
 pak místo, sluhy pozná, jak zří kolem
 a hlasem slabým zalká zmožen bolem.

75.

— Já žiju, dýchám a posavad zřím
na kleté světlo nešťastného dne,
jenž bude svědek všem zločinům mým
a bude výtkou vždycky stíhat mne!
Ó ruko bázelivá, proč jen se chvími,
znáš vše, čím ku tělu se život pne,
ty služko smrti, bezbožná a bídná,
proč stríhat hříšné žití mé jsi klidná?

76.

Nuž protkni hrud' mou a v krev srdce mého
vnoř bez milosti ocel, ať mne skláti
dost mrzká, tobě, schopné všeho zlého,
smrt má se bude smilováním zdátí.
Ó nech, ať žív jsem v příklad lidstva všeho
jak bídný netvor, jehož láska schvátí,
jak bídný netvor, jehož kleté touhy
je vhodným bratrem podlý život dlouhý.

77.

Tak budu žiti ve víru svých běd,
ty furiemi štvát mne budou dále,
i stíny poleká můj plachý vzhled,
svůj první klam zřít budu neustále.
Když slunce uzřím, vždy se budu chvět,
neb odkrylo mé muky neskonale,
sám sebe bát se budu prchaje
před sebou marně v světa pokraje.

78.

Však rcete, kde ta schránka těla čistá
jen zůstala ta čaravná, ta drahá?
Snad divá šelma teď se na ni chystá
a zubem po ostatcích lepých sahá.
Ó vzácný lupe, v jaká vtažen místa,
ó sladká krví nádherná a blahá,
ó běda mi! tě noc a lesů šeř,
tě urvala mi nelitostná zvěř!

79.

Leč kdekoliv jen jste, já najdu vás,
vy zbytky drahé musíte být moje;
však stalo-li se v divý zvěře kvas
že padly, drahá, sladké údy tvoje,
ať tlama táž mne pohřbí v jeden ráz
a totéž břicho lačné bez úkoje,
mně vítán každý hrob i s hrůzou temnou
ať kdekoliv, jen ona když je se mnou!

80.

Tak ubohý lkal a tu řekli jemu,
že tělo, pro něž kvílí, v stanu leží,
jas v obličeji vzplál tu ztrápenému
jak náhlý blesk, jenž mračny vzplá a běží
a s přemaháním vstal, on musil k němu,
ač tělo těžké vlekł sotva s těží
a svíjel se a smýkal matným krokem
a potácel k ní se slzicím okem.

81.

Však sotva uzří ji, prs zočí bílý
 a na něm dílo, ruky svoji ránu,
 tvář bledou jako nebe v noční chvíli,
 než zora východní mu zbarví bránu,
 tu zachvěje se, skoro v pád se chýlí,
 div druhů sbor mu přispěl na ochranu,
 i zvolal: Tváři, které smrt je plesem,
 můj osud nezměniš, jej snaším s děsem.

82.

Ó krásná ruko, která míru, přízně
 jsi dávala mi vlídné znamení,
 jak zřím vás nyní v přívalu své trýzně
 vy údy luzné v smrti zničení,
 nést hrozné stopy mé po krvi žizně
 i mého bezbožného soptění,
 mé oči stejně jako ruka lité,
 ta rány zděla a vy na ně zříte!

83.

Vy suché jste. Nuž ať se proudem valí,
 když vaše slzy ne, má aspoň krev!
 Zde zamlčel se, zrak mu mdloba kalí
 a řadra zmítá zoufalost a hněv,
 vše strhne obvazky, z rán nenadály
 se říne krve proud, ó děsný zjev!
 Snad byl by zhynul, zoufalost, kam říti
 se bez sebe, mu zachovala žití.

84.

Na lože položen a na útěku
 zas duše jata ve jho povinnosti,
 však zprávy roznesla o jeho vztek
 a pádu pověst ve své žvatlavosti.
 Bohumír přišel k nemocnému reku
 a přátel sbor stan jeho za ním hostí,
 však vážný kyn i s prosbou druhů jemnou
 mu nezléčily duši žalem temnou.

85.

Jak smrtná rána na citlivém údu
 se jitří jen a horší dotykáním,
 tak sladkou těchou on v svém velkém trudu
 se zatvrzuje prosbou, varováním,
 však Petr ctihodný v tom jeho bludu
 jak pastýř za ovečkou kráčí za ním
 a slovem přísným, v němž svatý hněv hárá,
 blud zatvrzely duše jeho kárá.

86.

Ó Tankrede, jak dalece jsi zbloudil
 jsa nevěrným svým vlastním zásadám,
 ký přelud s pravé dráhy tebe sloudil,
 kdo vydal zrak tvé duše takým tmám?
 Tvůj bol dar nebes je a jím bůh soudil
 tě zvednout k světlu, neslyšiš ho sám?
 On volá tebe k vyvolené dráze,
 již opustils, on tvojí kyne snaze.

87.

On volá tebe k povinnosti zpátky
 rytíře Kristova, již v zaslepení
 jsi zanedbal pro dívky úsměv sladký
 se pohance vzdav v hříšné otročení,
 bůh soucitem hnán v tyto tvoje zmatky
 jen lehce trestá tvoje utrpení,
 je malá metla šílené tvé viny,
 ó zachraň sebe, proč jsi k spásce líny?

88.

Nuž, zaslepenče, jen se odříkej
 milosti rajské, zůstaň zatvrzely!
 Ó kam se řítíš! Jaký běsný rej
 muk šílených tvůj život bude celý!
 Nad propastí juž visíš, pozor dej,
 než pohltí tě její jícen ztmělý,
 ó pohled ke dnu, zapřísahám tebe,
 skrot bolest svou, jež dvojnásob tě střebel!

89.

Ztich. Z bázně před záhubou věčné smrti
 před časnou smrtí na útek se dal,
 jak bohatý zoufalství v srdci zdrtí
 a těchy slovům sladkýni místa přál,
 ne ovšem zcela, její na úmrtí
 vždy myslil, plakal hlasně, naříkal,
 sám k sobě mluvil zrak zvedaje k výši
 v té naději, že ona s hvězd jej slyší.

90.

Tak patře slunce vzchod i na západ
 lká hlasem mdlým a pláče, po ní volá
 jak slavík, jemuž sedlák tvrdý skrad
 ptačátka z hnízda skoro ještě holá,
 po celé noci v ticho lesů, lad
 si naříká a pláče neodolá:
 on kvílí a jen sotva s novým dnem
 mdlá zavře víčka v slzách spjata snem.

91.

Hle, ve snu spatřil v ohvězděném šatě
 svou přítelkyni těžce oželenou,
 ač krassí byla v rajském majestáte,
 přec poznal ji, tu žalem vytouženou;
 ta soucitu mu božském ve záchvatě
 líc osušila hojně uslzenou
 a děla: Hled', jak veselá jsem, krásná,
 hled', ať se bol tvůj ukonejší shasna!

92.

Dík tobě za to; z toho světa bludů
 jsi vyvedl mne v život věčný, pravý,
 já tebou v lůno boha bezé bludů
 se vznesla v svatých střed, v klín věčné slávy,
 tam žiju blaženě a věř, že budu
 tě očekávát, v slunce jas kde žhavý
 se budem spolu dívat po vše věky,
 ty jeho i mé obdivuje vděky.

93.

Ty nebi nechceš-li mne závidět
 a příliš otrok nejsi smyslů svých,
 žij myslénkou, že srdce mého vznět
 jen tobě patří v žarech nejsladších!
 To řkouc zaplála jako rajský květ,
 zrak její hořel v jasných paprscích,
 pak zahalila ve svatozář sebe
 a těchu jemu davši spěla v nebe.

94.

Tak potěšen on vstane a juž snáší,
 čím lékař ulevit chce jeho ráně,
 pak tělu, jež mu víc a více dražší,
 hrob chystá s žalem avšak odhodlaně ;
 nechť skvostný pomník tam se nepovznáší
 z mistrovské ruky, přece svrchovaně,
 jak okolnosti a čas dovolily,
 ční skvostný náhrobek jí u mohily.

95.

Ji dlouhý pochod při pochodní svitu
 s ctnou poctou k hrobu slavně doprovází,
 na holou sosnu z její meče, štítu,
 a krunýře se skvělá trofej sází.
 sem Tankred, jak moh vstáti, v žalném citu
 se zvolna blíží, druhý den jak vzchází,
 mdlou nohou ihned pozdraviti chvátá
 tu mohylu ctnou, jež mu tak je svata.

96.

Když přišel k hrobu, v kterém jeho duch
 měl uvězněn být pro vše časy příští,
 zrak plný žalů, slzí, bědných tuch
 na mramor upřel, jenž se v slunci blýstí,
 pak nemoha víc tajit lásky vzruch,
 on slzu nechal, jež se rojem prýští,
 a zvolal s vzdechem: Drahý kamene,
 jenž máš můj pláč a city plamenné,

97.

Schráň nejsi smrti, vím že popel živý
 se tají tam, kde láska přebývá,
 i cítím její plápol velký, divý,
 jak bouřlivě mé žily prochvívá !
 Vem polibky mé i vzdech každý tklivý,
 vem slzí bystřici, jež truchlivá
 na tebe kane — kéž pod tebou cítí
 ty kosti její žár, který mne nítí !

98.

Dej, hrobe, ji mé slzy, pak-li její
 se krásná duše k těla schráně skloní,
 snad nehněvá se, čím to zde se chvějí,
 neb hněv a záští víc jí nezacloní.
 Snad odpustí mi přec, té ve naději
 se rajská těcha v bolesti mé roní,
 jen ruka hřešila — však ví přec ona,
 že láskou živ duch láskou k smrti stoná.

99.

A láskou umru. Požehnán buď den!
přijď kdykoliv, však ještě krásnější
kdy spatřím tebe rájem osloněn
na konci svojí pouti vezdejší;
duch duchu tam se sdruží přeblažen,
hrob jeden těla boly zkonejší,
co neměl život, s tím smrt k nám se schýlí —
Ó smím to doufat? K jakému jdu cíli!

100.

A zatím pověst hlučí zmatená
za zděmi města o tom těžkém pádu;
tak hlasně roznáší ji ozvěna,
až celé město klesne v její vládu,
zní křikem a žen pláčem zmnožená,
jak val by nepřítele vzdal se v pádu,
jak padaly by vztekem vrahů v žáru
paláce, chrámy k poslednímu zmaru.

101.

Však Arset láká k sobě oči všech,
tak potáci se, naříká a kvílí,
slz proud mu nelehčí ani vzdech,
tak cítí ztrátu, pro kterou juž šílí,
on v prsa tluče se a halí v spěch
v háv popele svůj dlouhý vlas a bílý,
co k němu všech se obrácejí hlavy,
jde Argant s touto řečí mezi davu:

102.

— Jak poznal pohledem jsem jediným,
že Armidy víc není po mému boku,
hned za ní letem skočím divokým
jsa ochoten s ní být v každém kroku.
Vše činil jsem, však darmo zoufalým
jsem hlasem volal na krále blesk v oku:
Slyš, otevř bránu! — Všecko bylo darmo.
On pán, já musil snéstě jeho jarmo.

103.

Byť na mé slovo byl otevřel bránu,
já byl bych bohatýrku uved zpět,
neb stejnou smrtnou dal si vsadit ránu
a skončil zároveň s ní dnů svých květ.
Však co zde mohu svoji na obranu?
Soud božský, lidský proti mně se zved
a umřela jak souzeno ji v boji;
však dobrě znám já povinnost teď svoji.

104.

Slyš, Jerusaleme, co přísahám,
slyš, obloho, když cíl ten duše ztrati,
Frank nesjede-li ku Erebu tmám
mou rukou, ať mne nebes blesky schvátí!
Ji pomstít za cíl žití pouze mám
a tento meč se v pochvu nenavráti
dřív, pokud Tankreda hruď neprobod
a havranům jej nezanechal v hod.

105.

Tak přísahal, dav kolem něho vířil
a v souzvuk tleskal jemu bouřlivě,
on v obraznosti v kvasu pomsty hýřil,
své necítil plát rány palčivě.

Ó marná přísaho, neb v opak mířil
už osud, nač on doufal horlivě,
ach, brzy v půtce klesne jeho páže
tím, jehož v snách juž poráží a váže.

ZPĚV TŘINÁCTÝ.

1.

Však sotva sřítila se ve popel
ta ohromná, valy drtíci věž,
novými zámysly se Ismen chvěl,
jak na novou se vyzbrojiti řež.
Les, nástroje zkad Frank do války měl,
chtěl vzít mu a spustošiti též,
by proti Sionu, jež chtěli zničit,
více nové věže nemohly se vztýčit.

2.

Ne daleko od křesťan stanů kyne
ve srázných lomech dávnověký les,
tam stromy zvedají se staré, stinné,
jež kolem sjí šero, chlad a děs,
sem slunce v poledne se neprovine,
jen matný, smutní svit skrz větví směs
vždy pod mrakem a nejistý se stáčí,
ať za nocí den neb noc za dnem kráčí.

3.

Však sotva slunce zajde docela,
zde noc a mrak a děs a hrůza vládne
jak v pekle, slepota že zastřela
zrak, v srdce bázeň neústupná padne.
Zde stáda pastuchova nedlela,
skot sedlák nevodi sem v luhy zrádné,
sem chodec nevejde leč zbloudilý
i vyhýbá se hvozdů na míli.

4.

S milenci tady čarodějky svými
se o půlnoční době scházivají,
jak draci letí kořmi větrnými,
neb podobu nečistých kozlů mají,
v sněm hanebný, kde zjevy přeludnými
své vášně ukájejí, zde se tají
jich necudné a hloupé bohoslužby,
jich hnusné sňatky, oplzlé jich družby.

5.

Tak bájilo se, a tak nikdo z lidí
ni haluz nevzal z divokého lesa.
Frank vrazil sem, neb svůj tu prospěch vidí
a z kménů přístroje si války tesá.
Sem čaroděj své kroky chvatně řídí,
jak hlubé ticho noční k zemi klesá,
té noci nejbližší se v stíny noří,
své dělá kruhy, figury své tvoří.

6

Bez pasu, s bosou nohou v kruhu stojí,
kouzelná slova šepce, po třikrát
tvář obrací k žárném slunce zdroji
a rovněž třikráte, kam chodí spát,
tři kruhy opisuje holí svojí,
již sílou můž i mrtvý z hrobu vstát
a třikrát bosou nohou zemi deptá,
pak v ryk povýší hlas, jenž posud šeptá.

7.

Ó slyšte, slyšte vy, jež druhdy s hvězd
sklál v propast blesků hromovatý klín,
vy, v oblacích jenž míváte svůj sjezd,
bouř s vichrem na jichž rozpoutá se kyn!
A rovněž vy, jichž úkol v pekle jest
mstít věčným nářkem stopy lidských vin,
Averna syny vzývám, pojďte bliže,
i tebe, žáru pekelného kníže!

8.

Ten les pod ochranu svou vemte chvatem
i stromy, jež jsem všecky spočítal,
jak tělo duši krčmou jest a šatem,
kéž každý strom se vám tu skrýší stal,
by Frank se zachvěl při toporu vzpjatém,
by prch a hněvu vašeho se bál!
To pravil, děsnými to stvrdil slovy,
jež pobožného ústa nevysloví.

9.

Při hovoru tom hvězdný promyk mnohý,
jímž kráslila noc svoje tváře, zhas
a měsíc zkalen zastřel svoje rohy
a neobjevil se víc v onen čas;
své Ismen zaklínací zdvojil slohy
a křičel v hněvu: Zjevte se mi v ráz,
ó druhové tmy, proč jen prodléváte,
či mocnějších slov zapotřebí máte?

10.

Ó nemyslete, že jsem odvyknouti
moh necvičiv se dlouho této práci,
já mohu jazyk v krvi vydechnouti
to velké jméno, před nímž v prach se kácí
i Pluto sám, před nímž se Ereb hroutí,
před kterým vesmír rovnováhu ztrácí
a jestli, jestli — mlčí, vysloveno
než bylo juž, zří kouzlo dokončeno.

11.

I přišla duchů nepočetná směs:
ti, kteří bloudice kol plnivz duch,
ti, kteří skrytí v lúně země kdes
v tmách obývají věčný stínů luh,
šli zvolna, neb je posud chvatil děs
před jmenem, jež jim zašeptat chtěl v sluch,
ač zbraň nezvedli proti křestanům,
přec v kmenech, v listí zde jich sídlel tlum.

12.

Po díle dokonaném čaroděj
se vesel vrací, králi zprávu nese:
— Ó pane, zanech pochyb, víru měj,
tvé křeslo královské se nezaťfese,
Frank stroje neobnoví, spolehej,
jak domnívá se v strašném onom lese!
Tak hovoří a kus po kusu čárů
svých úspěch ličí ve nadšení žáru.

13.

A dokládá: K těm věcem nový zjev
mně přijemný se nebes vůlí sklání,
neb věz, co nejdřív nebeský že Lev
se Sluncem Martu škytne objímání;
tak velký bude jejich žáru hněv,
že rosa, děšť a mrak mu neuhráni,
neb všecko, co se v nebi jeví, věští
žár krutý, sucho, cizí všemu děsti.

14.

Žár bude, jaký mají Nasamoni
neb Garamanti, nás tu v městě snad
spíš stromy stímem hustým pozacloní
a vody zásoba dá svěží chlad,
však Frank se pod jhem vedra záhy skloní;
na spráhlé pláni vysušených lad
jej nebem stýraného, které plane,
juž snadno porubají Egyptané.

15.

Tu v klidu zvítězíš, mám králi za to,
že netřeba ti štěstí zkoušeti.
Leč kdyby Čerkes, jehož srdce vzňato
ctným klidem zhrdá, šel mi v zápětí
a naléhal, buď přání tvému svato,
neb lstí jej nutno v uzdě držeti
i samo nebe káže tak a velí,
dá tobě zdar a zhoubu nepříteli. —

16

Když vše to slyšel, tu se zdálo králi,
že netřeba se báti nepřítele,
dal dříve z části opraviti valy,
kde berani je v boji strhly směle;
teď péče jeho ještě výš se vzpjaly,
vše díry spravit dal a zacpat bděle,
co voják, měštan, vše tu pracovalo
i otroci a dílo neustálo.

17.

Však Bouillon nechtěl dřív se pustit v řež
a na nejisto proti městu hřmiti,
dřív dokud hlavní neobnovil věž
a jiné nové stroje nedal sbíti.
Tož jako jindy lid posýlá též
v les, odkud moh vždy dosti dříví míti.
Jdou tesaři tam v první jitru nach,
však zastaví je brzy děs a strach.

18.

Jak dítě povzhlédnout se neodváží,
když kolem škrabošky se povznášeji,
jak chodec v noci, lesa na zápraží
si tvoří strašidla u pestrém rejí,
tak tesaře zde bázeň k zemi sráží
a sami nevědí, proč zde se chvějí,
děs chvátíl je, neb rodí hvozd ten šerý
Sfing horší přeludy i nad Chiméry.

19.

Dav navrátil se zděšen, polekán,
tak věc i slovo míchal v divné směsi,
že vypravuje ve posměch byl brán
a nikdo neuvěřil v ony děsy,
tu Bouillon vojska tlum, byl odhodlán,
jim na posilu přidal v ony lesy,
tlum hrdinů, by ožila jich síla
a mohli provést nařízená dila.

20.

Ti sotva přišli v skalin pusté klíny,
kde bezbožných těch duchů sídlil sbor,
hned uviděli černé ony stíny,
je mrazilo, jich mlhou zkalen zor,
však dále sotva vnikli do mýtiny,
strach podlý zkrotil zdánlivý jich vzdor
a pomalu tak z dálky postoupili,
že místu kouzelnému blízko byli.

21.

I náhle začal temný zníti řev,
jak chvěla by se v základech svých země,
v něm vichrů nespoutaných duněl zpěv,
jek vln, jež v skalách kvili přetajemně,
v tom syčí had a v tom řve hromem lev,
vlk vyje tálle, medvěd bručí temně,
trub slyšíš břesk v tom a zas hlahol hromu,
zvuk jeden ze sta zní tu v šeru stromů.

22.

Všechn v této chvíli zmocnila se bázeň,
jak viděli to, zbledly líce všem,
zde nezmohl nic rozum ani kázeň,
jich noha jako pevná tkvěla v zem,
je divná síla ovládla a strázeň,
co zbraně tu, ret jejich zůstal něm
i prchli v posled, jeden z toho davu
dal vůdci v těchto slovech o tom zprávu:

23.

Ó pane, věru nikdo více z nás
se neodváží v les, tam kácer dříví,
neb tak je střezen, že sám první čas,
já přísahal bych, stan tam přenes divý,
kol hrudi třikrát démantový pas
ten musí mít, kde hledne v ony divy,
kdo slyšet chce, bez citu musí býti,
jak v sykot hřmění mísi se a vytí.

24.

Tak hovořil a při tom Alkast byl,
stál náhodou ve bojovníků řadě,
muž, jemuž slepá odvaha vždy cíl,
jenž smrti zhral, smál se její vládě,
jej potvora ni člověk nezděsil,
on s každým hněd se v tuhé očnul vádě,
jím nehnul blesk, třas země, vichrův let,
ni nejhorší, čím lekat může svět.

25.

Ten hlavou kroutí a se smíchem praví:
Kam níkdo nechce, sám já půjdú rád,
sám vymýtiti hodlám ten hvozd tmavý,
jenž děsivých těch snů je pevný hrad;
mně do cesty se přelud nepostaví,
ni ptactva skřek a lesů šumný chlad,
byť měla třeba, skála kde ční nahá,
se objeviti mně i k peklu dráha!

26.

Tak vůdci chlubí se a dovolení
když dostal, v hvozd tu chvátá v čilém ruchu,
již vidí jej, poslouchá divné hřmění
v zvuků směs, jež doletá mu k uchu,
však nedbá toho ve svém rozhorení,
a sled smělé krok smělému kráčí duchu,
na hroznou půdu byl by jistě vkročil,
však v tom, (tak zdálo se mu), plamen zočil.

27.

I roste požár jako děsné valy
a dým a žeh se kolem rozprostírá,
že nelze urvat strom, se žáry vzpjaly,
jich hradba kolem celý les ten svírá
a z požáru těch vstaly celé hrady
a ohně plán to byla dálná, šírá
a kolem válečnými stroji obetkává
se tato hradba pekelná a žhavá.

28.

Na ohnivých zdech hradu děsně šklebí
se potvory a hrozí celým mrakem,
ty zbraň k žhavému povznášejí nebi,
ti ohnivým naň dotírají zrakem,
ó, útěku měl právě zapotřebí,
i prchal jak lev štvaný, nerad, tlakem
hnán strachu, který v žití poprv cítil,
jak zběsilý se k táboru zpět řítil.

29.

Sám nevěděl, že lomcuje strach jím,
až daleko byl, teprve to zkusil,
děs chytil jej a litost zubem zlým
mu rvala srdce, div ji v řadru zdusil
a němý smutkem, studem tisnivým,
tak celý svět se vůkol jemu hnusil,
více neodvážil se, dřív plný vzdoru,
s tou zvěstí nezdaru jít do táboru.

30.

Pak povolán byv k vůdci, dlouho váhal
a vymluoval se, odporoval zvaní,
pak šel, však ret se otevříti zdráhal
a vše co děl, jak divné bylo spaní.
Žár zvědavosti ve vůdci se vzmahal,
čím delší bylo jeho odkládání,
i pravil posléz: Mluv, zda jsou to čáry,
či divů přirodních jen děsné tvary?

31.

Však, chce-li zkusiti to, někdo jiný
ať vydá se v ten hrůzy plný les,
ten podnikni to, vejdi v jeho stíny
a jistou zprávu alespoň nám nes.
Tak hovořil a mnohý nebyl líny,
však po tři dny hnal všecky zpátky děs,
i nejslavnější reky bez odvahy
zpět hnaly hrůzyplné jeho práhy.

32.

A zatím Tankred opustil svůj stan,
by pochoval svou družku milovanou,
byl bledý v tváři, vysílen a sklán,
nést přilbu nemoh, ni zbroj kovem tkanou.
Však sotva onen zmar mu zvěstován,
hned s myslí tam se pustil odhodlanou,
neb živá v srdce jeho hřimá síla,
ta v údy vše mu statnou křepkosť vlila.

33.

Jde v sebe zabrán v hrůzyplný les,
jde mlčky v myslénky své vhroužen temně,
a snese odhodlaně každý děs
a hromu hluk a zachvívání země
a pevný jest, strach malý v hrud' mu kles
na chvíli a se hlásil k slovu jemně,
však přemoh jej a hrdinsky šel dál,
až ohnivý hrad náhle před ním vzplál.

34.

Tu zastaví se přece v přemítání
a praví k sobě: Co zde zmohou zbraně?
Mám v jícen potvor, v divoké to pláni,
se do záhuby vrhnout odhodlaně?
Jen slaboch život v oběť dát se brání,
když blaho všech je v sázce, ale planě
svůj život hrdina přec v sázku nedá
a šílí věru, kdo zde slávu hledá.

35.

Však jaká hanba, vrátím-li se zpět?
Zda jiný les tu, dokola jen nivy,
svůj vůdce jinam neobrátí sled
a nepovolí, potřebí nám dříví.
A možno, že jen hrůznější je vzhled
na požár, než-li sám ten požár divý.
Nuž staň se cokoliv, já nejsem zmámen!
Ó děsná odvaho! a skočil v plamen.

36.

Však pod krunýrem, nezdá se, že cítí,
žár nějaký neb teplo sálavé,
zda oheň, neb tu přelud kol se třpty, to nerozeznal v chvilce prchavé,
neb sotva dotk se zdí, ty kol se řítí
a ustupují tisni mlhavé,
noc s chladem véje naň, však ve chvíli
noc s chladem najednou se rozptýl.

37.

Víc udiven než zlekán Tankred jest,
když dokola vše tiché, klidné vidí,
hned v nebezpečný ten se vydá klest
a po všech tajich lesa toho slídi,
však nikde nebezpečí ani lest,
ni zjevy děsné, kam jen krok svůj řídí,
to pouze jeho zadržuje chůzi,
že hustý hvozd byl tmavý a plný hrůzy.

38.

Na konci lesa prostor velký kyne
jak amfiteatr, střed jeho hlídá
v dál rozkládaje haluze své stinné
ohromný cypříš jako pyramida,
kmen prohlíží, hle, po něm v kruhu vine
se písmo divných známek, Tankred zhlídá,
že oném podobně jsou tyto čáry,
jež tajuplný píše Egypt starý.

39.

A písmo Syrské v písmen a čar změti
on rozeznává a čte tato slova:
O reku, krok tvůj okřídlený letí
do říše smrti, která stíny chová,
ó nebuď krutý, ó kéž smírem světí
to místo skryté noha hrdinova,
přej míru duším, jichž noc světla nemá,
kdo živ, s mrtvými bojovati nemá!

40.

Tak četl tam. A co v tom smyslu hledal,
jejž asi tato krátká slova tají,
jak vítr divný záhvěv kol se zvedal
a šeptal v klestu, křovinách a háji,
vzdech lkavý, pláčem div že neusedal,
jak řadra stisněná když oddychají,
a věru, nevím, soucitu a strázně
co v srdce kanulo ztad a co bázně.

41.

A tasí meč, sebeře sílu svoji
a do kmenu tne, ó divoký zmach
a zázrak! Z rány kmenu krev se rojí,
až zemi kolem zrosí horký nach;
on užasne, však první ránu zdvojí,
chce vědět, co dál bude, ač má strach,
i tne, v té chvíli jako z hrobu dálný
kvíl ozývá se hluboký a žalný.

42.

Pak jasným hlasem: Příliš hněvem svým,
ó Tankrede, mne, ukrutníče, stiháš,
mne vyhnals z těla, které bylo mým
bydlištěm sladkým a teď ještě číháš
na ubohý kmen ruky vzmachem zlým,
kam osud spjal mne. Opět svůj meč zdviháš.
Což po smrti tak ukrutností rveš
své nepřátely a je stihat chceš?

43.

Já Klorinda jsem byla a můj duch
byl zaklet v stromu toho drsný kmen,
i Frank i pohan, v boje děsný ruch
u velké zdi kdo kles tam poražen,
jak já zde zaklet úpí sok i druh,
do stromů jak do hrobu uzavřen,
zde žitím dýše větev i suk každý,
a sekáš-li je, dopouštíš se vraždy.

44.

Jak nemocný, jejž ve zimničném snění
chiméra v ohni střhá nebo drak,
ač chápe dobře v chvili probuzení,
že přelud to byl, co mu šlehalo v zrak
ne skutečnost, přec ve strachu a chvění
chce prchat, pomyslil na přízrak,
tak nevěří též milenec ten plachý
na přelud ten a přece chví se strachy.

45.

A srdce jeho v citů divném zmatku
se potáci a chladne a se chvěje,
a v stavu tom, ne v sily nedostatku,
meč z ruky klesne mu a bez naděje
on omdlelá a v spornou dojmú hádku
tvář bledá Klorindy se před ním skvěje
a pláče, vzdychá, žalupný zjev,
kvíl slyšet nemůž ani vidět krev.

46.

On, který nepohnul se v bitvy jeku
i tímto zjevem nebyl polekán,
jen lásce podléhal svém na útěku,
byl přeludům a marným nářkům vzdán,
meč, který pustil, vichřice v svém vzteknu,
dál zanesla i vyšel překonán
jak přemožený svojí ve odvaze,
meč našel a zdvih na ztracené dráze.

47.

Víc nevrátí se, aniž nechce dál
po důvodech a tajích hrůzných bádat;
když v tábor přišel a před vůdcem stál
a oddych sobě začal účty skládat
z poslání svého: Běda, žal ó žal,
a věci hrozné, začal hovor spřádat,
to děsné divadlo tam, pravda čirá,
hluk, zjevy, vše to děsem duši svírá.

48

— Mně prapodivný objevil se žár,
bez hmoty který v okamžiku vznik
a rost a šířil se na hradby tvar,
již potvor střežil ozbrojených šik,
já skočil tam, však nestihl mne zmar,
ni zbraň mou, žár mne jiskrou nepostřík,
mrak na to jen se sypal na mne s mrazem;
leč den a světlo vrátily se rázem.

49.

Ba více řeknu, stromům život dává
duch lidský tam, jej peň a kůra cloni,
to důkazem buď, slova zněla lkavá,
jež posavád mi žalně v srdci zvoní,
pod ránou peň hned zmokvá do krvava,
jak z těla lidského tam krev se roní,
ne, nemohu víc, přemožen zpět stoupám,
snět neurvu a kůru neoloupám.

50.

Tak hovořil, na pochybnosti moři
se vůdce zatím myšlenkami zmítá,
hned přelud sám ten bojem utkat hoří,
neb že to přelud bezpečně on čítá,
zda na stroje, kterými hradby boří,
kraj vzdálenější dost mu dřeva skýtá?
však z hloubi dumy, z moře přemítání
se poustevník s tím slovem k němu sklání:

51.

— Nech smělý plán ten býti, nebo jiný
oloupí záhy haluzí ten les,
juž přistál lodí na břeh nehostinný,
stáh zlaté plachty, zakotvil se dnes,
on pouta hnusná zkruší v zříceniny,
on zkruší pych a smutek změní v ples,
juž blízko čas, kdy vítěz přežádoucí
i s vojska davy pohřbí Sion skvoucí!

52.

Při věstbě té tvář jeho ohněm plane
a víc než člověk z jeho slova zní,
ku zájmům jiným srdce odhodlané
obrátí vůdce, který nelení;
však v raka vchází slunce rozhárané,
v žár děsný jeho svit se promění,
tak stíhá zem v paprsků dešti štědrém,
že vojsko nemůž' pracovati vedrem.

53.

Zář každá zhasla v nebi dobrotvá,
a začaly svou vládu hvězdy kruté,
dech žhavý, zhoubný s oblohy teď splývá,
dech nárazy jak smrtí ovanuté,
žár škodný roste, roste, neumdlívá,
na nebi visí slunce nepohnuté,
noc děsnější po děsném dnu zas vstává,
a děsnějšímu dnu vznik zase dává.

54.

A slunce těch dnů jinak nevychází,
než v krvavých par mlhovitém šláři
a dílo zmaru, neštěstí a zkázy
lze vyčít jasně z rudých jeho tváří
a v blankytu když hasne beze hrázi,
tu rudé skvrny vůkol po něm září
a ostří přestálá juž utrpení
zas novým strachem v nový zápas denní.

55.

A s výše nebe když své šípy metá,
kam lidský zrak po širém kraji padne,
tam listí bělá, květina, jež zkvetá,
a tráva žizníc sezloutne a vadne
a voda mizí, puká zem jak kletá,
hněv nebes nezná smilování žádné,
jen rozptýlené, hrůzyplné mraky
jak plameny po nebi děsí zraky.

56.

A nebe černé výhni podobá se
a není, čím by okřálo zde oko,
ve skryši zefýr zmlk a různohlasé
spí větry na dně moře přehluboko,
jen z Cháma země, pochodní být zdá se,
žhavější vichr zavlá nad sirocco,
je děsný, dusný, na prsa všem lehá
a parným dechem tvář jak oheň šlehá.

57.

Noc více nemá chlad veselých stínů,
neb země zachová vše parno rána
a sloupy ohně, vlasatice v klínu
se nebes zjeví, jimi noc je tkána,
měsícem, bídná země, k tvému zhynu
daň rosné vláhy není více přána,
co květ a tráva v smutku kloní hlavu
a darmo úpí o svou živnou štávu.

58.

Neklidným nocím prchá spánek sladký,
jej darmo lidé žalně úpicí
na vička lákají, by přilét zpátky,
zla nejhorší jest žízeň pálící,
Judey vládce na to v slibech vratký,
jed hrozný, štávy smrtně trávici,
do studní vsypal, otrávil vše vody,
že horší jsou nad Acherontské brody!

59.

A čistý druhdy zdroj Siloe malý,
jenž skytal Frankům poklady své rád,
řečištěm spráhlým holé vroubí skály
a sotva vleče chorobný vln spád.
Jich potřebě, když z jara bouřně valí
své proudy, jistě nestačil by Pad,
ni Ganges, Nil, jenž sedmi koryty
se žene, vlaže Egypt písčitý.

60.

Kdo viděl kdy z nich na listnatém břehu
snít jezero jak stříbro tekuté
neb vodopády v burném syčet šlehu,
nesb tichý potok v trávě netknuté,
ten vidiny jich sladké v žizně žehu
zpět do své myslí kouzli pohnuté,
svou muku žíví tím, jich obraz snivý
trud jeho žíví v nový úpal divý.

61.

Viz mohutné ty bojovníků údy,
jenž dobře dlouhý, drsný pochod snesly
i zbroj kryjící tělo jejich všudy,
a smrti v tváři bázni nezahlesli ;
teď vlastní tihou, kořist žhavé půdy,
tím vedrem jako bez života klesly,
jím tajný oheň prochvívá vše žily,
je zvolna tráví a v jich cévách šílí.

62.

A žížní hyne rovněž hřebec divý
a zhřdá druhdy mišou krmí, travou,
i noha klesá, se šije skvost hřívý
bez ladu visí v slunce lázeň žhavou,
juž zapomněl jak druhdy tepat nivy
o závod každou jízdou nedočkavou,
o trofeje se nestará ni zdoby,
vše obtíží mu, vše mu je zdroj mdloby.

63.

Pes věrný hyne, nemá více péci
o domov svůj a pána svého stan.
bez hnuti leží jak v bolestné křeči
vzduch žhavý lačně lapá uondán
však darmo, jeho žízeň ještě větší,
dar dýchání tu darmo byl mu přán,
jak nitra žár má schladit, vzduch když žhavý
je rovněž jak ten, co jej uvnitř tráví?

64.

Tak úpí země a v tak bídém stavu
kol bojovníci hynou mrdí a choří,
lid vítězství se vzdal a sklání hlavu
v jho smrti jisté, která v slunci hoří;
pláč, nářek po tábore roste, v davu
se na všech stranách zástupy již noří:
Co vůdce doufá? Zda smrt klidně čeká,
až celý tábor zhltí nedaleká?

65.

Ach, jakou sílou hodlá vůdce stéci
nepřátel našich nebetyčný val?
Kde stroje vezme, nezří děsné věci,
hněv nebes jenž nám ku výstraze slal?
Že proti nám jest bůh, jest zřejmé přeci,
sta zjevů divných v důkazy nám dal,
tak žhavý pálí a žhne nebes strop,
že chladu míň ždá Ind a Ethiop.

66.

Či myslí si, že na nás nezáleží,
ať třeba zhynem, bídny, mrzký dav,
ať naše mrtvoly se kolem věží,
jen žezlo když má on a zlatohlav?
Los králů tak je blahý, bez otěží
za cenu životů, jak bídny brav
že v smrt nás žene, mřít nás nechá v mdlobě,
jen vládu aby zachovat moh sobě?

67.

To hrdina, jenž zbožného má jméno,
jejž opatrnlým zovou snahou milou,
jím blaho poddaných je zapomněno
pro marnou slávu, veškerou již silou
chce udržet si, vše kol vysušeno,
z Jordánu vodu chasou zotročilou
dá přivést si; tak hárá jeho pýcha,
ji v Kretské víno v kruhu přátel míchá.

68.

Tak Frankové. Leč Řeků náčelník,
jejž dlouhý pochod za křesťany znavil:
— Nač tady hynouti a komu v dík
i s vojskem statným? tiše k sobě pravil.
Ať pyká francouzský to bojovník,
když rozumu se jeho vůdce zbavil,
co mně je po tom? A tak bez loučení
se s vojskem vykrad z ticha v nočním snění.

69.

Ten příklad a ten strach před jistým zmarem
též jiné lákal, jak to zjevno z rána :
Co s Klotarem sem přišli, s Adhemarem,
jenž oba mrtví, (smrti rozvázána
jest přísaha jich věrnosti), teď žárem
po odchodu tak vzpláli, vyjednána
že chvíle odjezdu a mnohý z manů
též odjel dřív, než den se schýlil k ránu.

70.

To Bohumír vše slyší a vše vidí,
ač rázné prostředky má k ruce svojí,
jich užit nechce, jen se vírou řídí,
jež hory přenáší, již proudy stojí,
tož k Pánu, tvůrci všeho, králi lidí,
se obrací, k milosti jeho zdroji
a vírou plana dlaně rozpiná,
zrak výš obráci a tak začíná :

71.

Ó Pane, otče, jenž jsi lidu svému
na poušti podal rosy sladký med,
jenž sílu ramenu dal smrtelnému,
by vylákalo bušíc ve skal střed
zdroj živý, pomoz lidu stísněnému,
ty obnov příklady v tíž našich běd
a zásluha-li menší, milost větší
buď těm, jimž jméno vojínů tvých svědčí.

72.

Ta modlitba na křídlech větru letla,
neb z pokorného srdce spěla výš
ku obloze, ku zdroji věčna světla
jak lehký pták, jenž nezná křídel tiž.
Bůh přijal ji a hned tvář jeho světlá
se ku svým věrným naklonila níž,
zřel jejich mdloby, tíseň, nebezpečí
a vlivně k sobě zahovořil řečí:

73.

— Dost zkoušek nebezpečných vytrpěl
lid milovaný, dosti útrap snes,
lstí, zbrojí dost svět proti němu vrel
i pekel zášti plný zhoubný běs ;
ku zdaru všecko teď — čas nadešel,
se obrať, věcí nový řád vzplaň dnes.
Ať prší hned, ať rek se vrátí k boji,
voj Egypstký ať přijde k slávě svojí !

74.

Tak pověděl, hnul hlavou a hned chvěla
se nebesa i všecken hvězdný sbor,
vzduch chvěl se úctivě, dál valná, celá,
dla propastí a moře, hřbety hor,
na levé blesků zář se pozaskvěla,
hrom jasavý svůj začal rozhovor,
lid blesk a hrom provázel divým žasem
a plesným rykem, jásajícím hlasem.

75.

Hle, černých mraků valné závěje
ne ze země vztažené sluncem vzhůru,
leč s nebe jdoucí všecky veřejce
juž zotvíraly v jednu slité chmuru,
noc náhle v stíny všecko zakreje,
jak peruf roztáhne se po azuru
a bouře roste, liják valný, náhly,
až z břehů ručeji vystupuje spráhlý.

76.

Jak často ve divokém žáru leta
se s nebe vytoužený liják snáší
a hejno kachen čile zaštěbetá,
je hučivý ruch jeho nevypláši,
leč křídla vztáhne celý sbor a slétá
v tok chladný, v lázeň, až to kolem práší,
tam třepá se a ztápí v plesném tlumu
a hasí žízeň v peřejném vln šumu:

77.

Tak s hlasným křikem dešť ten vítají,
jej poslala jim boží ruka štědrá
a vláze nebes lačně skýtají
vlas hlavy své i plášť i plec a bedra,
tu číše a tam přilby lítají,
tam ruce vstříč, tam spráhlé trýzní vedra
si vlaží skráně, tam si tváře chladí,
kdo chytřejší, měch naplnit si pádí.

78.

Ne pouze lidský zajásal tu rod
a zotavil se rychle z každé škody,
i choré zemi liják přišel vhod,
jež plna trhlin pila přival vody,
jež zhliila, v žil nejtajnějších svod
pak rozdělila chladivé ty brody
a hojně přála pokrm živné štavy
všem keřům, stromům, všemu druhu trávy.

79.

Ted' země nemocné se podobala,
jíž živná štáva sprahlé nitro hojí,
choroby, která její údy rvala,
se zbavila po strašlivých muk boji,
čím v lesku mladosti své znovu vzplála
a našla zas prvotní sílu svoji,
že trudy minulé již zapomíná,
šat chystá sváteční a věnce spíná.

80.

Dešť ustál, slunce v posled vzplálo zase,
leč sladký, zmírněný byl jeho svít,
pln mužné síly, jaký bývá v čase,
kdy končí duben a máj začne být.
Ó důvěro! Kdo v boha spolehá se,
ten proti ranám všem má pevný štit,
ten rád a tvářnost počasů všech znáti
a hvězdám osudu můž vzdorovati.

ZPĚV ČTRNÁCTÝ.

1.

Juž opustila svězí klín a měkký
své velké matky chladná noc a tmavá
a čisté rosy nesla celé řeky,
věterkům křídla rozpla kolébavá
a strhla závoj, v němž své hali vděky,
až vlahou zachvěly se květ i tráva
a větru dechy křídla rozhoupaly,
kol skrání spících sladce laškovaly . .

2.

A každou myšlenku, která je hnětla,
hned ututlaly v sladké zapomnění ;
leč světa vladař v říši věčna světla
na stolci nebes trval v stálém bdění.
Ku Franků vůdci jeho důma sletla,
tvář milostivá, zkad se spásá pění,
i veselý mu poslal krásný sen,
by tajný úmysl mu objeven.

3.

Dost blízko u vrat, kde se slunce mřhá,
je na východě brána křištálová,
ta pravidelně veřeje své zdvívá,
když dennice se nebem nítí nová,
tam duším, které nerve hřichů tíha,
bůh milostivý spanilé sny chová,
z té vychází sen krásný k Bohumíru
a zlatá křídla vznáší nad ním v míru.

4.

A věru spanilejší sotva sen
se objevil jak tento smrtelníku,
taj nebes celý byl mu otevřen,
hvězd stíhal dráhy věčné v jednom mžiku.
Jak ve zrcadle zrak by pohroužen
on viděl jádro záhynu a vzniku,
jak unešen by ploval v čistý vzduch,
jmž zlatých plamenů se vlnil ruch.

5.

Co ve výšinách těchto obdivuje
se hloubce, hybu, světlům, harmonii,
tu rytíř zářný k němu zaměřuje,
kol skráně paprsky se jemu svíjí
a hlasem, proti němuž drsně duje,
co nejsladší jest z lidských melodii
dí: Vůdce můj, ó pohled, zjasni líce,
což neznás Huga, druhá svého více?

6

On odpovídá: Nová tvářnost tvoje,
jež jako slunce divuhodně září,
tak zmátlá rázem všecky smysly moje,
že tebe poznat těžko se mi daří.
Pak třikrát vstříc mu vznáší ruce svoje,
chce objati jej v paprskové tváři,
leč třikrát darmo obraz objatý
jak mlžný mizí zjev a rozváty.

7.

Však usmívá se: Nejsem ovšem, drahý
můj příteli, zde spjatý těla šatem,
zde před tebou duch stojí čistý, nahý,
jenž občan v tom je rajském městě svatém.
Co vidíš zde, jsou božských domův práhy,
zde jeho svatí sedí v křesle zlatém.
I tvé zde místo! Kdy však? vůdce ptá se,
prýc s tělem, brání-li v tom, v krátkém čase.

8.

— Dost brzy slavnou dovršíš svou dráhu,
tak odpovídá Hugona mu zjev,
však sem než přijdeš svoji za odvahu
ty prolít musíš slzy, pot a krev,
dřív musíš vrátit pravé výry blahu
ty země, pohanů jež deptá hněv,
v nich křesfanskou říš musíš upěvniti,
v ní vládu bratr tvůj však bude mítí.

9.

Však aby oživila tvá touha živá
po ráji věčném, pohled' do kola,
na světlé stany hled' zde, jimiž splývá
řad plamenů, jenž věčně plápolá,
bůh vodí je tak v souzvuk, snivá, tklivá
zní lyra nebes, kdo jí odolá?
Skloň, pravil k němu, udivené zraky
tam, země tvá kde splývá mezi mraky.

10.

Jak pýcha vaše na světě je malá
té proti slávě, kterou vidíš tady!
v jak malý kruh se celá obepjala
báj prostoru, zříš pusté pouze lady,
zem ostrov, skvělá pouze v moři skála,
co pyšně zvete oceanem, všady
co pojem největšího u vás platí,
je močál mělký, jenž se v bahně trafil.

11.

Tak hovořil a vůdce v pohrdání
a s úsměvem zří dole kroužit zem,
co bylo moře, prudy, délka plání
a rozsáhlost zří v bodu maličkém
i diví se, jak dole v směsném zdání
dým honí člověk a stín za stínem
za slávu věčnou, panství choutku v mdlobě
a nezří nebe, jež ho volá k sobě.

12.

I praví: Pak-li nelíbí se bohu
mně vysvobodit ze žaláře země,
tož cestu ukaž bezpečně, kam nohu
mám klásti v světa bludišti! A jemně
dí Hugo k němu: Řeknu rád, co mohu,
ty pravou cestu volils, ó jen ke mně
měj důvěru, sprost syna Bertholdova
vyhnanství kletby, pomni na má slova.

13.

Neb, jestli prozřetelnost chtěla tebe,
bys, vůdce, získal sobě oslavy,
tož jeho zase vyvolilo nebe,
by vykonal, co duch tvůj bádavý
si usmyslí a proto poznej sebe,
tys hlava, on jest ruka výpravy,
a vyvést, co mu nebem předurčeno,
tvé nesmí, jiných nemůže být věno.

14.

Jen jemu vymýtitи přáno bude
les onen kouzelný, v němž vládne čár,
jím tvému vojsku, na odvahu chudé
a seslabeno, jemuž hrozí zmar,
že na odchod po táboře tvém všude
se pomýšlí, vlit bude nový žár
a nová síla; valy opevněné
a vojsko z Východu on rozežene.

15.

Ztich. Vůdce praví na to: O jak rád,
jak vděčen bude rytíř, když se vrátí,
vy, jimž jest přáno v srdce nahlédat,
že pravý cit můj vy můžete znáti;
však jakým slibem, jakým poslem snad
jej přilákat a v jaký směr se dáti?
Mám prosit snažně, poroučeti hbitě,
by čestně stalo se a zákonité?

16.

Král nebes věčný, Hugo na to praví,
jeaž poctou zahrnul tě tolikou,
chce, aby od všech, jejichž vedeš davy,
byls poslouchán vždy úctou všelikou;
tož nesmíš prosit, (snadno tvojí slávy
by urážkou to bylo velikou)
však žádán pozvol, k první prosbě jeho
se přikloň čile k odpuštění všeho.

17.

Guelf boha vnuknutím tě požádá,
prchlému hochu bys odpustil vinu,
v kterou jej strhla vášně nadvláda,
by navrátil se k zdroji velkých činů,
ted' jeho síla láskou uvádá,
mře, blouzní v dálce ve rozkoše klínu,
však nezoufej, neb jistě v málo dnech
jej požene zpět k velkým skutkům spěch.

18.

Váš Petr, jemuž dáno v nebes taje
nahlížet jasně, ten pomůže Vám,
on posly rozešle v bezpečné kraje,
kde k jistým o něm přijdou novinám,
též způsob řekne všecko prohlédaje,
jak podaří se získat ho zas nám;
tak všecky tvoje rozptýlené sbory
bůh svede zas tvé svaté pod prapory.

19.

Svou řeč dokončím připomínkou krátkou
a doufám jistě, že ti přijde vhod,
ty krev svou smísíš s jeho tužbou sladkou
a vznikne z toho velký slavný rod.
Zde utichl a zmizel, lehkou látkou
se rozplynul jak mha nad tůní vod
ve slunce žehu. Tím se vůdce vzbudí,
žas, údiv, radost v směsi cítí v hrudi.

20.

A zbožný vůdce oči otevírá
a vidí kolem den jak roste bílý
i vstane, v krunýř opět tělo svírá
a údy v těžké pláty, v téže chvíli
sbor vůdců, jak vždy v jeho stan se sbírá,
od zvyku starého se neodchýlí,
sem k poradě jdou, jako každé ráno
zde snáší se, co pozděj vykonáno.

21.

Guelf sotva dobrý usednul v jich sbor
myšlénkou novou jaty v touze divé
hned první započná rozhovor
a praví k vůdci: Kníže milostivé,
jdu prosit za milost, ač těžký spor
a viny památka jsou rány živé,
čím prosba moje snadno by se zdála
jak předčasná a v skutku málo zralá.

22.

Však myslím, zbožného když vůdce ždám,
by odpustil statnému Rinaldovi,
na sebe sama když se podívám,
zřím, nejhoršími že nemluvím slovy,
to že mou prosbu splniš, naděj mám,
neb vojsku dar tím učiníš jen nový
a dovol za pokutu, až se vrátí,
svou krev pro všecky ať smí prolévat.

23.

Ó pověz, když on ne, kde rek jest jiný,
jenž dovede vymýt děsný les?
Kdo odváží se jak on v smrti stíny,
kdo mužnejší, kdo stálejší tu dnes?
zdi rozvalit a vniknouti v bran klíny,
sám vyřítit se, vís, to jeho ples,
ó vrah juž pro bůh, vrah juž táboru
tu jeho touhu, naděj, oporu!

24.

Mně synovce vrah, pane, a tím sobě
vrah reka, jenž tvou vůli splní rád,
ó nenech v nectné zmírati ho mdlobě,
přej, pod práporem slávy ať smí stát,
ó povolej ho nám i sobě k zdobě,
buď svědkem, jak se bude v boje hnát,
co vykoná pak jeho ruka bystrá;
za vůdce svého uzná tě a mistra!

25.

Tak prosil jej a povstal šum a ruch
a souhlasem ho všichni provázeli
a Bohumír, jak teprv jeho duch
by k nové věci obrácen byl bdělý:
Jak možná, pravil, neskloniti sluch
ku přání, které chová tábor celý?
Nechť ustoupí hněv, zákonem tu buď,
co souhlasem všech plní všechněm hruď.

26.

Ať přijde Rinald, ale od té chvíle
ať krotí vášně, prchlivosti vznět
a skutky naděj splní přespanile,
již skládá v něho vojska všeho květ,
jej zavolati, Guelfe, buď tvá píle.
Však doufám, rád že navráti se zpět,
ty posla vyvol a jej pošli tam,
kde myslíš divý jun že skryt je nám.

27.

Ztich, z křesla svého dánský rek se zvedá:
 Ó dovol, ať smím jako posel jítí,
 byt světa na konci byl, mně to nedá,
 meč čestný musí z ruky mé on vzítí!
 To rek byl, bázeň neznala jej bledá,
 tož Guelf se jeho nabídky hned chytí,
 jej volí poslem, Ubald přidán jemu,
 muž chytrý, opatrný, hotov k všemu.

28.

V svém mládí Ubald viděl cizí kraje
 a různé kroje, prošel bez únavy
 od kruhu pólů až v onu zem báje,
 kde Ethiopia páli písek žhavý
 a k všemu pilně všady prohlédaje,
 znal cizí řeči, spůsoby a mravy,
 pak v zralém věku k Guelfovi se družil,
 neb rád ho měl, rád služeb jeho užil.

29.

Tém dvěma připad čestný úkol směly,
 by Rinalda přivedli v tábor zaš,
 v říš onu, v které Bohemund král velí,
 je Guelfa völal ostražitý hlas,
 neb táborem kdys pověsti ty zněly
 a každý věřil, tam že Rinald as;
 však dobrý Petr špatnou stopu tušil,
 v jich vstoupil střed a úradu jich zrušil.

30.

Ó reci, pravil, vůdcem-li vám zvěst,
 jež bloudí krajem klamavá a lživá,
 pak jistě z pravých zabloudíte cest
 a marná vaše snaha opravdivá.
 Ku Askalonu hleďte krok svůj vést,
 kde řeka jedna do moře se vlívá,
 tam zjeví se vám přítel, jeho řeči
 jak moje budou a nebudou léči.

31.

Sám viděl mnoho, mnou též ninoho zvěděl,
 neb předzvídal jsem dávno tu pouť vaši,
 je připraven, by prospěti vám hleděl
 a věhlas jeho s ochotou se snáší,
 Hned souhlasem mu Karel odpověděl,
 vše pochyby též druhý posel plaší
 i přijali vše oba s vřelým dikem,
 co zjeveno jim bylo poustevníkem.

32.

I odpuštění vzali v rychlém shonu
 a na cestu se dali bez váhání
 a přímo pospíchali k Askalonu,
 kde moře o břehy se drtí v lkání
 a neslyšeli ještě v drsném tonu,
 jak duní břeh při proudů dopadání,
 když přišli k řece, která vzrostla ještě,
 než druhdy vzduta od přivalu deště.

30*

33.

I řečistě ji nemůž obsáhnouti,
jak hbitá střela hřmi, jež dá se v let,
co bez rady zde zarazi se v pouti,
před nimi vážný objeví se kmet,
na skráni věnec z bukového prouti,
kol údů bilé roucho jako květ,
má v ruce prut, jím šlehne, vodou kráči,
jde proti proudu a šat neomáči.

34.

Jak často na severním pólu bývá,
kde řeka zimou stuhne v ledy pevné,
sbor děvčat po Rýnu jak hravě splývá
a klouzá se, hry provozuje zpěvné,
tak pod ním stane vlna pohyblivá,
že nemrzne a netvrzdne, je zjevné,
on kráčí k nim, co k němu plápolavý
zrak upírají, vážně on k nim praví :

35.

Ó přátelé, vás tuhá práce čeká
a jiného vám zapotřebí vůdce,
rek hledaný uniknul do daleka
v zem cizí, nehostinnou, mnohé půtce
se podrobíte, mnohá ještě řeka
a mnohé moře, mnohý litý škůdce
vám hrozí, ano mnohem ještě více,
vám vniknout je až světa za hranice.

36.

Však zatím vstupte v podzemní mou skrýši,
kde tajný pobyt jsem si uchystal,
neb třeba, abych o neznámé říší
vám těžké, vážné věci zvěstoval.
Děl, kynul, vody vření hned se ztiší,
z obou stran visí jako spousty skal,
je místa pro oba dost, středem vine
se pevná cesta, tam se krok jich šine.

37.

On do nejhlubších sluji vede oba,
za ruku drží je, jdou pod řeku,
mdlým světlem svítí podzemní ta koba
jak luny srp v houšť lesní v daleku,
zří sluje, div že neschvátí je mdloba,
kde vrou a hučí vlny pravěku,
jež odsud v žily země ven se noří,
ať v tůních, slapech, jezerech neb moři.

38.

Zde kolébku, ve které Pád se rodi,
Hydaspes, Ganges, Ister, Eufrat,
kde vzniká Tanais, stíny, v nichž se brodí
Nil tajuplný, ukázal jím rád ;
za proudem blubší zvědavost je vodí,
zří rtuť a síru v jeho vlnách plát,
jež spousty slunce paprskem svým taví
na sněžné balvany, proud zlata žhavý.

39.

A podél řeky, na bohatém břehu,
plá v písku zlatém samý drahokam,
jak pochodní sta hoří v divém žehu,
tak plaší tmavý stín zde vlídný plam,
zde safír nebeský plá v modrém žehu
jak tiché světlo, hyacint zas tam,
zde hoří karbunkul, tam démant tryská
a vesel krásný smaragd smíchem blýská.

40.

Jak strnuli jdou hledice kol reci,
jich myšlenka se v zázraky ty hrouží,
jdou bez hnuti. Na posled Ubald přeci
se chopí slova, na průvodce touží:
Rci, otče, kde jsme, jaké divné věci
to zříme, kam se cesta naše krouží,
kdo ty jsi, je to skutečnost či zdání,
tak velký úžas v srdce mé se sklání.

41.

On odpovídá: V lúně země dlíte,
v tom nesmírném, kde všecko má svůj vznik,
a bez pomoci mojí ostrážité
sem sotva byste přišli, v krátký mžik
též zářící můj palác uvidíte,
jenž svítí do tmy; já co smrtelník
byl zrozen pohan, avšak svatým křtem
jsem obrodil se bohu, křesťan jsem.

42.

Já nenutím pekelných duchů pluky,
by pomáhaly tvořit divy moje.
Já nezaklínám dýmem ani zvuky,
ni Kokyt ani Flegetonu znoje,
já srdce přírody jen cítím tluky
a síly hledám u travin a zdroje,
já pouze k dnu se hroužím tajů všech
a pozorují vše i planet běh.

43.

Ne vždycky ve podzemní říši stanu
v tmách nebes vzdálen, často na okřídle
se vznesu Karmelu neb na Libanu
stan vzdušný já si volím za obydli,
tam Venuše a Mars, noc když jde k ránu,
bez šláře se mi zjeví, vidím křídly
jak rychlej, volněj dávají se v let,
zda vlídný jest či hněvivý jich hled.

44.

Pod nohou svoji oblaků zřím směs,
a černé nebo duhou malované,
zřím, vítr šíkmým letem kam se snes,
jak děši se rodí, rosa k zemi kane,
jak zažíhá se blesk, jak dolů kles
a drahou klikatou jak nocí plane,
zde blízký kometám já začal v tichu
v svých ňádrach cítit velikosti pýchu.

45.

Tak spokojen sám s sebou já se stal,
že mysel jsem, že vědomost má změří
a neomylně, co bůh věčný stkal,
že pronikl jsem všecko, duch můj věří,
však Petr váš co u vod svatých slal
křtem světlo rajske v srdce mého šeří,
můj vztyčil zrak a ukázal mi, krátký,
sám v sobě jak jest zakalen a vratký.

46.

Co proti slunci jesti noční pták,
toť duch náš proti věcné pravdy svitu;
já sobě vysmál se, snům, do oblak
jež vznášely mne v marné pýchy citu,
však vůlì Boha dále bdělý zrak
jsem k hvězdám vracel, k mořím, ke skal štítu,
leč jiný člověk z časti, vše svou vlohu
jen k Bohu obracím, jen žiju v Bohu.

47.

V něm zkonečším se. On jen vládne, velí,
on svrchovaný všeho tvorstva pán,
jen časem nechá spásy naší bdělý,
by tvorčí moci díl byl lidem přán.
Mou péčí bude, aby rek náš smělý
byl z vazby dálné nazpět v tábor slán,
Bůh tomu chce, já čekal dlouhý čas
na příchod váš, sám bůh ohlásil vás !

48.

V obydli kmeta zatím dospěli,
kde v klidu žije, sotva skončil slova,
juž sluj se klene, jak chrám setměly,
kde mnohá siň a chodba kyne nová,
zdi čarowně se divy zaskvěly,
jež nejvzácnější v lůně země chová
a vše tak srováno tu kouzlem shody,
ne rukou lidskou, ale od přírody.

49.

Zde nechyběly zástupy též sluhů,
jenž ku posluze byli hostům v ráz,
stůl stříbrný hned postaven byl v kruhu,
kříštal a zlato ozdobily kvas,
když vzácné pokrmy všem přišli k duhu
a vínem osten palné žízně zhas.
Teď chvíle, věštec ku rytířům pravil,
bych jak si přejete, vás o všem zpravil.

50.

I započal: Vám podvody a díla
zlá Armida, jež podnikla, jsou známy,
jak v tábor přišla a jak okouzlila
a mnohé pryč odvedla svými mamy,
též víte, jak je potom uvěznila,
ta věrolomná ! čárami a klamy,
jak zajaté je v Gazu dala vésti,
však cestou kterak prchli k svému štěstí.

51.

Nuž s vámi sdělím, co se dále stalo,
to pravda vše a sotva známo vám,
když zřela, jak ji všecko oklamalo
a vzácná kořist její že ta tam,
tu zousfalství jí divoce hruď rvalo,
své ruce hlodala, řkouc: Život dám,
bych vyrvala mu zpátky jeho plen,
tou slávou nemá být ověnčen!

52.

Když jiné osvobodil, sám buď jat,
sám pykej za ostatní krutý trest,
však to mi nestací, mých do tenat
se musí záhy celý tábor vplést.
Tak hovoří a setká v divý chvat
zly podvod, o němž chci vám dát zvěst.
Šla na místo, kde Rinald zvítězil,
ač také jeho vojska zbyl tam dil.

53.

Sem odložil on háv svůj a své zbraně
a na sebe pohanský oblek zbroj,
chtěl vniknout všady nepozorovaně,
by neznán spíš moh vrhnouti se v boj;
ty zbraně vzala, jimi odhodlaně
trup ozdobila v ten jej halíc kroj,
jej položila na pobřeží zdroje
kam, jak tušila, přijdou Franků roje.

54.

To mohla ovšem dobře předzvídati,
neb tisíc kolem posílala špehů,
z tábora zprávy měla, kdy se vráti,
kdy vyrazi voj, stále na dostřehu,
vždy ochotna ku pomoci své zváti
pekelné duchy z acherontských břehů,
též věděla, jak položit má trup,
by zdařil se jí klam a hojný lup.

55.

Pak největšího chytráka svých lidí
tam postavila ve pastýřském hávu,
vše jeho výpovědi sama řídí,
by klamnou o něm křestanům dal zprávu,
ten mluvil s nimi a žeň hojnou klidí,
splet nedůvěry semenem jim hlavu,
dal podnět k svářům chytrou řečí svojí
a k povstání a k řeži, ku odboji.

56.

Jak chtěla, mnohý věřil na domnění,
že Bohumírem Rinald zabit byl,
ač rozprchlo se záhy podezření,
jak první pravdy žeh tmu osvítil.
Tak schytralém Armidy o umění
jsem první zprávy dát vám nelenil,
teď zjevím vám, jak za Rinaldem dále
se hnala sledujíc jej neustále.

57.

Co chytrá lovkyně jde na čekání,
on ku Orontu dospěl tam, kde právě
se dvojí rámě jeho v dálku sklání
a tvoří malý ostrov, sloup tam v trávě
zřel státi přímý, vévodil té pláni,
dál člun se malý houpal kolébavě,
tu krásnou práci sotva Rinald zhled,
v mramoru zlaté písmo četl hned:

58.

Ó kdokoliv jsi, z vůle své či maně
jenž přicházíš k těm břehům pouti svojí,
svět nezná zázraků co svrchovaně
se na ostrůvku tomto v sadech rojí.
Chceš znát je? Vstup sem! A již odhodlaně
ve člunku důvěřivý Rinald stojí,
ten pojmut jeho panoše byl malý,
je nechá na břehu a pluje v dálí.

59.

Jak dostih břeh, jal hledati se všady,
kol těká a vše zrakem bedliv měří,
však sluje zří a vodu, květy tady
a že je podveden již skoro věří,
leč místečko že plné tak jest vnady,
chce odpočinout, usedne si v šéri,
svou příslu sundá s hlavy ku oddechu,
skráň přenechá mírného vánku dechu.

60.

Však říčku slyší, kterak stále zpívá,
a novým ruchem, obráti tam hled
a vlnu vidí, jak se točí, splývá
a v sebe ztrácí, tam kde vlny střed,
hle, brzy zlatoplavý vlas z ní kývá
a brzy dívčí tvář, zří skráň a ret
a brzy sij a prs — to není bludem,
teď bok až k tomu, co se halí studem.

61.

Tak na jevišti v tichu noční sceny
též nymfa, bohyně se lepá zjevi.
Ta krásou vynikala nad Sireny,
ač nebyla jí vskutku, byl to děvy
jen prázdný přelud, obraz vykouzlený,
těch, v moři Tyrrhenském jichž zněly zpěvy,
a okouzlen byl každý její hlasem,
až vzduch i nebe naslouchaly žasem:

62.

Ó mládí, dokud máj a duben láká
svých darů hojností a krásou květů,
nech slávy, ctnosti, která nad oblaka
tě marně vznáší ku lživému letu!
Jen rozkoš kdo sleduje letem ptáka,
je moudrý, zralý plod kdo chýlí k retu;
tak volá příroda, vy byste chtěli
ku slovům jejím býti zatvrzelí?

63.

Ó blázni, máje, mládí svého dar
proč vrháte v dál od sebe tak krátký!
Co zásluhou se ctností zve, je čár,
bez duše modla, přelud marný, vratký
a slovo, jež vás láká, pouze v zmar
vás vede jeho prázny zvuk, ač sladký,
toť ohlas je a sen ba snů jen stín,
jenž mizí větru váním v nic a zhyn.

64.

Uživej tělo bezpečně a v klidu,
své křehké smyslů chtíče ukájej,
v nich bolest zapomeň a lidskou bídu,
zlo příští, klam a trud a beznaděj,
čím blesky nebes tobě v lodky přídu,
ty v jasný vzduch se smíchem obracej,
to umění jest, to je štastné žítí,
tak příroda to káže a chce miti !

65.

Tak zpívá Rinaldovi bezbožnice,
tak sladkou notou, jímovou a tklivou,
tak hadem obtáčí jej víc a více
a smysly jeho poutá vazbou lživou.
Hrom věru hněvný ani blýskavice
jej něvzbudí, v tiš smrti upad snivou,
v tom čarodějka s číhané se zdvihá,
mstou zanícena oběť svou juž stihá.

66.

Však sotva v tváře že pohlédne jemu
a vidí, kterak tiše, sladce dýchá,
zří v tazích úsměv spát, shybá se k němu ;
což kdyby vzbudil se, tak ptá se zticha.
I zarazí se, potom k znavenému
si sedne blíž, roztála její pýcha,
teď opět tvář svou se k němu blíží,
jest jako Narcis, jenž se v zdroji shlíží.

67.

Pot jeho, který hojně skráň mu vlaží,
ten do závoje lehce rukou sbírá,
a jemným váním v slunce žeh, jež praží,
mu chládek mává, dlouho v tvář mu zírá,
ten pohled na něho ji divně blaží,
pod jasem jeho spících očí zmírá
msta její, srdce puká druhdy hrdé
a v lásku taje nepřátelství tvrdé.

68.

A liljím, růžím, anemonám kol,
jichž velké množství na palouku zkvítá,
teď láme rukou přemělou stvol,
z nich věnce přetajemné sly splítá,
šij, ruce, nohy, v srdce sladký bol
mu poutá jimi, v řetězy jej chytá,
jej spícího na vůz svůj vložit nechá
a vzduchem s ním se vyšvihnouti spěchá.

69.

K Damašku svým se neobrací letem,
ni k svému v hloubi vln spícímu hradu,
leč podrážděna žárlivostí hnětem
a v jarmu studu, že tak lásky v nadu
v své hrudi cítí chorobným plát vznětem,
k dnu moře spěchá, kam člověk svou vládu
ni nezanese vzmachem smělým vesla,
na ostrov tichý letem svým se nesla.

70.

Ten Fortuna slul, jako družky jeho
a sousedky v tom celém pasu moře,
zde horu volí srázu příšerného
a pustou, šerou, kam nevniká zoře,
kol kouzlem sněhu valy hlubokého
do výše kupí celé po prostoře,
jen vrch nechává plný svěžích stromů
a palác kouzlí u vod na kraj lomu.

71

Zde v ustavičném, čaruplném jaru
s miláčkem ku rozkoši pouze žije
a odsud reka přivést beze zmaru
je úkol váš, jej najít, kde se kryje,
pak odolati kouzelnému čáru
všech stráží, kruh jichž do kola se vije,
však najde se, kdo dovede vás, zbraň
kdo vloží vám tam v bohatýrskou dlaň.

72.

Vy sotva tuto řeku opustíte,
hned ženu starou ale s mladou líci
a v pestrém šatu záhy uvidíte,
kol čela z dlouhých vlasů ta má kštici,
s té pomocí přes moře pospíšíte
nad orla rychleji, nad blýskavici
a šťastně-li se navrátíte zase,
ji věrnou najdete tam v každém čase.

73.

U paty vrchu, jenž zlou věštku hostí,
pytonů hrozných přivítá vás změt,
tam lev a medvěd tlamu v zuřivosti
otevře na vás, kanec zježí hřbet,
však prut můj vzduchem jak se mihne, sprostí
vás potvor těch, však mnohem horších běd,
když pravdu cením, ač to pravím v bolu,
vy naleznete hory na vrcholu.

74.

Tam potok teče, v kterém vlny hraji,
tak čisté, jasné, že to milé oku,
však v chladných křištálech se jedy tají,
zlé síly čihají tam ve hluboku.
Z nich doušek malý sotva žízeň skájí,
hned veselost se rodí z toho moku
a člověk směje se a neustane
v tom smíchu dřív, než mrtvolou se stane.

75.

Tož ústa vaše musí pohrdavě
od vražedných vln těch se odvrateti,
ni pokrmy tam rozložené v trávě,
ni dívky lákající do objetí
vás neklamtež, jenž dvorné dojímavě
a svůdně začnou laškovat a pěti,
vy zhřejzice pohledy a slovy
ve portál hradu vstupte mramorový.

76.

Vnitř valů spletitá se chodba točí
a v sebe vbíhá neproniklá celá,
já vše vám povím, aby jak tam vkročí
hned nezbloudila vaše noha smělá,
v těch valů středu zahradu zrak zočí,
kde s krovu stromů dýše láska vřelá,
tam v stínů keře, který májem kvete,
Rinalda s dívkou ležet naleznete.

77.

Když od miláčka odejde, vy spějte
z opačné strany k němu v jeden ráz,
jej cele démantovým štítem krejte,
jejž svěřím vám, by patřil v jeho jas
a sebe v něm zřel na to pozor dejte,
jak ženský šat má, suknicí a pas,
by studem jat byl tomto při pohledu
a lásku mrzkou vyhnal z řader středu.

78.

Ted více říci nemusím vám již,
nuž jděte jistě drahou naznačenou,
jak v nejtajnější vniknete tam skryš
a v jizbu jak vejdete okouzlenou,
tím kouzla zlomena jest každá tíž,
vy cestu další máte otevřenou;
že blížíte se, — taká moc vás chrání —
Armida sama nebude mít zdání.

79.

A stejně lehce vrátíte se zpátky
i z hradu volně vyjdete až sem,
však třeba ted na spánek myslit sladký,
neb nutno s jitřa vstati zábleskem.
Tak pravil, v ložnici pak v měkké látky
je uložil, by zdřímlí milým snem,
zde zamýšlené v tiché slasti nechal
ten dobrý kmet a na své lože spěchal.

*Z*PĚV PATNÁCTÝ.

1.

Svit jitro nového juž vzplanul jasně,
juž k nové práci každý tvor je hnut,
kdy mudrc volal na rytíře hlasně:
Zde list je a můj štit a zlatý prut,
nuž vzhůru na cestu se dejte časně,
než vedro dne vám nový vznítí trud,
zde všecko zříte, co jsem slíbil vám,
čím čarodějky překonáte klam.

2.

I vyšli již vloživše na své údy
ty mohutné zas krunýře a pláty
a cestami se ubírali, kudy
nekmitl nikdy slunce paprsek zlatý
a tytéž stopy zřeli v hlíně půdy,
jež včera vtipkli tam, kmet s nimi svatý
šel k řeky brodu. Zde se loučil blaze
řka: Druzi, putujte na dálší dráze!

3.

Proud v luno své je příjal okamžitě,
Je ochotně hnal v před a čile nes,
jak strhává list zvadlý v peřej hbitě,
jenž, oběť vichřice, mu na klín kles,
na břeh pak vysadil je ostražitě,
tam nový průvod čekal — jaký ples!
člun malý zřeli a tam u kormidla
osudnou děvu zornice jich zhľídla.

4.

Skráň její dlouhým opletena vlasem
a z tahů přízeň, klid a ticho září,
v své postavě jak anděl dýše jasem
a světlem tolik plá a svítí v tváři,
šat nachový a modrý plá ji pasem,
tak barvy ty se v sterém lesku sváří,
že člověk vždy ji v jiné barvě vidí,
zrak udivený kdykoli k ní řídí.

5

Tak jemné peří, které hravě vlaje
na krčku holubičky láskou nyvé,
vždy každé chvíli v jiných tonech hraje,
jak slunce v něm se mňá čtveračivé,
jak rubínový nákrčník teď plaje,
teď smaragdem se mění v záři snivé,
teď všecky barvy v luzném spolku mate
a sterým leskem vnadí oko vzňaté.

6

— Sem pojďte šťastní, sem do mého člunu,
v němž oceanem pluji odvěčně,
jímž vítr nezachví, ten v bouře lunu
se lehce s tíží nese bezpečně.
Vás nést a střežit kázal s nebes trůnu
můj pán, jak slyšeti to netečně?
Tak mluvila a k břehu víc a více
kmen zatočila duté borovice.

7.

A sotva druzi do lodice sedli,
juž pohnula se, juž za nimi břeh,
po větru rychlé plachty bílé zvedli,
u přídy ona řídí člunu běh,
proud zdutý kolem divě vřiti zhlédli,
nes hravě lodici vln jeho spěch,
ta lehká byla, takže nes ji snadno
i mělký zdroj, jemuž lze patřit na dno.

8.

A v divém chватu proti obyčeji
se plachty vzduly ve hře větrů čilé,
kol pěny v bílém harcovaly rejí
a rozdelené vřely zdivočile,
hle, k místu dospěly, kde vlny lejí
se v širší řečiště a v celé síle
je moře vítá, v které proud se káci
a mizí docela a v něm se ztrácí.

9.

A sotva loď se dotkla zázračná
té mořské kalně rozrušené vody,
hned zjasnila se výše oblačná
a vítr ustál, ztříšily se brody
a s nebe azurného bez mračna
vál na vln povrch vánek sladké shody
je čeřil snivě, nebe jasno stálo
a neobvykle plálo a se smálo.

10.

A mihnuli se kolem Askalonu
po levé k západu šel smér jich dráhy.
A Gazu stihli na to v rychlém honu,
jež přístav Gazy byla dřív, leč záhy
se městem stala mocným, v slávy sklonu
co první zhasla, viděli břeh nahý,
jenž písčinou se míhal v slunci žhavý
a jako pískem stejně lidstva davý.

11.

A k pevnině jak jejich zrak se kloní,
tu vidí nepočetnou řadu stanů
a spousty pěších a zástupy koní
jak procházejí skrze města bránu,
tu obtěžkaní velbloudi a sloni,
jichž karavany táhly v různou stranu
a z přístavu jak z hlubých jícnů noří
se na kotvicích lodi směrem k moři.

12.

Ty plachty vytahují a tak jedou,
ti rychlým veslem tepou vlny zas,
až povrch moře pěnou pokryt šedou
kol příd a vesel vzkypí v ráz a ráz.
Dí průvodce k nim tvář obrátil bledou:
Břeh s mořem nepostihne všecky as,
neb nemá ani všecky pohromadě
zlý tyran, jehož poslouchají vládě.

13.

Ti z Egypta jsou a z okolních měst,
na ostatní, jenž teprv přijdou, čeká,
neb k východu i k jihu velká jest
říš jeho a se táhne do daleka,
spíš vrátíme se z dobrodružných cest,
než hne se vojsko pouští sebou vleka,
buď tyran sám neb ten, jenž všemu voji
na místě jeho v čele vůdcem stojí.

14.

Tak hovoří; jak drobných ptáků změtí
polétá orel pevně v zář a mrak,
a výš a výše slunci ve zápětí,
že dostihnout jej nelze do oblak,
tak loďka jejich prudce letí, letí
skrz druhé čluny, neptá se, zda zrak
je cizí zastavit chce neb je stíhá
a v dálce juž se malým bodem mřhá.

15.

Pak Rasie se zjeví na obzoru,
to první syrská osada jest, která
se zjeví z Egypta sem jdoucích zoru,
se potom pustá zjeví Rhinocera
a blízko viděti lze velkou horu,
nad moře trčí posupná a šerá,
své paty v těkavé si vodě smývá
a ve svém nitru Pompeja prach skrývá.

16.

Pak objeví se oku Damiata,
kde moři nese vláhu rajských žil,
jež branou sedmerou tam vylit chvátá
stem ústí menších divotvorný Nil.
Pak Řeků osada se mihne zlatá,
již Řecký bohatýr tam založil,
pak Farus, ostrov druhdy v moři dále,
tedě ale spojen ku pobřežní skále.

17.

V dál k polo leží Rhodus jim, leč Kreta
jich nezří, člun dál spěje ku Africe.
Kraj pustý kolem nich se v kruhy splétá
pln divé zvěře, dále k Marmarice,
dál k Cyreně, kde pět velkých měst zkvetá
a prudkým letem, který roste více,
se zjeví Ptolomeis v tichém toku,
jak bájná Lethe ukáže se oku.

18.

Před velkou Syrtou v moře ponoří
se hlouběj loď, neb té se plavec děší,
za nimi Judeky kol předhoří
a Magry jícenem hřímí skrz proudů běsy,
na břehu Tripolis tam zahoří
ve slunci, Malta mezi skalin tesy,
pak Syrta druhá a pak oko zhľídlo
Alzerbu, starých Lotofagů sídlo.

19.

Na křivém břehu tamo Tunis leží,
jež v každé ostré zátoce má horu,
to město bohaté, kterému stěží
se jiné rovná v Libických měst sboru,
naproti z vln se Lilybeum ježí,
to Sicilie břeh juž na obzoru,
na místě tom jim žena okázala,
kde druhdy slavná Karthagina stála

20.

Sní v rozvalinách opuštěná teď,
kde v zříceninách sled bývalé slávy?
Tak hynou města, říše, bídna smet
pokrývá trosky a chumiáče trávy
a člověk chtíči staví za oběť
své žití celé chtivý, nedočkavý!
K Bisertě přijeli, dál po pravici
zří ostrov Sardů z vln se zvedající.

21.

Kol břehů pustých hřměla jejich jízda
kde Numid pastýřské své ztráci žití,
tu Bugia, Alžír zlopověstná hnizda
korsarů zlých, a dále Oran svítí,
ku Tingitaně, jen to větrem hvízdá,
kde lvi a sloni v zástupech se řítí,
k Marokku jeli a pak k Fezu v dálí,
na pravo Granadu si ponechali.

22.

Tam dospěli, kde moře zem oblívá,
kde proklestil si cestu Herakles
a možná, že to jedna byla niva,
již krutý otřes země roztrh kdes
a průlivem se ocean sem vlívá,
zde Abyla, tam Calpe zdobí tes,
teď Španěl tu, tam Lybie se zvedá.
Co změní všecko dávnověkost šedá!

23

Juž slunce bylo vyšlo čtyrykrát,
co lodice juž s bohem dala břehu,
ji ve přístavu nikdo nezřel stát,
té potřeby v svém nepoznala běhu,
teď soutěskem se žene, rychlý spád,
juž moře objímá je bez dostřehu,
je velké, valné, kde pruh země svírá,
jak teprv tam, kde celou obestírá!

24.

Víc nevidí ve proudů peřejích
úrodná lada, v mhu vše zachází,
zem zmizela, břeh každý jen se mih,
proud nebi hrozí, obé bez hrází.
Tu pravil Ubald a se v lodi zdvih:
Je první člun to, jenž sem přichází,
ty, jež jsi sem nás vedla odhodlaně,
rci, žijí lidé též na této straně?

25.

I děla: Alcid potvory když pobíl
a proběh Lybii a Španěly
a všecky břehy statnosti svou zdobil,
před mořem ustoupil zpět nesmělý,
zde cíl naznačil naposled, kde pobyl,
v síť úzkou ducha vzpjal, však umělý
a chytrý Odysseus mez tu zkrušil,
by poznal víc a zvěděl vše, co tušil.

26.

On sloupy minul rychlým vesla vzmachem
a v smělého letu hřměl v ty mlhavy,
co platno mu, že nezachvěl se strachem,
jej ocean přec zhltil hltavý,
tam leží posud přikryt proudů nachem,
leč u vás jiná zvěst se vypráví
a každý, kdo se odvážil v ty vody,
buď nevrátil se neb jej zhltly brody.

27.

Neb neznámé jest toto moře valné,
ač tisíc ostrovů, v něm tisíc říší,
dost lidstva hostí tyto kraje dálne,
a jako vaše úrodností dýší,
neb neplodné být nemůž světlo palné,
jež sítou teče z slunce zlatých čísí.
Dí Ubald na to: V neznámém tom kraji
zda zákony, zda náboženství mají?

28.

A na to ona, různé mají, praví,
své obyčeje, obřady a zvyky,
ti zvířata ctí, ti zem, hvězdné davy,
tak napodobí jiné smrtelníky,
však mrzké pokrmy na stoly staví,
by odměnili statné bojovníky,
však celkem, Calpy jež kraj hostí šíry,
jsou barbaři bez vzdělání a víry.

29.

Rci laskavě, jí rytíř odpovídá,
zda bůh, jenž lidstvu světla paprsk slal,
chce věčná tma a stálá děsná bída
by vládly v světa velké části dál?
Ne, řekla ona, Petra víra přidá,
by uměním a blahem kraj ten vzplál,
ne pro vždy bude tato dlouhá cesta
od vás děliti cizinců ta města.

30.

Čas přijde pak, kdy Herkulovy sloupy
jen žertem stihne plachta nedočkavá,
z neznámých moří, končin jistě vstoupí
do vaší země pronikne pak sláva;
lod' uchvatí, co ocean kryl skoupý,
vše objasní, co tají vlna tmavá,
zem celou změří, ba za sluncem spěje
a ve zápasu smělém přemůže je.

31.

Muž Ligurčan v odvahy statném vzplání
se první vydá v neznámé ty směry,
jej nepoleká děsné větru vání,
ni moře nevlidné, pas mlhy šerý,
ni nebezpečí, děs, ni odřskání,
ni útrapy ty nejhorskí a stery,
nic v Abile jej více neudrží,
on vydá se do pustých, mořských strží.

32.

Ty, Columbe, svých šťastných plachet poutí
dáš lidstvu jednou nový, luzný svět,
že sotva stačí tebe postihnouti,
ač oči, křídel sta má, Famy let!
Kam Bacchus druhdy, Herakles moh plouti,
ať píseň nyní pěje, ztichne hned,
při zmínce o tobě, ta zvestí rojem
a nejkrásnějších básní bude zdrojem.

33.

Tak pravila a dále ku západu
se točí vlnami a spěje k jihu,
zří, jak se slunce k svému řítí pádu,
co mladý den se zvedá v oka mihu,
leč sotva zora paprsků svých vnadu
a rosu rozpernila v mlhy tihu,
jim hora se tu objevila maně,
jež v oblacích své ukrývala skráně.

34.

A blíž pak jdou, vrch celý kyne jim,
jak clona mlhy s něho zvolna padá,
ční pyramidou k mrakům zatmělým,
hrot štíhlý v širokou se půdu skládá
a s vrcholem v kotoučích kouří dým
jak onen, který dusí Encelada,
jenž ve dne černým dýmem z dálky kouří
a v noci plameny a blesky bouří.

35.

Dál jiné ostrovy a jiné svahy
jim kynou méně srázné, drsné méně,
toť blažených ostrovů zářné práhy,
juž starým dobře známy po tom jméně,
tak nebeštanům byly mily, drahy,
že bez pluhu zde rostlo utěšeně
a dařilo se všecko, réva planá
zde rostla žárněj sladkým ohněm tkaná.

36.

Zde oliva nabízí plody svoje
a z kmenů dutých dubů kane med,
z hor valí se tu šumné, plesné zdroje
se sladkým ruchem v lučiny a květ
a slunce svit zefýrků valné roje
tak mírní, že to je ráj na pohled,
ba to jsou ony Elysejské nivy,
kde blahým duchům kyne oddech snivý.

37.

Sem zaměřují. Průvodci jich praví:
Zde brzy u cíle jsme výpravě;
řad šťastných ostrovů vám kyne smavý,
dle zvěsti známy vám však mlhavě;
jsou ovšem spanilé, však báje lhavý
hlas v pravdu lež si vetkal střídavě.
Tak hovoří, co první z desíti
se blíž nad vody povrch vyříti.

38.

Dí Karel: Této cesty naší cíli,
ó paní, když má prosba nepřekáží,
ó dovol sestoupiti aspoň chvíli
neznámých těchto břehů na zápraží,
zřít kraj a lid, jich mrav a shon a píli
a vše co zkušený muž dobře váží,
že pozděj by mi mnohý záviděl,
já byl jsem na nich, kdybych k němu děl.

39.

A ona na to: Tvoje prosba, ano,
je tebe hodná, v moci mé však není,
neb přísně nebesy to zakázáno,
a jejich se to přičí stanovení,
čas ještě není, nevzplálo to ráno,
kdy má se stát to velké objevení,
dát nelze lidem posud pravou zvěst,
co velký ocean v své hloubi jest.

40.

Vám dopřáno přes plavců umění
a obyčeje touto vodou plouti,
a dospět k bohatýra vězení
a k odchodu jím do tábora hnouti.
To stačí vám, neb jiné snažení
by muselo jen pýchou, vzdorem slouti!
Zde umlkla, prvního ploché luhy
juž mizely, kdy vynořil se druhý.

41.

Jich řad jím ku východu ukazuje,
jak v dál se táhnou břehy zelenými,
ocean valný mezi nimi pluje,
ve vzdálenosti stejně teče jimi,
jich sedm lidská bydla vykazuje
a polnostmi se chlubí vzdělanými,
tři pusté jsou a hustá lesů šer
bezpečně hostí divokou v nich zvěř.

42.

Na jednom z těchto pustá kyne tiš,
kde břeh se křví a pak s dálkou snoubí
dva dlouhé výběžky jak rohy zříš,
to záliv, skála na přístav se hloubí,
vln patou svojí drtí valnou tíž,
však čelem chrání zátoku a vroubí,
po obou stranách pnou se štíty skalné
jak věže, plavcům znamení to valné.

43.

Ve hloubi tiché moře odpočívá
a nad ním černých lesů stojí lem,
v jich středu sluje hluboká se skrývá,
kde zurčí zdroj, stín vládne s břečtanem;
zde lanem ani kotvou, loď když zmdlívá,
se neupevní, sama vjede sem;
tak s průvodcem svým v přístav osamělý
bez řeči plachty spustivše juž vjeli.

44.

Ó vizte tamo na vrcholu hory
ten palác jak se tyčí obrovitý,
tam křesťanský rek stůně láskou chorý
v zahálce, kvasu, zrakům světa skrytý,
tam půjdete, než vzplanou lesky Zory,
neb jedině to čas je příležitý;
tam rázem vydáte se hodně časně,
jen tenkrát vaše pouť dopadne šťastně.

45.

Při světle, kterým ještě den se zdobí,
vy klidně dojdete až k hory lemu!
Zde s bohem dala jim, skrz skalní koby
dál ku hřebenu spěli lesnatému.
Šla cesta vzhůru volně, beze mdloby,
juž slezli hřeben hory a když k němu
se bližili a pohlednuli k moři,
vůz Foiba zřeli, z dálky jak se noří.

46.

Ted troskami a rozbitych skal srázem
to do výše jde obtížně a s děsem,
a kolem jiním, vločky sněhu, mrazem
je cesta kryta, vrch však květu lesem
se pyšní celý, divný obrat rázem,
smrk přísný břečťan obejmá s plesem
a z ledu rostou lilje a růže;
tak přírodu zde čár a kouzlo zmůže.

47.

Rytíři zůstali na hory prahu
ve stínu strmých, nedostupných skal,
až slunce zář kdy pila rosnou vláhu,
zdroj světla věčný v údolí když plál.
tu vzhůru v strmu vydali se dráhu
přes vývratě, skal trosky, dál a dál,
v tom, odkud nevěděli, strašný zmok
jim v cestu šleh' a zastavil jich krok.

48.

Pln zlatých šupin celou hlavu tyčí
a hrdlo zdýmá, hřebenem chví v hněvu,
a srší z očí plameny a syčí,
jsou všecky cesty plny jeho zjevu,
ted choulí se, ted roste, při tom fičí
dým z nozder jemu — hvozd se třese v řevu,
tak hlídá věrně cestu, jak má v zvyku,
však nezastaví přec krok bojovníků.

49.

Juž Karel tasí, juž se na saň řítí,
však druhý volá: Co jen počínáš?
Tou zbraní netvoru chceš ublížit?
Ty doufáš, jej že skolí tvoje páž?
I máchne zlatým prutem, jen to svítí,
jej slyší svíštět vzduchem bdělá stráž,
však při tom trne a se choulí v klestu
a svobodnou jím další nechá cestu.

50.

Jdou trochu dále, tu lev divý skočí,
řve, zamezit jim chtěje cesty sled
a ježí hřívou, žár mu šlehá z očí
a tlama rozvírá se, tyčí hřbet,
kol sebe šlehá ocasem, jak zočí
však prut, hned couvá polekaný zpět,
děs nenadálý divoce jej schvátí
a poděšen se v brlohu svou vráti.

51.

Dál statná dvojice si cestu razí,
však děsná náhle ze všech stran zvěř litá
se objevuje divá mezi srázy,
je skoky, sykem, řevem, děsem vítá.
Co mezi Nilem, Atlasem se plazí,
vše tady skáče, deptá zem a litá,
ba potvor, zvěře v stínech těch se kryje,
že nehostí jich tolik Hirkanie.

52.

A proti celému těch potvor stádu
jak postavit se věru na odpor?
Leč proutku švih a blesk a všecku vládu
juž ztrácely a zvolna v stíny hor
se rozprchaly skrz balvanů řadu,
dál rytíř přes kameniště vzdor
šli k hory hřbetu, jen kry ledné v strži
jich smělý pochod na okamžik zdrží.

53.

A sněžná konečně když přešli pole
a strmé svahy, skalnaté tůně,
jim teplé nebe kynulo teď v kole,
luh vábný ležel širý v skalin lúně,
a sladké vánky dýchalý v tom dole,
na křidlech nesly rajských květů vůně,
vždy stejnomořné v sladkém lichocení,
je neměnilo slunce otáčení.

54.

Zde mrazů nebylo, ni letních žárů,
vzduch stále jasný, čistá pohoda,
vzduch samý svit v růžovou pouze páru
se halil, z které vála lahoda,
sem trávu, květy různobarvých tvarů,
stín, vůni věčnou vdechla příroda,
a moře, hory, okruh jezerný
ovládá bájný palác nádherný.

55.

Rytíři, kteří dlouhým nastoupáním
přes klesty a přes strmý skalin bok
juž umdleli, teď sladkých vánků váním
se osvěžili zastavice krok,
aj, pramen tamо sladkým šepotáním
je lákal spráhlá ústa vhroužit v tok,
tek ze skály a ve krůpějích steru
do trávy házel zlaté duhy v šeru.

56.

Pak spojen mezi břehy zelenými
jak valná řeka lučinami tek
a v chladném stínu krově ztemnělými
hrál hnědým zlatem na něm paprslek,
však průhledný tak vlnami byl svými,
že na dně žádný nezatajil vděk,
po obou stranách bujná tráva v mechu,
jak měkké sedátka zve ku oddechu.

57.

Hle, smíchu zdroj a potok, děli k sobě,
jenž tají v sobě hrozná nebezpečí,
zde třeba každé vzdorovati mdlobě
a opatrně té se vyhnout léči,
sluch uzavřeme zpěvu toho zdobě,
než z hloubi zazní něhou stále větší,
tak řkouce dále jdou, až tam, kde řeka
na jezero se šíří do daleka.

58.

Zde vzácných pokrmů stůl plný stojí,
na břehu v trávě kyne svůdně, mile,
dvě najady, co vlnami se rojí
a hrají spolu v smíchu rozpustile,
v tvář střskají si, dělí se a pojí,
jak o závod by chtěly doplout cíle,
teď potopí se, hlavu, šije něhu
teď ukazují po stajeném běhu.

59.

Těch plavkyň krása spanilá a nahá
hruď bojovnísků jímá divným žasem,
že dále jít se noha přece zdráhá,
zří na hry jich a rej, jak mizí časem,
hle, jedna zvedá kříšťalem vln vlahá
výš řader vděk i vše, co oku kvarem
od řader dolů i bok plný hladký,
co zbytku vlny závoj tvoří sladký.

60.

Jak rosná plna třpytu hvězda ranní
se povznáší na spícím jezeře,
jak z úrodných vln moře z nenadání
se vynořila v bájně nádheře
kdys Venuše, tak v krásy luzném plání
zde ona stála, v její kadeře
brillanty voda tekla, v tom je zřela
a před nimi se kvapně skrýti chtěla.

61.

Vlas zlatý, který na vrcholu hlavy
byl stočen v uzel, rozvázala chvatem
a údů sníh hned zmizel usmívavý
jsa polo stajen v dlouhém pláště zlatém,
ký pohled rekům ztajen dojímovavý !
Však větší vděk plál v novém než v tom vzatém;
tak polo skryta vlnami a vlasy
k nim zřela stydlivě a plna krásy.

62.

Teď červenalá se a teď se smála
a v zardění byl krasší její smích,
jí růže studu obličejem plála,
té v důlku brady lupňek se mih,
pak začla pěti, sladká hudba hrála,
že každý omráčen by žasem stich:
Ó šťastní chodci, jenž jste cestu našli
k těm břehům, které věčná vesna krášliv.

63.

Zde přistav světa, zde tří každé nudy
duch pouze v slastech bloudící hned střásá,
věk zlatý, dávný roste z této půdy,
bez úzdy duše užívá a jásá.

Nuž zbroj, jež posud vaše tří údy,
zde shodte bezpečně, zde kyne krása,
zde zavěšte ji ve líbezném stínu,
zde reci lásky v jejím spěte klínu.

64.

Zde lůžko sladkým bojištěm se stane
a měkké kvítí, tráva bujných luk;
k své paní povedem vás zbožňované,
jíž srdcem tihne příval těžkých muk,
vás přijme v zástupy své milované,
jež k službě její zvolil lásky luk,
však dříve prach své dlouhé cesty smezje
a do jídla se u těch stolů dejte !

65.

Tak zpívala a slova její písň
zas druhá kynem, zrakem provázela,
jak v melodie sladkozvuké tisně,
by tance krokem luzná bytost spěla,
však rytíři kol dívali se přísně
v ty mamy, vážná zachmuřili čela,
je neporanihl hlas, ni pohled vlídný,
jak přišel každý, dále krácel klidný.

66.

A nechť i třeba cítili hrot něhy,
za kterým v hloubi touha lásky kličí,
hned rozum chladí vášně divé žehy
a chtíče prudké ve zárodku ničí
a tiše reci opouští ty břehy
co všly oklamané v hněvu týčí
za nimi hlavu, do vln vše se vraci
a reci dále spějí ku paláci.

ZPĚV ŠESTNÁCTÝ.

1.

Do kruhu bohatá se stavba zvedá
a v lúně její, právě tam kde střed,
sad, jemuž marně oko rovna hledá,
se tají černý, krásný na pohled,
síť chodeb snadno vniknouti tam nedá;
to duchů dílo do zadu i v před
se točí, v jeho labyrinthu skrývá
se zahrada ta neproniklá, divá.

2.

Jdou hlavním vchodem, ač tu z každé strany
jím dveře kynou na sever i jih;
ze stříbra plny rytin obě brány
na zlatých zaskřípaly veřejích,
zde steré obrazy do stříbra vtkány,
tak práce hmotu překonala v nich,
že živé jsou, ač nemluví, zrak věří;
i stanou udivení u těch dveří.

3.

Zde Alcid jak u Meonských žen pobyl
u stavu sedí v plen dán ženské krásę,
nechť hvězdy přenášel a pekla dobyl,
teď přede, Amor jemu vysmívá se,
kyj děsný, kterým davy potvor pobil,
v dlaň nezvyklou vzít dole namahá se,
na zádech kůži lví má, sotva nese
tiž její drsnou, až se pod ní třese.

4.

Naproti moře, v peřeje se rojí
a kypí šumnou pěnou modré pláně,
ve středu k boji loďstvo dvojí stojí,
zříš zbroj a jiskry, jimiž srší zbraně,
plá vlna zlatem, zdá se v hrozném boji
Leukates kolem na každé vře straně;
Řím s Augustom, Antonín z druhé strany
jde s Indy, Araby a Egypťany.

5.

Jak pluly by to mořem Cyklady,
jak hora na horu by dorážela,
tak zuřivé jsou lodí výpady,
tak obou čela do sebe tu hřměla,
tu šípy, pochodní tam úklady
a mořská plán je bojem vzňatá celá,
ač vítězství se nikam nesklání,
už Kleopatra v dálku uhání.

6.

I Antonius naděj zanechává
na vládu světa, po níž vřele páš,
však neprchá, on dobrovolně vzdává
se prchající, otrok její kras,
i jak se chvěti, vidíš, neustává,
jak lomcuje jím láska, stud a žas,
jak nerozhodnut zří na ukrutnici,
na nejistý boj, plachty prchající.

7.

Pak v zátiší jak na Nilu se kreje
a v klfně její čeká smrti chvíli
a v úsměvu luzného obličeje
s osudem tvrdým smířiti se píš.
Těch obrazů řad na dveřích se skvěje,
kterými sem se kroky reků chýli.
Když prohlédli si řadu tuto celou,
pod střechu vstoupili hned podezřelou.

8.

Jak Meander se břehy vine křivě,
nejistým břehem teče v zad i v před,
díl vln svých k moři a díl k rodné nivě
posýlá, sebe potkav teče zpět,
tak v sítě chodeb zapleteni lstimě
zde tito bloudí, čaroděje hned
však otevřená naznačí jím kniha,
tne v uzel tam, kde cesta v cestu vbíhá.

9.

Směs chodeb za nimi juž veškerá,
jim zahrada se jeví čarodivá,
zde kříšťálové zdroje, jezera
a různé traviny, květ pestrý kývá,
zde slunné pahorky, tam nádhera
je stinných údolíček, tam se stmívá
sluj mnohá, a co všeho cenu výši,
umění uzříš, jež vše řídí v tísí.

10.

Zde umění se s přírodou tak spřádá,
že divé s šlechetným se v celek pojí,
ač umění po stopách oné bádá,
zde příroda s ním ve souzvuku stojí,
vzduch tady sám, tak, že květ neuvedá
vše divuplným, sladkým kouzlem koji,
květ za květem a za plodem plod plaje
a nový vyrůstá, co starší zraje.

11.

Na jednom kmenu, v jednom listí loubí
zde starý roste fík, tam pučí mladý,
na jedné větví zlaté jabko snoubí
se k zelenému, dvoje různé vnady!
Kmen jilmů réva dvojím tryskem vroubí,
za sluncem křivou dráhou tříne všady,
kde kvete ještě, tam se hrozny noří,
z tmy listí zlatem a rubínem hoří.

12.

Kol z keřů ptáků pestroperých zvoní
tak sladká nota vášnivě a jemně,
vzduch šepotá jak list a větev skloní
a vlna zpívá měkce teď a temně,
když ptáci ztichnou plným zvukem roní
se listů šum, když pěji, přetajemně,
ať náhodou či schválně, jak se ztiší,
tak v ptačí zpěv ty sladké zvuky dýší.

13.

A mezi všemi jeden zářný líta
a různobarvý, zobák hoří nachem,
ten zpěv-li spustí, zdá se, že to hbitá
je lidská řeč, tak všecko tichne strachem,
když zpívá on, tu ptactvo, jež se kmitá,
hned stichne naslouchajíc v žasu plachém;
ten pravým zázrakem je v tomto ráji
a větrové mu s vzduchem naslouchají.

14.

Ach, pohled, kterak růže pučí, — pěje, —
jak cudně v zeleném svém obalu
půl kalich otvírá a z pola kreje,
čím skrovnejší, tím krassí v zápalu
své něhy, brzy nahým řadrem skvěje
se na keři, však nyjic pomalu
tou není víc, když opadává v mžiku,
snem sterých dívek, sterých milovníků:

15.

Tak můj rovněž dnem, který se kráti,
též lidský život, jeho list a květ
a třeba nechť se nové jaro vráti,
více oprchalý nezaplane zpět!

Ó trhejme, květ dokud jitro zlatí,
neb sotva mine čas, juž svadne hned
snět lásky, trhejme jen dokud něha
z miláčka srdce v naše nazpět šlehá!

16.

Ztich, všecko ptactvo zajásalo v sboru
ve souhlas jemu a zas pěli dál,
žeh lásky zaplál znova v každém tvoru,
holoubků dav se vrouceně cukroval
a přísný dub a cudný vavřín vzor
té lásky podlehly, kdo odolal?
A skrze vzduch, les, keře, květy, mechy,
zem, nebe lásky jen se chvěly vzdechy.

17.

Tak mezi zpěvem středem rajských v nad
a klamavých krok reků ubírá se
a proti kouzlu všemu odevšad,
jež line se, ať v barvách, v ptačím hlase,
prochází husté loubí, stín a chlad.
Tu konečně, či pouze jim to zdá se?
Tam vidí milence, jak leží hravě,
on hlavu v jejím klíně, ona v trávě.

18.

Na řadrech šat má rozdelen, jak sváří
se vlasů zlato a jich lusný sníh,
jak nyje touhou v zanícené tváři,
jež kouzelně plá v potu ručejích,
jak paprslek, jenž v čisté vodě září,
ji v oku vlhkém hraje vilný smích!
Jak níž se kloní, on má hlavu v klínku
a tváří ní se šine v chladkém stínu.

19.

A lačné zraky noří v ní a tráví
se při požitku, nyje a zas plaje
a kloní se a polibků dešť žhavý
jí z očí, úst a šije z řader ssaje,
a taký vzdech šle z hloubi usedavý,
že řek bys, duch to z něho ulétaje
v ní hledá asyl. Skrytí bojovníci
zří s úžasem na oba milujicí.

20.

Jí divný nástroj visí bliže boku,
to zářný kříštál divuplné práce;
teď vstala, v dlaň mu ve polibků toku
jej vtiskla prudec v laškovné hře sladce,
v něm četla ona a on v jejím oku,
tak setkali se jako ve pohádce,
se smíchem její, jeho oči s žárem
v zrcadle, v očích tajuplným čárem.

21.

Je hrda vládnout, on zas poroučeti,
je hrda v sobě ona, v ní on zas.
Ó neustávej ke mně obraceti,
on vzdychně, zrak svůj, blaho mé a jas !
Věř, lepší obraz nemůž zadřzeti
nad plameny mé soujem tvojich kras,
tvé oko líp než zrcadlo tvé chytá,
žár řader mých, kde bouře zuří litá.

22.

Ó kdybys mohla zhrajíc mým vzletem
své velké krásy obraz jinde zřít,
jak oko tvé by vzplálo černým vznětem,
jak v sobě šťasten hýřil by tvůj cit !
Sklo nenajdeš, byť prošlas celým světem,
jež mohlo by ten celý eden skrýt;
tvým zrcadlem, věř, pouze nebe jest
a zástupy všech nepočetných hvězd !

23.

Armida usmívá se, neustává
se zhlížet v zrcadle, jež stříbrem svítí,
co zatím její malá ručka hravá
tu chvatá odkryt cos a jinde skrýti,
vlas plete si, v pletence jeho vtkává
jak v zlato zářící smalt ruka kvítí
a růže s keřů v lilije řader míchá,
tká závoj z květin, který vůní dýchá.

24.

Na pyšném, věru nesvíti tak pávu
nádherný ohon, jenž plá mořem ok,
tak Iris nezahoří v zlatohlavu,
když sluncem zaplá deště svěží tok;
pás největší skvost jejího jest hávu
i nahá když je, svírá její bok,
v něm neobvyklé věci míchá, tavi,
zde neživému dala život žhavý.

25.

Zde něžný vzdor a tiché odmítání,
zde blahý mír a vnaidla též drahá,
tu něžná slova, sladké celování
tu úsměvy a vzdechy, slzí vláha ;
vše spojila ve černém zaříkání
při žáru chmurných pochodní jsouc nahá,
tak utvořila pás, ten zázrak oku,
jenž vždycky svítí ji kol kyprých boků.

26.

Ted konec lásky hrám, jen políbení
a rozloučení sladké, odchází,
zvyk volá k práci ji, ku bylin vření,
kde čar a kouzel skryje obrazy,
on zůstává a v sladké vhroužen snění
se alejemi tiše prochází,
tu s květinami, tam si s zvěří hraje,
však nesmí tyto opustiti háje.

27.

Však sotva noc se s tichem družným vkrádá,
zas volá ku hrám lásky nový žár
a šťastných hodin prchá luzná vláda
pod jednou střechou jaký lásky čár!
Tož kouzelnice jak odešla mladá
za prací svou, hned bohatýrů pár
se z hustých keřů vznořil, v okamžení
zde před ním stáli pyšném ve brnění.

28.

Jak divý hřebec, který únavě
a práci odvyk, druhdy vítěz v boji,
si dlouho líně hověl ve trávě,
v své vášně ohni, ve stád klidném roji,
jak trouby když tu zavzní jásavě,
třpyt zbraní bleskne, zařehtá a stojí,
ždá zápasitě juž na hřbetu reka,
by v boj s ním nový hřimal do daleka :

29.

Tak strnul jun, když náhle zbraní lesk
mu šlehl v oči, skočil zdivočelý,
žár nový v údech vznítíl mu ten blesk
a jeho duch se zachvěl náhle celý,
ač rozkoše a unylosti stesk
zahálky kolébavku jemu pěly.
Teď Ubald přikročil a jeho tváři
štít démantový nastavil, jenž září.

30.

A sotva zraky své upírá k štitu
a sebe zří v něm, kterak v spanilý
háv oděn cetkami se blyští v třptytu,
pln vůně vlasy, plášt, tu zakvili,
vždyť i ten meč, jak zachvěl by se v citu
po boku, dí mu: Jak jsem zženštily!
tak vyfintěn, pln cetek, lesklý, luzný,
ne jako války děsný přístroj hrůzný!

31.

Jak člověk, jenž byl těžkým stížen snem
a dlouho blouznil, k rozumu se vraci,
tak Rinald v sebe zírá: Kdo to jsem?
A rovnováhu vnitřní náhle ztrácí
i klopí zrak a chvějným šeptá rtem
a v studu rozhlíží se po paláci . . .
Ó byť jej chtělo moře zhltit hned
neb plameny, neb tmavý země střed!

32.

A Ubald hovor zapříští se chystá:
Hle, Asie a Evropa jsou v boji,
kdo slávu chce a každý, kdo ctí Krista,
ten v Syrii ve palné řeži stojí,
Ty synu Bertholda jen v tato místa
jsi prchnul, rozkoš kde ti léčky strojí,
běh světa nehne tě, ni sláva druhů,
rek, dělás dívce rytíře a sluhu.

33.

Ký sen tě v taký ukolébal mír?
Kde tvoje síla, co tvou chabost žíví?
Pojď, vzhůru v boj tě zove Bohumír
a vítězství a války velké divy!
Pojď statný reku, v nový boje vír
se vrhni, dokonej cos začal, divý
ať pohan klesne páží tvojí silhou
a meče tvého ranou neomylnou !

34.

Ztich. Šlechetný jun chvíli mlčky stál,
byl zmaten, bez hnutí a bez hlasu,
však stud ustoupil hněvu, který vzplál
a rozum zvítězil v tom zápasu,
nach nový po tváři mu ohněm hrál,
i strhl všecko, co měl v okrasu,
ty cetky všecky, nádheru tu lichou,
zvěst služby své, v prach zdeptal mužskou pýchou.

35.

Sám vyskočí a má se k odchodu
a vychází juž z chodeb těsné spletí,
v tom Armida paláce u vchodu
zří strážce mrtvého, ve pochyb změti
jde za ním, uzří žalnou nehodu,
on odchází — co může, za ním letí,
on odchází a lhostejně dál spěchá
ta opouštěje místa sladkodechá.

36.

I chtěla křičet: Ukrutný, rci, kam
se ubíráš? — však bol jí hrdlo stáhnul,
zpět v srdce padlo každé slovo tam,
hněv nitic, který nitro její spráhnul,
on prchá v dál, jde, marný každý mam,
kdos vyšší rukou větší po něm sáhnul,
je povržena — a přec nelení,
svých čar poslední zkusit umění.

37.

Co děsných šepotala zaklínání
thesalská věštnice ústy nečistými,
čím stanou hvězdy na nebeské báni
a z hrobů stíny vyjdou, kouzly zlými
vše zkusila to — ale marné ždání
i peklo mlčí, vzdechy zoufalými
teď nechá kletby a chce zkusit zdar,
zda prostá krásá lepší není čár.

38.

I běží, co jí slušnosť je a čest?
Kde její chlouba jest, kde trofeje?
Říš lásky celá dřív ji vlastí jest,
kyn stačí a v ní, kam chce, dospěje;
jen lásku chtěla, nyní větší lest
jí bere stopu každé naděje;
ne milence, jen sebe milovala,
po triumfu svých očí jen se hnala.

39.

A nyní zanedbána, povržená
za prchajícím zrádcem ještě běží
a slzami chce, žalobně co sténá,
svou krásu zvýšit čarownou a svěží,
i nedbá, noha že jest poraněna,
tu ledem, srázy, co ji v cestě leží
i volá za nimi a křičí v běhu,
až v sled je stihne u samého břehu

40.

Jak šílená lká: Ty, jenž odcháziš
a sebou bereš duše mojí díl,
vem druhý též, když první vzal jsi již
neb vrat mi jej, sem ke mně obrať cíl!
Má slova, slzy moje, vezmi, slyš,
ne polibky, od jiné za podíl
ti sladší kynou, nač bys otálel,
jen zavrhní mne, vždyť jsi* prchnout směl!

41.

Dí Ubald k němu : Nesmíš odolati,
zač nyní tebe musím z duše prosít,
juž přichází, ji uzříš krásou pláti,
tvář bledou slzí ruče jemi rosit.
Zrít Sireny když můžeš a je lkáti
když uslyšíš, kdo můž tvou sílu zkosit?
Tak srdce pánum v klidném zisku stává
se rovnováhou očistěná hlava.

42.

On zastavil se, ona udýchána
jej stihla prolévajíc slzy žhavé,
ač schvátila ji nejstrašnější rána,
přec plála v lesku svojí krásy pravé;
uzří mlčky k němu dlouho zadumána,
zda zhřdá jím, co chce, kam v nedočkavé
své snaze míří? — Jeho potají
se zraky plaše k ní jen zvedají.

43.

Jak dobrý pěvec dřív než sladký hlas
rozputná, volně k zpěvu připravuje
své posluchače tím, že delší čas
jen stlumeně si v tichu prozpívuje,
tak ona, ač jí největší bol třás,
své lsti a klamy i v té chvíli kuje,
dřív krátkým vzdechem jen se prozradila,
by jeho duši lépe naladila.

44.

Pak začla: Nemni, že tě prosit budu,
ty krutý, milenců jak bývá zvyk,
To minulo a je-li ti to k trudu,
tož aspoň tento vyslechni mne mžik,
co sok mne vyslyš aspoň, volám v studu,
sok často soku dopřává to v dík,
oč tebe prosím, rád mně můžeš dáti
a zhřdání své celé zachovatí.

45.

Když nenávidíš mne a v tom-li vzplát
chceš radostí, nuž těš se z toho tedy,
já rovněž záští mám, to nechci lhát
na křesťany, chci strojiti jim bědy
i tebe nenávidím, užívat
chci vše, ať oheň, dýku, kletby, jedy,
jsem pohankou, co taká jsem tě jala,
sem unesla a k sobě připoutala.

46.

A řeknu, tvoje záští vzplane více
ku hanbě tvé a rovněž k tvojí škodě,
já lákala tě lstí, já kouzelnice,
klam s podvodem a lží tu byly v shodě,
své panenství jsem tobě, lačná lvice,
vydala v pospas, bys je smýkal v brodě
svých vášní — co jsem jiným odepřela
a tisícům, tvá vášeň zdarma měla.

47.

To rovněž stůj ve seznamu mých hřichů,
to rovněž rozmnož u tebe mou vinu,
že prchat musíš odsud, kde jsi v tichu
žil blaženě ve lásky luzném klínu!
Jdi, projed moře, bojuj, svoji pýchu
zmnož naší porážkou a v zříceninu
vrať víru naší, co dím, ne víc moji —
v mému chrámu pouze idol tvůj ted stojí.

48.

To buď mi přáno, býti aspoň spolu,
to prosba nepříteli rovněž malá,
Vem lupiči svůj lup, jen ve hlaholu
přej, triumfů tvých bych co kořist stála!
A slávy své až budeš na vrcholu,
by hanbou mou tvá sláva ještě vzplála,
bys zhral tou, jež zhrala tebou nyní,
by zřeli ve mně tvojí otrokyni.

49.

Ach, zhrzená, nač zachovávat déle,
jenž tebou zdeptán byl, vlas krásný, zlatý?
Víc vínkem na mému nesmí ležet čele,
jsouc otrokyně chci též její šaty!
Za tebou v boje poženu se směle,
kde nepřítel hřmí útok nejvíce vzňatý,
mám odvahu, chci v službě tvé být pilna,
zbraň nosit, vodit koně ti jsem silna.

50.

Čím chceš, tím budu, štítníkem neb štítem,
než proliti bys mohl krev svou drahou,
dřív tato ňadra musí v zmachu hbitém
meč protknout, musí tu mou šíji nahou,
tak barbar nemí krutý v boji lítem,
by neustoup mne vida s takou snahou,
by neobětoval mstu také vnadě,
jež v nádheře své propadla tvé zradě.

51.

Ó běda, ještě pyšna jsem a v plání
své pýchy chlubit chci se krásou snad?
Dál chtěla mluvit, ale hořké štkání
jí začlo řinout se, jak vodopád,
plášť, ruku jeho chtěla chytit dlaní
a spíná ruce, on však nechce stát
a zápasí a vítězí, žár touhy
v hrud' nepustí, ni z hrudi nářek dlouhý.

52.

Víc láска nezaplane v jeho hrudi
tím starým žárem, rozumem juž schladla,
jen soudruh, v ní se budí,
jenž povolí rád, rozvaha kde vládla,
je pohnut hluboce a tak se trudí,
že slze nebrání, jež v zrak se vkradla,
však v slední chvíli cit svůj potlačí,
že v tváři, v zraku víc se neznačí.

53.

Armido, praví, je mi líto tebe.
ó kéž bych mohl této vašně žár
ti schladit, v srdce vrátit míru nebe,
věř tebou nezhrdám, tvůj nechci zmar,
nač tobě msta, nač urážka hrud' střebe?
Pročslužkou chceš být mou? Ten nechci dar.
Tys chybila a jako v lásky víru,
tak v záští všecku překročilas míru.

54.

Však lidská je to vina, lidský hřich,
tvé pohlaví, rod, věk tě omlouvají,
 já chybil též, ti klnout nemoh bych,
o soucit rovněž moje prosby lkají;
ty v středu vzpomínek mých nejdražších,
až žal či bolest si mne podávají,
plát budeš vždycky, chci stát v službě tvojí,
jak boj a víra dovolí cti mojí.

55.

Náš hřich zde konce měj a naše vina
i naše hanba buď zde pohřbena!
Na světa konci poušť ta nehostinná
je ukryj, zvěsti jejich ozvěna
zde zmlkní, nechci, by má domovina
o této zprávě byla spravena,
ó nechtěj, aby, oběť mrzké řeči,
pad rod tvůj i tvá krása v nebezpečí.

56.

Mír zůstaň s tebou, oblaž tě svou vláhou;
kdo se mnou, tobě dál jít nedovolí,
buď zůstaň, neb jdi odsud jinou drahou.
kéž rozvaha tvou vášeň uchlácholí!
Co takto Rinald plýtvá svojí snahou,
ji neklid rve, zrak těká po vůkoli
a čelo vraší, spíná žalně ruce
a vybuchne pak v zuřivosti prudce.

57.

— Ty nejsi z krve Azovy zrozen,
ty nejsi Sofie syn, tak se vzteká,
z objetí moče s Kavkazem jsi zplozen,
hyrkánské tygřici jsi vyrost z mléka,
jak dravec z lúna zloby na svět hozen,
ty v citu nedospěls ni na člověka!
Zda měniš barvu? Zda ti v moje žaly
vzdech nebo slza prýští z řader skály?

58.

Co opakovat mám? Co vynechat?
On vzdá se mi a prchá teď! Ó ztráta!
On, vítěz, chce mi odpuštění dátí,
urážky všecky zapomenout chvátá!
A jeho rady! Mám snad tém se vzdáti?
Cudného lásky slyše Xenokrata!
Ó bozi, proč to trpíte, proč sami
tak boříte své věže a své chrámy?

59.

Ó prchej, ukrutníku! Měj si klid,
jejž nedávás mně, bezhožný, jdi jen,
co nahý duch, co stín chci s tebou být
a v patách sledovat tě neviděn,
mých hadů změť a pochodní mých svít,
furie nové vyplaší tvůj sen,
hněv lásku zváží, jestli zemí, mořem
zdráv projdeš, bitvy den tě stihne hořem..

60.

Tu v krvi budeš ležet v pusté pláni,
tu splatiš všecky těžké rány moje,
mně budeš volati v svém umíráni,
já slyšet budu slední vzdechy tvoje!
Zde ztratila dech, žaluplné lkání
v ráz ukončilo vzdechů žalné roje,
i klesla oči zavírajíc k zemi,
pot smrtný skráň jí smáčel ručejemi.

61.

Tys oči zavřela a nebe v spěchu
ti nedopřálo vidět jeho muky.
Ó vstaň, zrak otevř, sobě na útěchu,
viz v jeho očích slzí žalných shluky,
ó kdybys mohla slyšet přival vzdechů,
jak hudbou zněly by jich nesouzvuky,
co může, v oběť dává tobě již,
ty slední jeho „s bohem“ nevidíš!

62.

Co teď? Má na pustém ji nechat břehu,
kde o ní vedou zápas smrt a žití?
Jej poutá dvornost, soucit v lásky žehu
jej svírá, nutnost káže odejstí;
i odjíždí, loď má se čile k běhu,
vlas průvodkyně jeho vlá, loď svítí
jak jede v dálku, přídy svojí zlatem,
břeh nezřel víc jak obrátil se s chvatem.

63.

Když přišla k sobě, kraj kol prázny zřela,
kam pohlédla, vše tiché jako hrob.

— Jak odešel, mne tady nechal, děla,
ve klinu smrti, ve náručí mdlob?
Ni chvilku nesečkal, dál noha spěla,
ni pomoci mi neskyt v tísni zlob.
A já jej miluji, zde v poušti sedím
a nepomstěna lkám a za ním hledím !

64.

Ach k čemu slzy! Jiné, jiné zbraně
a jinou lešt, já za ním půjdu všady,
ni ve propasti nesloží své skráně,
ni ráj být nesmí asyl jeho zradý.
Jej chytím, srdce vyrvou mu mé dlaně
a roztrhají jiným za příklady,
on v ukrutnostech mistr, lstí jsem větší
a předčím jej — však jaké mluvím řeči!

65.

Ó běda, tenkrát mělas krutou být
na ukrutníka, když's jej v pouta jala,
teď lítostí tě pozdě schvátil cit,
proč tenkrát jsi se obmekčiti dala?
Co může chystrost tvá, co krásy svít,
když zoufalost jim všecku silu vzala?
Ó zhrzená ty leposti mých vděků,
ty pomsti se a zjitre hněv můj k vztek.

66.

Mou krásu dostati má za odměnu,
kdo utne jeho zatracenou hlavu,
milenci moji, vizte tuto cenu,
zde úkol těžký, kde lze získat slávu.
Já sebe k bohatému přidám věnu,
za pomsty čin se vzdávám lásky právu,
a nestojím-li za to, ó pak darem,
jsi kráso lichým, zbytečným jsi čárem.

67.

Pak proklínám tě nešfastná a spolu
své království, ano svůj život s ním,
své zrození a pomsta jen v mému bolu
můž vnadidlem být k žití lákavým.
Tak bolesti své šílí na vrcholu,
břeh šíry plní žalným kvilením,
o vzteku jejím vlasy rozpuštěné
a tváře svědčí žárem roznícené.

68.

V svůj palác spěje, volá bohů tři sta,
jež Avern hostí, děsným zaklínáním,
mrak nebem letí a s ním zhoubá jistá,
i slunce bledne, divým větrů váním
se alpských svahů chvějí hlubá místa
a peklo zuří v hloubi, naříkáním
se palác rozléhá a kvilem, štěkem
a vzdycháním a řevem, vy tím, jekem.

69.

Stín tmavší nad noc do kola hrad hali,
stín, v kterém není ani proužek světla,
jen chvílemi se velké blesky valí,
jak do tmy ohně vichřice by sletla,
ted' mizí noc, svit slabý šlehne z dálí,
vzduch kalný jest; hrad bouře litá smetla,
i zahrady smet divoký ten přival,
ni stopy po všem, říci lze: Zde býval!

70.

Jak přeludy, jež mračna tkají vzduchem
a gigantické obrazy, jež hoří,
jež slunce hatí, vítr smítá vzruchem,
jak přeludy, jež nemocný si tvoří,
jak sen hrad zmizel a ve vzduchu hluchém,
jen skalin spousta kol se kupí, boří
a ona zatím usedá v svém voze
a jak má zvykem, letí po obloze.

71.

I deptá mraky, letí, prach se zdvih,
ve hávu oblaků a v bouře šatu,
pól opačný se pod ní bleskem mih,
neznámé země, jako v bouře chvatu
skrz sloupy Alcida let koňů svých
pohání cític každou času ztrátu,
kol Španělska, kol Maurů dále tihne
přes moře, až kde Syrie se zdvihne.

72.

Ne Damašek a ne otcovská střecha,
ni na vlast drahou pohled neláká ji,
k pustému břehu se svým vozem spěchá,
kde z močálu se věže pozvédají
jejího zámku, zde svůj povoz nechá,
pryč sluhy zažene, zde žije v taji,
zde kvílí, mnohý promyslí zde blud,
až z hněvu mstě ustoupí její stud:

73.

— Dál odsud, v boj chci odsud utéci,
než Egyptský král s vojskem od Východu
se pohně, stokrát chci se převléci
vždy jinak, a vždy býti na pochodu,
chci k boku meč a krunýř na pleci,
jak druhdy siti zmar a smrt a škodu,
chci králům radit k zuřivému boji,
co čest mi, jen když pomsta má se zkojí!

74.

Mne proto nesmí viniti můj strýc
a ochrance, neb sám k tomu mne hnal,
on ducha vzpoury vdechl do mých plíc,
a křehkost ženy v nezvyklý šat spjal,
on mužatkou mne učinil a lvic
mi vdechnul vztek a ženský stud mi vzal,
to jeho vina vše, co láskou jata
jsem svedla a co svedu hněvem vzňata.

75.

Tak hovoří a služky své a many
a rytíře a družky, pážata
v háv obleče, jenž skvostný, zlatotkaný;
ó výprava to bájná, bohatá,
pak hradu svého opustí hned brány.
dnem nocí jako bouří přichvátá
a v Gaze teprv zastaví let divý,
kde tábor přátel slunné kryje nivy.

ZPĚV SEDMNÁCTÝ.

1.

Je Gaza město na hranici Judy,
[na cestě, která vede k Pelusii,
na břehu moře stojí a má všudy
poušť za souseda, kterou písky kryjí,
jak jižní vítr moře, povrch půdy
zde často víry větru divé zryjí,
že sotva chodec najde štít a střechu
v tom poli, jež se mění v stálém spěchu.

2.

Král Egyptský před drahným časem vzal
nadvládě Turků město pohraničné
a jelikož čas k boji naléhal,
kam tíhly jeho snahy ustavičné,
své sídlo hlavní Memfis zanechal,
vše jeho poklady a vnady sličné,
sem přenes trůn, zde spousty vojska valné
chtěl přehlédnouti z celé říše dálné.

3.

Ted, Muso, vylič mi stav všeho pravý,
a připomeň, zlaď všechno v míru, shodu,
o zbroji císaře mi podej zprávy,
o spojencích všech různých pronárodů,
rci, které podmaněné ved sem davy
i vládce nejjazšího od Východu,
ty vyličti můžeš všecky sbory
i vůdce, své jež svedl pod prapory.

4.

Když Egypt z panství Řeků, dlouhá leta
jsou tomu, vymknul se a víru změnil,
bojovník povstal z krve Mohameta,
říš založil tu, když kraj celý zplenil,
zván kalifem, rod jeho rychle zkvetá,
kdo dědil trůn, též jméno děda cenil,
a takto dřív jak Faraonův vládu
má Ptolomeův Egypt celou řadu.

5.

A říše rostla spolu jak let běh,
a mohutněla rychle křídlem změny
s Asii Libie a Syrský břeh,
kraj Marmarský k ní patřil od Cirený,
na druhé straně po državách všech
se roztáhla ku Nilu od Sieny,
a odtud pouští ve barbarská sídla
až tam, kde Eufrates má svá zříidla.

6.

Na levo, v pravo moře nivy vonné,
až Erythrejský břeh je v sobě svírá,
až tam kde v slunce září země tone
při východu, se zem ta rozprostírá;
však mohutnější král je říše oné,
v něm síla, sláva, věhlas, dědů víra,
ne krví jen, leč také zásluhami
co král i válečník je všady známý.

7.

On s Turky válčil a též s Peršany
je tiskl na zad, útočil, je ničil,
a navzájem byv na čas zdeptaný
se větší v porážce než v zdaru vztýčil,
jej stáří odzbrojilo, uštvaný
kmet odpásal meč, jež dřív hojně cvičil,
však ducha válečného neodložil,
ni touhu velkou, jak by říš svou zmnožil.

8.

On vůdci svými válčí dál a skvěje
se velkou silou ducha a též řečí,
že stáří jeho, ať se co chce děje,
tím vládě celé neškodí jen svědčí,
na jeho pokyn Afrika se chvěje,
Ind s úctou sklání se a sahá k meči
řad pokročených pronárodů s chvatem;
kdo zbrojit nemůž, pomáhá rád zlatem.

9.

Své vojsko sbírá u Gazy teď celé,
však sebrané spíš hojně pobádá,
by proti Franků moci vstalo směle,
jichž drzost novou říš tu zakládá.
Armida, poslední svých lidí v čele,
když přehlídka se právě zapřádá,
na šíré pole blíže městských valů
přichvátá vojska ve divokém evalu.

10.

Král used zatím na vznešeném trůně,
sto stupňů k němu slonových se zdvihá,
skráň ve stříbrných nebes chladném lúně
a nohu v nachu má, kol těla sbíhá
se řasnatý háv, nádhera a vůně
z něj dýší, v něm se zlato v perlách míhá
a turban v záhybech stých látky bílé
mu tvoří výnek na čelo se chýle.

11.

A zlaté žezlo třímná ve pravici,
a vousů stříbrem k úctě vážně ladí,
žár jemu z očí šlehá sálající
a dýše síla prvního mu mládí,
a každý pokyn i každý tah licí
jen roků majestát a vlády zradí.
Tak Apell, Fidiáš tak zjevil zraku
lidskému Zeva, hřmícího však v mraku.

12.

Dva satrapové po stranách mu stojí,
z nich první nahý meč v své drží dlani,
co druhý pečeť vlády v moci svojí
jsa strážcem tajemství všech bedliv chrání;
co onen válku vymýší a strojí,
ten vnitřní vede ústroj panování,
ten knížat náčelníkem v boji jest,
ten v ruce moc má, přísný soud a trest.

13.

Pod trůnem v hustém davu Čerkesové
se kupí malebná a pevná stráže,
krunýře mají těžké, ocelové,
meč křivý, dlouhé páky nesou páže.
Tak seděl král a nové, stále nové
přehlížel davy, které, jak on káže,
kol nohou jeho hlučně přecházejí,
v znak úcty zbraň s prapory uklánjejí.

14.

První se zjeví Egyptanů plémě,
jde obhlídkou, má čtyři vůdce v čele,
dva z hořejší a dva z dolejší země,
jež nebeského Nilu dar je cele,
proud jeho moře zahnal a vln téma,
když kleslo, kraje tryskly zúrodnělé
tak Egypt vzrost', jak v zemi leží břeh,
kde plavci druhdy stavili svůj běh!

15.

Z Alexandrie přeúrodné pláně
se žene první zástup veliký,
jenž kraj obýval na západní straně,
kde začíná břeh nižší Afriky,
jich vůdcem Arasp, Isti a odhodlaně,
než sílou řeší všecky podniky,
pln úkladů jest, hlava jeho bystrá
v Isti Maurů válečné nezapře mistra.

16

Ted nový zástup tihne od východu
a od pobřeží asijského moře,
jich Aronteus vůdce, pouze rodu,
ne sile vděčí jméno, čest i oře;
on nikdy v krve neplavil se brodu,
jej trouba nebudí, když vzplane zoře,
jej z lůna něhy v bouř, v strádání hojná
jen ctižadost přivábí neúkojná.

17.

To není tlupa, celý zástup divý
ted valí se a spoustou prachu hřímá,
zda všecky tyto Egypt žírný žíví?
Ne v branách svých je jedno město třímá,
všech držav koruna, sok nedůtklivý,
jež tisíc obcí ve zdech obejmá,
toť Karthago sem zástupy své vede,
jdou neradi, v jich čele Kampson jede.

18.

Pak davy s Gazelem jdou, které kosí
ženě hojnou na sousedním láně žírném,
hloub v zemi, jejiž prahy řeka rosí
ve druhém vodopádu hřmějíc vírném;
ti pouze meče dlouhé, luky nosí,
zbroj neunesli by v svém stavu mírném,
strach smrti nesijí ve vojska tlupy,
jich lačnou touhu zkojí hojně lupy.

19.

Lid z Barky nahý veden Alarconem
a bezbranný se divoce sem řítí,
lid, který lupem jen a mrzkým honem
svůj zkájí hlad, své udržuje žití.
Král Zumarský pak lid svůj žene slovem,
jenž neschopný jest rádně v zápas jítí,
pak Tripolský jde král a vědí oba
ve bitce hravé co jest lesť a zloba.

20.

Za nimi jiné řady z kamenité
a ze šfastné se Arabie ženou,
jež, pověst dí-li dobře, větry hbité,
žár nezná, ani zimu zasnězenou,
kde vůně rodí se tak divně skryté,
kde Fenix trůní zářnější svou změnou.
jenž mezi kořením a vůní, v květu
hrob, kolébku k novému chystá vzletu

21.

Jest méně ozdobný tlup těchto háv,
leč Egypťanům rovnají se zbraní.
Tu Arabů se žene jiný dav,
to kočovníci nemající stání,
krb, města stěhují a honí brav,
dnes zde a zítra jinde dálnou pláni,
žen mají postavu a slabý hlas,
tvář černou a též černý dlouhý vlas.

22.

Zbraň jejich z indské dlouhé třtiny jest:
s železným hrotom, na divém koni,
ty řek bys, že je vítr musí nést,
když divoce tak jen se stepí honí.
Sbor první vede Syfax, v mužnou pěšť
Aladin jímá druhý, třetí kloní
se v jho Albiazara, rytíř není
leč sprostý vrah, jenž zvykl na loupení..

23.

Pak zástupy jdou těch, jenž na moři
si arabském v ostrovech stínu hoví,
jenž škeble, které nachem zahoří
a perlami se svítí, hojně loví,
jim po boku hned negři táboří
na chmurném břehu Eritreje, slovy
těm zlými Agricalt, těm Osmid velí,
jenž mrav i každou víru deptá smělý..

24.

Pak Aitiopů z Meroe jde vír,
je Astrabor, Nil z druhé obklopuje,
tři říše různé dvojich různých vír
řek takto valný oblouk obsahuje,
ty Kanar vede a ty Assimir,
z nich Mahomedu každý přisluhuje
a poplaten je kalílu, však z nich
je křesťan třetí, sem se nepozdvih.

25.

Pak podaní dva pospíchají sem,
jsou ozbrojeni lukem, toulem, šípy,
ten Ormu velí, krásná je to zem,
kol které záliv Perský šumně kypí,
ten Boekanu, jenž je ostrovem,
kol něhož bouřné vlny přívaly chlípi,
leč pouze v přílivu, však ve odlivu
zde zcela suchou nechávají nivu.

26.

Ni tebe Altamore v cudném loži,
choť nemohla udržet milovaná
a darmo štká a darmo slzy množí
a nádra svá rve divým bolem zdraná.
Což moře líp tě v náruč chladnou vloží,
než moje hrud' snem lásky zkolená?
A raděj rámě tvoje krunýř nese,
než děcko, jež k hrám na tebe se třese?

27.

Byl v Samarkantu králem, jeho čelo
tisk volný vínek a to cenil rád,
v boj otužilé bylo jeho tělo,
znal s odvahou se vítězně v boj hnát,
to zkusí Frank, kéž výstrahou by znělo
to v písni mé a bude se ho bát.
Lid jeho krunýř nese zářici,
meč po boku, u sedla palici.

28.

Až z Indie, kde doma zóra jest,
sem divý Adrast v zoutalý boj pádí,
na nástě krzna hruď jeho zříš nést
jen zelenou a černou kůži hadí,
je strašný, na slonu jej musí vést,
jak hřebce bodá jej, že kolem řadí,
od Gangu lid má, jenž se v moři koupá,
tam posvátný Ind do moře kde stoupá.

29.

Ve sboru, který v prachu teď se hrouží,
se ubírá královských manů květ,
jenž za mzdu velkou s velikou ctí slouží
v boj jako k míru uchystaný hned,
na hřebcích nádherných kol trůnu krouží,
děs vane z jejich zbraní na pohled
a purpurem, jenž na pláštích jim svítí,
a kovem, zlatem se až nebe třptytí.

30.

Zde Alark divý a tu Odemar,
jenž řadí šiky, Hydraot jde s nimi
a Rimedon, jenž rád se vrhá v zmar
a smrti zhrdá i útoky zlými,
tu Tigran, Rapold pirat, moře var
jenž ovládá, pak Ormond s ostatními,
pak vítěz nad Araby Marlabust,
zván proto Arab k ústům od všech úst.

31.

Pak Pyrga, Orsind, Brimart, Arimon,
jenž města dobívá, jenž oře krotí,
pak Sifant za ním spěchá v divý hon,
Aridamant, jenž soka vždy v prach zhrotí,
pak Tisafern, blesk Martův zván jest on,
syn smrti je, kdo na něho se rotí,
at na koni, at pěšky v poli vraždy
neb oštěpy, je ztracen napřed každý.

32.

Je vede Armenčík, jenž odpadlíkem
byl pravé víry, a slul Klemens dříve,
teď Emiren má jinéno, velkým díkem
mu sultán poviněn jest, dobrativé
má zření k němu, jemu každým mžikem,
on po boku je k službě spolehlivé,
jest vůdce rytířů ten víry zrádce,
je bojovník a sultanův je rádce.

33.

Tak přešla yšecka vojska nesměrná,
když s davem svým Armida zjevila se,
na velkém voze trůní nádherná,
luk na pleci, šat v zdobné kasán řase,
tvář vrozenou plá něhou souměrná
a novým hněvem spolu v divé krásce,
tak krutá hrozící jak mračno stála
a hrozbou tou přec lákat se zdála.

34.

Vůz její jak vůz slunce z rána plane,
plá hyacinty, nachem, perletí
a vozotaj na úzdě zlatotkané,
zná čtyřspřež jednorožců držeti,
sto děvic a sto pážat za ní stane,
po boku s luky všady v zápětí,
je nesou všecky sněhobili hřebci,
jenž lehcí k běhu jsou a k letu křepcí.

35.

A průvod uzavírá Aradin,
jde s vojskem Hydraota ze Syrie.
Jak pták, krk jehož hoří nad rubín,
jenž řetěz zlatý kolem skráně vije
co vínek vrozený si, žárů klín
když opouští a v luh Aetiope
zaletá světa div a krása zdobná,
že vzhlíží za ním ptačí havět drobná:

36.

Tak Armida se zjeví v kráse ladné,
a v nádheře, již slní oka blesk,
tak srdce není lhostejné a chladné,
by neschvátíl je po ni lásky stesk,
však její pohrdání bleskem spadne
na smělce, jenž se v její ztáplí lesk,
co pak se stane veselej až vzplane,
tvář úsměvem i oko zbožňované!

37.

I ona přišla nyní k trůnu, král
všech králů nahlas volá Emirena,
rád vůdcem by jej svrchovaným zval
a všecky představil mu podle jména.
Ten úmysl že králův, napřed znal,
se blíží vážně, přísně zasloužená
ta čest jej blaží, Čerkesů stráž v dvojí
se řadu dělí a mu průchod strojí.

38.

On hlavu sklání koleno a v hrud
se tepe pravici. Král toto praví:
To žezlo vezmi zde a vládcem bud,
ved davy na mém místě v zápas dravý,
nad Franky k soudu zasedni a sud,
ty osvoboď, jež spoutaly jich davy.
Jdi, viz a vítěz, vše bij na krátce
a smrti ušlé veď k nám zajatce.

39.

Tak tyran řek a žezlo vrchní vlády
vzal z ruky jeho statný bohatýr:
Z tvé ruky, pane, která nezná zrády
je beru, tebou v boje chráněn vír.
A doufám, tvojím jménem vždy a všady,
že zvítězím, dám Asii zas mír
a jinak neopustím války rej,
dřív hanbu, smrť a zničení vrah měj!

40.

A pak-li ranou, kterou netušíme,
(ač nevěřím to) nebe hrozí nám.
Pak na mou skráň ať bleskným klínem hříme;
chci strpěti za všecky všecko sám!
Voj netknut buď; ať vůdce v smrti dříme,
ne oplakáván, slaven vrať se k vám!
I umlknul a dav zajásal hlukem,
jenž barbarských trub provázen byl zvukem.

41.

A mezi křikem, hudbou, šlechty dav
se poroučí a král všem s bohem dává,
kvás přichystán — král oděn v zlatohlav
sám stranou sedí, panstvo očekává,
tu pokrmy, tam slova přeláskav
rozdává, poctit všecky neustává
a mezi veselostí, žerty, šprýmy
Armida stkví se lstí a spády svými.

42.

Ta po skončení hostiny když zřela,
že všechněch pohled pouze k ní se nese
a známkou bezpečnou když nahližela,
že její jed se v srdeci každém třese,
hned povstala a k sultánovi spěla.
Jak uctivě a pyšně spolu pne se
skráň její před králem, když skromně stojí,
v ní pýcha s velkostí se v celek pojí.

43.

— Ó králi, praví, já přicházím též
pro víru, pro vlast služby nabízetí,
jsem žena z krve králů, proto v řež
mám po královsku za důstojno spěti,
kdo říše správu brát chec za otěž,
měj meč jak žezlo stejně na paměti,
věř, můj že pádný je a divoký
a krve umí rozlit potoky.

44.

Též nemysli si, že dnes první den,
co k šlechetnému já se hlasím dílu,
by víra a trůn tvůj byl uhájen,
já často v boji osvědčila sílu. --
Znát budeš asi, kterak jednou v plen
jsem vzala nedbajíc jich na přesilu
ty nejstatnější z reků, jenž ctí kříž;
že pravdu mluvím, nejlépe ty viš.

45.

Ty spoutané a přemožené tobě,
dar královský, jsem odevzdala v moc
a jistě by je o hladu a v mdlobě
svírala po dnes zlých žalářů noc,
ty zvítězit jsi mohl; však v zlé době
jím statný Rinald přišel na pomoc,
on přikvapil, tvé plány všecky zhatil,
mě pobil vojsko, svobodu těm vrátil.

46.

Znám tobě Rinald jistě jako všem
a mnohou pověst o něm šíří báje,
on prohřešil se zle na jménu mém
a hanba moje posud nesmytá je,
hněv, pohrdání, vztek mne hnaly sem,
mé rozvaly led zcela jimi taje,
co stalo se, mně nenuť vyprávěti,
dost na tom buď — má duše k pomstě letí.

47.

A já se pomstím! Vždyť šíp každý z luku
unáší jistě k cíli větrů rej
a nebe spravedlivou vztáhne ruku
na vinníka, — tož ustup beznaděj!
Leč kdyby jiný z vojska tvého shluku
v dar hlavu jeho dal mi, přijmu jej,
mě záští i ta pomsta upokojí,
ač radši bych, by padl rukou mojí.

48.

Kdo přinese mi jeho hlavu, dá m
to největší, co mohu, za odměnu,
své poklady a chtít-li bude sám,
mne může jako svojí odvést ženu,
tak učiním a tak zde přisahám,
nuž, kdo chce, ať se hlásí k tomu věnu,
nuž je-li kdo zde, komu stojím za to,
ten vystup, budíž jím to předevzato!

49.

Co Armida tak hrdě rozprávěla,
Adrasta oko divým ohněm hárá,
to nebe nedopustí, by tvá střela
se zaryt měla, paní, do barbara,
neb nehodno, ó lovkyň ty skvělá,
je srdce také rany té, ta stará
tvá urážka buď hlavou jeho smyta,
msty tvojí střela jsem a věř, že hbitá.

50.

Já srdce vyrvu mu, já za potravu
je hodím ptactvu, by je rozsápal!
Tak Adrastes děl, pyšně týče hlavu
leč Tisafernu pýchou se to zdálo.
— Kdo ty jsi, pravil, vystupuje z davu,
před králem, námi, jenž máš cti tak málo?
Zde mnohý jest, jenž skutkem tyto věci
dokáže všecky a zde mlčí přeci.

51.

— Jsem ten, syn Indie tu divý vzkřík,
jenž málo mluví, ale hodně jedná,
věř, jinde kdybys hovořil tak, dík
bys jiný dostal a tvá slova bědná
by poslední tvá byla! V tento mžik
boj chtěli začít, ale král se zvedna
mír kázal, k Armidě pak děl: Ctná paní,
před velkým duchem tvým i můj se sklání.

52.

A hodna jsi, by hněvem svým i páži
ti oba reci ku posluze byli,
ať vedením tvým obou meč se vráži
v hruď zrádce toho a v krev ať se chýlí
na bojišti, ať lépe meč svůj váži,
tam sílu, statnost ať objevit píslí!
Sed, opět ztichne. Oba přisahali
o závod pomstít ji si slovo dali.

53.

Ne pouze ti, zde všichni řečí kvetou
a výmluvným se chlubí jazykem,
že přinesou jí jeho hlavu kletou
se nadýmali bouřným povykiem;
ty všecky štvala hojnou za odvetou
za tím, jejž v citu lásky velikém
dřív milovala. Z ostrova on břehem
se rozloučiv vjel v moře šťastným během.

54.

Tou cestou jede loďka při návratu
jak jela dříve, rychle ale tiše,
týž vánek plachty napíná jí v chvatu
a rovněž šťastně v blahý návrat dýše.
Zrak Rinalda ku hvězd obrací zlatu,
ku Medvědu i pólu chladné říše,
ty v noci vedou jej a řeky ve dne
a čela skal, jež nad vlnami zhledne.

55.

Mrav národů on stíhá na pobřeží,
jich valečnictví, návyky a kroj
a slanou pěnou rychle loďka běží,
až čtvrté slunce, zářný světla zdroj,
se zvedá, když pak zhasne, v mlze leží
břeh před nimi, člun opustí vln roj.
Dí paní: Palestiny vidíš břeh,
zde konec dráhy, zde stavíme běh.

56.

Tak řkouc, vyvedla všecky bohatýry
na břeh, zmizela jako pára dechu.
Noc vstala zatím, zakryla kraj šíry
a zmátha všecko ve stínu a spěchu;
v tom písku pouště, mezi jeho víry,
zde nikde nezří zeď, ni krov ni střechu,
ni lidské, ani zvířecí tu stopy,
ni cesty kolem, vše se do tmy topí.

57.

Tak chvíli všichni překvapeni stáli,
pak hnuli se a dali s bohem moři.
V tom brzy očím jejich mihlo v dálí
se světlo, zářný bod se z mlhy noří,
teď stříbrný svit kolem stíny šálí,
teď zlaté lampy temnou nocí hoří,
jdou světlu vstříc a k němu kroky řídí
a brzy také jeho průvod vidí.

58.

Kmen vidí velký, na něm zbraně visí,
jsou nové, hraje po nich luny svit,
nad hvězdy lesknou se a v zář tu mísi
se mnohý drahokam, jenž v zlato skryt
a v luny světle štítu lesklé rysy,
tam dlouhou řadou mnohý obraz vryt,
se jeví, stráží vedle sedí kmet
ten, jak je spatřil, vstal a k nim šel hned.

59.

A poznali jej oba bojovníci,
to přítel moudrý, ctný ten obličeji
jak druhdy s úsměvnou je vítal líci,
teď zdvořile též pozdravili jej,
k Rinaldovi obrátil zřítelnici,
jenž němý svých dum stíhal plachý rej
a pravil: Pane tebe, tebe pouze
sám očekávám dlouho v trapné touze..

60.

Jsem přítel tvůj, že tvůj jsem chtěl jen zdar
ti řeknou druži, chceš-li se jich ptátí,
mnou vedeni přemohli léčky čár,
v jichž jhu jsi bídňe musel umíratí,
teď slova má slyš, rád je přijmi v dar.
jak proti Sirenám ti bojovati,
je zavří v srdce, nežli pravdu zjeví
ti ústa moudřejší a svaté děvy.

61.

Ne, pane v květech, kam strom stíny hází,
ve Nymf a Siren sladké společnosti,
leč pustém na vršku a mezi srázy
je naše dobro a je cena ctnosti.
Kdo pot a žár, kdo nést neumí mrazy,
kdo rozkoš nezdeptá svou rekovaností,
tam nedojde — chceš vzdálen vrcholu,
jak raněný pták ležet v údolu?

62.

Výš povznesla příroda tvoje čelo
a tebou dán jí sily dar a duch,
bys hleděl výš, za velkým by jen spělo
tvé žítí dilem, tak tomu chce bůh;
a hněvem byť tvé srdce překypělo,
to nebuď ve občanské války vzruch,
ni v mrzké vášni nebuď jeho sláva,
v té, s rozumem která se nesrovnává.

63.

Leč proto jen, by ozbrojený jimi,
 jsi povstal proti církvi nepříteli,
 bys otěžemi zkrotil silnějšími
 žár vnitřních vášní nezdolný a smělý,
 tož chceš-li vítěz být nad pudy svými,
 svěř vůdci se a jemu vzdej se celý,
 dle jeho vůle nechť ty divě rádí,
 se zmírní, vzníti, letí v boj neb schladí.

64.

Tak hovořil a Rinald klidný, tichý
 mu naslouchal, poslušen jeho kynu,
 stud přemoh mocný nával jeho pýchy,
 zrak svůj obracel k zemi stojí v stínu.
 Kmet čet mu v hrudi a znal jeho hřichy
 a dodal proto: Pohled vzhůru, synu,
 na tento štit své zraky upři již,
 svých dědů skutky na něm uvidíš!

65.

Jich slávu uzříš srázném na vrcholi,
 zkad její pověst letí v celý svět,
 ty proti ní jsi ještě ve údolí
 mdlý běžec, jehož umdlévá juž let.
 Nuž vzhůru, kdo je silný, nepovolí,
 buď sobě ostruhou sám, chvátej v před,
 hleď na ten štit! A Rinald ponořil
 tam zraky své, co tento hovořil.

66.

Uměním jemným ruky cvičené,
 zde mistr nesčetné sem zjevy vryl,
 z Actia krve slavné, vznešené
 bez mezery řad hrdinů zde byl,
 jak čistý v sile ničím ztenčené
 proud krve římské jim se v žily lil,
 laur viděl Rinaldo na knížat hlavě,
 kmet o jich bojích vyprávěl a slávě.

67.

Tu Cagus, který cizí skrotil davu,
 jenž z hynoucí juž říše kořistili,
 jenž v Este první kníže kol své hlavy
 si ovil vínek, zřel, k němu jak pilí
 a do jeho se podrobují správy,
 kdo slabší ve sousedství jeho žili,
 když Honoriem pozván Got se vracel
 již známou cestou, kde pak vykrvácel.

68.

A když se zdálo, celá Italie,
 že ve požáru barbarských vojsk leží,
 Řím, otrokyně, služka v hoří nyje
 a neodvratné záhubě vstříc běží,
 tu Aurelius štítem svým ji kryje,
 lid vede svojí vlády na otěži,
 pak Foresta ty ukazují runy,
 jak vítězně se povznes v bitvě s Huny.

69.

Dál snadno k poznání je Attila,
kol divě těká jeho oko dračí,
psí jeho tvář se šklebí otýlá
v štěk jizlivý, tak zdá se posluchači.
Tam zbrojenců jej chytá posila,
když v souboji byl utkán a tam kráčí,
Italský Hektor, ku pomoci spěje,
to Forestes ku branám Akvileje.

70.

Na jiném poli vidí jeho zhyn
i osud jeho, osudem jenž vlasti.
Velkého otce veliký též syn
je Acarino, chloubou všem a slastí.
Ne Hunům, osudu jen padlo v klín
Altinum, před ním on se musel třásti,
však tisíc obcí spojil pod svou vládu,
na město velké ve poříčí Pádu.

71.

On proti řece z jara rozvodněné
se ozbrojil dav městu základy,
rod Este v něm své sídlo proslavené
i otěž trámal svojí nadvlády,
Alany zkrušil, avšak juž se žene
v boj s Odoakrem, klesá bez vlády,
mře za vlasť svou. Ó smrti slavná, ctného
jej děláš druhem slávy otce jeho.

72.

S ním Alforis pad, do vyhnanství spěje,
pak Azzo, bratr jeho kráčí s ním,
však moudrostí a silou pak se skvěje
po návratu, když Herulů moc dým,
šíp jednomu ve pravém oku tkvěje,
toť z Este Epaminondas, jenž zlým
Totilou utkán na svém štítu zmírá
při zvěsti, že vrah k útěku se sbírá.

73.

Toť Bonifác byl; v stopách otce svého
hned Valerian od dětství juž šel
a páži, silou ducha statečného
sto půtek s Gothy šfastně předržel.
Pak Arnošt, vzpouru vojska otcovského
jenž potlačil, Aldoard za ním spěl,
jenž před ním Longobardů krále dříve
u Monscelse ve bitvě potřel divé.

74.

Tu Jindřich statný kráčí s Berengarem,
kde Karla Velkého se prápor mřhá,
čin jeho každý vždy byl věnčen zdarem
a věhlas jeho nad všemi se zdvihá.
Byl Ludvíkem slán v jih, kde stíhl zmarem
sestřence, na jeho jenž vládu člhá,
hle, přemohl a uvěznil jej v boji;
dál Otto s pěti svými syny stojí.

75.

Pak objeví se zraku Almerich,
jenž v Pádských nivách byl juž markhrabětem,
on, zakladatel chrámů, v nebesích
se ztrácí pohledem a duše vznětem.
A za ním hned se Azzo druhý míh',
jenž s Berengarem chvátá v souboj letem,
jej po střídavém štěstí zkruší, vládu
pak v Itálii dlouhých let má řadu.

76.

Syn jeho Albrecht vynik' u Germanů
svou statečností v boji, na turnaji
jej Otto po vítězství v říši Dánů
za zetě zvolil. Korouhve tam vlají,
tu Hugo poslední, jenž zadal ránu
té římské pýše, v Toskánském jenž kraji
zván markýzem byl pro své udatenství,
zem celou ve svém držel poslušenství.

77.

Pak Tedaldo se druží k Bonifáci
a Beatrice vedle něho stojí,
však po dědici stopa se tu ztrácí,
jenž žezlem v míru, mečem vlád by v boji.
Pak Matilda tu na hojnosti vraci,
co zanedbáno na potomstvu, svojí
příkrývá sukni žezla s korunami,
byl taký věhlas této statné dámy.

78.

Tvář ušlechtilá mužným duchem dýše
a silou hárá pohled a v boj zve,
jí Norman zahnán, velký ve své pýše
a Guiscard prchl za hranice své,
i Jindřich čtvrtý zkrušen, z jeho říše
urvány jemu slavně korouhve,
když dosazen do papežského křesla
vyhnáný biskup, ona je v chrám vnesla.

79.

Hned po boku jí a hned opět za ní
jí ctěn a milován jde Azzo pátý,
však čtvrtý v hojném, štěstí oplývání
na zdárné potomstvo byl přebohatý.
Syn Kunhuty Guelf do německých plání
byl povolán i šel, kmen Azzů zlatý
v bavorské nivy přesadil a štěstí
šlo v zápetí, neb měl tam ratolesti.

80.

On kmenu Guelfů, který zvolna vad',
Estenským rodem vštípil haluz čilou,
teď v rodu jeho vidíš napořád,
jak žezla s korunami bují silou
a přízní nebes vidíš růst a zrát
ten slabý kmen, ni větev nemá shnilou,
juž k nebi sahá a svým stínem kryje
a plní skoro nivy Germanie.

81.

Kmen královský však v Italii dál
výchání rovněž statné ratolesty,
tu Berthold čacký vedle Guelfa stál,
tam dědům vyrovná se Azzo šestý.
To reků pořad, na štitu jak plál,
a o němž v kovu zněly slavné zvěsty.
Rinaldo níti vnořen v dumy celé,
v žár doutnající jiskry duše smělé.

82.

Vzplál statečností jeho hrdý duch
a k letu divokému vzpjal se vznícen,
že co jen přál si fantázie ruch,
tu pobity dav, města val tam zřícen,
jak vykonané zřel ve tísni tuch
a před očima nadšeností sycen.
hned zbrojí se a chvátá z toho místa,
jak vítězství by kynula mu jistá.

83

Leč Karel, jenž mu smrt Dánského krále
byl vyprávěl, jej na odchodu staví,
meč umělý mu dává: Nos jej dále,
a štastně bojuj s ním a vítěz, praví.
Jen křesťanství tas k ochraně ho stále,
tvé sile tvoje rovněž se mravy.
Jdi, pomsti slavně pána toho meče,
on měl tě rád, ó buď to tvoje péče!

84.

On praví: Kéž se boha soudu zlísí,
ať ruka, která dostala ten meč,
na vrahu pána jeho nepochybí
a pomstí štastně hroznou onu seč!
Dík dlouhý, Karel v stručný hovor tříbí
a tváře vlídnost sladí jako řeč,
jím za průvodce dál ku noční pouti
ctný mudřec sám se chystá nabídnouti.

85.

— Čas rychle kvapí, noc se chýlí k ránu,
tě čeká Bohumír a tábor celý,
nuž vzhůru, ať v střed křesťanských všech stanů
nás nese letem hnědý vzduch a ztmělý!
Tak pravil kmet, sed na vůz, a na stranu
ti druzí sednout sotva otáleli,
on úzdu ořům k letu popouštěje
dál ku východu iídí jejich reje.

86.

Co vzduchem černým spějí ku východu,
dí k Rinaldovi vážný onen knjet:
— Tys viděl celičký kmen svého rodu
i větve, starý kořen, odkud zkvet,
nechť tolik reků vydal po národu,
věř, neuvadne nikdy jeho květ,
dál rodit bude reky, sily dostj
mu k tomu chystá dálná budoucnost.

87.

Ó kéž bych mohl z temna lúna času
jak první otce ukázal jsem tobě,
ti ukázati jakém u věhlasu,
se zaskví potomek tvůj v příští době.
Kéž dřív, než zrak otevřem slunce jasu,
bych moh' je světu jmenovati k zdobě,
věř, nebyla by menší jejich řada,
ni skutků ctných, ni horší jejich vláda.

88.

Však umění mé, jemuž jesti skryta
zář budoucnosti, tady ztrácí křídlo,
jen pochybná zář nejistá se kmitá
jak mlhou z lúna časů, cos tam zhlídlo
a zprávu-li ti nějakou přec skytá,
co zdání ber ji, jenž má v mraku sídlo,
mně ten ji řekl, jemuž bez závoje
i nebe odhaluje taje svoje.

89.

Co jemu božské odhalilo světlo,
co on mi zjevil, věštím tobě rád,
barbarské, řecké, římské sotva zkvětlo
tak pokolení dnes neb jedenkrát,
zkad tolik hrdinů by bylo vzletlo,
ký dopřeje ti nebe děti řad
a ty se k cili domknou nevyššimu,
Karthagu, Spartě, rovny budou Řimu.

90.

Však nade všecky bude Alfons čníti,
dle jména druhý ale první cenou,
v čas povstane, kdy svět kol bude hřmítí
bez hrdin v zmaru v zhoubu předurčenou
muž nezrodí se, v jehož dlani třpty
se žezlo s mečem září neztemněnou,
jenž zbraní ponese i vínu břímě,
v něm korunu svou najde tvoje símě.

91.

Juž ve hrách dětských na jevo dá hoch,
čím jednou bude v divé války změti,
zvěř každá zaleze svůj ve brloh,
na kolbách vždy se vítěz bude skvěti,
pak trofejí přinese celý stoh
a kořisti a palmových též sněti,
plát bude věnec vždycky v jeho vlasu,
ať z dubů, vavřínů, neb zlatých klasů.

92.

Nemenším leskem jeho mužný věk
se zaskvěje, když bude hovět míru,
říš udrži, ač sousedů kol vztek
by rád jej ztrhnul k válečnému víru,
on umění a veleduchům vděk
hry, kvasy bude pěstiti i lýru,
trest s odměnou on změří stejnou váhou,
čas předejdě svou opatrnnou snahou.

93.

Ó kéž by mohl také proti vrahу,
jenž hubí strašně země vše a moře,
jenž tísní světy a od svého práhu
i nejlepší v jho poutá a v zlé hoře,
svůj obrátili zřetel i svou snahu,
mstít chrámy zdeptané, tu jistě zoře
by vzplála všemu křesťanskému světu,
pod jeho žezlem jistou na odvetu.

94.

Tu darmo se zástupy všemi v chвату
by Turek povstal a divoký Maur,
on prorazil by jistě k Eufratu,
a dál kde trůní osněžený Taur,
kde zem se ztápí v slunce věčném zlatu,
by zanes lilje, orla, kríž a laur,
na mouření skránělil by křest
a první poznal, Nilu zdroj kde jest.

95.

Tak mluvil stařec, s tužbou horoucí
mu Rinald naslouchal a v jeho hrudi,
když pomýšlel na rod svůj budoucí,
se milý pocit zalíbení budí.
V tom bleskla Zora, slunce žadoucí
to věštka, v kraj a paprskové rudi
jim ukázaly šiky taborů
ve pestré, vlavé třísní praporů.

96.

Aj, slunce vítá vás a usmívá se,
kmet velemoudrý znovu započal:
Před vámi svítí v jeho zlatém jase
vrch, stráně, tábor, města příkrý val.
Bez úrazu já ved vás v krátkém čase
až k tomu místu, nyní sami dál
se pusťte směle, cestu dokončete,
já nesmím dále, s bohem sami jděte!

97.

Tak rozloučil se a v západní stranu
se s vozem stočil a je nechal býti,
vstříc oni spěli zářícímu ránu,
šli k stanům přímo, jež se v slunci třpty,.
zvěst letla před nimi, před stanu branu
jim Bohumír vstříc odhodlal se jítí,
on dlouho čekal na jich příchod, vstal
se svého křesla, by je uvítal.

*Z*PĚV OSMNÁCTÝ.

1.

Jak Rinald přiblížil se k Bohumíru,
tu úctypln se uklonil, řka: Pane,
než druhá pomstím, já jsem neměl míru,
čest ostnem byla moji duše štvané.
Zda tebe urazil jsem, skloň se k smíru,
v mé srdce proto hořká lítost kane,
teď přicházím, když voláš, každý trest
za milosti tvé dar mi vhodný jest.

2.

Tak zahovořil, k němu níž se sklání,
však Bohumír jej objímá a zvedá:
„Teď ztichni na minulost vzpomínání,
co zašlo, přikryj vlna Lethe šedá.
Tvou pokutou buď další vykonání
hrdinských činů, jimiž vrahů běda
by vzrostla jen a jimiž křesťan splesá,
ty musíš zmoci příšernou zvěř lesa.

3.

Zkad dřív jsme brali ku nástrojům dříví,
to místo hrůzy je, tam vidiny
a kouzel tanec odbývá se divý
a my neznáme toho přičiny.
A nikdo není statný tak a lstimy,
by odvážil se v ony hlubiny
a bez nástrojů nelze města dobýt ;
kde jiný prchá, spěj se slávou zdobit !

4.

Tak pověděl: A rytíř krátkou řečí,
že podrobí se tomu, praví rád,
a v tazích jeho zřejmo s jakou péčí,
nechť málo mluví, v slovu bude stát,
pak pozdrav jeho všem ostatním svědčí,
tvář, ruku podává jim napořád.
Tu Guelf, tam Tankred, vojska všecky hlavy
sem přišli, že je zde slyšice zprávy.

5.

Když opakoval ctné ty pozdravy
a drahé objetí všech přátel svých,
tu vlivný jak byl, k lidu láskavý,
též přijal uctivý hold ostatních ;
větší by sotva došel oslavys,
křik, tiseň davů sotva větší zdvih,
byl vítězem se vrátil Východu
a v triumfu jel v slávy průvodu.

6.

Pak odchází do svého stanu, v kruhu
svých přátel sedí v čilém rozhovoru,
tu vyptává se, odpovidá druhu,
řeč o lese jest, bojich o táboru,
když všichni odešli, noc klesla k luhu,
jen zbožný poustevník zbyl z toho sboru
i pravil: Velké věci neslychané
jsi bloudě nyní prodělal, ó pane !

7.

Čím vděčíš nyní všehomíra králi,
on vybavil tě z kouzelnických sítí,
ovečku zbloudilou on přived z dálí
a ovčinci ji ráčil přivtělit.

Teď slovy Bouillona bůh neskonalý
tě volí, jeho nástrojem máš býti,
však nesluší se, abys ruku zbrojil,
hrud' pokavád jsi z hříchu nevyhojil.

8.

Neb láskou smyslnou jsi bědně zdrán
a rmutem světa všecek střisněn celý,
že Ganges, Nil, ba ani Ocean
tě omýt nestačí, by zaplál skvělý
jas duše tvé, u rajských třeba bran
je klepat, k nim vznést modlitby vzdech vřely,
ždát odpuštění, zpovídat se z vin
a modlit se, lkát duše ze hlubin.

9.

To děl a Rinald nejprve sám v tichu
svou hrdost oplakal a vášně žeh,
pak poklekl a knězi ze svých hříchů
a bludů mládí zpovídal se všech.
Když rozhřešení slétlo s retů mnichu,
tu pravil: S novou zorou dej se v spěch,
na modlitby se vydej na tu horu,
jež čelem příkrým první vítá zóru.

10.

Pak půjdeš v les, kde divé nerudy
a zjevy bouří, kouzelné a lživé,
ty, vím to, přemůžeš ty obludy,
jen kouzlo-li tě neomámí lstivé,
hlás lkající, neb zjevné přeludy,
neb hled a úsměv dívky čtveračivé,
když tebe luzným svodem neomámí,
ty hrdě zdeptáš lež a luzné klamy !

11.

Tak poustevník a Rinald důtklivou
tu radu poslech, juž se chystá k činu,
den strávil v dumě i noc truchlivou
a dřív než vzplála zóra v nebes klínu,
zbraň opásal si leskle zářivou,
šat zvláštní oblek, a pak v ranním stínu
sám pěšky mlčenliv a zadumán
své druhy opustil a voj a stán.

12.

I byla chvíle, ve které noc tmavá
novému dnu se ustoupiti zdráhá,
však východ přec juž barví záře žhavá
a nebem kmitá sem tam hvězdná dráha.
I dostoup hory vrchole, co vstává
den do kola a zóra roste vlahá,
zrak obracel kol a zřel v luzné kráse,
jak s nocí den na nebi objímá se.

13.

I pravil k sobě: Ó jak světla krásná
si rozsvěcuje kolem nebes chrám !
Zář hvězdná v noci plá a luna jasná,
co ve dne čelí ohnivý vůz tmám.
Však užiti jich čí je duše šťastná ?
Jen kalný paprsk, běda, stačí nám,
jenž z jedné tváře, z jedných očí plane,
tu stmí se, zjasní, úsměvem tu skane !

14.

Tak přemýšleje k vrchu stoupá hory,
zde staví se a klesá na kolena,
myšlenkou k nebi letí, svoje zory
na východ obrací a takto sténá:
— O vlídně, pane, v duše mojí spory,
v mé výni hled tvá milost, roztožená,
má duše lká, ji očisť, lásky žáry
ať obnoví se ve mně Adam starý !

15.

Tak modlil se, co zóry plápoly,
juž rostouce jak zlato živé plály,
hor zelené se skvěly vrcholy,
zbraň jeho, přílba, v ohni kolem stály,
co prsa, skráně jemu chláholí
dech jižních vánků sladkodechý z dálí
a rosa z klína zóry, která padá,
mu v husté kštice hojně perly skládá.

16.

A rosou nebes šat pod jeho zbrojí,
kteří měl smutnou barvu popele,
se zalesk náhle v jasném světla zdrojí
a bledost ztratit zářil veselé,
tak svadlé listí náhle v perel roji
při ranním mrazu zaplá ztemnělé,
tak had když starou svoji kůži ztrácí,
se vesel v nové pestré roucho vrací.

17.

Ta pěkná barva zrůměného šatu
jej samotného těší, takže v les
ten osudný obrací kroky v chватu,
jde s jistotou a neví, co je děs.
Tam dospěl juž, kde mnohý ku návratu
jen při pohledu chystal se a kles,
však jemu ten hvozd zdál se jako jiný
pln vnady, veselý a samé stíny.

18.

I kráčí dál, v tom sladký nápěv slyší,
jenž rozplývá se v houšť a pažit květný,
v něm onen zpěv, jímž v listi vánky dýší
a zurčí zdroj, v něm tóny táhlé flétny,
jež labuť lká, v něm slavík v lesní tíši,
a jemu odpovídá nepočetný
zvuk varhan, citer, lidské hlasy, k rýmu,
sto hlaholů se splitá nejsladšimu.

19.

I myslil rytíř, jak se druhým stalo,
že najde hrom a blesk a plameny,
však voda pěla, ptáče sladce lkalo
a nymfy zpívaly a Sireny,
tu zdiven zadržel svou nohu málo
ty poslouchaje libé ozvěny,
šel opatrně, až tu šepot slyšel,
když k řece průhledné a tiché přišel.

20.

A této krásné řeky oba běhy
jen vůně dýchaly a květ a smích,
do dálky řeka spěla plna něhy,
v dvou ramenech, les celý bujel v nich,
jsouc pouze rámem, rozmarné vln běhy
se shlukly v třetí, nivou ten spěl v jih
a takto vlažil les a zář a stín
navzájem sypaly si v chladný klín.

21.

Co rozhlíží se, kde by přišel k brodu,
tu podivný se před ním zvedá most,
jak zlatá duha kyne ku přechodu,
mohutnou klenbou zdá se pevný dost,
on přejde, sotva za sebou má vodu
a stojí na břehu, tu stmí se hvozd,
most šíří se, kde kyne hlubina,
a z řeky v ráz je dravá bystřina.

22.

I obrátí se, vidí, jak se vzmahá
a bouřněj dme, jak sněhy jarními
jak v sebe stáčí se a sta vln tahá
do víru peřejemi sterými.
Jej schvátí zvědavost, že málo váhá,
pod kmeny váhá temně stmělymi
a v pouštích lesních stále nový div
se skytá mu, jejž nezřel jaktěživ.

23.

Kam nohu dále touto tiší klade,
tam tryskne zdroj, tam květ a tráva pučí,
tu růže s lilií se míchá všade,
pramínek teče a studánka zvučí,
ba nad hlavou mu náhle v listí mladé
chvoj stoletý se rozkvítati učí,
je měkčí kůra, hladší, jemnější,
list každý svěžestí zrak konejší.

24.

A každý lupen novou manu lije
a kůra v zlatých kapkách pouští med
a znova zas tu cizí harmonie,
tak plna jásotu a tuch i běd,
však srdce, které v průvodu jí nyje,
jsouc vzdechu, vlny i labutí střed,
do jakých lidských tvarů zde se skrývá,
to nevidíš, ni sbor, jenž tady zpívá.

25.

Co bedliv kolem bádá v chladnou tiš
a přemstá, kde pravda, kde mam kyne,
zří myrtu stranou, hlídá lesní skryš
a pod ní na mýtině stezka kyne,
nad palmu vysoká a nad cypříš
do výše myrta spíná větve stinné;
kdo z ostatních se zde ji vyrovná?
Zdá být se ona lesu královna.

26.

Krok zastavil na mýtině, leč v žase
div nový jímá polekané oči,
tam statný dub a hle, sám otvírá se,
a z lůna jeho krásná dívka skočí,
a šatu krásá k tělu luzné kráse
jak v zápas pojí se, co na to zočí,
sta stromů před ním v jedné puká chvíli
a ze všech davem vystupují víly.

27.

Jak obrazy je líčí nebo scena,
tak lesních nymf zde objevil se sbor,
šat podkasán a páže obnažená,
jdou na hon, vlas jich vydán větru v spor,
tak luzných postav těch směs vybájená
se mihla bleskem před hrdiny zor,
s tím rozdílem, že místo šípů, luků,
zde housle, flétny zdobí jejich ruku.

28.

A podaly si všecky páže v rej
a utvořily lузný, plný kruh,
jak pevný bod tak v obvodu svém jej
kol sevřely mu zpívajíce v sluch,
strom rovněž obepjaly, nejsladčeji
pak zapěly, až schvátíl úžas luh.
Ó blah ty, jehož krok se v háj ten skláni,
ty lásko, naděje ty naší paní !

29.

Ty nemocné chceš přinést sílu, těchu,
je láskou zraněná, ó pohled kol,
ten hvozd tak tmavý sídlo žalných vzdechů
se dosud dobré hodil v její bol,
však sotva přišel's, zveselil se v spěchu,
šat svěží oblek vrchol na vrchol.
Tak zpívaly — tu z myšty hudba zněla
ta nejsladší a ta se otevřela.

30.

Dost zázraků zřel dávný, starý věk,
venkovský Silen když se otevříral,
však nevidaný posud zářný vděk
se objevil, jež posud strom jen svíral,
i vyšla žena — ó ne, spíš bys řek,
že v chvíli té jsi na anděla zíral.
K ní pohled Rinald, běda, ustoup zpátky,
Armidy obličeji má zjev ten sladký.

31.

A ona veselá a zase nyvá,
jí citů sta se v jednom hledu sváři.
— Zas vidím tě, tak svědně jemu kývá,
zas ke mně vracíš se, tvou sladkou tváří
mých nocí osířelých, touho snivá,
v mé dny zas tebon nové světlo září.
Jdeš těšit mne, nač skrýváš tvář svou v dlaně?
Chceš vyhnati mne odsud, že máš zbraně?

32.

Jsi milenec či vrah můj? Onen most
já nechystala jsem, věř, nepříteli,
já nelákala zdroj a květin skvost
lstí nezničila, jež skrývá hvozd stmělý.
Ó sundej přílu aspoň, buď můj host,
v zrak ponoř, jsi-li přítel, zrak svůj vřelý,
ret k retu, řadro k řadru v sladkou muku,
neb aspoň podej mi svou drahou ruku!

33.

Tak hovořila, ve zraku tak plála,
tu nachem rděla se a náhle bledla
a nejsladší ty vzdechy štkajíc lhala
a náryky, kvil i úsměv k němu zvedla,
že snadno v nevčasné by soucit tála
i tvrdost démantu, však málo svedla,
rek v chvíli té, ne ukrutný, však hbitý
po nahém meči sahá ostražitý.

34.

Jde k myrtě, ona kol drahého kmenu
své ruce klade, a pak žalně kříčí:
— To neučiníš, tak nezdeptáš ženu,
jež miluje tě, odlož meč, než zničí,
můj strom, anebo já se zapomenu,
v ta řadra bodni! — a se před strom vztýčí,
v ta řadra, pouze cesta vede jimi
ku stromu s haluzemi posvátnými!

35.

On vznáší meč, na její lkání nedá,
však ona, zázrak nový, juž se mění,
jak často přelud za přeludem zvedá,
se ve přechodu rychlém v našem snění,
jí údy rostou, tvář se kroutí bledá,
nach mizí, vrásky v ní jsou v okamžení
i roste v obra — on zří na to zmámen,
toť Briareus, sto ozbrojených ramen

36.

V ráz mečů nahých zvedá padesát
a v druhé rovněž štítů padesáte,
co nymfa kol se zbroji v jeden chvat,
to děsný kyklop, jej to nepomate,
i seká v kmen a buší odevšad,
strom jak by živ byl vzdychá, černošaté
se náhle kupí mraky příšer plny
kraj peklu roven jest u Styxu vlny.

37.

Nad tmavým nebem i pod chmúrnou zemí
to hučí, důní, blesky tam, zde chvění,
teď vichry rozpjalý se perutěmi,
v tvář soptí mu své všecko burácení,
on bez pohnutí stojí tu a němý
a tesá v kmen a hle, i ten se mění
a brzy ořech, ne juž myrta, na zem
se schýlí s třeskem a vše zmizí rázem.

38.

Jas nebi vrácen, zas je klidný vzduch,
v svůj přirozený stav se vrací les,
ne kouzel pln a čárů, příšer, tuch,
jen obyčejný, přirozený děs,
kol dýše, Rinald kráčí dále v luh
a zkouší kmeny, bez odporu kles
pod ranou každý i dí Rinald sobě:
Ó blázen, přeludu kdo věřil zlobě!

39.

Pak zpátky chvátá. Ctný poustevník pilí
to rozhlastiti po táboru všem.
Čár lesa zničený byl v této chvíli
a velký vítěz juž se vrací sem.
Aj přichází, na rameni plášt bílý,
ve zbroji zářné v klidu vznešeném,
na přílbě stříbrný mu orel hoří
nezvyklým leskem v slunce čarozoří.

40.

A celý tábor v hlasném povyku
a jásotu mu vstříc své kroky řídí,
čest vůdce vzdává jeho podniku
a nikdo Rinaldovi nezávidí.
A Rinald praví: Nech to bez díků,
tvým rozkazem se stalo, davy lidí,
teď kouzlo když jsem zničil, zjistil cesty,
tam kmeny mohou kácti i klesty!

41.

Hned do lesa šli vykácti celý,
i dřív vyrvaly dle znalců rady;
nechť prvnímu se třeba staviteli
hned všecky stroje nepovedly všady,
teď mistr nový vyskytl se bdělý,
jenž trámy svázel v pevné, tuhé skladu.
To Vilém Ligurský byl, který dřív
jak volný korsar na moři byl živ.

42.

Pak nucen ustoupit po dlouhém boji,
on Saracenům nechal mořskou pláň,
sem posádku on přived celou svoji,
vše marináře, nástroje a zbraň,
z těch nejlepší byl, přístroje již strojí,
měl bystrou hlavu i obratnou dlaň,
sto řemesníků přived spolu, kteří,
co kreslí on, vše vyvedou a změří.

43.

Vše jeho dílo, co tu nalezneš,
tož katapulty, praky, berany,
jež valy drtily, co hřměla řež
bájnými koly k předu strkány,
a dílo větší, on sestrojil věž
ze sosen, které pevně setkány ;
na vrchu byla kůží pobita
střel ohnivých ta pevná záštita.

44.

Ji celou rozložit lze pilí hravou
a opět spojit každý kloub a svor,
ční na pudicí trám s beranní hlavou,
jenž drtí čelem hradby tuhý zbroj;
Most z prostředka vyletí v chvíli pravou
zed zachytne protější, bez opor
nad celkem menší věž se pyšně míhá,
jež dolů srazí se a výše zdvihá.

45.

Po rovné cestě zlehka dost se valí,
neb sto má hbité točících se kol,
leč i když ozbrojeni na ní stáli,
bez námahy se hnula v luh i dol,
hle, zástupy se tlačí tu a chválí
umění mistra nevidané kol,
on káže sestrojiti svému sboru
dvě stejně velké podle první vzoru.

46.

Vše toto dobře stihli Saraceni,
ač z dálky jen se na to dívali,
jich špehové, ať noc neb chvíle denní,
na baštách nejvyšších vždy dívali,
i zřeli, křestané jak les tam plení,
jak spousty stromů, celé přívaly
si v tábor vlekou, též i stroje zřeli,
však z dálky tvar jich dobře neviděli.

47.

Leč oni také hotoví se v tiši
a upevňují věže své a valy,
ty podpírají a v té straně výši,
kde nebezpečné útoku se zdály.
Zde třeba síly jakou pouze dýší
vojáci Marta, tak se domnívali
a zatím, co ta opevňují místa,
podivné, zvláštní ohně Ismen chystá.

48.

On zrádně míchá síru v směs a smolu,
již z moře u Sodomy spěchal brát,
ba myslím, zašel pekel do plápolu
a k řece ohně, která desetkrát
je obtéká, to vře a smrdí spolu,
až v tváře šlehne ohně vodopád;
tak požáry chce mstiti milovaný
svůj tmavý les teď, běda, porubaný.

49.

Co tábor tak se chystá více
i města k obraně a k útoku,
zří Frankové, jak bílá holubice
nad městem krouží v dálném vysoku,
a křídla její chvatně veslujíce
se ztápi v jas i v mračen hluboku,
i vidí zřejmě, jak juž, posel bílý,
se s mračné výše k hradbě města chýlí.

50.

V tom s křivým zobcem, s ohnutými spáry
se řítí na ní sokol z daleka,
ji v tábor zažene, ji hrozí zmary
v boj pustit se s ním ona nečeká,
leč nejvyšší kde stán ční v jitřa páry
tam letem sokol za ní zatěká,
juž míří spár do něžné hlavy její,
v klín vůdcí ona klesá v vírném rejí.

51.

Ji Bohumír hned zachytí a kryje
před sokolem, leč jak pohledne na ni,
zří od krku jak stužka se jí vije,
na které pod křídlem má skryté psaní,
hned odváže je, jak mu srdce bije!
Co do rukou mu padlo z nenadání?
Judey pána, tak to psaní praví,
Egypta vládce tímto listem zdraví:

52.

Ó pane, prosím, vytrvej, buď stálý
a sotva čtvrtý neb den pátý mine,
já přijdu, osvobodím tyto valy
a nepřítel tvůj útokem mým zhyne! —
Tak řádky zněly, jež v tom lístku stálý
barbarským písmem psány v pohostinné
holoubka křídla uložené v taji,
jak na Východě často dělávají.

53

Chtěl pustit Bohumír tu holubici,
jež prozradila toto tajemství,
však zpátky nechce ptáče váhající,
že nevěrným snad poslem bylo, ví,
v stan Bohumír zve vůdce, s vážnou lící
list povznáší a s rtů se jemu chví:
— Ó vizte, kterak všecko v čas nám jeví
Pán nebes, velebte jej chvalozpěvy!

54.

My nesmíme juž déle otálet,
již třeba připravit se na útok,
val polední se musí vzdáti v let,
co námaha zde a co potu tok,
je těžko zbraněmi těm hnát se v před,
však půjde to, já každý tam znám krok
a jistě zeď tam, polohou jež jistá
míř vojska hostí pro neschůdná místa.

55.

Ty Raimunde se všemi svými stroji
se z této strany k městu obrátiš,
já zdánlivě pak s celou sílou svojí
ku bráně severní se hnu, v tom již
nepřítel zmaten bude v tomto boji,
nás útok bude očekávat níž,
já hnu se s pohyblivou svojí věží
na jiné místo k jiné, větší řeži.

56.

Ty Kamile měj pozor, abys hleděl
hnout třetí věží za mnou v stejný čas! —
Ztich. Raimund, který nejbliž jemu seděl
a přemýšlel, teď pozvedl svůj hlas:
— Plán výborný jest, že bych sotva věděl,
zda něco přidat neb mu ubrat as,
jen jedno radím, v tábor nepřstele,
dej, vůdce, vyslat vyzvědače smělé.

57.

At zjeví úmysly jich a jich silu,
jak dá se to jen věrně, spravedlivě.
Díl Tankred: Panoše mám, k tomu dílu
se zdá mi, že se hodí spolehlivě,
je hbitý, lehkonošný, bez rozdílu
je smělý též, však chytře, podezřivě
a mnoho řečí mluví, svůj hlas mění
i postavu i chůzi v okamžení.

58.

Byl zavolán hned a když z vůdce řeči,
co podniknout má, pochopil, tu hned
se smíchem vesele tu převzal péči
a pravil: S koněm svým se pustím v let,
až k stánům dojdu, co mi nebezpečí?
já vniknu, cizinec tam na pohled,
až ku hlavní zdi třeba o polednu,
jich oře přehlédu i silu zhlédnu.

59.

Jak velký nepřítel je a co bádá
jich vůdce, slibuji vám zjednatí,
vše zámysly, jež zvolna v skutek sprádá,
chci třeba z řader jemu vyrvati.
Tak mluví Vafrin a juž svůj šat skládá
v pláště dlouhý, v Turka ten jej obrátí,
má nahý krk, na hlavě turban bílý,
zkrad pestré stuhy na skráň se mu chýlí.

60.

I toulec běže i luk dlouhý Syrů,
že barbar každým posuňkem být zdá se
a mluví, těžko tomu dáti víru,
různými jazyky a v různém hlase
a věru moh být Feničanem v Tyru
a jinde jiným třeba v stejném čase;
i odchází, v dál na svém hřebci spěchá,
že sotva stopy v sypkém písku nechá.

61.

A Frankové než skončen třetí den,
vše cesty málo schůdné upravili,
stroj každý útočný byl připraven
a nezmařili ani jednu chvíli
i s viček unavených zahnán sen,
noc sotva jejich postačila píli,
nic nezbývá juž, vše jest připraveno,
by mohlo na město být udeřeno.

62.

Den před útokem vůdce zbožný v tichu
jen strávil na postu a modlení,
pak tábor celý zpovídal se z hřichů
a přijímal ve žalmů zapění.
Pak vojsko, stroje, tuto svojí pýchu,
by nepřátelské sklamal domnění,
na místech, kde jich nechtěl užit, nechal,
že pohan k bráně opevněné spěchal.

63

Však sotva noc že schýlila se tmavá,
svůj stroj tam postavil hned pohyblivý,
kde bez úhlu a oblouku zeď vstává,
je méně pevná a se méně křiví;
na vrch. nad městem jehož tmí se hlava,
věž Raimund šine, čeká na boj divý
a Kamil třetí věž v tom staví směru,
kde západ uklání se ku severu.

64.

Však sotva na východě záře vzplála
ranního slunce, nebe polila,
tu pohany ta změna polekala,
že stojí věž teď, dřív kde nebyla
a tu i tam zas jiná strašná stála,
dřív nevidaná k městu čelila
a v nepočetném davu děší zraky
kol katapulty, berani a praky.

65.

I neváhá voj Syrský, nastal shon,
zas přenáší se všecka zbraň i zbroje,
kam postavil své věže Boullion,
kde mohli čekat první útok boje,
však v ruchu tomto zapomněl i on,
že Egyptské se zadem blíží voje,
tož Guelfa s Robertem sem volá hned:
— Ó budte v zbroji připraveni, v sedle!

66.

A mějte se tu dobře na pozoru,
co stékat budu val, kde slabší zdá se,
by ze zadu nepřátelskému sboru,
co bojujem, nepřišli jiní k spásě!
Ztich. Ze tří stran hned po tom rozhovoru
na pochod trojí vojsko vydává se
a z trojí strany vstříc jim král též táhnul,
jenž vyjímkou sám ku zbrani též sáhnul.

67.

Ač stářím na celém se těle chvěl
a tihá vlastní překážela jemu,
v háv neobvyklý hruď přec uzavřel,
na Raimunda se vybral k boji zlému,
na vůdce Soliman, dál Argant šel
na Kamila, k němuž co strýci svému
se družil Bohemund, jenž měl to štěstí,
že soka svého zabil pádnou pěstí.

68.

I začli střelci prudkou střelbou v čele
a jedem šípy měli napuštěné
a mrakem jejich bylo nebe stmělé
jak černá noc a větší silou žene
se řada beranů, v zdi buši směle
a z praků dští to ve zdi otresené,
tu koule kamenné jen prší, tam
zas fičí ostře okovaný trám.

69.

Je bleskem každý kámen a tak kruší
zbroj veškerou a všecky údy těla,
že nejen prchá z něho život s duší,
leč forma tváře zničena že celá
a nestaví se, sotva krunýř zruší
mohútný oštěp, jedovatá střela,
leč protkne tělo, vyjde v druhé straně,
však prchajíc smrt zanechává v ráně.

70.

I nepolekal příliš útok chvatný
a divoký, ty saracenské davy,
zdě potáhli si ohebnými plátny
a pružných látek směsi, která staví,
již seslaben jest každý náraz v matný
a bez účinku, nechť byl zprvu dravý
a tam, kde křesfan odvážil se prudce,
byl vydán dobrých praků celé půtce.

71.

Však Franků zástup dále bez oddechu
a trojím proudem postupuje v před,
ti utíkají pod ochranou střechu,
když prudký liják šípů se zdí slet,
ti velké věže k valům táhnou v spěchu,
ač pohané je marně tlačí zpět,
věž každá val juž stéká mosty svými,
co berani hřmí čely železnými.

72.

Jen Rinald posud nerozhodnut váhá,
to vše se nezdá hodné jeho být,
čest malá to, kde společná všech dráha,
též s ostatními společně v boj hřmit;
kol rozhliží se, roste jeho snaha,
kde jiný zoufá, tam chce pospíšit,
zeď nejvyšší kde hrdě trčí v klidu,
chce útok začít sám bez všeho lidu.

73.

K těm obrátil se, které Dudo ved,
to slavní byli bojovníci, pravil:
— Ó hanba, že smí klidně k nebi čnět
zeď ona, jak by jí se útok znavil,
vše cesty kynou rekům, nuže v před,
kdo, může-li, zde by se neproslavil?
Nuž vytrhněm a proti střelám v skrytu
my budem státi kovových svých štítů!

74.

Na slova jeho souhlasili v spěch
a štíty zvedli výše nad skráně,
je spojili na spůsob šikmých střech,
všem proti ranám k jisté ochraně
a v útok hřměli, jejich divý běh
se nezastavil žádné po ráně,
vše zachytla ta střecha kovová,
kde jaká rána slétla hromová.

75.

Juž u ždi jsou, tu Rinald v okamžiku
 tak hbitě, jak by třtinou byl, jen sáh
 se stupňů řady dolů po žebříku
 a obratně jej k valům blíže táh,
 dešť kamení a trámů v hlásném křiku
 jej přivítal a střely, písek, prach,
 leč stoupá po něm výš a nezachvělý,
 byť s Ossou naň se sřítil Olymp celý.

76.

Na zádech svých nes šípů celý les,
 na štítu celou tříště zdvihal horu,
 a jednou rukou bušil v skalný tes,
 a druhou nad skrání štít měl za oporu,
 tím skutkem v davy druhé zápal kles
 a jiní stoupají po jeho vzoru
 a žebřísky hned týcí ze všech stran,
 los stejný ale všechném není přán.

77.

Ten zmírá a ten padá, pouze on
 ční nad všecky ty děsy, hrozí těm,
 juž vysoko jest, žebříku že sklon
 se k valu chýlí, juž se ramenem
 jej dotýká a kolem vřava, shon,
 ten oštěpem a ten zas kamenem
 naň doráží, té bouře netknut ruchem,
 ó dive, sám on visí takřka vzdudem.

78.

I tlačí se a couvá a se vzmůži
 jak palma, kterou vlastní vínek tíží,
 vždy novým odporem se zase vzpruží
 a vytačen se opět dále blíží,
 pak mocným vzmachem štíty, příby s muži
 a břevna střese, jež mu cestu víží
 a na zeď skočí, dál si klestí dráhy,
 pak soudruhům meč jeho kyne nahý.

79.

Sám potom vítěznou podává ruku
 zbožného vůdce nejmladšímu bratu,
 jenž byl by rovnováhu ztratil v hluku
 té vřavy, druhý za ním je teď v chватu.
 Však zatím v boje zuřivého shluku
 utrpěl vůdce mnohou těžkou ztrátu,
 neb nejen lidé byli soký boje,
 leč se stroji zde válčily též stroje.

80.

Na valu Syrští měli velký kmen,
 jenž na lodi byl hlavním stěžněm kdysi,
 hle, přes ten veliký a obrněn
 a na příči mohutný trám dolů visí,
 můž lány těžkými být zatažen
 a puštěn zas a v šíky hned se mísi,
 tož želva obrovská, teď v trysku hbitém
 šij vypjala a teď se kryje štítem.

81.

Ráz trámem děsný a zas rychle druhý
na věže střechu obrněnou slít,
že jimi povolil svaz každý tuhý,
věž zachvěla se, couvla v jeden kmit;
však proti želvě vylitly dvě spruhy
a srpy na nich, každý provaz chyt
a přeříz bleskorychle oba rázem,
a netvor klesl vysílený na zem.

82.

A jako balvan, jejž zvětralo stáří
jsa větrem srazen do propasti padá,
tu skálu drtí, keče, stromy maří
a lesy deptá, role, chaty, stáda,
tak ohromný trám po zdech hospodaří,
a rve tam zbroje, davy. Děsná váda!
Věž opakuje děsný náraz zase,
zdi chvějí se a hory ve ohlase.

83.

Tam vítězně plá prápor Bohumíra,
on myslí, že juž dobyl hrozný val,
však náhle plamen smrdutý a síra
vstříc valí se mu, cítí hrozný pal.
Ni Mongibel, jenž tolik slují svírá,
kdy tolik ohně z lůna svého slal,
ni nebe Indie v poledním žáru
kdy dštilo takou ohnědýšnou páru.

84.

Tu oštěpy a kruhy, věnce žhavé,
tu černý plamen a tam krvavý,
puch děsný, zrak nesnese dýmy tmavé,
sluch třeskem ohlušen a žiravý
po věži plamen líta, v ohni plave,
a střecha vlhká více jej nestaví
i kůže na ní vraší se a boří,
věž bez pomocí nebes jistě shoří.

85.

V tom víru vůdce velkodusný stojí,
ni pohyb, ni tah tváře nemění,
těm velí, kteří chtějí vody zdroji
se opřít rostoucímu plameni.
Však věru sotva obstojí v tom boji,
když slední konev vylít nelení,
se vítr zvedl náhle, začal váti
a proti pohanům ve oheň hnati.

86.

Zpět letí požár a po hradbách líta,
jež plátny proti prakům hájí chtěli,
těch podajná a měkká látká chytá
a v jednom ohni stojí val ten celý.
Ó slavný vůdce, jemuž sám bůh skytá
své pomoci, i větry uslyšely
a slétly na kyn boha v zmar a noc
na ochranu ti jistou, na pomoc!

87.

Leč škúdný Ismen polekán když zřel,
že sirné vichy proti němu letí,
své čáry ještě jednou zkusit chtěl
a postavit se proti vichru změti,
dvě čarodějky, které sebou měl,
před vojska tváří šly mu ve zápětí,
on šilhavý a černý, vous mu plál,
se Pluto v středu Furii být zdál.

88.

A slov juž kolem děsné kouzlo znělo,
jichž Kocyt bojí se i Flegeton,
vzduch zakalil se, slunce to se ztmělo,
kol zářné skráně temných mraků shon,
v tom náhle velké skalisko v to sjelo
s vysoké hory, bleskoletný sklon,
a padlo mezi ně, je rozprášilo,
že po nich krev a hrstka kostí zbylo.

89.

V tříšť krvavou a padř hlavy jich
a všecky údy balvan rozptýlí,
pod tiží mlýnských kol tak v jeden mih
se rovněž drtí zrnka obilí,
tři duchové z těl vzlétli zdrcených
a jasným nebem rychle poplí
ku říši pekla v stínů hrozných plen ;
ó smrtelníci, dobru žijte jen !

90.

V té chvíli ku městu, hle, věž se bliží,
jež větrem dosud byla ochráněna,
tak daleko, že z ní juž most se níží,
jímž jata býti má zeď ohrožená.
Však v mžiku z davu Soliman se hříží,
chce prosekat se, kde ční vojska stěna,
i tepe kol vše a věž stéká stále,
tu vyskytla se druhá nenadále.

91.

Ohromná stavba v každém okamžení
se bliží nad každý dům města vyšší,
zří ve úžasu na ni Saraceni,
neb město pod ní zdá se býti nižší.
V svém Soliman neustál rozhorení,
ač kamení déšť větší jest a bližší,
on most chce rozbít přec a tož se vzpíná
jak litý a své druhy napomíná.

92.

Tu Bohumíra očím v nebeský
háv zahalen se zjevil Michal sám
i slunce před ním bledly pablesky,
ač mráčku nebylo ni tu, ni tam.
— Hle, chvíle nadešla, kdy soutěsky
jha pohanského Sion střese, v plam
jen vnoř své oči, neskláněj zrak, již
na pomoc Boha směle pohledniž !

93.

Jen výše zrak na vojsko nebe zvedni,
voj nesmrtelných plní kolem vzduch,
já protřu zrak ti smrtelný a všední,
bys poznal, jaký nebeštanů ruch
ti na pomoc jde, proto čile shlédni
na duchů bez závoje zářný kruh,
já posilním tě, že na chvíli krátkou,
andělských tvarů sneseš záři sladkou.

94.

Viz nesčetné ty bojovníky Krista,
je duchem každý rajské říše host,
ten každý z nich se s tebou v zápas chystá,
v cíl zářný pomahá ti klásti most,
hleď, valům záhuba kde kyne jistá,
kde prach a kouř na černý oblak zrost,
tam Hugo v mlze přehusté je řeže
a pomahá tam podkopati věže.

95.

Tam Dudo severní chce dobýt brány
ji železem i ohněm napadá,
zbraň podává a rozdává kol rány,
tu drží žebřík a řež ovládá,
na vrchu v ornát mešní zlatotkaný,
na hlavě s mitrou, ruce rozkládá
a berlou mává biskup Adhemar,
nás žehná křížem nepřiteli v zmar.

96.

Jen zvedni zraky svoje a viz celé
tu vojsko hoří s všemi oděnci!
On pozvedl a viděl zářit skvělé
a okřídlené trojím u věnci
jak řádilo se v trojí šiky smělé,
v boj schystání tu nebe zvolenci,
jich na zevnějšek stále větší pruhý
se do vnitř úžili vždy v menší kruhy.

97.

Tu světlo jeho oči překonalo,
když zvedl je, tu zmizel přízrak ten,
leč kolem jeho vojsko v ohni stálo
a vítězství ples nebyl mu víc sen,
za Rinaldem se množství reků hnalo,
jím Syrský voj byl celý rozprášen,
on na valu již — v hněvu prapor vůdce
hned z ruky praporečníka vzal prudec.

98.

A první na most vrazil, Soliman
v tom zamezil mu pochod, v jeho středu
zde zápas rekovený byl bojován,
na místě úzkém strašný ku pohledu.
Však Soliman: Jsem umřít odhodlán,
za jeho život v sázku rád svůj vedu,
most oddělte hned za mnou, chci tu zbytí,
však snadný lup tím vráh nebude míti.

99.

V tom Rinalda zří, jak sem divě chvátá,
jak před ním vše se dává na útek.
Co platna tu života mého ztráta,
si rozmyšlí, líp couvnu nazpátek.
Tak učiní a novým vztekem jata
hrud' jeho plá se v boje hroužic jek ;
spěl vůdce dál skrz tříšť a rum a krev,
v zeď s křížem svatou zatkнул korouhev.

100.

Ta v tisicerých kruzích kolem vlaje,
a na vše strany kol se třepetá,
vzduch jasnější kol nadní světlem plaje,
zář sluncem na ní ohněm rozkvétá,
a mnohý šíp a oštěp přiletá
se zatkne v ní neb sražen odletá.
I Sion a vše pahorky kol, zdá se,
že čelo její uklánějí kráse.

101.

Tu divým křikem rozlehly se šíky,
tož křikem vítězství a křikem slávy,
a hory tyto odrazily ryky
ve ohlas bouřný, poslední též davy
rozptýlil Tankred svými bojovníky,
jež proti němu vyslal Argant dravý,
svůj vypustil most, za ním vojska nával
na hradby trysk, on kříž též zatkнул na val.

102.

Jen ku poledni, tam kde Raimund, kmet
se utkal s Palestiny králem v boji,
tam Gaskoňských tlum prapor nepozved',
ku zdi nepřišel s věží svou a stroji.
Tam jádro hrdin choval vojska střed,
jež král si nechal ku obraně svojí
a třeba že tu slabší byla zeď,
tím více střežena zas byla ted.

103.

Pak miň než jinde na té straně právě
neschůdná byla cesta k valům tém
a válečnictví, byť i namahavě,
před přírody tu cestou rozmarem.
Však vítězství juž naslouchají vřavě
Gaskoňci, Turci všichni s úžasem
a hrabě s plesem, sultan vidí s žalem,
že směrem k pláni dobyt Jerusalem.

104.

I vzkříkne Rainmund: Tam na druhé straně,
ó soudruzi, již město dobyto je,
zde vzdoruje nám. Nuže vzhůru k ráně,
ať nejsme vyloučeni z toho boje !
Však sultan prchá, další ku obraně
ač beznadějně nové plány stroje
na vyšší věž se utíká, jež jista
a odsud na nový se útok chystá.

105.

Ted branami a ne juž více zděmi
se vítězící křesťanů voj valí,
jde krve, sutin, dýmu ručejemi,
neb klesly hradby, jež tak vzdorovaly.
Meč zuří města prostorami všemi,
smrt s hrůzou za družky se jemu daly,
krev v močál nabíhá a v proudech divých
se valí, mrtvých plna je i živých.

ZPĚV DEVATENÁCTÝ.

1.

Voj pohanský smrt s rozvahou a strach
juž rozptylily záhy, bez odporu,
jen Argant ještě sám stál na hradbách
pln odhodlání, zoufalého vzdoru,
on strachu nezná, meče pádný vzmach
si cestu klestí v nepřátelském sboru,
ne smrti, porážky se spíše bojí
a vítěz chce se vzdát i v smrti svojí.

2.

Tu v davu, který dorážel naň maně,
se zjevil Tankred a juž naň se říti,
jej rozeznává Čerkes podle zbraně,
dle posuňku a šatu, jenž se třpty.
S ním bojoval juž slísbiv odhodlaně,
po šestém dnu že v nový boj chce jítí,
však nepřišel, tož kříčí Argant: Hoj,
tak držíš slovo, tak se vraciš v boj?

3.

Ne sám a dosti pozdě přicházíš,
chci přece s tebou zkoušit potýkání,
ne bojovník leč vynálezce spíš,
zde stojíš války přístrojů a zbraní.
Nuž svými hraď se, ale postup již,
zkus s novou zbraní nové potýkání.
však, vrahu žen, ty dělej co jen chceš,
v mé ruce tenkrát smrti neujdeš.

4.

Usmál se dobrý Tankred pohrdavě
a přísným slovem odpovídá jemu:
Dost pozdě jdu, však pozor, vychloubavě
ať přiliš netěšíš se zjevu mému.
Dost brzy přát si budeš nedočkavě,
by hory s mořem mohly boji zlému,
jenž vzplane, bránit, že ne z bázně, drží
jsem váhal v boj, sám přesvědčíš se brzy.

5.

Pojď tedy do boje však se mnou jen,
ty bijce obrů jen a bohatýrů,
žen vrah tě vyzývá! K svým obrácen
je žádá, by se zachovali v míru.
A volá: Všemi buď on ušetřen,
mě udatnosti pravou poznej mřfu,
ne sokem všech, on mým je nepřítelem,
dluh starý splatit chci mu v činu skvělém.

6.

Nuž sestup tedy v spolku nebo sám!
Jak libo tobě, Čerkes volá zas,
na místo veřejné či tajné, tam
já jistě tebe najdu v pravý čas.
Tak vyzvání se stalo: Přijímám,
děl Tankred a juž spějí ve zápas,
jde záští s nimi a hněv s lítou zlobou
vzájemné ochrance teď tvoří z obou.

7.

Tankreda ctižáloſf a touha tráví
po krvi pohana tak nezkojená,
hněv jeho, zdá se mu, se nezastaví,
byť kapka jiným byla procezena.
Jej kryje štítem svým, kde boj hřmí dravý.
Jej neporaňte, křičí rozrušená
kde bitva zuří, vojsko vlastní dělí
a mečem cestu klestí nepříteli.

8.

I vyjdou z města, stany ztratí s očí.
jenž pod ním do dálky se prostírají
a stezkou neschůdnou, která se točí,
na místo odlehle se ubírají,
až stinný údol osamělý zočí,
jejž pahorky v svém klínu zavírají,
jak jeviště jest připravený k hrám,
neb ku souboji, nebo ku honbám.

9.

Zde oba stanou, jak by ztratil klid,
tu Čerkes obrací se k městu zpět
a Tankred zří, že Argant nemá štit
a proto vlastní v trávu házi hned.
Pak zahovoří: Smutný jal tě cit,
na smrt snad myslíš, cítíš péče hnět,
jak vyjdeš z boje, to-li rmoutí tebe,
pak jistě v nevčas bázeň ti hrud' střebe.

10.

A zamyšlený Argant odpovídá:
Na město myslím, kněžku Judy dávnou,
jež padne jistě a již darmo hlídá
má síla s oddaností neúnavnou.
Tvou hlavu za to nechť mi nebe přidá,
to odměnou a mstou je málo slavnou.
Ztich — k zápasení juž se ubírají,
svou sílu vzájemně teď dobře znají.

11.

Je Tankred lehký, obratný a hbitý
a rychlý v rukou a noh užívání,
však složitosti údů jako litý
je větší jeho Argant v síly vzplání.
I ukloní se Tankred ostražitý
a nadběhne Čerkesu z nenadání,
svým mečem brzy najde jeho meč
lstí maře každou rány jeho léč.

12.

A uměním týž, spůsobem však různý
ve boji Argant stojí jako věž,
vždy do předu jen jde meč jeho hrůzný
jen osobu, ne zbraň hledá ta řež.
Co Tankred nový útok spřádá lusný,
on stejně seká v před a k tváři též,
však opatrně bdí a neustále,
by lesť jej nepředešla nenadále.

13.

Tak bojují na otevřeném moři,
když stichl vítr východní a jih
dvě lodě nestejné, jichž silu tvoří
té rychlost a té velkost, v útocích
se jedna přídou a teď zadkem vznoří
různými směry, druhý koráb tich,
jen lehčí druh když drzejším se stává,
mu potopením hrozit neustává.

14.

Co Tankred doráží naň úzkostlivě,
se meči hrozícímu uhnotí pilí,
zamáchne mečem Argant směrem křivě
a tne jej v oko, takže couvá chvíli
a pohan doráží naň rychle, divě
a dříve nežli před mečem se schýlí,
jej raní v bok a křičí vychloubavě:
Hle šermíř, šermem přemožen tu právě!

15.

A Tankred mezi studem, mezi zlostí
se zmítá, výhost pozornosti dává,
svou pomstu urychlit chce v zuřivosti
a pozdní vítězství mu malá sláva;
na přílbu Čerkesa, kde hledí hostí,
svůj vede meč, jímž zuřivě kol mává,
ten útok odrazí, dál Tankred seče
a přiblíží se k němu na půl meče.

16.

Předstoupí rychle nohou levou vpřed
a levou rukou pravou páž mu rve
a pravou začne rubati jej hned,
ó jsou to rány děsné, strašlivé!
— To šermíř přemožený za odvet
vítězi splácí, mezi bojem řve ;
i skřípá zuby pohan a se kroutí,
však pravou jatou rukou nemůž' hnouti.

17.

Meč nechal klidně viset na řetěze
a pěsti Tankreda rval k sobě úže.
To učinil též Tankred, bleskem sveze
se tělo k tělu a muž drtí muže,
tak Alcid síly nepřekonal meze,
když obra páži pozved z písku lůže,
jak tito dva, jak v uzly, v tenata
se svírala páž jejich svalnatá.

18.

Pak zmítali se, rvali řeží dravou,
že rázem půdu oba tiskli bokem,
ať lstí, ať náhodou svou ruku pravou
má Argant volnou, levou jatou sokem,
a Tankred obráceně v namahavou
tu půtku vyprostiti chce se skokem
a sotva svoje nebezpečí zočí,
se zbaví Čerkesa a divě skočí.

19.

Arganta prudká rána shůry schvátí,
než pozděj vstane a se vzpřímí zcela
jak sosna, vítr východu již kláti,
se ohne, by zas rychle k nebi zřela,
tak síla jeho pomůže mu vstáti,
když smrti perut již se nad ním chvěla ;
i začly znova děsné rány dštiti,
v boj bez umění divocejší hřmíti.

20.

Juž ze mnohých ran Tankred krváci,
leč pohanu krev prchá ve prudech ;
jak plamen bez stravy se potáci,
on slabším jest a slabším v ránách všeck.
Tu Tankred k Čerkesu se obrací,
když bez krve zří páž jak v úderech
vždy slabších buší, hněvu tisí vlny
a s klidem couvaje dí míruplný :

21.

— Mně ustup aneb uznej statný reku,
že osud nebo já jsme zvítězili,
já nechci lupu tvojím na útěku
a všeho práva zříkám se. V též chvíli
vzplá děsný pohan v zuřivějším vztekut
a jako bez rozumu bouří, šílí:
Mniš, lepším že jsi v svojí hrdosti,
či Arganta chceš vinit z podlosti?

22.

Tvůj osud vykořistit nemám strachu,
bez trestu šílenství tvé nenechám,
jak pochodeň než zhasne v silném vzmachu
zazáří a pak v náruč klesne tmám:
tak Argant sílu, kterou v krve nachu
byl ztratil vztekem, obnovuje sám
a blízkou chvíli hrozné smrti svoji
si přizdobiti slavným koncem strojí.

23.

Ted' levou ruku k pravé pojí ruce
a oběma meč povznáší a níží
a ocel, jež mu v cestě, drtí prudce
a znova s novým útokem se bliží,
ted' v rameno jej tne, v ran divém shluce
od žeber k žebru do krve meč hříží.
Ted' Tankreda když bázeň nezabrala,
bez bázně příroda mu srdce dala.

24.

I zdvojuje svůj děsný útok zase,
leč do větru jen vztek a sílu ztráci,
neb Tankred vyčíhal ho v pravém čase
a uskočil, čím útok jeho zvraci.
Tak Argante jsi podleh ve zápase,
tvé tělo tváří k obloze se kácí,
svou těhou zdrcen s chloubou tou jdeš v stíny,
že nemá slávu pádu tvého jiný.

25.

Tím pádem rány se mu otevřely
a krev z nich divým uháněla tokem,
o levou ještě ruku opřel se a směly
na koleno se vztyčil; nad svým sokem
se Tankred sklonil: Vzdej se, zdivočelý!
Smír nabízel mu znova vlídným okem,
leč Argant zrádně dobyl meč a v chvatu,
než moh se nadít, poranil ho v patu.

26.

Hněv Tankreda vzplál: Zrádce! zabouřil,
tak zneužíváš mého soucitu?
Pak v hledí meč mu vrazil ze všech sil,
ten jen se mihl v bleskném zákmitu.
Tak Argant umřel zrovna jako žil,
i v smrti lál a soptil bez citu
a hrdá, děsná slova byla jeho
i slední hnútí těla ztrnulého.

27.

Meč Tankred odkládá a bohu dík
 za vítězství to s duší zbožnou vzdává,
 ač téměř všecku sflu v tento mžik
 mu odňala seč tato namahavá,
 tak že i v srdce mužné strach mu vnik,
 jak zpátky dojde, však se odhodlává
 a zvolna pouze, jak mu sily stačí,
 juž známou cestou umdlen nazpět kráčí.

28.

Vpřed s namaháním vleče bědný krok,
 čím nutí se, tím síla uhasíná,
 usedne a ruku opře v bok
 a hlavu v ní, ač chvěje se co třtina,
 sta kolem vidí kol a rudých ok,
 až zhltí tma vše posupná a stinná
 i omdlí zcela, vítěz, jenž tu leží,
 od zmoženého rozezná se ztěží.

29.

Co tito dva se potírali v boji,
 jenž z přičin osobních tak divě vzplál,
 ve městě přemoženém v hlučném roji
 se vítěz poražen stíhat jal.
 Kdo děsný obraz řečí zlící svojí,
 kdo důstojně by o té hrůze psal,
 vztek vítězů a zoufalost a bídou
 a seč a klání bludařského lidu.

30.

Vše zastaveno bylo juž tou řeží
 a mrtvol stohy byly kol a hory,
 na mrtvých ranění se stále věží
 a mrtvolami zasypán, kdo chorý,
 tu děti k řadám svým tisknouce běží
 a s vlasem rozpoutaným matek sbory,
 tam lupič kořisť sotva unést stačí,
 za vlasy ještě mladou dívku vláčí.

31.

Však ulicemi k vrškům na západ,
 kde velký chrám na nejvyšším z nich pne se,
 Rinalda žene nenasytý chvat,
 pln krve rádí, před ním vše se třese,
 tak pohanský lid žene napořád,
 však ozbrojené stíhá jen v svém děse,
 štit s přilbou, před ním ochrana je špatná,
 je pouze bezbrannost zde něco platná.

32.

Jen proti železu on meč svůj tasí
 a zhrdá válčit proti bezbranným,
 kdo beze zbraně k bojácným se hlásí,
 ty pohledem zahání, hlasem svým,
 tak bouří, hrozi, rádí, v smrti kvasy
 se vrhá lačně zpitý vítězstvím
 a v zmatku divém vše se před ním děší
 ať v zbroji, bez ní valem v jedné směsi

33.

Tlum bezbranných se reků ve sboru
těch nejlepších ve chrámu opevnil,
ten spálen často válek ve sporu
se jménem Salomona honosil,
kdys z cedru, zlata stavěn z mramoru,
teď chudší pomník staré slávy zbyl,
však dobře opevněn byl, neb ho střeží
železné mříže s věncem pevných věží.

34.

Když dospěl tam, rek na místě kde svatém
se skryly davy s květem vojska spolu,
zřel vojsko státi na cimbuří zlatém
a zbraně různé hradeb na vrcholu
a brány uzavřeny s divým chvatem,
tu zrakem hrozným dvakrát pohléd v kolu,
kde hlavní vchod jest hledal ostrážitě
a dvakrát celou stavbu objel hbitě.

35.

Jak lačný vlk pod pláštěm noci tmavé
obchází dobře uzavřené stáje,
ve jicnu cítí hladu ostny žhavé
a záštím vrozeným a hněvem plaje,
tak Rinald kolem v tóuze nedočkavé
vstup hledá v chrám kol všady nahlédaje,
na náměstí pak zastaví svůj krok,
co s výše čekají juž na útok.

36.

Zde stranou ležel trámeč obrovity,
buď jakýkoli jeho úkol již,
ligurský věru žádný koráb hbitý
tak velký stěžeň neměl, jeho tiz
zved hračkou Rinald, trám ten sukovity
pak vložil hravě u vrat mezi mříž,
jak oštěpu jej užil, s tíhou hbitou
jím na vrata hřměl sílou obrovitou.

37.

Víc kov, ni mramor nevydrží ran
a nárazů, jež prudči rostou stále,
juž ze zdi vymkly veřejce se bran
i zámky povolily nenadále,
ni beran silou největší byv slán,
ni honba divá války ve přívale
tak neřádí, však cestou otevřenou
jak potopa se za ním davy ženou.

38.

Řež hrozná znesvěcuje krve proudy,
to místo druhdy bohu zasvěcené.
Čím déle otálite boží soudy,
tím těžší jste na plémě zaslepené
i srdce měkká na hořlavé troudy
se mění, pomsty požár z nich se žene.
Tak pohan drzý lázní krve smyl
chrám, který dříve drze znesvětil.

39.

Však zatím Soliman ku velké věži,
jež nazývá se lidem Davidova,
se zbytkem vojska chvátá a zde stěží
se ohradí, jak možno jen mu znova.
Sem Aladin hned sultan k němu běží,
jak zří jej, tato praví k němu slova:
Pojď sem, ó králi, na posledním valu
zde skryj se boje děsném ve návalu.

40.

Zde můžeš skrýti se před vrahů meči,
zachránit jestě život svůj a říš.
Ó běda, volá král, že v tuhé seči
v plen barbarů je město vzdáno již!
Ne pouze říš i život v nebezpečí,
já žil, já vládnul, Solimane, slyš!
O nás lze říci, že jsme jednou byli,
den nastal poslední, vše v zmar se chýlí.

41.

— Kde dávná, pane, je tvá udatnost?
dí sultán hrozným hněvem divě vzrušen,
nechť říš nám třeba urve vrahу zlost,
v nás krále majestát jest neporušen.
Však nyní, odpust, boje máš prý dost,
sem zachraň se, dost námahou jsi zkrušen.
Tak mluvil k němu, násilím ho vtáh',
za dobře ostříhaný věže práh.

42.

Kyj železný do obou vezme dlaní
a věrný meč ve pochvu vrazí zpět,
u vchodu stojí úzkého, jej brání
před Franky, zde je města ulic střed.
Ó strašné kyje bylo dopadání,
kdo nezabit, byl aspoň sražen, v let
se každý před tím strašným místem dává,
kde hrůzyplná palice ta mává.

43.

Sem náhle družinou provázen smělou
s Toulousu Raimund statečný se bliží,
ten velký kmet se skrání stříbrokvělou
jde bliž, jak palice by zhral tří,
fal po ní marně svojí silou celou,
ta bezpečně se s jeho mečem skříží,
jej v čelo trefí a svou těhou zdrtí,
že pad a roztáh náruč, obět smrti.

44.

Ted přemoženým síla se zas vrací
a statečnosť, kterou z nich vyhnal strach,
čásl vítězů u brány v prach se káci,
čásl zahnána je zpátky na hradbách.
V tom Soliman zří palice své práci,
u nohou svých na skráni krve nach
i volá na své lidi: Z mrtvol roje,
do hradu odneste jej, kořisť boje.

45.

Tí pospíš ten úkol vykonati,
však podnik těžký to a namahavý,
neb Raimunda v lup nikdo nechce dáti,
sem hrnou se a nový boj to dravý,
na jedné straně vztek vojáky chvátí,
na druhé straně cena této hlavy
je veliká — tak v zápas juž se řítí,
ti chránit mu, ti uloupit mu žití.

46.

Snad byl by sultán děsným hněvem jaty
svou pomstu lačnou zkoojil s dostatek,
štít ohromný i přílbu hromovatý
kyj jeho drtil neb hnal na útěk,
však nový boj mu hrozí, nové ztráty,
slyš zbraně nový rachot, polnic jek !
Z dvou stran se blíží k němu vrchní vůdce,
s ním velký rytíř ku poslední půtce.

47.

Tak jako pastýř, jenž zří ustrašen
hrom s vichřicí a blesků rudý svit
a v klínu mračen zmírající den,
své stádo shání a mu hledá skryt,
kde hněvem nebes byl by ušetřen,
než přežene se bouře přes blankyt,
je hlasně volá, shání po všem poli,
sám poslední v stáj za ním kráčí s holí :

48.

Tak pohan, který rovněž dobře cítil,
že s bouří děsnou sem se žene vřava,
že zbraní leskem nebes lem se vznítil,
a rachot jich se blížit neustává,
voj zahnal do věže, za ním se řítí
sám poslední z všech, jejich štít a hlava,
a jeho ústup v hrozném nebezpečí
o smělosti i o moudrosti svědčí.

49.

Však sotva zatarasil hbitě brány,
juž Rinald sem se žene jak bouř divá,
spřeráží tyče, závory a rány
kol rozdává, vše poráží a zrývá,
jet stejně touhou lačné pomsty štvany
i přisaha jej vede přestrašlivá,
neb nezapomněl, že chtěl pomstít Dánu,
kterému byla pohanem sníř dána.

50.

A jistě byl by vítězící páži
zdě nedobytné zkrušil napořád
a jistě sultán s celou svojí stráží
svůj byl by neodvratný zkusil pád,
však trouby vůdce k odpočinku káži,
neb obzor tmí se nocí odevšad,
po ulicích rozbijí vůdce stany,
na nový útok z rána odhodlaný.

51.

Děl s tváří veselou ku lidu svému:

— Křesťanským zbraním požehnal sám bůh,
cíl dosažen, co zbývá, díky jemu,
dokáže smělou páží smělý druh,
než poslední to asyl vrahу zlému
tu stečem, dne jak zaníti se pruh,
ted soucitу ve hrudi místa přejte
a raněným a chorým pomáhejte.

52.

Ať péče vaše těm úlevy skytá,
jenž krví novou vlast nám dobyli,
to sluší se spíš bojovníkům Krista
než krvavé to dilo přesily,
ba příliš vraždy zřela tato místa,
chtic po zlatě a hrubé násilí,
dost všeho buď, dost šílení a vraždy,
trub jekem vůli mou ať pozná každý.

53.

Ztich, pak se ubíral, kde raněný
se hrabě v krvi svijel s těžkým vzdechem.
V té chvíli Soliman též zděšený
k svým hovoří žal taje každým dechem:
— Té štěstí neděste se proměny,
nám naděj nová v květ vyhání spěchem,
porážka naše jest jen zdánlivá,
miň škody její hrůza ukrývá.

54.

Jen zdi a střechy nepřítel nám vzal
a sprostý lid, však město posud máme,
neb v hlavě krále, v pažích vašich dál
zdar jeko trvá, pokud vytrváme,
květ šlechty dosud žije, žije král,
věž máme též, o níž se útok láme,
ať ulicemi Frank svou touhu zkojí,
však podlehne on jistě v dalším boji.

55.

Vím, jistě zhynout musí tento lid,
jenž v štěstí svém tak rozpoutaně řádí
a vraždí, loupí, lidský deptá cit
a podléhá, kde smyslnosť ho vnadí,
neb smilství, vražda, žhářství špatný štit
jsou jeho síly, jimi v zhoubu pádí,
jen z Egypta když pomoc přijde v čas,
ta blízko jest a vysvobodí nás.

56.

My zatím velké domy v touži dobu
balvány kolem pevně obrníme
a každou stezku, která vede k Hrobu,
hned vrahům svými strojí uloupíme.
Tak ze srdcí všech zlou zahání mdlobu,
a naděj křísí, jež v nich slabá dříme.
Co toto v městě děje se, tu řady
procházel vojska špehou, Vafrin mladý.

57.

vyslán v stany nepřátelské špehem
na cestu on se vydal v slunce sklonu,
pustými cestami spěl divým během
neznámý zakuklenec v čitém shonu,
zem slunce ještě neschvátilo žehem,
když poutí octnul se u Askalonu
a poledne když začal výdech palný,
pod sebou viděl celý tábor valný.

58.

Zří nekonečné v dál se tmící stany,
a korouhvě tu modré, rudé, žluté
a řeči slyši zniti pomichány,
a bubny, cinky, trouby, rohy duté
a velbloudy a slony z každé strany
a ržání ořů, stanů plachty vzduité,
že praví zlekán k sobě: Věru tady
s Afrikou Asii zřím dohromady.

59.

Jak tábor leží, nejdřív pozor dává,
jak opevněný jest a kterak silný,
nevoli tajné cesty, leč kde vřava
je největší, tam pospišit je pilný.
A hlavní branou vejde, každá zpráva
mu vítaná je, k odpovědi sdílný,
otázky nezmatou jej, s drzým čelem
on projde všady, mluví s nepřitelem.

60.

Pozorně ulicemi prochází,
na náměstích a mezi stany civí,
svým zrakem koně, zbraně provází,
po jmenech ptá se, na oko se diví,
po nejtajnějším bez všech nesnázi
se nese jeho pohled chytrý, lstivý,
tak obratně se chová s vlídnou tváří,
že ve hlavní stan přístup se mu zdaří.

61.

Tu vidí plátno stanu porouchané,
lze otvorem, jenž v stěně této zeje,
vše vidět, slyšet všecko, kdo tu stane,
co v stanu královském se tajně děje,
vše osvíceno zří a v sluch mu kane
co největším tajemstvím zde se kreje,
tam Vafrin na výzvědách tiše stojí
a jako stanu ku správce se strojí.

62.

Bez přilby vůdce v středu stanu stál,
byl ozbrojen a plášť měl purpurový,
štít s přilbou nesou pážata dvě dál,
o dřevce opírá se, tak si hoví,
na člověka zří, zrak mu divě plál,
byl hranatý a barbarskými slovy
cos šeptal mu, Vafrin sluch zbystřil, v ruchu
jak řeči „Bohumír“ mu přišlo k uchu.

63.

A vůdce praví: Jsi tím jistý zcela,
že jak ty díš, Bohumír jistě zhyne?
— Ba přísahám, odpověď toho zněla,
a nevrátím se, ten-li cíl mne mine.
Předstihnu všecky spiklence a skvělá
buď odměna má a nežádám jiné,
než v Kaiře trofej zbraní bych směl vztýčit
a pod ní takto velký čin svůj ličit.

64.

Ty zbraně Francouzskému vůdci, v boji
jenž plenil Asii, vzal Ormund rek,
když zabil jej, tam pověsil, ať stojí
ta trofej toho zvěstí v příští věk!
— Tak má se státi k odpovědi pojí
svou řeč a lepší vzdá ti sultán vděk,
tak velké dílo velkou též mzdu žádá,
vše dostaneš, co duše tvoje ráda.

65.

Ted ale připrav falešné ty zbraně,
neb přiblížil se nyní boje den.
— Jsou schystány, děl druhý odhodlaně.
I vyšel vůdce, hovor ukončen.
Bez rady Vafrin stál zde, v jeho skráně
se vryla pochybnost, byl pomaten,
co za spiknutí, ký to divný nápad,
ty zbraně falešné též nemoh chápát.

66.

I odešel, však tyto hovory
mu nedaly ni oka zavřít k spaní,
leč sotva v další pochod prapory
se hnuly větrem vlajíce v čas ranní,
zas ve vojska se vmísil tábory,
jde s nimi, stane s nimi a se shání
po nových zvěstech, od stanu jde k stanu,
by slyšel víc a našel k všemu bránu.

67.

Tak hledaje zřel v bohatýru davu
na křesle nádherném Arnidu sníci,
jak v myslénkách skláněla krásnou hlavu
a k sobě hovořila vzdýchající,
v dlaň bledou opřela skráň v zlatohlavu,
v zem oči tkvěly hvězdy hárající,
snad plakala, moh vidět oči její,
jak perlami se těžce tmí a skvějí.

68

A naproti ní sedí Adrastes,
zří na ní upřeně a sotva dýchá,
je vidět, jaká rozkoš mu a ples,
žár vášně svojí zkájeti tak zticha.
Leč hrđou hlavu Tisafern ted vznes,
zří na oba, vzplá strašná jeho pýcha
a zase touha, tyto obě sváří
se v jeho pohyblivé, mračné tváři.

69.

Dál Altamor ve dívce sedí shluku,
ten umí touze svojí meze klást,
šíp vášně nepustí na zdař bůh s luku,
hra vilných očí hlavní jeho slast,
teď pozoruje tvář, teď bilou ruku,
teď chvátá slastnějším se hledem pást,
kde nepozorný závoj otvor nechal,
zrak mezi řadra tajnou cestou spěchal.

70.

Armida konečně své zvedá oči
a vyjasňuje krásný ovál čela
a mrakem smutku v její tahy skočí
svit úsměvu, jímž náhle vzplane celá.
— Kol slibu vašeho se pouze točí
má naděj, dosti smutku proto, děla,
má pomsta celá vaše jest a sladká
je chvíle hněvu, je-li pomsta krátká.

71.

Jí odpovídá Ind: Ó zjasni drahý
a krásný obličej a zanech smutku,
Rinalda hlava bude ležet záhy
u nohou tvojich, uvěříš pak skutku,
má vězněm být, za stanu tvého práhy
jej přivedu a každou přečkání půtku,
to přisahám ti. Druhý, jenž to slyší,
se nepohně, leč vztek jej hlodá v tiši.

72.

Co ty mi povíš, pane, ona praví,
na Tisaferna usmívá se sladce.
Jsem příliš líný, lhostejným se staví,
chci pozorovat z dálky, praví krátce,
tvůj velký čin, to dilo tvojí slávy.
Tim poranil ho těžce v této hádce.
Dí Adrastes: To moudré jest, že bojiš,
se přirovnání a jen stranou stojíš!

73.

A Tisafernes hrdou hlavu vznes
řka: Že tu nejsem pánem svojí síly,
že svobodný můj není meč, by kles
v hruď slabocha a zbabělce v té chvíli!
Z tvé chlouby a z tvé zbraně malý děs
mi v srdce vlá, jenž pouze láskou šílí.
Ztich, povstal Adrast zvát jej k souboji,
však Armida hněv jich hned ukončí

74.

Řkouc: Rytíři, proč velký přízně dar,
mi sotva dáte a zas bráti chcete?
Jste moji bojovníci, každý svář
tím jménem zmlkně, ať jen shoda kvete
Urážky každé mně též raní spár,
hněv každý mne se týká, umlněte!
Tak pravila a v jho železné spjala
odbojně duchy, které závisí vznála.

75.

Je Vafrin blízko, všecko vyslech tady,
a pravdu podrží; jde odsud dále,
chce poznat spiknutí, neví si rady,
ač vyptává se kolem neustále.
Vše trvá v mlčení a jeho spády
jsou smělejší vždy, ptá se okázale,
leč nadarmo, buď chce tu nechat žítí,
neb velké tajemství to odhaliti.

76.

Tak tisíc tajných zužitkoval cest,
a tisíc podvodů a klamů spřádal,
však nadarmo, zde nestačila lešt.
po zbraních darmo, po spiknutí bádal,
až konečně, přec sám co nemoh svést,
mu osud náhodou do rukou vkládal,
že pochopil a poznal okamžitě,
na Bohumíra jaké strojí sítě.

77.

I navrátil se obnoviv svou pili,
kde vládla Armida svých hrdin roji,
zde myslil nejlépe že dojde k cíli,
zde nejvíc lidu různého se rojí,
zde dívku vyhlíd sobě jako milý,
jak dávno by ji znal k ní tak se pojí,
jak staré přátelství by spjalo sladce
jich poměr, k ní on přitulí se hladce.

78.

A jako žertem praví: Získat slávu,
být krásné dámy rytíř chtěl bych též,
Rinalda nebo Bohumíra hlavu
ti přinést, největší kde bitvy řež,
ó vyslov jen to přání, z hrdin davu
si barbarského reka volit spěš!
Tak započal a myslil, obapolná
že hříčka k pravdě dovele ho zvolna.

79.

A usmíval se k tomu, jak měl zvyk,
a nevším si, že náhle dívka jiná
se objevila právě v onen mžik,
jej prohlídla si a řeč zapomíná:
Mně pouze služ, můj za to vezmi dik
a ku odměně, věř, nebudu líná,
svým rytířem tě volím ze všech zváti,
jak s druhem svým chci s tebou rozmlouvati.

80.

Jej stranou odvedla řkouc vyzvídavě:
Já Vafrine tě znám, buď klamu dosti,
ty rovněž mne! Leč chytrák vyhýbavě
se usmíval a pravil: V minulosti
ať bádám jakkoliv, jsi cizí mi, leč právě
tvá krása mé je hodna pozornosti,
to dobře vím, leč jiné jméno mám,
než pravilas, slyš jak se nazývám

81.

Můj otec Lesbín u Biserty v písku
mne zplodil, jmenuju se Almansor.
Jsi z Toskány, dí ona na to v trysku,
znám dobře tebe, marný vést tu spor.
Ó věř mi, cíť to v ruky mojí stisku,
chci život za tebe dát, zanech vzdor,
jsem Erminie, krále dceř a služka
pak Tankredova, tvoje spoludružka.

82.

V žaláři sladkém po dva měsíce
ty hlídal jsi mne, vlivný žalářník,
a mně jsi sloužil jaks moh nejvíce.
Ó jistě jsem to já, mne poznej v mžik !
Zřel Vafrin na ni, pochyb směsice
se rozptýlila, poznal ji a vzkřík.
Ty můžeš důvěřovat mně, zas děla ona,
buď slunce svědkem mým i nebes clona !

83.

Jen prosím tebe, půjdeš-li zas zpátky,
bys přivedl mne s sebou v žalář drahý,
zde chmurné dny a noci samé zmatky,
já žiju volna — ale beze vláhy
a jsi-li vyzvědačem, vzácné látky
ti mohu podat ku tvým zvěstem záhy,
já odhalím ti spiknutí a steré
podivné věci tajemné a šeré.

84.

Tak hovoří, on slouchá a se diví,
na falešnou Armidu vzpomíná si,
žen hovor bývá švitorný a lstivý,
jen blázen vážně běže jejich hlasy.
Tak přemítá pak málo důvěřivý.
Chceš prchnout, praví, povedu tě, v časy
však lepší ostatní vše odložíme,
tím navzájem jen sobě posloužíme.

85.

I usnesli se, vyhoupnout se v sedla,
dřív než-li odsud v pochod hnou se voje;
odešel Vafrin, ona poohlédla
se tam, kde její družek byly roje,
by podezření jejich nepozvedla,
smích z Vafrina si strojila, však svoje
po tají věci před odjezdem schystá,
pak z určeného vyrazili místa.

86.

Juž v dosti odlehlém se octli kraji,
za nimi Saracenu znikly stany,
tu pravil: Rci mi, jaké sítě tlkají
na Bohumíra, mluv, jsem odhodlaný.
A rázem juž se před ním rozstírají
vše sítě spiknutí tak lstivě stkány.
Je osm reků, děla, z dvorní druže,
z těch Osmund platí za prvního muže.

87.

Ti spikli se, ať pro pýchu neb z hněvu
a taká proti Bohumíru lest,
kdy setkají se v bitvě hrozném řevu,
o panství Asie, o slávu, čest,
dva voje valné, oni na oděvu
kříž jako Frankové chtí směle nést,
jak Bohumíra stráž šat sobě volí,
tož zlatem zářící kříž v bílém poli.

88.

Má každý znamení na přilbě svojí,
jež pohanům jest známo jen, když srazit
se musí vojska ve zoufalém boji,
ti za vůdcem se tiše budou plazit,
šat jejich bezpečnou jim hradbu strojí
a úklad jejich věru těžce zkazit,
neb jedem napuštěné mají zbraně,
že přijít musí smrt při každé ráně.

89.

A jelikož pohanům známo bylo,
ký obyčej, váš výzbroj a ký šat,
dle udání mých vše se opatřilo
(dost hněte mne to) i dle mojich rad,
však poslouchat mně jim se znelibilo
a proto s tebou uprchla jsem v chvat,
za každý podvod se v své duši stydím,
neb každou lest a klam já nenávidím.

90.

Toť důvody mé — ale ne ty pouze.
Zde umlkla, nach studu v obličeji,
zrak sklopila a slední slova z nouze
jí nerada se přes prah retů schvějí.
Vše zvědět Vafrin v nesmírné plál touze
i city, jež se ve hrudi jí krejí.
Ó malé víry dívko, tiše praví,
mně věrnému ves vyjev důvod pravý!

91.

A z ňader vyrval se jí velký vzdech,
a děla hlasem temným v rozechvění,
Ó stude, špatně střezen, mne juž nech,
teď času pro tě ani místa není!
Nač ostýchavě lásky divý žeh
chces haliti mi svojím ve plameni?
Dřív měl jsi vládnout, dokud dívka cudná,
teď nikoli, kdy bědná jsem a bludná!

92.

Pak hovořila dál: V té děsné noci
pro mně i pro vlast, v hrozný onen den,
víc ztratila jsem, než se zdá, tou mocí
jíž otce mého trůn byl ohrožen.
Co říše mně, já byla bez pomoci
a sebe ztratila, svůj den a sen,
ne srdeč jen a smysly, rozum spolu
a nenajdu se více v hrozném bolu.

93.

Tu plachá přiběhla jsem v krve brodu,
co vražda a lup ulicemi hřměly,
ku tvému pánu, vojska ve průvodu
jenž vcházel do hradu co vítěz skvělý,
jak nohy jeho na nejvyšším schodu
jsem objala, jak v slzách rty se chvěly!
Ó soucit, milost, vezmi život hned,
jen zachraň, pane, panenství mi květ!

94.

On nečekal, až dokončím své lkání,
leč vlídně svoji podával mi ruku:
Můj meč, ó dívko sličná, tebe chrání,
ne darmo svojí zpovídáš mi muku!
Cos v srdce mé tu kleslo z nenadání,
že zachvělo se v nebývalém tluku,
cos tállo duší mojí rozháranou
a tam se stalo požárem a ranou.

95.

On často pak mne vlídně navštěvoval
a těšival mne starostliv v mému bolu,
a volnost úplnou mi přisliboval,
nic z pokladů mých nechtěl vzít spolu,
dar malý, bídny pro sebe jen schoval,
mně urval srdce, vrh' je do plápolu
bezmezné lásky — sám dal mi jen málo,
však jeho srdce celé moje vzalo.

96.

Lze těžko tajit lásku, často k tobě
jsem prchala, bych mohla vidět jeho,
ty vida, kterak hynu v lásky mdlobě,
děls: Erminie, kocháš pána mého!
Já zaúpěla, nevěřila sobě,
však vzdech se vydral z nitra stísněného
a plamen zraků mnohem více svědčí
o srdce mého požáru než řeči.

97.

Ó strašné mlčení! Já nehledala
jsem proti nemoci své tenkrát léku,
spíš touze své jsem volnou úzdu dala,
když pozdě bylo proti lásky vzteku.
Já odjela, však s sebou meč jsem vzala,
já myslela, že umru, ctnosti vděku
já zříkala se těchy hledajíc
a láskou hřešila jsem víc a víc.

98.

Já pustila se za svým pánum, on
mne poranil, ač moh mne zachrániť,
však cestou dostíhl mne divý hon
zlých zbujníků, mne chtěli oloupit,
jen z těží minula jsem jejich shon,
na poušti dálné ostatní své žití
jsem strávila ve osamělé chýši
a v lese, v bravu a pastýřů říši.

99.

Však znova vybuch touhy mojí žár,
jenž potlačen byl na krátko jen bázni,
zpět za ním citů mne zas honil svár,
však v podobné jsem octnula se strázní,
více prchnout nemohla jsem, luzy spár
juž sahal po mne, co křik jejich zazní,
tak Egyptanů jsem se stala plenem
a v Gaze žít co kořisť, mojím věnem.

100.

Já vůdci dostala se za úděl,
o stavu svém jej brzy přesvědčila,
bych ctěna žila na svobodě chtěl,
a tak jsem služkou Armidinou byla.
To osudy mé, otrokyně, žel,
a zase volná tak jsem v smutku žila,
však volná stejně jako služka jatá,
mne první láska žehla jím jen vzňatá.

101.

Kéž on by, který tak mou duši jal,
mne nezavrhl, kéž by nekřík v hněvu:
Pryč s očí mi, ó pospěš děvo dál,
jdi jinde hledat sobě pro úlevu
žár lásky, kéž by jen se smiloval,
zpět v žalář nevrh věrnou sobě děvu.
Tak lkala Erminie v těžkém bolu,
co ve dne v noci dále jeli spolu.

102.

Vždy volil Vafrin stezky nejtajnější
a kratší silnicím se vyhýbaje,
tu blízko města v houští jako v skrejší,
co slunce zlatí slední nebes kraje,
zří stopy krve stále zřetelnější
a vojína tu na pokraji háje
zří v krvi ležet přes příč cesty vzhůru,
tvář jeho mrtvá nesla hrozby chmuru.

103.

Dle zdoby zbraně, dle pestrého hávu
to pohan byl, dál Vafrin zvědav běží
a druhého zří, krví svou jak trávu
kol zbrodil a ten rovněž mrtev leží.
Ten jistě z křestanů jest, pravil, davu,
ač hnědý šat jen svědčil tomu stěží
i skočil s koně, v rysech tváře hledá:
Zde leží Tankred zabit, volá, běda!

104.

U pohana mrtvého pozdržela
se zatím přeubohá Erminie,
co Vafrina v tom nárek uslyšela,
jenž jako šíp jí do srdce se ryje.
Pak slyšíc jméno Tankreda bliž spěla
jak šílená a jako Erynie
a sotva krásnou bledou však tvář zhlédla,
ne zvolna, střemhlav zanechala sedla.

105.

A prolévala slzí celé zdroje
a vzdechy svoje promíchala štkání:
Co musí tady vidět oko moje!
co strašného tu osud pro mne schrání!
Po dlouhém čase sotva zřím tě moje
ty útěcho, ty nezříš moje lkání,
ty nezříš mne, jsi pro vždy pro mne ztracen,
kdy našla jsem tě a kdy jsi mi vrácen.

106.

Já bídňá, to jsem nikdy nevěřila,
že taký bol mi jednou připravíš,
ó kéž bych raděj zcela slepá byla,
než tak tě vidět, takou v srdci tíž!
Ach, kam se záře sladkých očí skryla,
jich vlídný paprsk v jakou zalet skryš?
Kde luzný purpur rozkvětlých tvých tváří,
kam zmizel, kde tvé jasné čelo září?

107.

Však co? Mně drahý jsi, nechť v smrti bledý,
ó duše krásná, pak-li těkáš tudy,
můj nárek slyšíš, vidíš moje bědy,
ó smiluj se a promiň moje bludy!
Chci zlíbat chladné tahů tvojich sledy,
kde teplejších polibků chtěla všudy
jsem sbírat žeň — do smrti sáhnu práva
tvé mrtvé rty líbajíc nedočkavá.

108.

Ó soucitné rty, jež jste často v žití
mne těšívaly slovy výmluvnými,
ó dovolte, ve chvíli, kdy chci mříti,
mi polibků dešť rety plamennými!
Tys mohl jindy všecko živý míti,
cos loupit musel s vzdechy zoufalými,
ó dovol stisknout tebe v slední dech,
pak vypustit jej tvojich na ústech!

109.

Ó vezmi duši moji tam, tvůj duch
kde zdržuje se, ó měj smilování!
Tak nářkem žalným kolem plní vzduch
a rozplývá se v slzí prolévání,
on procitl, jak zazvonila v sluch
mu slova její, jak to slyšel štkání,
rty pootevřel, se zavřeným zrakem
vzdech svůj teď s její snoubil smrti mrakem.

110.

Jak uslyšela jeho tichý vzdech,
hned úlevu v svém ucítila bolu.
Zrak otevří, ó Tankrede můj, v spěch
viz tryznu slz mých lásky ve plápolu,
svůj pohled na mne spočinouti nech,
já přišla z dálky sem, pojď, umřem spolu!
Ó pohled na mne, zdrž se, neprchej,
slyš poslední mou prosbu, tu mi přej!

111.

Zrak Tankred otvírá a klopí zas
bez vlády, lesku; ona kvílí dál.
Dí Vafrin: Na léčení teď je čas,
snad uzdraví se, času dost má žal,
a krunýř snímá mu a pláty, pás,
vše z její třesoucí se ruky bral,
pak rány prohlíží zrak bádavý
a doufá přece, že se uzdraví.

112.

I našla snadně důvod jeho mdloby,
jen krve to a síly byla ztráta,
však závoj pouze má tu, ihned zrobí
obvazky z něho novou láskou vzňatá,
pak trhá dlouhé vlasy své, jich zdoby
a šarpie z nich nadělati chvátá,
tak vlnké rány jeho osušuje
a kšticemi je svými obvazuje.

113

Na dlouho nepostačil závoj krátký
a příliš tenký, jejž na rány kladla,
též léků neměla, leč na ty zmatky
podivná, mocná znala zaříkadla,
tak brzy otevřel on zrak svůj sladký,
a mdloba smrti těžká s něho spadla,
zřel panoše a viděl cizí paní,
jak v šatu poutníka se k němu sklání.

114.

I ptá se: Jak sem přišel's, Vafrine?
Ó lékařko má soucitná, kdo ty jsi?
Ve tísni zarděla se nevinné,
ples, pochybnost se v duši její misí.
Vše časem zviš, teď jemu pokyne,
co lékař klid ti kážu, posud visí
smrt nad tebou, dliš posud v jejím stínu!
A hlavu jeho chová ve svém klínu.

115.

Jak raněného přenést do táboru,
přemýšlí Vafrin, v této pozdní chvíli,
v tom hlouček jezdci míh' se na obzoru,
on poznal je, Tankreda druži byli,
ti s Čerkesem, když on se octnul v sporu,
po jeho boku věrně zápasili,
pak stranou zůstali stát v rozkaz jeho
a hledali teď pána ztraceného.

115.

Za nimi jiní hledat ho se snaží,
však těmto se to podařilo jen,
teď křeslo udělali z vlastních páží,
v němž sedět mohl volně podepřen.
Tu praví Tankred: Pouště na zápraží
má Argant supům zůstaven být v plen?
To probůh nechci na svědomí míti,
jej o pohřeb a slávu připravit.

117.

Já s němými neválčím mrtvolami,
ten Čerkes zemřel jako hrdina,
tož právem buď mu přán ten obřad známý,
ta pocta, již smrt přeje jediná.
A proto v tábor odnešen buď vámi!
A na pochod se dala družina,
po boku Erminie Vafrin šel,
na ní jak stráž na poklad dohlížel.

118.

Ne do mých stanů ještě, kníže prosí,
však v dobytý mne neste Jerusalem,
tam stíhnou-li mne smrtelníků losy,
rád rozloučím se s žití celým žalem,
kde umřel bůh můj — slza mu tvář rosí —
jest snažší cesta v stíny rajských palem,
mně těchou bude na to vzpomenouti,
že dorazil jsem ku cíli své pouti.

119.

Jak přál si, do města byl vnešen, v klid
na měkkém loži spánkem zkonejšen,
Erminii pak našel Vafrin byt
na blízku v městě tichý, odloučen;
pak spěchal k vůdci, ohlášen chtěl být
i stalo se, ač v plány pohřízen
Bohumír váhy soudu zavřel právě
o příšti přemítaje o výpravě.

120.

Bohumír seděl na postele lemu,
kde poraněný Raimund odpočíval,
a věnec prvních vůdců sedl k němu
a nejmoudřejších, rady jeho vzýval.
Tu Vafrin vstoupil, Bohumíru ctnému
by zprávy podal, hovor jeho splýval
ve tichu hrobovém: Jak vůle tvoje,
 já mezi pohanské se vydal voje.

121.

Však nečekej, že valné jejich davy
a nesčetné jich budu ličiti,
já barbarů zřel zástup mnohohlavý
jak chvátal hory, nivy pokryti.
Zem byla zdeptaná, tam kde se staví,
dna řek a zdrojů prázdná zasvítí,
neb voda jejich žizni nepostačí,
ni Syrie žen, kde ta spousta kráčí.

122.

Však pěší, jezdci, malí jsou ti škůdci,
ba skoro celý valný onen voj,
na povel trouby neposlušní vůdci,
bez meče z dálky jen se pouští v boj,
těch málo, kteří ve útoku prudci
též vytrvají, Peršanů to roj,
však nejlepší jsou ze všech slavní, čelní,
jenž služí královští či nesmrtelní.

123.

Tak slují proto, že jich počet týž
a vždycky doplněný pluk je ten,
jak prázdné místo jedno, ihned již
voj novým bývá mužem doplněn,
jich vůdce snadno dostoup slávy výš
a statečnosti, sluje Emiren,
král nařídil mu, by lstí každou sved'
tě k bitvě rozhodné, co možná hned.

124.

Též myslím, že již asi zítra záhy
se zjeví voj, s ním útok, lešt a léč.
Svůj Rinalde chraň leb, ten všem je drahý
a brousí naň juž nejlepší se meč,
tvůj život cílem hrdinné jich snahy,
pro hlavu tvou se vztekle pustí v seč,
neb sama Armida se tomu vzdává,
kým přinešena bude jí tvá hlava.

125.

Král Samarkandu mezi nimi jest,
ctný ušlechtilý Peršan Altamor,
svou obr Adrastes tam hledá čest,
říš jeho zlatí nejdřív slunce zor,
zní síly jeho děsná všady zvěst,
na slonu místo koně jezdí, vzor
a statečnosti Tisafernes, řečí
všech slaven jest a vskutku všecky předčí.

126.

Tak vyprávěl. Vzplál Rinald v obličeji
a v oku jeho kmitá divý žár,
juž myslí, že se octnul v bitvy řeji,
a nemá stání, zří kol boje var.
Teď Vafrin k vůdci pravil: Horší ději
se věci, které chystají tvůj zmar,
to nejhavnější řeknu v posled tobě,
Jidášských zbraní podlehnut más zlobě.

127.

Kus po kuse pak vše mu vyložil,
co proti němu zrádného se strojí,
zbraň jedem napuštěnou, chlubný cíl
Ormundův, cenu za to vzácnou dvojí.
Dál ptali se jej, vše jim vysvětlil
a krátké ticho zavládlo v jich roji,
až vůdce svraštiv zamýšlené brvy
ku Raimundu: Co myslíš ty? děl prvý.

128.

On: Nemyslím, že dobře v jitru svitu,
jak usmyšleno, obléhati věž,
však obstoupit ji silnou hradbou štítů,
by nemoh nikdo ven z ní, vůdce, spěš!
Teď odpočň si tábor v síly citu
ať nové zítra v novou spěje řez;
ty přemýšlej, zda líp jest mečem vlásti,
či váháním jím nové sítě klásti.

129.

Však nejvíc čeho od tebe si žádám,
bys o blaho byl vlastní starostliv,
tys všecken zdar náš, meči i tvým radám
poslouchá každý tebe pamětliv,
tož abys krajem předešel všem zradám
vol barvu, odznak jiný než byl dřív,
tím objeví se právě onen klam,
čím nejlépe chtěl zatajit se sám.

130.

I odpovídá vůdce: Jak tvým zvykem
jsi objevil se moudrým našim druhem,
kdes nerozhod, já rozhodnu hned mžikem.
Buď bojováno zjevně v boji tuhém!
Voj, který Východ podmanil, měj díkem,
že vítěz bude též v tom boji druhém,
val města nemá jeho poutem býti,
vrah v jasný den ať cenu naší cítí.

131.

Nesnesou ani slávy naší jméno,
tím méně vítězů všech děsný hled,
ni zbraně jich, vše bude rozprášeno,
jich silou naše moc vzplá v nový květ,
než vzdá se, brzy v naše klesne věno,
bez obrany se steče v ráz a hned
zde vůdce stichnul neb hvězd zlatých spád
mu kynul k odchodu a volal spát!

ZPĚV DVACÁTÝ.

1.

Juž slunce svity tvorstvo probudily
a deset hodin naznačoval stín,
když dav, který se s velké věže chýlí,
zřel cosi růsti pouště ze hlubin,
tak v podvečeru mlhy k zemi pílí;
toť vojsko spojenců, hle, nebes klín
se prachem tmí a co kol oko vidí,
luh, pahorky se plní spoustou lidí.

2.

I vzkřikli hlasně s vysokých svých valů
a plesem zajásali s hradeb všech,
jak jeřábi, jenž zimy při návalu
z hnízd Thracie se ženou v zástupech,
k teplejším břehům letí v hlučném evalu,
jak pohání je ostrých větrů dech.
Tak naděj splněna jich sfilí dlaně
ku lukům a jich jazyk ku obraně.

3.

Hned Frankové to pochopili láni,
v čem hrozby ty a hněvy mají zdroj,
a s pahorků v tom zřeli dálou plání
jak blíží sem se ohromný ten voj.
Tím v mladých řadrech nové touhy vzplání
a smělosť vznikla pustiti se v boj
a mládež v davech volala: Ó vůdce,
nás vyslyš juž a znamení dej k půtce!

4.

Leč moudrý kníže nechtěl přede dnem
se pustit v boj a krotit tyto smělé,
též nedovolil náhlým útokem,
a loupeživým dráždit nepřitele.
Dost zkusili jste včera, sladkým snem
se posilněte na duchu a těle,
snad v nepříteli též chtěl živit marnou
jen chlubivost a sebevříu žárnou.

5.

A horlivě se každý k boji chystá
a nedočkavě vítá nový den,
tak sotva byla obloha kdy čistá,
tak modrý azur, vzduch tak vyjasněn!
Pro záři sotva bylo v nebi místa,
tak celý den byl sluncem vyzlacen,
ba slunce zář se v pravdě s výše lila,
jak chtěla zřít by velká dnešní dila.

6.

Jak první jitra zlato kol se lije,
voj vyved vůdcę v pole seřaděný,
věž velkou Raimund svojím plukem kryje
jsa v útok na sultána připravený,
k nim všecken lid vzal, který ze Syrie
ku svým ochrancům přibyl zachráněný,
těch bylo dost, však ještě přidal k nim
Gaskoňce statné počtem velikým.

7.

Bliž vůdce ve předtuše zdaru kráčí,
kdo hledne naň má jisté vítězství,
v něm nebes nová milosť, hle, se zračí,
on vznešenější před všemi se stkví.
Veleba z tváře, která vůdce značí,
a mládí odlesk ve tazích mu tkví
a v pohledu a v postavě a v kroku
se víc než člověk smrtelný zdá oku.

8.

Nejede dlouho síly pln a vzdoru
a před ním tábor pohanů se rojí,
hned obsaditi vojskem káže horu,
jež vzadu a po pravé straně stojí,
pak svému káže seřadit se sboru,
v něm dvojí křídla v šíry šik se pojí,
jenž ve svém středu pěší vojsko svírá,
po stranách jizda půtku otevívá.

9.

Na levém křídle, kterou kopec kryl,
jejž ohradil pozorně vojskem hned,
Roberty oba moudře postavil
a bratru svému svěřil celý střed,
na pravé křídlo, které bylo cíl
všech útoků, sám postavil se v před,
neb tam nepřítel počtem nad něj větší
moh' naděj mít, že zaskočí ho léčí.

10.

Sem Lothrinky své postaví, z nichž hoří
po bitvě každý, s jádrem všeho boje,
sem pěsce zvyklé válčit mezi oři,
sem důmyslných střelců valné roje;
dál z dobrodružných sborů čtverec tvoří,
květ rytířstva to nedočkavý boje,
ty do pozadí v pravo v trysku bystrém
si postaví, jeť Rinald jejich mistrem.

11.

A praví k němu: U tebe dnes, pane,
svůj rozhodnutí boje staví krok,
drž trochu stranou vojsko uchystané,
za mojím klidně vyčkej na útok;
však sotva vrah zde plným proudem stane,
zmař plány ty a vpadni jemu v bok,
neb sotva že má rozvaha mne klame,
je v bocích svých i v zádech uhlídáme.

12.

Od řady k řadě na koni teď cválá,
tu mezi jezdci a tam pěchotou,
jak bleskem jeho tvář i oko sálá,
své hledí celé vyzved' s ochotou;
ty sílí, v kterých důvěra jest malá,
pobádá smělce, těší dobrotu
jich skutky rekům v paměť obnovuje,
tam ochranu a tam čest přislibuje.

13.

Pak zastavil se blíže šiků kraje,
kde nejlepší se pestřil šlechty sbor
a začal mluvit, každý naslouchaje
byl dojat v jeho slavný rozhovor,
jak v proudech celých na jaře sníh taje
a ručejemi pak se valí s hor,
tak pružně a tak rychle spěla řeč
z úst jeho jasná, již zahájil seč.

14.

Nepřátel kříže trestající biči,
ó vojsko mé, východu krotiteli!
Hle, den vytoužen posvátnými chtiči
před vámi zaplál zářci a skvělý,
jen vůli boha velký voj ten tyčí
se před vámi v své hrůze děsný, celý,
bůh vrahů vašich spojil tady roje,
by jedním rázem skončil všecky boje.

15.

My v jednom vítězství získáme jiná
bez větší námahy a nebezpečí,
jich množství slabost jejich připomíná,
vy strachu zhosťte se a marných péčí,
bez rádu rozprchne se spousta líná,
nesvornost bude vlastní její léčí;
na bojující je to vojsko chudé,
buď místo mu, buď smělost chybět bude.

16.

Ti, již jdou proti vám, jsou skoro nazí,
bez sily, válečného bez umění,
ti otrocky se před násilím plazí
a v zápas ten jdou pouze z přinucení;
již mohého zřím, štit a meč pryč hází,
zřím praporů i páži pád a chvění,
zřím, nejistota jak jich šiky trhá,
zřím smrt, kterak je v zhouby jicen vrhá.

17.

Ten vůdce, který ve zlatě a nachu
tam divý na pohled své šiky řadí,
snad Arabům i Maurům nahnal strachu,
však naši sile věru málo vadí.
Nechť moudrý je, co platno v krvi, v prachu
když zmatek mezi jeho vojskem řadí,
jej neznaji, on nezná je, můž' říci
z nich někomu: Jsme spolubojovníci?

18.

Však já jsem vůdce vybraného davu,
my válčili a vítězili spolu,
vy za svoji jste zvolili mne hlavu,
znám vlasť vás všech i rod a ve zápolu
znám každý meč i šíp váš v boje vřavu
jak zafici, jej poznám po šveholu
zda Frank jej vyslal nebo Irské stráže,
vím, čí jej k letu posýlala páče.

19.

Jen známé věci žádám; každý buď,
čím jindy byl a jak já znám ho již,
svou v horlivosti nastav každý hruď,
pro čest svou, mou, i Kristovou, ó slyš
můj lide, na vraha jdi, nezabudu,
že máš jej zdeptat, získat svatou říš !
Co ještě mám vám říci v této chvíli ?
Čtu v očích vašich: Vy jste zvítězili !

20.

Všem náhle zdálo se, že z jeho hlasu
lesk jasný spěl a slavný, zářivý
jak hvězdu či blesk často v plném jasu
noc letní střásá z pláště na nivy,
i zdálo se, že slunce svoji krásu
naň sypalo své zlaté ze hřív
a vínek zlatý tkalo mu kol skráni
co předzvěst budoucího panování.

21.

Snad můž-li smrtelníků plachý zrak
se dopátrati božských tajů zřídel,
sám anděl strážce s nebe stoupil v mrak
a zaclonil jej stínem svých křídel,
a místo něho anděl mluvil tak,
co vojsko pořádal, s nadhvězdných sídel.
Však líný nebyl Egypťanů vůdce
a též své řady připravoval k půtce.

22.

Své vojsko vyved', sotva Franků sbor
se z dálky začal jevit jeho oku,
lid pěší v střed se táň' až na obzor —
a jezdce jak dva rohy roztáh' k boku,
na levém křidle velel Altamor,
a pravé sám si nechal ku útoku
a pěšáků všech Muleas ved' roje,
Armida sama dlela v středu voje.

23.

S ní na pravém jest křídle Indů král
a Tisafernes a druž krále celá,
leč po levici, kam zrak sáh', vždy dál
se dlouhou plání valná vojska tměla,
květ Persie i Afriky tam stál,
jej Altamora vedla ruka smělá,
jde s berany a praky a s těch shluky,
jenž v boji nosí touly, šípy, luky.

24.

Tak Emiren tu sřadil jejich šiky
a středem projízděl i křídly všemi,
tu mluvil sám a tam zas tlumočníky,
tu chválil a tam káral: Proč jsi němý,
proč sklániš zrak, děl, vznes ho, bohům diky,
my zvitězíme vojska ručejemi.
Co zmůže jeden proti stu? Já střem
a kříkem všecky splaším, meče kynem.

25.

Di k jinému: Ó statný s touto tváří,
ty kořist uchvátíš nám zloupenou!
Tak hovoří, že obraz vlasti září
jak živý každou myslí stísněnou,
že vidí rodinu, již zle se daří,
jak lká. Jdi v boj, tvou chci být odměnou.
Věř, praví ke každému, v moji řeči
vlasť sama prosí, bys měl o ní péči!

26.

Chraň zákony mé i šer chrámů svatý
a nedopusť, by tekla krev má v nich,
mé panny zachraň před cizími katy
a obhaj hroby, v nichž prach dědů ctných,
hle, tobě lkajíce pro drahé ztráty
i kmeti ukazují šedin sníh
a ženy řadra, kolébky a děcko
a lože manželské, své blaho všecko.

27.

A k mnohým zase: Celá Asie
vás za obhájce cti své volí tady,
a doufá, sbor váš hned že ubije
tu hrstku lupičů, to plémě zrády!
Tak různým způsobem v nich rozvíje
v květ udatnosť, v boj nutí jejich řady,
však ztichli vůdci, ztichl tábor celý;
jen malý prostor obě vojska dělí.

28.

To velkolepý pohled poskytuje,
jak vojska dvě tu velká stojí čelem,
jak dlouhou čarou šik se rozvinuje,
na utkání se chystá s nepřítelem,
do pestrých praporů jak vítr duje,
a čerň chocholy přilb v letu smělé,
jak zbraně, stuhы, odznaky a šaty
zažíhá v oheň slunce paprsk zlatý.

29.

Ba zdá se, že tu obrovský les klíčí
v dvou táborech, pik tolik se tu ježí,
juž luky napjatý jsou, střely fičí
a kámen z praku roztočen juž běží.
Kůň sdílí pána svého vztek a říč
a netrpěliv hotuje se k řeži,
se vzpíná, vyhazuje, s jezdcem točí,
nadýmá nozdry, plamen hází z očí.

30.

Je v pohledu tom čarovný i děs,
sám strach tu divné zalibení nítí,
trub strašlivý i polnic zavzněl ples
a ucho veselé je slyší zníti.
Voj křesťanský, nechť menší, hrděj nes
a velkolepěj zbraně své, jež svítí
a bojovněji trouby jeho zněly
a mohutněji zbraně vše se skvěly.

31.

Co první výzev křesťanských trub ječí,
boj pohan přijal polnic odpověď.
Hle, Frankové teď všichni rázem klečí,
zem libají a ku nebesům hledí,
juž menší prostor mezi nimi k seči,
juž setkali se, juž si v týle sedí,
juž obě křídla v ohni divém stojí,
jsou pěší s jízdou pomícháni v boji.

32.

Nuž kdo byl první z voje křesťanského,
jenž získal slávu? Ženo spanilá,
tys Gildippo, knížete Hyrkánského,
co v Ormusu vlád, první ranila,
tož zvláštní milost vládce nebeského
k té cti dlaž ženskou právě zvolila.
On v pádu slyšel s rozpoltěnou hrudí,
jak u nepřátel ples pád jeho budi.

33.

Když oštěp zlomen, sáhne k meči zas
a pevnou rukou jako muž jej třímá,
na Peršany se žene v divý ráz
a šíky rozráží, jak do nich hřímá.
Zopíra protkne u muže kde pás,
že spadne rozklán, úzas všecky jímá,
chrtán Alarkovi protne ranou svojí,
kde hlasu, jídla trubice jsou dvojí.

34.

Tne Artaxerxa, Argea zas bodne,
ten umře hned a ten se s koně kácí,
pak Ismaele raní v chvíli vhodné,
kde levá páže v změti žil se ztráci,
i padá ruka po té ráně plodné,
kol uší oře rána zaburácí,
ten bez úzdy že stojí, sotva cítí,
v eval v šíky jako šílený se řítí.

35.

Ne pouze ty, leč jiné ještě zbilá,
jež dávná doba halí v mlčení.
Hned Peršanů tu tlupa pospišila
mez položiti její zuření,
zří věrný choť, jak tone žena milá
v zlém nebezpečí, chvátá k přispění
a oba nyní k společnému dílu
své meče slučují a svojí sílu.

36.

Umění šermu posud nevidané
zde oba milující rozvíjeli,
druh u družky na vzájem jak štít stane,
na sebe sama často zapomněli,
on chytá rány na ni uchystané,
na vzájem ona kazí útok smělý,
tu on pozvedá štít ve bitvy vřavu
a nasadil by třeba holou hlavu.

37.

Ať ve útoku nebo na ochranu,
ve spolku rozdávají liják ran,
on v smrti náruč pomoh Artabánu,
kterým jest řízen ostrov Boekan,
jím Alvant kles, jenž smrtící chtěl ránu
té zasadit, již choť tak milován
a mezi oči Arimonta ona
zas fala tak, že v pádu s oře skoná.

38.

Tak v Perských řadách valčili, leč křepce
do Franků Samarkandský dal se král,
kam oštěp svůj, kam pustil svého hřebce,
tam pěšáky i jezdce stejně sklál,
bláh první ranou kdo je mrtev, zdepce
jej divý komoň, posmýká jej dál,
ten rozkousá a sšlape v tísni divé
vše raněné a všecky položivé.

39.

Tak padl jeho rukou Brunellon,
mohútný rek i Ardon v zápas tuhý,
neb přílbu s lbí mu náhle rozřal on,
že s ramenou mu visí jak dvě stuhý,
a tam, kde smíchu probouzí se tón,
byv bodnut jím se kácí s koně druhý,
že — obraz hrůzy! — smích mu hrdlo svíral
a nucen smál se a ve smíchu zmiral.

40.

Však nejen tito klesli v mrtvých sboru
a opustili milý, sladký svět,
i Genton, Guasco, Guido, Rosmund v sporu
s ním kruté smrti padli za oběť.
Kdo spočte, jenž podlehli Altamoru,
jež zdeptal jeho oře prudký let?
Kdo zavražděných jména poví, klání
kdo spůsob, ran a spůsob umírání?

41.

Kde v celém vojsku jesti hrdina,
jenž odváží se útokem naň hnáti?
Hle, Gildippa to může jediná,
jí strach a nedůvěra nezachvátí,
tak sotva mužatka luk napíná,
na Termodonta ji jak vidíš vzpláti,
tak smělou, odhodlanou v kráse své,
jak Peršana strašného v souboj zve.

42.

Jej ranila, kde kolem přilby vine
se smaltový a zlatý diadem,
ten rozlomen se rozpadá, v prach šine
i týl uklání on tím nárazem.
Že jeho rámě zlé a nehostinné,
on myslil dřív, teď hněv má v srdci svém
a hanbu, kterou zažil v též chvíli,
mstou novou usmířiti rychle pili.

43.

A právě v lebku fal ji okamžitě
tak silnou ranou jeho meče šleh,
že smyslů pozbyla a spadla hbitě,
však věrný choť ji chyt' v svých ramenech ;
to stačilo mu, další neklad sítě,
ať její statnosť neb náhody běh,
on jako velkodusný lev dál spěchá,
jenž chvátá dál a kořisť ležet nechá.

44.

Však zatím Ormund, v jehož divou ruku,
čin zrádný vložen, pilí neblahou
ve šatu falešném v křestanském pluku
rozptylil lid svůj spjatý přísahou,
tak vlci v noci rovní psům v zlém shluku
mhou ku stáji se ženou s odvahou,
kde vchod je, slídí úlisně a v tichu
a tisknou zrádný ohon, k svému břichu.

45.

Juž blíží k vůdci se, v bok se mu chýlí,
tu jeden plazi se a tam o druhý,
zří Bohumír kříž zlatý a šat bílý,
zří podezřelé kolem sebe kruhy,
I vzkříkne: Ejhle zrádce, jenž sem pilí
za Franka oblečený v cizi stuhy,
hle, jeho spiklenci se na mne ženou!
A vstříc jim se zbraní jde vytasenou.

46.

A schvátil prvního a zkrušil jej,
ten nebráníl se, neustoupil z šiků,
jak v Medusy by patřil obličeji,
ač smělý, zkameněl bez lání, křiku,
vše ostatní obklopil šípů rej
a mečů švih a kopí bojovníků,
tak Ormund s druhy sdrán byl do kola,
že po něm nezbyla ni mrtvola.

47.

Pln krve zrádců Bouillon dále spěje
do boje a tam obrací svůj zor,
kde jádro jeho lidu bez naděje
rozhání divý, lstimý Altamor,
juž rozprchli se, jak když vítr věje,
jak prach na poušti, jako písek hor,
sem obrací se, hrozí, útek staví
a útok odvrací tam naléhavý.

48.

Tam reků dvojice se směle sráží,
to Xanthos neviděl ni Idy sráz,
na jiném místě svou se měří páži
a pěšky Balduin a Muleass,
co jezdci zase kopce na zápraží
se v nové bitvě stíhly v ráz a ráz,
kde barbarů sám rozkazuje vůdce,
dva reky s sebou ved on v této půtce.

49.

Tu Robert s jedním z vůdců v boj se srazil
a jejich síla vyrovna se věru,
co druhému Adrastes v přilbu vrazil
a meč roztríštíl silném ve úderu.
Však Tisaferna celý boj ten mrazil,
po soku vhodném hledal v každém směru,
jen nahodile bloudil v husté vřavě
a zabíjel vše šmahem, ne k své slávě.

50.

Tak bojováno s bázní naděj v mžik
se na nejisté váze stále houpá,
pláň plna jesti roztríštěných pik
a štíťů, krunýřů, krev roste, stoupá
a mečů, hrot jichž v hrud' či břicho vnik';
(žeň smrti věru nebyla tu skoupá,)
těl spousta leží tady v hromadách
na znaku, tvářích hlodající prach.

51.

Tu leží kůň, pán jeho leží vedle,
tu vedle druhá, druh tam loupeživý,
sok vedle soka často v krvi ssedlé,
na zbitém vítěz a na mrtvém živý ;
ne ticho ani křik, však zazní hnedle
zvuk dutý, chrapot smrtelný a divý
a vzteku záhvěvy a hněvné štkání
a mroucích ston, raněných oddychání.

52.

A zbraně, které jasně v slunci plály
bez lesku truchlivé jsou na pohled,
kov ztratil blesky i zlato se kali
a zvolna luzných barev zbledl květ
a chocholy a pera vše se valí,
jak v prach to zdeptal ořů divý let,
kam nepadla krev, tam pad' jistě prach ;
tak tvárnosť války jiná v jeden vzmach.

53.

Tu s Maury, Ethiopeci, Arabové
jenž na levého křídla stáli kraji,
se roztáhli do délky v řadě nové,
v bok nepřiteli vpadnout pospíchají,
co praky a zas luki zástupové
vždy škody nové Frankům uchystají,
vystoupí Rinald v okamžiku tom
jak zemětřesení a jako hrom.

54.

Ve středu Etiopci Assimir
z Meroe proslul vzácnou srđnatostí,
však Rinald jak se pustil v boje vír,
pod černou šij ho ranil s divokostí,
pad mezi mrtvé, tím však sladký mír
do ňader vítěze se nezahostí,
plál touhou po krvi a bouřný, prudký
k nevíře páchal strašné, děsné skutky.

55.

Víc smrtí než-li ran on rozdával
a celý líják padal z jeho dlani,
jak had by trojím jazykem to rval,
ač jedním seká hbitě bez ustání,
se zdálo trojí meč že pozvedal
a všecky voje klamalo to zdání,
tak rychlostí zrak sklamán bludu věří
a úžas podle toho zázrak měří.

56.

Tyrany z Lybie, Černochů krále
on mrtvé do jich krve vlastní káci,
rytíři jeho spějí za ním dále,
svým žárem jeho postihují práci,
tak voj pohanský s hanbou couvá stále,
bez obrany se ku stanům svým vraci,
víc boj to není, ale pouhá řež,
tam ocel, zde jen nářek nalezneš.

57.

Však dlohu tváří nečelí ran roji,
leč jak by had je uštnul prchají,
šík rozlomen je každý v tomto boji,
na velení a rád víc nedají.

Však Rinalda jich útěk nespokojí,
juž vysílení k zemi klesají,
tu teprv prudký vítěz přijde k sobě
a šetří teprv prchajících v mdlobě.

58.

Jak vichr, jemuž brání les neb vrch,
tím odporem jen rozmnoží své yání,
však sladším dechem, když se v doly vrh',
pak čeři dlouhé lány žitných plání,
jak moře zahřmí skalin na povrch,
však v rovině jest tiché jeho vlání:
tak Rinaldův se mírní hněv a vzdor,
čím menší naráží on na odpor.

59.

Na prchajících nechtěl hřmítí záda,
zde nechtěl plýtvat čackým hněvem svým,
na pěšáky se vrhnul, jejichž řada
zde stála k boku vojskům Africkým,
teď rozptýleni jsou, kam oko bádá
a prchají ku krajům vzdáleným,
on jízdu přivolá sem v nové klání,
by pěšim padla v boky z nenadání.

60.

Ta láme kopí, násilně se vtírá
do nepřitele zoufajících řad,
je rozráží a káci, kolem svírá
tak zlatou žeň bouř litá odevšad,
zde krvi dlážděná je pláň ta šírá,
to mrtvých údů, kusých zbraní sad
a bez váhání Franků hbitá jízda
se žene přes všecko, jak vítr hvízdá.

61.

Tam dospěl Rinald, kde na voze v zlatě
Armida v středu reků svojich stála,
kol baronů stráž v přebohatém šatě
a milenců druž vůz ten oblehala,
jej poznala a hněvem vrchovatě
a touhou divou její bytosť vzplála,
on trochu změnil tvář tom při pohledu,
však ona vzplála, ač byla jak z ledu.

62.

Jak může, vozu tomu vyhýbá se,
jak člověk, který jinde práci hledá,
však její druž, ta práhne po zápase
a jemu lhostejně kol jít nedá,
ten tasí meč, ten k luku sahá zase,
ten oštěp svůj a onen štíť svůj zvedá.
On rovněž k boji povznesl juž ruku,
však umírnil se cítě lásky muku.

63.

I vstala láska proti hněvu, žár
se objevil zas, jejž tajila v sobě,
dlaň třikrát k luku sáhla, sítí zmar,
leč třikrát jako mrtvá klesla v mdlobě,
však pohrdání zmohlo lásky čár,
šíp vyletěl juž poslušen jsa zlobě,
však za ním z hloubi duše vzdech se vinul
a zbožné přání, cíle by se minul.

64.

I přeje si, by onen šíp se vrátil
a raději do její hrudi kles,
to láska zmohla, jak by teprv schvátil
ji vítězný žár její, její ples!
Však lásky sladký cit se brzy ztratil
a starý hněv svou hlavu hrdou vznes,
tak chvěje se, zda doletí šíp k cili
a bázlivě své oči za ním chýlí.

65.

Však nadarmo přec nevylétla střela,
šíp v tvrdý krunýř jemu vlét, se vbod,
na ženskou ruku střela prudce jela
a neranila, zlomila si hrot,
on obrací se, ona za to měla,
že zhrdá jí a v hněvu o překot
zas vystřelila, chybila však zas,
leč Amor ji poranil v každý ráz.

66.

Je neporanitelný muž ten všudy,
tak děla k sobě, či mu všecko hrou?
Či v jaspis halí všecky svoje údy
tak necitelný jako duši svou?
Zrak jako šíp se honí za přeludy,
on jen se halí v masku bezcitnou,
jsem ozbrojena a přec přemožena
a sokyně jak milka zavržena.

67.

Ký nový způsob zápasu mi zbývá
a v jaký ještě změnit mám se tvar?
Ach, poslední má naděj se rozplývá,
ni družina má nepřivodí zdar,
o něho každá syla jen se zrývá,
zbroj každá, z něho sálá smrt a zmar.
Druž celá její buď je sbita kolem,
neb rozprášená v útek bitvy polem.

68.

K své nestačí juž více ku obraně
a juž se služkou, otrokyní vidí,
juž kopí nevěří, ni meče ráně
jejž Diana a velká Pallas řídí;
jak plachá labuť prchá, po niž maně
svým zhoubným spárem lačný orel slídí,
svá křídla kloní a se tulí v trávě:
tak ona v nejistotě sklání hlavu.

69.

Však Altamor, jenž zastaviti chtěl
vši sílou Perské šíky v bitvy jeku,
ač v bázni střemhlav prchali, sám spěl,
ač umdlený, je zdržet na útěku,
když Armidu tak bez obrany zřel,
jak v letu k ní se obrátil, v svém vzteku
svůj zapomněl pluk ano čest svou hněd,
ji zachránit, nechť třeba zhyne svět.

70.

On vozu bez obrany stojí stráži
a mečem cestu proklestí mu dříve,
v tom Rinaldo, Bohumír k němu vráží,
rozptýlí jeho druhy v honbě divé,
vše vidí to a to mu nepřekáží,
máť lásky víc než slávy srdce chtivé,
Armidu zachránil, však svoje lidi,
když navrátil se, přemožené vidí.

71.

Co na té straně juž pohanský voj
rozptýlen zcela je a prchá v směsi,
na druhé nerozhodný zuří boj
a Franky porážka juž hrozná děší.
Tam jeden Robert raněn, krve zdroj
mu teče z tváře, z ňader, druhý kdesi
v léč Adrasta pad' a tak boje váha
se zcela naklonit jím stále zdráhá.

72.

Však Bohumír vyčihá pravý čas,
své šíky seřadí zas v krátké době,
v boj obnovený chvátá s nimi zas
a vrazí do sebe jich křídla obě.
Šat krví mokvá v smrti hrozný kvas
a trofejí má každý dost k své zdobě,
čest se slávou na každé straně v boji,
s Fortunou Mars tu nerozhodnut stojí.

73.

Co nerozhodná bitva takto zuří,
teď křesťan vítěz, pohan divý teď,
na věze svojí strmě na cimbuří
vystoupil sultán, nejvyšší kde zeď,
jak v divadle byl, čelo se mu chmuří,
když v děsné truchlohy té patří změť,
na útoky, na smrti řežbu děsnou,
na kostky osudu jak asi klesnou.

74

Stál ohromen a ve podivu chvíli
při prvním pohledu, leč pak se vznítil,
sám chtěl tu rovněž prožít kratochvíli,
po velkých skutcích žárnou touhu cítil,
víc neotálel, přilbu vzít si pilí,
stál celý v zbroji a juž v boj se řítil.
Ven do boje, děl, nelze prodlévat,
buď zvítězit neb žítí výhost dáti!

75.

Zda božská prozřetelnost v hrudi vzňala
 mu divoký ten bitvy chtíč neb chtěla,
 by rázem bitvou, jež tak divě vzplála,
 říš saracenská klesla v trosky zcela,
 či tucha blízké smrti tak jej hnala,
 že bezděky spěl tam, kde nejvíce hřměla?
 Tak divě vrazil v bránu nedočkavě
 a nový obrat nastal v boje vřavě.

76.

On nečekal na ostatní své reky,
 jež vyzval v boj a ven sám pospíchal,
 on zhral vrahů spojenými vzteky
 a v tisíce se vrhnul sám a dál,
 tím strhl druhé v krve valné řeky,
 sám Aladin se déle nezdráhal,
 kdo podlý byl, kdo chytrý, všichni spějí
 v boj vztekem spíš než nové o naději.

77.

Ty první, které potká Turek divý,
 ty utká ran svých děsnou blýskavici,
 tak rychle jejich krev tu skrápí nivy,
 že mrtvé vidíš, ne však padající,
 že každý, kdo to zří, se leká, diví,
 strach letí dál, vše schvátí bojující,
 až Syrský věrný a křesťanský lid
 ve zmatku začal odhadovat štít.

78.

Však s menší hrůzou, srdatostí větší
 na místě svém Gaskoňci trvají,
 ač smrti ve tvář hledí, nebezpečí
 ač první, děsný útok vítají.
 Zub ani spár ať útokem, ať léčí
 se zvěři neskrvavil ve háji,
 ni v ptactva sboru, jako v této seči ;
 krev proudy tekla po sultána meči.

79.

Ten zdá se hladový být, krvelačný,
 potírá údy, hltá všady krev,
 Aladin za ním i tlum jeho mračný
 se žene v boj, muž každý jako lev,
 v tom Raimunda sem dorazí let kvačný
 jím nezachvěje Saracenův hněv,
 ač brzy poznal ruku, jejíž kyn
 nedávno málem připravil mu zhyn.

80.

A znovu řaň se řítí, znovu pad
 tam probodnut, kde v prvním boji kles,
 jen stáří jeho shroutilo jej v pád,
 neb nesneslo ran sultánových děs,
 mrak štitů a mrak mečů v jeden chvat,
 se jako druhdy k obraně mu vznes ;
 však sultán jako mrtvolu ho nechá
 a za kořistí jinou jinam spěchá.

81.

A v jiné buši, seče, jiné rani,
na malém místě samé divy tvoří,
po nové látce ku řeži se shání,
jak touha vraždy divoce v něm hoří,
tak od chudého stolu bez meškání
ku kvasu muž jde, kterého hlad moří,
tak sultán tam, kde větší duní vřava,
pro krvelačnost svou lup vyhledává.

82.

Tam, kde kynuly rozstřílené valy,
on kvapem v šírou bitvu nyní chvátá,
vztek jeho dále soudruhů hruď pálí,
co bázeň v jeho nepříteli vzňata,
chce skončit boj, jenž dál a dál se valí,
pluk jeden prchá, který stihla ztráta
a druhý vzdoruje, však odpor jeho
má skorem ráz útěku obecného.

83.

Gaskoňců zástup zvolna couvá již
a Syrští, kam jen hlédneš, rozprášeni,
boj hřmí kol domu, v kterém v srdci tíž
na loži Tankred trval v chorém snění,
jak slyšel válečný ryk zníti blíž,
vstal, na střechu hned vystoup bez prodlení
a viděl, kterak mrtvý hrabě leží
a druzí v útěk postrašení běží.

84.

Však udatnost, jež pravé reky zdobí,
nechť krehké tělo třeba schně a hyne,
ta sílu vlívá v údy, plasí mdloby,
je dechem plic, v žilách se krví řine.
Tak nejlepší štíť ze stěny své koby
v ráz Tankred strhne, nemá zbraně jiné
a nahý meč, s kterým se v zápas žene,
ten těžký není ruce vysílené.

85.

On letí v boj a volá: Kam v tom spěchu
prcháte vůdce nechajíce k lupu,
má jeho zbroj barbarům ku výsměchu
zdi mešit zdobit, vám jen na potupu?
O prchejte jen domů bez oddechu,
že prchli jste, kde děd pad' v kořisť supu,
svým synům sdělte! Při tom v boji lítem
hruď jeho chorá tisícům je štítem.

86.

Měl těžký štit, sedmerá kůže býčí
a tvrdá, neproniklá byla v něm,
a povrch jeho, kam vše rány fičí,
byl kaleným kryt ještě ocelem,
ten jako hradbu před Raimunda vztýčí
před mečů bouří, šípu přívalem,
sám v ruce meč zahání vrahy, v stínu
že leží, raněný jak v stanu klínu.

87.

Když trochu zotavil se, povstal kmet,
vhod přišla jemu pomoc Tankredova,
v svých žilách cítil dvojí pláti vznět,
vře hněvem hrud', líc studem purpurová,
pln blesků těká kolem jeho hled,
chce najít svého škůdce, dále v nová
se vítězství a v nové boje řítí,
chce místo na něm na všech čest svou mstítí.

88.

Zpět Aquitanští jdou, v jich čele vůdce,
za pomsty dílem hon jich buráci,
kdo prchal dřív, doráží nyní prudce,
kdo útočil, ten teď se potáci,
kdo stíhal prchá, kdo prch' stíhá, v půtce
vše jediným se mžíkem obrací
a Raimund vřen povinnosti svojí
teď tisicerou smrti mstu svou kojí.

89.

Co hledá květ rytířstva pohanského,
by na něm pomsty svojí plamen schladil,
zří samovládce panství tureckého,
jak v prvních řadách svého vojska řádíl,
jej v čelo fal a zas, až ranou z něho
vyplašil duši, teprv dále pádil,
král k zemi klesl a zuřivě štkaje
do země kousal, jíž vlád', umíraje.

90.

Šik jeden rozprášen a druhý sbit
a divně těm je, kteří ještě zbyli,
ti odhadují oštěp, meč a štit,
na meče nepřátel se vrážet pilí,
a jiné opět schvátil bázně cit
a poznovu se k velké věži chýlí,
však za nimi též vítěz čacky chvátá
a vrahů porážka je vrchovatá.

91.

Tak padl hrad a na vysokých schodech,
a na práhu, kdo prchal, pobit byl,
na cimbuří kmet vystoup krve v brodech,
by velký prapor tam povztyčil,
těm dole válčícím ve míru oddech
on větrem hrál, co zářný boje cíl,
však Soliman jej nezřel, do objetí
nového boje jak zběsilý letí.

92.

Kraj celý mokvá v horké krve nachu,
ta roste v ručeje a všecko smáčí,
smrť vládne pouze v hrůze tu a strachu,
v svých triumfech zde vítězně kol kráčí,
zří oře sultán, uzdu smýká v prachu
a bez pána se polem krve vláčí
i zachytí jej, sleze jeho hřbet,
dá ostruhy mu a již dá se v let.

93.

On velkou, ale krátkou pomoc nes
všem Saracenům ve zmatku a mdlobě,
že řekl bys, to ohromný blesk skles
s oblačné výše, zmizel v krátké době,
leč krátký jeho let na skalný tes
vryl věčnou stopu věrným zůstav sobě.
Tak sultan sta jich pobyl, o dvou zvěst
buď časům vyrvána jím v slavnou čest.

94.

Gildippo s Odoardem, všecky tísň
krutého losu, vaše skutky slavné,
mě toskánské když proniknou tak písně,
se zachovají dlouho v časy dávné,
vás zapomnění nedotknou se plísně,
vy vzory lásky, síly neunavné,
ba mnohé srdce vzdechy toužebnými
ctít bude vaši paměť s mými rýmy.

95.

Gildippa obrátila koně let
tam, sultan strašný kde porážel pluky,
dvě rány v bok mu zasadila hned
a roztríštila štít, jenž pad mu z ruky.
Po šatu poznal ji a pokřík zved:
Hle, s milánem svým děvka! V boje shluky,
ty nepatříš ni druh tvůj, přeslice
líp svědčila by ti a jehlice!

96.

Ztich, ale plný vztek u rámě vzpjal,
buď kletá ruka násilná a smělá!
Skrz pancíř do ňader ji přímo fal,
jež ranila jen Amorova střela,
v ráz smrtelný jí záhvěv tělo jal,
jak mroucí klesala a jen se chvěla,
choř na to patřil, ach jí tenkrát přišel
na pomoc pozdě, její ston jen slyšel.

97.

Co dělat nyní? Se soucitem hněv
v něm vedou válku divě v stejném čase,
ten chtěl by chytit ji, stavit krev,
hněv chtěl by v pomsty hýřit hodokvase
a láska sama vidouc tento zjev,
zda soucit či hněv právo má zde, ptá se,
tak levou rukou mroucí podepírá
a pravou k boji mstící meč svůj svírá.

98.

Však vůle se sílou když rozdělena,
to špatný proti pohanu je štít,
on nemůž trestán být, ta zachráněna,
v tom Solímanův divý meč se kmit
a ruka jeho byla uražena,
jíž drahou ženu držet moh' a kryt
i upadla, on rovněž padl na ni
a v smrti její údy svými chrání.

99.

Jak jilma, révy úponky již šatí
ve družné lásky svorném objímání,
když uťatá je, neb ji bouře schvátí,
v svém pádu strhne ji, až k zemi sklání,
a pláštěm listnatým se na ní skládí
a zrnka rozmačká jí v žalném lkání
a více, zdá se, že nařiká pro ni,
než vlastní život že se v zmar jí, kloní:

100.

On klesá tak a pouze pro ni kvílí,
již nebe za družku mu vyvolilo,
chce mluvit, nemůže však, v této chvíli
se každé slovo v moře vzdechů slilo,
zří oba na sebe a proto pilí
se obejmouti, ač to těžké bylo,
den zhas jim v jednom mžiku, v jednom bolu
v ráj odletěly jejich duše spolu.

101.

Tu pověst roztáhla hned křídla k letu
a všady rozhlášen byl tento pád,
i Rinaldo se sklonil k zvěsti retu,
neb posel zvláštní za ním vyslán v. chvat.
Hned povinnost a soucit v prudkém vznětu
jej začly k divé pomstě pobádat,
juž letí tam, však před ním se tu vznes'
před Solimanem velký Adrastes.

102.

Dle všechných známek, vykřík divý král,
tys Rinalde to, po němž práhnu tady,
co štitů prohléd jsem, co navolal
se jména tvého po bojišti všady !
Teď splním slavně, nač jsem přísahal,
tvou hlavou smířím dílo tvojí zrády,
hřmiš marně sílu svou, ty druhdy ctitel
byls Armidy, teď sok, já její mstitel !

103.

Tak vyzval jej, ran strašných deštěm buší
na jeho skráně, na šij sem i tam,
to helmu osudnou mu nerozkruší,
ač třese jím to divě v sedle, sám
v tom Rinald bleskem, dříve než to tuší,
jej tne, že Apoll nezléčí jej sám,
i padne obr ten a duši vzdává ;
to rány jediné jest věčná sláva !

104.

Děs, úžas, strnutí kol všecky jímá
a mění jejich krev i srdce v led,
strach Solimana srdce v pěsti třímá,
on bledne, vše to postří jeho hled,
on cítí smrt kol perutěma svýma
vlát, neví co — zda prchnout, hnát se v před,
to divné u něho, však věčné řády
jsou všemocné, kdo unikne jím tady ?

105.

Jak často strašliví se hlásí snové
a v krátkém spánku děší nemocného,
že v běh se namahá, tu lítá, plove,
však' zpět zas klesá, oběť zjevu zlého,
neb nestačí ve namahání nové
ni noha ani ruka zemaleného
i mluvit chce, však jazyk ten slov nemá
a ústa jen se žalná třesou němá:

106.

Tak v sultánovi vnitřní mluví hlas,
jej k útoku a ku zápasu honí,
však náhle ztich mu v srdci hněvu kvas,
on klesá, jeho pýcha v prach se kloní,
co jisker v zmužlosti vzplálo jas,
ty všecky strach a hrůza děsná cloní,
však citů příváл nechť mu hrudí hřměl,
na útek nebo ústup nemyslel.

107.

Je nerozhodnut. K němu vítěz spěje
a jak se blíží sultán, rozeznává,
že velkostí a sílou on se skvěje
a zmužlostí všecko překonává,
mdly vede boj s ním, naposled však směle
nechť překonán, ví co jest jeho sláva,
ranám se nevyhýbá, nezavzdychá,
vše na něm stará velkost je a pýcha.

108.

Když sultán, který roven Antaeovi
ve dlouhém boji pad' a zase vstal,
vždy divočejší v hrozný útok nový,
kles naposled a více nepovstal,
zvěst letí o tom strašnými kol slovy,
vůz štěstény, jenž těkal, v posled stál,
ba k Frankům přidal se a s Bohumírem
hřměl na pohany na bojišti širém.

109.

Vše prchá teď, spojenci čelní krále
a východu vše jádro, celý květ,
i nesmrtební prchají, dřív k chvále
to jméno v posměch přived jejich let,
i praporečník prchá, nenadále
jej staví Emiren, dí jeho ret:
Zda tys to, který prápor měl jsi nésti,
jejž z tisíců jsem zvolil, zřím tě v scesti.

110.

Ten prápor nechal jsem ti, Rimedone,
bys odnášel jej sám s ním prchaje?
Zříš, že tvůj vůdce v nebezpečí tone
a prcháš ve zmatku jej nechaje!
Co hledáš? Spásu? Vrať se k věži oné,
již opustils, tam zhoubu pokraje,
zde v boji spása, v útěku smrt jest
a spása tam je pouze, kde je čest.

111.

Pln studu do boje se onen vrací
též druhé kníže vážnou staví řečí,
tam hrozí a tam líné mečem káci,
je prchající žene v nebezpečí,
tak lepší vojska čásť svou spasí prací,
jich strach naděje nové svitem léčí,
též Tisafernes jemu pomahá,
jeť neocháblá jeho odvaha.

112.

A mnohé bohatýr ten koná divy,
rozptýlil tlupy Normanů, kde která,
Flanderským škodil, sbil meč jeho divý
Gerharda, Gerniera, Rudighera,
a jak by ani v slávy věčné nivy
ta nestačila dobrodružství sterá,
jak o svoje by nestál bezpečí,
ted' nebezpečí hledá největší.

113.

Zří Rinalda, ač modré barvy jas
je zkalen krví, přec jej poznává,
i orla, jenž se na přílbě mu trás,
ač peruf jeho celá krvavá,
dí: Pomsty největší a řeže kvas,
mě nebes pomocí zde nastává.
Kéž, Armido, je vítězství to moje,
rád Mahomedu trofeje vzdám svoje!

114.

To přání jeho bylo ovšem plané,
neb hluchý jeho neslyšel jej bůh,
jak lev, když nový pomsty vztek v něm vzplane,
ohonem mrská vzkřísit sily ruch,
on vzbouzi hněv svůj, srdce rozhárané
v žár nít láskou nový na výbuch,
své sily všecky naposledy sbírá
a v ohromný boj oři boky svírá.

115.

Hned svého proti němu koně řídí
rek italský a útočí naň juž,
dav rozdělil se rázem, jak to vidí
a kol se tlačí vedle muže muž.
I bojovali dlouho, každý slídi,
kde druhého jen dostihnouti můž,
vždy nový útok, jiný vždy a smělý,
až urážky a vztek svůj zapomněli.

116.

Ten seká jen, ten raní však, co seká,
neb silnější jest ona jeho zbroj
krev Tisaferna na bojiště stéká,
má přílbu rozbítou i štíť, ten boj
Armida vidí z dálky a se leká,
neb zří, jak sily jeho mizí zdroj,
zří, ostatní jak všichni chví se strachem,
to div, že nejsou na útěku plachém.

117.

Kdys v tolikerých reků statné druži,
ted' na svém voze osamělá sedí,
strach před otroctvím řadra její úží,
hnus před životem z očí její hledí.
I sestoupí, pol váhá, pol se vzmůži,
na oře sedne, ani slova nedí,
dá v útěk se, dva chrtý po svém boku;
tož láska, záští ji sledují v skoku.

118.

Tak Kleopatra rovněž v starém věku
a sama z velké války prchala,
miláčka svého Augustovu vzteku
na širém moři v bouři nechala,
on za ní dal se, otrok její vděků,
jej láska v otroctví hnát spěchala.
A věru Tisafern chtěl prchnout za ní,
leč ústup jemu děsný Rinald brání.

119.

S ní pohanu poslední mizí síla
a slunce zář a zlatého dne svít,
zlost na Rinalda se ted' obrátila,
strh' přílbu jeho mečem v jeden kmit,
tak páže Vulkánova nebusila
chtic Joviši blesk křivý utvrdit;
Rinaldem zachvěly též rány děsné,
že hlava těžká náhle k hrudi klesne.

120.

Však bleskem vstane, opět meč svůj kříži,
ten zafíčí a tuhý pancíř zkruší
a mezi žebra vjede, hloub se hříží
a srdce bodne, tam kde žitím buší
a jede hloub, že protkne bez obtíží
za řadry záda, dříve než to tuší,
až duše jeho, sotva děsně vzkřík,
má k odchodu cest volných několik.

121.

Ted' zastaví se, Rinald pozoruje
kde útočit, kde svojí pomoc nést,
však nepřítele nikde nespátruje,
co vidí, kolem prolitá krev jest,
Cíl vraždění on zvolna vykazuje,
v hrud' jeho klesá náhle míru zvést,
je dojat divně, v žalu vzpomíná,
jak ona prchla sama jediná.

122.

Zřel prchat ji, jej volá k povinnosti
slib rytířský a soucit ženám dlužný,
vždyť slibil, dojat její spanilostí,
že vzdechy ve všem chce ji býti služný,
za hřebcem jejím, svého úzdy sprostí,
se vydá rychle odhodlán a mužný,
i stihne ji, na místo přišla ztmělé,
jež hodilo se k smrti osamělé.

123.

I byla vděčná, v tyto stinné valy
že zanes osud bludný její krok,
sestoupla s koně, odhodila v dálí
zbroj veškerou v svých očích slzí tok.
Ó zbraně, lkala, mne jste oklamaly,
vás nesu suché z bitvy, na útok
jste nestačily ani k pomstě mojí;
teď zakopu tě tady bídňá zbroji!

124.

Ach, z tolik nádherných a ostrých zbraní
ni jedna nemá krvavá jít z boje?
Když démantová každá hrud, ať raní
váš falešný hrot ženské srdce moje!
Svá řadra, která závoj nezaclání,
vám podávám, z nich vemte laury svoje,
jsou něžná, lehce najdete zde cíl,
neb Amor v nich se nikdy nechybil.

125.

Že pevné jste a ostré, objevte se,
ať prominu tu starou podlost vaši.
Ach, jaký žal to rádry mými třese,
když z vás jen se mi vykoupení snáší!
Co vidím kol, vše záhubu mi nese,
mě rány ranou, bol se bolem pláší,
buď lásky ráně rána střelou lékem,
smrt uzdrav srdce, vítám tebe s vděkem!

126.

Dost blahá budu, ten svůj lásky mor
když do pekelných říší nezanesu,
ať láska zmizí, zbude záští vzdor,
ta soudruhem buď stínu mému v plesu,
vstaň z říše pekel, vrat se v jiných sbor,
buď zrádci mému zdrojem nových děsů,
jej muč a týrej, drž jej v svojí moci,
buď kletbou jeho bezesenných nocí!

127.

Tak ztichla v úmyslu svém upevněná
šíp s nejostřejším vybírá si hrotem,
v tom přijde Rinald, slyší, kterak sténá
a smělá chce se loučit se životem,
po tvářích bledost smrti rozestřená,
zrak vyhaslý a skrán zbrocena potem,
ze zadu skočí, za ruku ji chytí,
v tom, ostrý šíp co v prs. nahý se řítí.

128.

I obrátí se, vidí tady jej,
že přišel o tom zdání neměla
i zkříkne, obrátí svůj obličej
a než se nadál, v hněvu omdlela,
i padla jako květ ve vichrů rej,
však jeho náruč juž ji držela,
on rameny jí boky podepírá,
živůtek rozvazuje, jenž ji svírá.

129.

A krásnou tvář iňadra ve ručeji
slz horkých soucitně jí v štkání rosí,
tak ve stříbrné pršce též se skvějí
po ránu růže bílé v kapkách rosy.
I pozvedla tvář k jeho obličeji,
však s hrůzou zřela, čí ji náruč nosí
a třikrát oči zvedla v plaché kráse,
jej nechtíc znáti klopila je zase.

130.

Páž jeho silnou slabou svojí páži
vždy odstrčila v němém zhrdání,
však nadarmo se vyprostiti snaží,
ji pevně třímá, k ní se uklání,
až v poutech naposledy, jež ji blaží,
svůj začla jevit bol, své zoufání
a slzy v potocích jí tekly z očí,
ač k němu vlídný pohled neotočí.

131.

Ó krutý v návratu i rozloučení,
ó promluv, co tě nyní vedlo sem?
Mé smrti bránit chceš v tom okamžení,
ochránce svého vidím v zrádci svém!
Chceš zachránit mne? Nové utrpení,
urážky nové jsou mi údělem?
Znám všecky spády tvojí zrády bledé,
nic nemůž' ten, kdo umřít nedovede.

132

Tvá sláva bude ovšem ztenčená,
když v triumfu mne nepovedeš v slávě!
Mám býti zhřdaná a znectěná,
to vrchol slávy, po němž dychtiš právě,
smrt sladká byla by mi odměna,
kde život, mír jsem ždála nedočkavě;
však nikoli, nic nechci z tvojí ruky,
neb z té mi všecko nese zášť a muky.

133.

Já dovedu se vyhnout odhodlaně
tvé ukrutnosti divé vždy a zas,
a zajatá, když nebudu mít zbraně,
ni provaz, ani jed, ni skalný sráz,
znám prostředek, ten nevyrvou mi z dlaně,
jímž dovedu se spasit v pravý čas.
Nech polibků a lichocení! Vnadit
více nezkoušej mne, když mne chceš zas zradit!

134.

Tak nařikala, slzí hojný přival
jenž láskou stejně, jak zhřdáním tek,
se v jeho slzy hojnou vlnou vlíval,
a soucitu v něm vznítil paprslek.
Ó upokoj se — on se v tvář jí díval
a nejněžněji slova tato řek,
ne k zhřdání, pro trůn chci tebe chránit,
tvůj rytíř a tvůj sluha chci tě bránit.

135.

Čti v očích mých, když nechceš věřit slovu,
mě stálosti v nich vyčti horlivost!
Mou příslahu slyš, trůn tvých otců znovu
ti navrátím i diademu skvost!
Kéž milosť boží z bludu a tmy rovu
ti křesťanstvím dá silný, zářný most!
Věř, učiním, že na východě žádná,
říš tvé se nevyrovnaná světovládná.

136.

Tak mluví, prosí, skříží její vzdor,
ve přívalu slz a ve vzdechů moří
a jako taje sníh na srázu hor,
když vánky teplé dují, slunce hoří,
tak prchá hněv jak noční meteor,
jen láska zůstává, jen touha noří
se z její duše: Služka tvá jsem, pane,
jak pokyneš a uznáš, ať se stane!

137.

A zatím na bojišti Emiren
zřel, kterak prapor jeho na zem pad',
jak Rimedon kles Bohumíru v plen,
jenž jednou ránou skolil jej, svých pád
zřel nezachvělý, ale zasmušen
a chvátl proto smrt si vyhledat,
však hledal — až ji našel — odhodlaně
smrt bohatýrskou z bohatýrské dlaně.

138.

Hřímí se svým hřebcem proti Bouillonu,
neb hodnějšího nezná nepřítele
a cestou poráží vše v divém shonu
v své zoufalosti poslední a smělé.
Než uzří ho, juž volá: K svému skonu
tě vyhledávám, neprodlívej déle!
Leč k tomu, věž to, čeli snaha moje,
můj pád se smrtí tvou by cíl byl boje!

139.

Tak hovoří a neotálí více
a oba juž se octnou v divé půtce,
rozbítým štítem raněn do levice,
a beze zbraně stojí Franků vůdce,
však pohana fal v tom juž v levé líce
tak silnou ranou nenadále, prudce,
že v sedle zachvěl se tím divým rázem,
však v tom pad's probodeným břichem na zem.

140.

Po smrti Emirena druž jen malá
zde z velikého toho vojska zbývá,
za nimi vůdce v divém honu cválá,
tu Altamora zří, krev po něm splývá,
půl meče má, půl přilby, jako skála
ve tísni stojí, mečů sta jej zrývá
i křikne na ně: Ustaňte, buď mír,
ty vzdej se vězni, já jsem Bohumír!

141.

Když uslyšel to jméno Altamor,
jenž v hrdé duši neznal podlosť žádnou,
(zná toto jméno slavné hvězdný sbor
i celý svět, kde jih a sever vládnou)
děl: Učiním tak, ty jsi šlechty vzor,
a meč mu podal, avšak sumou řádnou
chci vykoupit se zlata, tvoji slávu
to vyváží, co za svou dám ti hlavu.

142.

Vše zlato, drahokamy mojí říše
i soucitné mé choti vzácný skvost.
Jej okřik vůdce: Nedal mi Pán s výše
do srdce zlata, peněz hrabivost!
Co Persie má, podrž si v své pýše
i moří Judských pokladů mějž dost,
Mníš, pro zlato že spasím tě, či zmařím,
zde válčím, s životy však nelichvařím.

143.

Ztich, odevzdal jej strážím pod ochranu
a prchající dále mečem stíhal,
ti chtěli zachránit se v středu stanů,
však zhouby stín juž nad nimi se zdvíhal.
Řež nová začla v každou valů stranu
a krve proud se v stany valem sbíhal,
vše zaplavil, potřísnil vlnou stmělou
barbarskou nádheru i kořisť celou.

144.

Tak Bohumír byl vítěz, světlo denní
dost ještě mělo lesku, takže hned
ve Krista město svaté v žalmu pění
pluk vítězný sám zbožný vůdce ved.
Jak z boje šel v krvavém ve brnění
v chrám vstoupil, bohatýři jemu v sled,
zde zbraně zavěsil a k posvátnému
ku Hrobu klek — tak dostál slibu svému.

Poznámky.

(Sestavil Fr. Pover).

Zpěv prvný.

Stance 1. — Já zbožně zbraně opěvám i vůdce. Vůdce t. j. Bohumír z Bouillonu, vévoda Lotrinský, vůdce vojska křesťanského.

B. narodil se asi v polovici století XI. v Baysách (nebo Bezách), malé krajině v Brabantském Vallonsku, asi dvě míle jižně od Nivelles. Otcem jeho byl Eustach II., vévoda Boulognský, matkou jeho byla blaženosvána Ida, dcera Bohumíra Vousatého, vévody jiholotrinského a bouillonského, jehož rod pocházel od Karla Velikého. Děd jeho měl za chot Beatrici d'Este, matku hraběnky Matildy Toskánské. Až dosud bývají malebné zříceniny hradní u Nivelles, ve kterých byl B. vychován, četnými zástupy navštěvovány.

Za domácího vychovatele a za učitele v umění válečném měl šlechtice jménem Petra, který později vstoupil do kláštera a dostal příjmení Pousteveník; on pak byl první původce celé veliké výpravy. Zdá se, že příroda, udělivší Bohumírovi postavu obrovskou a síly téměř athlétovy, připravovala ho juž k tomu, aby se stal králem válečným. Byl přijat za vlastního od strýce z mateřské strany Bohumíra Hrbatého, když však tento zemřel r. 1076., a císař Jindřich IV., zmocnil se Dolních Lotrinsk, vyloučil z následnictví mladého Bohumíra za záminkou, že země ta jako císařské léno a poněvadž není potomků mužských, právem spadá zpět na něho. Aby pak přece jaksi napravil křivdu, kterou mu tím způsobil, udělil mu markésát Anverský. Albert, hrabě z Namouru, spatřiv naše hrdinu v této tísni, hleděl užití vhodné příležitosti a ubráti mu vývodství Bouillonské. Ale ačkoli byl Bohumír sám a teprve sedmnáctiletý, uzavřel se s hrstkou udatných druhů na místě

tom a držel se tak statně, že Albert musil s hanbou upustit od obléhání. Bouillon udal ho jako škůdníka u císaře, který, dle obyčeju doby tehdejší rozkázel, aby spor svůj rozhodl božím soudem, souborem v uzavřeném poli, jemuž byl přítomen císař se svým dvorem. Při prvném pokuse pozoroval knížecí mladík, že mu roztríštěn meč, stisknul tedy kus zástavši mu v ruce za jílec a vrazil jím takovou ranou do hráběte, že ho srazil na zem. Pak přijal návrhy na smíření s velikou ochotou.

Potom válčil pod prapory Jindřicha IV., jehož byl vašalem, v Německu a Italií, kde všude získal si největší pochvalu pro svou statečnost. Když byla jím prohlášena válka Řehoři VII., vešel Bohumír pryž do věčného města. Když pak byl zvolen Rudolf z Rhinfeldu císařem od papeže za sesazeného Jindřicha, porazil ho Bohumír a usmrtil na polích Volksheimských ranou vedenou do čela držadlem císařského praporu, který nesl. Aby se mu odsloužil za tyto služby, vrátil mu Jindřich vévodství Dolnolotrinské a pojal za chot sestru jeho Adelaidu. Ale brzy litoval Bohumír, že se súčastnil bojů pro rozkol, a učinil slib, že se odeberá do Jeruzalema, ne jako obyčejný poutník, ale jako osvoboditel svatých míst. Vyzvání učiněné ku výpravě roku 1095. přišlo právě vhod jeho přání. Prodal svůj majetek, aby mohl vydržovat 80.000 mužů, z nichž 10.000 rytířů a 70.000 pěšáků francouzských, lotrinských a německých a po osmiměsíční cestě dorazil do Caříhradu a bojoval s tak podivuhodnou odvahou, že neustál, dokud nebylo dobyto svatého města, jehož se on stal králem.

Když pak nová křesťanská panství na východě byla upevněna významným bojem u Askalony 14. srpna 1099, jal se Bohumír plnou silou připravovati pravidelná zřízení v novém království. A s radou knížat a baronů a nejlepších a nejmoudřejších mužů z nejrůznějších zemí, jimž se obklopil a jež vyzval, aby seznávali zvyky svých měst, a vše to, čeho by se ti, kdo byli za účelem tím zvoleni, doveděti mohli, aby zaznamenali to ve spisech, které pak předčítány ve přítomnosti vévody B., který ukázal vše dříve patriarchovi a zmíněným baronům, v jejichž přítomnosti kázel zároveň vše čisti, načež vybral z listin těch za jich souhlasu a rady vše, co se mu zdálo dobré a tak povstal jeho přičiněním první zákoník království Jerusalámského.

Péče zákonodárne nemohly však nikterak odvrátiti Bohumíra od podniku válečných. Vracejícímu se z jednoho z nich podá emir v Cesarei ovoce, aby se občerstvil Bohumír přijme plod cedrový a umírá brzo potom 7. srpna 1110 — odkud vznikla pověst, že byl otráven. Michelet

praví o něm: „Bohumír patřil dvěma národům: mluvil dvěma řečma (francouzsky a německy). Nebyl vysoké postavy, a bratr jeho Baldouin byl o hlavu větší jeho; ale síla jeho byla podivuhodná; jednou pryž protkl jedinou ranou meče rytíře od hlavy k sedlu; rovně tak srazil hlavu vola nebo velblouda. (Když dokonce protkl nějakého Turka středem těla.) Zašed trochu od svých v Asii, zastihl jedenou jednoho ze svých bojovníků v tuhé zápase s medvědem: Bohumír přitáhl zvíře k sobě a zabil je; dlouho však ještě pocítoval rány způsobené zuby medvědovými. Tento hrdinný člověk byl čistoty neobyčejné. Nehyl zemřat a zemřel ve třicátém osmém roce svém.“ Jiný kronikář praví o něm: „Vynikal pokorou, mírností, střídmostí, spravedlností a čistotou; leskl se spíše jako světllo mnichů, než jako vůdce vojínů. Přivedl s sebou osadu mnišskou, kterou usadil v Jeruzalemě.“ — 3. ř. moc rukou a též srdcem . . . on vykonal. Moudrostí a statečností.

S t. 2. — Neděje se tu zmínka o jedné z deseti sester, dcer Paňeti, ale o jakési nebeské Uměné o které Tasso myslí, že jest její účelem nadchnouti básníky. V poznámkách vydání parmského z r. 1581 praví se: Vzývání týče se přeslavné matky Kristovy, ověnčené hvězdami. Tak ji opěvá Petrarka, který praví: *Panno krásná, sluncem oděná a hvězdami věnčená.* S tím souhlasí i Nisiely. — Niccolo degli Oddi vzbudil pochybnost o tom v Tassovi: „Nezdá mi se dobré, že by v jeho básni byla vzývána Urána pode jménem Musy, jež sídlí v nebesích, protože jméno Musy neznamená nic jiného než zvuk a zpěv, který, dle Aristotelova mínění, nemůže být v nebi, a není-li tam zvuk, nemůže tam být ani Mus.“ K čemuž odpovídá Tasso: „Jsou-li v nebi podklady hudební, jsou v něm jistě i Musy; a jsou tam bez pochybnosti, ponevadž celý světě složen s hudebním souladem.“

S t. 5. — Na Thraka. Turek z Caříhradu.

S t. 6. — míjel šestý rok. Třetí a nikoli šestý. Křížaci vytáhli den po Nanebevstoupení Páně r. 1096 a dosli před Jeruzalem 6. června 1099. — *Tortosa.* Syrské město, zvané ve starobylosti *Antharodus*, devět mil od Tripolis.

S t. 9. — 1. Však snahu hrabivou zří v Balduinu. Balduin z Bouillonu, bratr Bohumíra. — 3. *Tankred*, vnuk Bohemunda, který pocházel ze dcery Roberta Guiscarda. — *Zří Bohemunda.* Bohemund, kníže Tarentský, starší syn Roberta Guiscarda.

S t. 10. — 7. Zří pozorně, jak na rtech Guelfa visí. Guelfo IV. ze Svevie, syn Cunizzy, provdané Albertovi d'Azzo, markýzi z Este, odebral se do Palestiny teprve čtyři léta po událostech líčených v básni.

- St. 29. — 2. a brzy povstal Petr, poustevník. Petr Amienský z Pikardie.
- St. 37. — 2. Hugo Vermandoiský, řečený Veliký, bratr krále Filipa Francouzského. — 3. Isle de France, krajina mezi řekami Seinou, Marnou, Ourequou, Aisneou a Oisou, které z ní tvořily skoro ostrov.
- St. 39. — 5. Za prvním čtyři sta vojínů běží, za Vilémem, věvodou z Orange. — 7. druhý vede stejný počet v boji. Ademar z Monteil, biskup v Puy v Languedoku, papežský vyslanec.
- St. 40. — 5. A hrabě z Chartres, Štěpán z Blois.
- St. 41. — 3. Rodu latinského, italského; rodopis Estenských viz ve zpěvě XVII., sl. 79. atd.
- St. 42. — 3. Lid od tamto měl na smrt odhodlaný; byli to Bavoři a Retové.
- St. 43. — 1. ř. Lid plavý, Flamandové. — 5. Dál ostrovany, Holandané.
- St. 44. — 2. Byl jiný Robert pánum. Robert II., hrabě Flanderský, velitel křížáků Frisonských a Flamandských. — 4. Vilém. Nezdá se dějepisně pravdivo, že by byla bývala mezi křížáky osobnost tohoto jména, syn krále Anglického.
- St. 52. — 5. O Argo s Miny zníkni povídání. Argo, loď JASONA vypluvší dobýt zlatého rouna. MINOVÉ, národ Thessalský, zde Argonauti. — 6. Artuš, mytický král britanský, předchůdce rádu kultátního stolu a potulných rytířů.
- St. 53. — 1. Tot z Consy Dudon. Consa není zde město v bývalém království Neapolském, ale Contz v území Treves, nedaleko stoku Sary a Moselly.
- St. 54. — 1. Pak Eustach, mladší bratr Bohumírův. — 3. Gernand, osoba vybásněná. — 5. Roger z Balnavilly osoba dějinná, právě jako Rambold, vévoda Oranžský, Genton je snad Gentonem z Bearnu.
- St. 55. — 1. S Ubaldem atd. Ze všech bojovníků jmenovaných v této a následující stanci znají dějiny jediného Eberharda z Puyse a pět vůdců, mezi nimiž těžko rozeznat dva, které uvádí básník. Stejně marno bylo by pátrati po ostatních jménech. — 7. ř. Jenž dobyl šít hbité atd., znak vévodů Milánských.
- St. 59. — 5. Matilda, hraběnka Toskánská. Zp., XVII., 77.
- St. 61. — 2. Raimund, vévoda ze San Gilles a Tolosy. — 5. Jich čtyři tisíce jsou. Počet křížáků ozbrojených, pěších i jízdných vedených Raimudem, dosahoval asi neméně než 100 000.
- St. 62. — 1. Z Ambois Štěpán. — Štěpán, hrabě z Blois, o němž se děje zmínka juž ve stanci 40., byl rytíř velmi učený, velké výmluvnosti a jeden z nejbohatších pánu onoho věku. Počet jeho hradů rovnal se prý počtu dní v roce.

- St. 67. — 3. Gaza leží nedaleko moře, v pašáliku svat. Jana z Acri, dvacet mil od Tripolis a skoro stejně od Balbeka, staré Eliopole.
- St. 69. — 1. Lstívý císař Řeků. Alexius Comnenus, císař řecký (1081—1118).
- St. 75. — 5. Mocný král. Řeka Pád, fluviorum rex Eridanus u Virgila, Georg., I., 482.
- St. 77. — 1. Seir, hora nebo spíše řetěz vrchů jihozápadně od Mrtvého moře, známá ze zpěvu biblických.
- St. 83. — 1. On služe Aladin... On řídil Jerusalem za kalifa Fatimovce, egyptského emira Ducata. Pravověrní Turci přišli o něj rok před tím. Následkem rozkolu roku 965. mezi Abbassovci a Fatimovci, byli kalifové nebo nejvyšší kněží a vládci dva: jeden sídel v Bagdadě, druhý v Egyptě; a na něm byla juž rok odvisla Syrie. Kalifové byli v Egyptě až do r. 1171, po kteréto době přijali i oni název sultánů. Ariosto a Tasso jmenují je tak neprávem před stoletím XII. Po vzetí Jerusalema křížáky, uzavřeli se Ducat s hrstkou vojínů v Davidově citadelle, a když i ta padla, dostalo se jemu i ostatním volného odchodu laskavosti hraběte z Toulousy, jemuž se poddali.

Zpěv druhý.

- St. 1. — 1. Co tyran zatím hotuje se k boji. Aladin, král Jerusalémský. — 2. Ismen, osoba smyšlená básníkem.
- St. 12. — 5. V trest nový... uloupení posvátného obrazu. — Z hřichů starých, odporu ku víře a národu Mahomedova.
- St. 16. — 1. Episoda o Olindu a Sofronii vnuknnta básníku, jak se za to má, případem timto: Několik let před prvnou výpravou, kdy byli křesťané Jerusalemskí nejvíce týráni, vhodil nějaký muslim v noci silně páchnoucího zdechlého psa do jedné z předních mešit, aby ještě více proti nim popudil nenávist obecnou. Když ráno vešli Mahomedáni do modlitebny ku modlitbě, ztrnuli hrůzou nad takovým znesvěcením. Se všech stran ozývají se hlučné hrozy; vina se uvaluje na křesťany; Mahomedáni přísažají, že musí krví jejich smýti vrážku učiněnou jich Prorokovi. Křesťané měli být do jednoho pobiti, když se po jednou objevil ve středu jejich nějaký mladík, o jehož jménu dějiny mlčí. „Nejhorší neštěstí“, praví, „které by nás stihnouti mohlo, bylo by, kdyby církve Jerusalemská zahynula. Příklad Spasitele naše učí nás, aby se obětoval jeden za všecky. Slibte mi, že budete každoročně blaženěciti mé památce, že budete cítiti vždy rodinu mou a já doufám, že odvrátím s pomocí boží nebezpečenství hrozící

lidu křesťanskému. — Nabídnutí přijato a slíbeno vyplnit, čeho žádal a mladík odebral se k Emirovi, kde udal sama sebe z přestupku připisovaného všem následovníkům evangelia. Musulmani musili přestati na oběti, která se nabídla jejich pomstě a tak bylo křesťanstvo tamnější zachráněno veliké zkázy.

St. 39. — 3. *Arachny pracim.* Arachne, divka Lydijská, dcera Idmonova, velmi znalá vlněných prací, nemohouc snést, že jejimi pracemi Pallas pohrdla, povésila se a byla pak Palladou proměněna v pavouka. Ovid, Proměny IX.

St. 55. — 8. *K Emausum.* Hrad vzdálený Jerusalema sedm mil zeměpisných a zvaný též Nicopoli a nyní Sv. Jeremiáš, leží na hlavní silnici vedoucí od Joppe.

St. 57. — 3. *Dva rytíři tu náhle v cizím kroji.* Toto poslání od Kalifa egyptského má dějinný základ, ale básník položil je o něco později, protože došli jeho vyslanci do táboru latinského ke konci 1098.

St. 58. — 1. *Alet.* Vykláдаči domnívají se s velikou pravděpodobností, že touto osobou chtěl básník popsati svého nepřitele Giambattistu Pignu, tajemníka Alfonса II.

St. 60. — 3. *Šat jeho prostý byl a židle nízká.* Dějepisci připomínají, že se Bohumír neodlišoval od svých vojínů ničím, než — statečností. Některí emirové zahlédli, když už byl králem, že seděl na slaměném snopku v obleku zcela prostém. Protože se vypravovalo o veliké jeho síle, požádali ho jeden z nich o nějaký důkaz. Bohumír dal si předvěsti velblouda, a zaměnív si za emirovu šavli svůj meč, aby nemyslili, že jest okouzlený, srazil mu hlavu.

St. 62. — 5. *Za sloupy Alcida,* sloupy Heraklový.

St. 71. — 3. *A Peršan.* Barkiarok, sultán Bagdadský, který svěřil vedení svých vojsk strašnému Keabogovi, sultánu Mussulskému, pravému vzoru Arganta. — 4. *Cassanův syn ve shodě s Turkem.* Seldžukovci, turecký kmen dosáhnoucí veliké moci od Seldžuka. — Cassano, král Antiochejský.

Zpěv třetí.

St. 13. — 4. *Argant* není osoba dějinná.

St. 32. — 7. *Tak ve hrách Maurů.* Hra tato, pocházející od Maurů, byla jedna z nejoblibenějších her vojenských ve století šestnáctém. Způsob pak její byl tento: Několik rytířů odskočilo od jedné strany místa, na němž se hrálo a hodivše si štit na záda, utíkali, jsouce pronásledováni

jinými. Když doběhli konce ohrady, hodili na sebe druzí štíty a utíkali jsouce pronásledování jiným davem, a tak dále až ke konci hry.

St. 52. — 7. *Sigier.* Dva muže tohoto jména připomínají dějiny: Sigiera di Courtrai a Sigiera di Gaud.

St. 57. — 5. *Betel* nebo *Dám boží*, stará Luza, kde se objevil Jakubovi tajemný řebrick, leží na hlavní cestě od Jeřicha a je vzdálen Jerusalema dvacet mil.

St. 63. — 7. *Tož Bohemunda.* Bohemund byl jediný z vůdců vojska křesťanského, který ani nehnul s vojskem svým, ani neposlal žádných oddílů ku výpravě proti Jerusalemu.

St. 74. — Les popsaný ve sloce této slovo nyní lesem Saronovým a leží na rozsáhlém pahorku, který je částí nejzazšího pásma hor Gofna a Naplosa, označených Ilébreji jménem Garizim v území náleževším pokolení Efraimovu. Leží dnes mezi Giaffou, starým Joppe a San Giovanni d'Acri, drahdy Ptoldomaídou, deset mil od Jerusalema. Měří do délky šest až sedm mil, do šířky dvě mile a skládá se pouze souběk zvaných *quercus cerris*, tak že musili křesťané spojovat jednotlivé kusy dohromady, chtěli-li sestavit své stroje.

Zpěv čtvrtý.

St. 5. — *Harpyje,* báječní ptáci s tváří a hrdlem dívčím. Viz Dante, Peklo, XIII, 10, 101. — *Kentauři,* netvoři, polohli, polo koně. *Sfingy,* zvířata obludná. — *Gorgony,* potvory s hlavou Medusinou. — *Skylla,* mořská obluda se šesti hlavami, opásaná psy. — *Hydra,* vodní had. — *Python,* strašný had, který pronásleduje Latonu byl zabit Apollinem. — *Chimera,* netvor mající podobu lva, kozy a draka. — *Polyfém,* obr, mající jediné oko prostřed čela. — *Gerion,* dávný král španělský, který měl trojí tělo.

St. 6. — 5. *Kalpa,* mysl Gibraltarský. — 6. *Atlas,* hora, nebo spíše řada hor v Africe.

St. 8. — 1. *Mongibello.* Etna. — 7. *Kokyt,* jedna z pekelných řek.

St. 20. — Netřeba připomínati, že vypravování toto je pouhou smyšlénkou básnickou. — V Damašku vládl po čas oblézení Jerusaléma Deccac. Tassův Hydrat je osoba napodobená dle románu rytířských, v nichž setkáváme se pokázdě s maurským králem pronásledujícím křesťany.

Zpěv pátý.

St. 6. — *Bratr jeho . . . ,* Eustach.

St. 15. — 5. *Gernand,* kníže norvěžské.

St. 86. — 7. Vilém Opilý, vůdce loďstva janovského.

Zpěv šestý.

- St. 10. — *Soliman*, vojín v Nicei v Bythynii, nežli byla dobyta od křesťanů, potom vůdce putulných Arabů.
 St. 23. — *Encelad*, gigant sražený Jovišem do polí Flegra. — *Filištín*, Goliáš zabitý Davidem.
 St. 67. — Jak Chateaubriand praví, připomínají všecky rytířské básně, že dcery královské a vzešené paní uměly léčiti. Tajemné tyto vědomosti byly částí vychování udělovaného vzešeným a královským dívčákům: od jedných na druhé přecházela znalost o působnosti jednotlivých bylin. Pisanští křížáci naučili se od Saracénků léčiti rány štávou pivoňky. Ať už to je jakkoli s působením této štávy, tolik je jistó, že je mocným prostředkem pro stahování ran.
 St. 68. — *Miláček*, Tankred. — *Nepřítel*, Argant.

Zpěv sedmý.

- St. 29. — *6. Cosenza*, město v Kalabrii.
 St. 46. — *Comacchio*, město v bývalém vévodství Ferrarském.
 St. 67. — *Pirro*, Armén, potvrčiv se zradil křesťany v Antiochii a usnadnil jim tak dobytí města.
 St. 69. — *Babel*, tak slove tu veškera síla mahomedánská. — *4. Tile*, Tule nebo Thule, ostrov v nejzazších končinách severních.
 St. 72. — *To meč zbojného* atd.... Rudolf, vévoda Švábský který byl zvolen císařem od Sasů a válčil s Jindřichem IV. V bitvě u řeky Eleter připravil ho Bohumír o ruku a život.
 St. 78. — *Terebinto*, údolí v Judei, kde David zabil obra Goliáše.

Zpěv osmý.

- St. 6. — *Sven*, syn krále dánského, velel ke dvěma tisícům dánských křížákův a byl přemožen a zabit Turky u Filomelia. Ale to se stalo dvě léta před obležením Antiochie.
 St. 74. — *Kamil*, vůdce Římských. *Vilém*, vůdce Angličanů.
 St. 75. — Tento Balduin má být strýcem Bohumírovým.

Zpěv devátý.

- St. 4. — *Sangar*, řeka fryžská; Meandr splývá s hory Aulokrene a po dlouhém toku a tisíci zatáčkách a záhybech, tak že se zdá, že se vraci zpět, ústí u Miletia, hlavního města Karie.

Zpěv desátý.

- St. 18. — *Soliman Arslan* byl hlavou Turků Seldžukovců a sultánem v Nicaei, hlavním městě Erzerumu.
 St. 22. — Miní se tu Saladin, který dobyl 1887 Jerusaléma, když byla moc latinská povalena rešastného dne u Tiberiady, 3. července 1187. Saladin, přítel Kalifa Noradina, byl po smrti jeho, zvolen jeho nástupcem ve věku třiceti let. Byl vnukem Kirovým a synem Aiubovým; jeho strýc a jeho otec opustili divoké rokle Kurdistanské, aby sloužili Ottomanům, za časů pak druhé výpravy křížové připojili se k Atabeksům, jímž divoký Aiubovec dobyl tolik slávy.
 St. 62. — Specifická váha člověka převyšuje sotva o šestinu váhu vody mořské, která obsahuje obyčejně čtyři setiny soli a proto je mnohem snazší plovati v moři než v jezerech a řekách, jejichž voda je o mnoho lehčí. Voda pak Asfaltidu, obsahující 25 částic ze 100 soli a látek smolových, unese i toho, kdo nezná plovati, avšak nikoli kov nebo kámen, jak praví básník.
 St. 75. — 4. Narází na Bedřicha Rudovouse.

Zpěv jedenáctý.

- St. 3. — *Vilém*, biskup Oranžský. — *Ademar*, biskup ve Puy v Languedoku, zemřel rok před morem v Antiochii.
 St. 23. — Papež *Urban II.*, který svolal cirkevní sněm do Clermontu v Auvergni (1095), kde prohlásil křížovou výpravu.

Zpěv dvanáctý.

- St. 48. — *Zlatá brána*, brána asi uprostřed východní zdi, obrácená k údolí Josafat a hoře Olivetské.

Zpěv třináctý.

- St. 14. — *Nasamoni* — *Garamanti*, národné getulští v Africe, ve východní části krajiny Zama a v západní části Nubie.
 St. 24. — *Alkast*, vůdce Švýcarů.
 St. 56. — Miní se tu *Simun*, žhavý vítr, plný sirných par a pocházející z pustin afrických.
 St. 59. — *Siloe*, malá říčka u Jerusaléma vyvýrající u paty hory Moria.

Zpěv čtrnáctý.

- St. 5. — *Hugo* byl bratr krále francouzského.
 St. 8. — *Tvůj bratr*, hrabě Balduin z Edessy, který se stal po Bohumírovi králem Jerusalémským.

- S t. 38. — Ve středověku až do stol. XVI. mělo se za to, že stříbro je zhuštěná rtut; zlato pak že je rtut se sírou. Odtud tolík pokusův alchimických ve středověku najít způsob, jak by se dalo vyroběti zlato.
- S t. 57. — *Oronte*, řeka v asijském Turecku, nyní *El-Assi*, vyrá mezi Libanonom a Antilibanonom u staré Heliopole a ústí do moře nedaleko Antiochie, po pouti další než sto mil.

Zpěv patnáctý.

- S t. 15. — *Rafie*, město na Středozemním moři mezi Gazou a Rinocerou, proslulé vítězstvím Filopatora, krále egyptského, nad Antiochem, králem Syrským. — *Rinocera*, založena Aktisavem, králem aithiopským, zvaná tak, protože v ní obývali lupiči, jimž byl uříznut nos. — *velkou horu* ... Cassio, u jezera Sironide.
- S t. 16. — *Farus*, druhdy *Canopus*, malý ostrůvek při ústí Nilu, s věží a majákem vystavěnými Ptolomeem Filadelfem.
- S t. 17. — *Marmarika*, krajina africká mezi Egyptem a Cyrenaikou. — *Cyrene*, Pentapolis, s pěti obcemi: Cyrenou, Apollonií, Ptolemaidou, Arsinoi, Berenici.
- S t. 18. — *Magra*, berberská řeka v království Tripolském. — *Alzerbe*, ostrůvek naproti území Zerbi.
- S t. 19. — *Lilybeum*, předhoří sicilské.
- S t. 20. — *Biserta*, námořní město v Tunise.
- S t. 21. — *Bugia*, místo v Alžírsku. — *Oran*, město v Berbersku, patřící Alžírsku. — *Tingitana*, rozsáhlý kraj v Africe, obrahující nyní království Fez a Marocco.
- S t. 22. — *Tam dospěli, kde moře* ... v úzině Gibraltarské, tvořené se strany španělské horou *Calpou*, se strany africké horou *Abilon*, zvanou nyní *Hora opic*.

Zpěv šestnáctý.

- S t. 4. — *Leukady*, druhdy jméno ostrovu sv. Maury, ze souostrovi Kyklad. Mezi ním, Ithakou a městem Aktiem v Epiru svedena pověstná bitva u Aktia.

Zpěv sedmnáctý.

- S t. 2. — Od doby, ve které se Omar, druhý kalif, zmocnil Egypta, byli pány jeho Fatimiti až do r. 1171., kdy byli z Egypta vypuzeni Turkmany. Není tedy historicky správné tvrzení, že tehdejší kalif Abul Kasem panoval v Memfidě, rozbořené juž r. 650. plenícími tlupami Ebnasa, vojevůdce strašného Omara. Místo ní bylo zřízeno na západním břehu Nilu.

nové hlavní město, nazvané *Fosthath* (tolik jako prapor), jemuž r. 964. Tanher, jiný pověstný vůdce Moslemínů, dal jméno *El Cahira* (t. j. vítězná — dnešní Kairo). Egypťané však, dle P. de Géramba, zovou je obyčejně *Masr*, výraz, jejž pokládají některí za prvou slabiku slova *Misraim*, dávného jména Egypta a který prý znamená krásné místo. Arabové zovou je i matkou světa, velikým mezi velikými, rozkoší myšlení, úsměvem prorokovým.

- S t. 4. — Nejen panovníci této říše byli zváni kalify, ale i výschni zástupci nebo nástupci prorokovi. Pravda je však, že roztržky rozdělily vyznavače Islamu a že Fatimovci zřídili zvláštní kalifát.
- S t. 5. — *Siena*. Toto město, pověstné již za tehdejších dob, leží blízko vodopádu Assuanského, oddělujícího Egypt od vysociny Nubijské. Slunce za letního rovnodenní, poněvadž krajina leží v obratníku raka, zrcadlí se v hlině studni, načež se vzdaluje. — Mluví se zde o pouštích Nubijských, o Barbě, Sahaře a také o pouštích Syrských mezi Damaskem, Aleppem a Eufratem.
- S t. 6. — 1. Básník jmenuje *vonnými* obě pobřeží Rudého Moře ježto prý na straně k Egyptu bývali, dle tvrzení Strabonova, *Trogloditi*, národ oplývající voňavkami, jejichž krajiny byly proto zvaný *aromatiferae, thuriferae et mirriferae*, t. j. krajiny oplývající voňavkami, kadidlem a mirhou. Z druhé strany pak jest Arabie, rovně hořatá voňavkami a Rudé moře zváno často *marem bohatým* pro množství drahokamů a skvostů v něm se nalézajících.
- S t. 18. — 4. *ve druhém vodopádu* ... je druhý vodopád u Assuan nad zříceninami Siamu a Elefantiny.
- S t. 19. — *Barka*. Pustý kraj africký mezi Tripoli a Alexandrií, druhdy část Marmariky. — 6. Zumara nebo Sumara bylo hlavní město Nasamonů.
- S t. 23. — Obyvatelé Sokotry a ostrovů přílehlých, oplývajících voňavkami a perlami. — 5. Černoši državy Aden.
- S t. 24. — 2. Učený Heeren dokazuje srovnav svědeckví Herodotova, Agatarchisova, Strabonova, Diodorova a Pliniova se zprávami Bruceovými a Burkhardtovými a jiných cestovatelů, že Meroe je právě nynější krajina Albar, položená zeměpisci mezi řeku téhož jména po pravé a Nil po levé straně, a rozkládající se od 13° k 18° sev. délky, začíná při stoku Tacazzea, starým jménem Astaroby a Nilu. Karel Ritter domnívá se, že staré toto území je ostrov Aloa krestanů Jakobitů, popsaný od Selima-el-Assuany, a odpovídající Senaaru našich dnů. — 4. *dvojich různých věr* ... Sv. Athanasius vyslal Innocence kázat víru v Habeši Selim-el-Assuany, uváděný od Rittera, tvrdí, že některí

obyvatelé Aloy, vyznávající před tím Sabeismus, dali se na víru křesťanskou. Tém by asi příslušel *třetí král*, zdráhající se bojovat proti svým souvěrcům. — 8. je *křestan třetí*; básník míni tu ony Etiopy, kteří obráceni byvše Frumenziem, zůstali křestany i za vlády mohamedánské.

St. 25. — 3. Ostrov a město Ormus na zálivě Perském. — Boecan, jiné město, jež za přílivu podobá se ostrovu.

St. 27. — Samarkand v Bucharsku, na cestě vedoucí z Persie do Číny, mezi mořem Kaspickým, jezerem Aralským a povětšnou zdí, oddělující nebeskou říši od Tatarska. Tataři, o nichž se zde mluví, byli vždy proslulí ve válce.

St. 32. — Osoba ta je déjinná. Odpadnutí její ličí arcibiskup Tyrsky.

St. 58. — 7. *Kmet* . . . Poustevník Askalonita.

St. 66. — 3. Z krve *Azziovy*. Pigna odvozuje Estenské od římských Atiů. Muratori a Litta pokládají za zakladatele rodu Adalberta kolem r. 900., němohouce najít dostatečných svědecství, jež by dokázala původ jeho od markýzů Toskanských, ac dozňávají, že vše ukazuje na slavný jeho původ.

St. 67. — 1. Atius Caius, který byl od císařů římských ustanoven decurionem, řídil větší část území benátského a sídlil v Este. Když pak byla Italie proradou Stilichonovou napadena gotským králem Alarichem, byl Atius vyvolen obyvatelstvem Este a několika sousedních měst jako Monselce, Calaone, Montagnany, Cerra, Vicenzy a Feltra dobrovolně knížetem a pánum a vládi tak opatrne a mondré, že za války Alarichových zachoval témtoto krajům mír a pokoj. 7.—8. Ačkoliv Stilicho, vůdce Honoriův, poslal ku pokoriření Gallie Vandaly, Alany, Suevy a Burgundy, přece není nejmenší zprávy, že by byl i Goty tam povolal. Ba ani Honorus tak neučinil.

St. 69. 5. — 8. Vypravuje se, že v údolí Destrichu srazili se Foresto a Attila, a že Foresto byl blízek vítězství, když pojednou pohané, kteří byli učinili útok na křestany, je prorazili spolu se hbitými lučištníky Attilevými, kteří jim, zdánlivě prchajíce, působili veliké škody; ale Foresto přece brzo donutil samotného Attilu, že byl nucen dátí se na útek. Pak s Menapinem, králem Aquilejským, odešel do Aquileje, aby ji hájil. Jednoho dne při útoku na Hunny byl však Foresto jimi zastižen ranou pocházející prý od samotného Attily. Ranou tou pak zemřel.

St. 70. — 3. Acarino následoval po svém otci ve státě Este a Monscelse, roztrhl Dalmaty a zabil jich krále Aspreca, zvaného od Lilia králem Paduy. Zmocnil se jedně z bašt na mostě Tagliamenta, vnikl na most, bojoval s Hunny,

přispěl Altinu ku pomoci, a vešel do něho. Odtud couvnu se svými do Chioggie, Palestriiny a Malamocca, poněvadž nebylo jiné cesty, aby se zachránil. Spojil Aventino, Anzio a jiné vsi okolní v celek tvorící město a dal tak počátek městu Ferrare; patrně tedy, že blouzní jen ti, kdo praví, že byla založena Ferratem, vnukem Noemovým atd. Acarin byl později jmenován velitelem jízdy od císaře Severiana. Antemius pak mu dal v poddanství celé území podél Adiže. Padl spolu s bratrem Alforisiem v boji s Odoakrem nedaleko Lodi.

St. 72. — 1. Odoakar, zmocniv se Italie, jal se pronásledovati všecky náčelníky, kteří stáli proti němu v obraně Italie; proto zbabil vlády syny Acarinovy, Azza a Constanzą, tito prchli pak do Německa, odkud se vrátili po smrti Odoakarově. — 5.—6. Bonifacius, syn Massima, syna Alforisia, zúčastnil se několika tažení proti Gotům, byl zničen Otharem, velitelem gotského krále Vitiga, pročež ucouvl do Friulsku, kde se spojil s Belisarem a Narsesem, s jehož druhem Basiliem sprostil Rimini obležení gotského; byl však později v boji s Totilou, jehož přemohl a zabil, raněn do pravého oka strelou, jež mu prošla zadní částí hlavy; byl položen na štit byl odnesen vojny do stánu, kde zanedlouho zemřel. Spisovatel zove ho Epaminondou, poněvadž byl odnesen jako Epaminondas Thebský na štitě.

St. 73. — 1.—2. Valerián, syn Bonifaciův, ač teprva čtrnáctiletý, zúčastnil se přece s ostatními boje proti Gotům, takže se mu konečně podařilo zahnati Goty, když byl přemožen král jejich Teia. — 5.—6. Arnošt byl syn Eriberta, syna Gondelarda, syna Valerianova. Válčil s národy Lombardskými proti obyvatelům Dalmacie, která zvána, jsouc podrobena Slovanům Slovanii. Aldardo, jiný syn Valerianův, bránil se tak statně lombardskému králi Agilulfovi v Monscelse, že musil tento bezé všechno prospěchnu couvnouti.

St. 74. — 1.—4. Karel, syn Pipinův, vtrhl do Italie, aby z ní vypudil krále Desideria, rozložil se táborem kolem Pavie, a obklíčil ji násypy a baštami. Chtěje ji zaviti vody, požádal Benátčany o pomoc, kterou mu poskytl, poslavše mu na pomoc veliký počet rytířů a koní pod vedením Jindřicha z Este. Zmocniv se pak území Desideriova a zničiv moc Longobardských, zanechal, ubíraje se z Italie, různé místodržitele s názvem *hrabat* a mocí neomezenou; Jindřichovi pak dal odměnu Treviso, se kterým bylo pak spojeno Este v hrabství. — 5.—6. Při posledním svém tažení do Italie byl Karel korunován papežem Lvem III. na císaře. Pipin, syn jeho, na krále italského. Po smrti Karlově byl korunován za krále Ludvík, který poslal Be-

rengara, syna Jindřicha z Este, do Italie proti synovci svému Bernardovi; Berengar přemohl Bernarda a odvedl ho s sebou do Francie. — 8. Otto byl bratr Berengarů a měl pět synů: Amizona, Hugona, Humberta, Siegfrieda, Marina, jemuž daroval Ludvík II. Comacchio.

St. 75. — 1—2. Amizon měl syna Almerica, jehož povolali obyvatelé Ferrary ku vládě jich města, z čehož se mu dostalo později názvu *markýze*. — 5—8. Siegfried, syn Ottonův, měl syna Azza II.,jenž vida, že Parma, jíž měl jeho bratr Girard, klesá pod útrapami činěnými ji Berengarem, který měl sousední území ve své moci, chtěl založiti ku pomoci Parmě Roccu di Canossa v Reggianě, čemuž se však Berengar opřel Po dlouhých zápasích byl Berengar přemožen a Azzo ustanoven místodržitelem celé Italie.

St. 76. — 5—8. Když po smrti Jana XVII. byl zvolen papežem Řehoř V., učinil Crescenzius, konsul římský, Jana biskupem Piacencským. Otto, byv pozván Řehořem, který byl k němu prchl, přítrhl do Italie, oblehl Řím, vnikl do něho, zapudil Římany, donutil Crescenzia a Jana k útěku do pevnosti, kde se po desítidenném obléžení vzdali Hugovi.

St. 77. — 1. V současných pramenech zove se markýz Ferrarský, Modenský, Brescijský a Reggijský *Teudaldus* nebo *Teodalodus*. — 2. Bonifacius měl dceru Beatrici, která ze mřela nedlouho po smrti otcově. Sám měl za ženu Beatrici, prý sestru Jindřicha II., ženu velmi duchaplnou a matku Matildu Veliké.

St. 78. — 3—5. Robert Guiscard z rodu vévod normanských, jmenován Mikulášem II., vévodou polským a zástupcem církve, zpýšil tak, že chtěl církevní a svým vojskem vypudit Bohumíra, muže Matildiny, ze zemí vénem mu připadlých. Byl však zapuzen. Matilda zapudila i Jindřicha IV., který oblehl Canossu, zmocnila se císařského praporu a darovala jej Tempiovi. — 7—8. Byl to *Caudato* (Cadalaus), protipapež, jménem Honorius II., biskup kdysi Parmský, podporovaný Jindřichem IV.

St. 79. — 5. *Guelf* atd., syn Kunhuty, dcery Guelfa IV., vévodky bavorského.

St. 90. — 1—2. Pocházel z Herkula II. a Renaty francouzské, dcery Ludvíka XII. Neznaje svého otce, odebral se do Francie k Jindřichu II., který ho přijal velmi laskavě, dal mu rád sv. Michala, učinil ho náčelníkem dvou set mužů a přibíral ho na radu v důležitých záležitostech válečných. Učastnil se po boku jeho různých podniků válečných doby tehdejší. Ve válce lombardské za Pavla IV. byl náčelníkem ligy utvořené mezi papežem a králem francouzským. S vojskem svého otce zmocnil se Sv. Martina. Obléhaje Guastallu,

vyznamenal se tak, že ji málem donutil ku vzdání; na rozkaz otcův upustil však od obléhání. Když pak otec jeho zemřel r. 1559., stal se nástupcem jeho; veliký důkaz laskavosti své podal, propustiv na svobodu Julia z Este, syna Herkula I. Oženil se potom s Barborkou, sestrou císaře Maximiliána, po smrti její pak s Markétou, dcerou vévodky Mantuańského. Sestru Lukrecii provdal za Františka I., knížete Urbinského.

St. 91. — 8. Zlatý vneč dáván císařům vítězným; dubový osvoboditel některého občana římského, travinný tomu, kdo zavil obec obležení a to ze země osvobozené a celým vojskem.

Zpěv osmnáctý.

St. 30. — 1. *Silen*, malé dřevěné oltářky s podobami Silenů a s obrazy Grazií a jiných pěkných předmětů, které byly kladený k sochám Merkuriovým na cesty za městem.

St. 35. — 8. *Briareus*, jeden z gigantů, kteří byli potrestáni Jovišem, poněvadž se byli pustili s ním do boje; měl, jak básnicki líčí, sto ramen a sto ruk.

St. 36. — 4. *Kyklopové byli* pomocnici Vulkanovi při výrobě blesků.

St. 41. — 7. Vilém janovský, zvaný *Hlavou kladiva*, statný vůdce křížáků.

St. 43. — 8. Řecký oheň.

St. 48. — Z dějin známo, že Arabové skládali tento oheň z asfaltu Mrtvého moře.

St. 49. — 5. Sabellico vypravuje, že opravdu vyslal král Da-mašku Týranům holubici, napomínaje je, aby vytrvali proti křesťanům a slibuje jim brzkou pomoc. Křesťané chytili však holubici, a vzavše dopis králov, podložili jiný, kde byli Týrané vybízeni, aby se vzdali. Tasso však lstí této v básni své neužil. — Ostatně se zdá, že Tasso měl před očima povídka Raimunda di Agiles, dle níž padla holubice mrtva mezi vojsko křesťanské, když leželo mezi mořem a horou Karmelskou. Pod křídломa mrtvé holubice nalezen pak dopis, psaný emirem Ptolemaidským emirovi v Caesarei tohoto znění: „Prokláté pokolení křesťanské prošlo mým územím, aby se dostalo do tvého; ať veškerí náčelníci měst muslimských vědi o jich příchodě a postarájí se o prostředky, aby je vypudili.“ Raimund dodává, že se vojsko velice divilo této náhodě, a že děkovalo Bohu, že takovými prostředky odhaluje křesťanům tajemství jich nepřátel.

Zpěv devatenáctý.

St. 19. — 3. *Eurus*, vítr východní.

St. 33. — Síň chrámu Šalomounova byla a jest nyní měšitou Omarovou.

St. 87. — 7—8. Takové byly po dobytí Jerusaléma barvy krále Bouillonského a jeho potomků. Měli zlatý kříž ve stříbrném poli proti zásadám znaků, které nedopouštějí, aby kov byl na kově. Barvy takové byly připouštěny jen při zvláštních zásluhách.

Zpěv dvacátý.

St. 9. — 3. Robert, hrabě Flanderský a Robert, kníže Normandský. — 4. *Bratr* Balduinovi.

St. 28. Bitva ta udála se až 10. srpna následujícího.

St. 31. Michaud vypravuje dle různých pramenů o zbožných obřadech křížáků před bitvou. Objímal se prý bratrsky ve spolek, sokové dávali si polibení míru; jeden odporoučel druhému choť i dítky v ochranu, konány dobročinné skutky a j. Před bitvami důležitějšími postili se i po tři dny; kněžstvo ukazovalo svaté ostatky, před útokem volalo *Exurgat Deus!* Pokleknuvše, líbali pak křížáci zemi, která měla být jich koristí, načež se vrhali na nepřitele jako lvové. *Te Deum* bylo jejich písni vítěznou. Po čestném boji sbírali své padlé.

St. 38. — 2. *Král Sarmacante*. Altamoro.

St. 39. — 5. (konečně tam, kde smich). Starí anatomicové měli tuto část prsou za *saeptum transversum* anebo *mediastinum*, domnívajíce se, že je nějaká blána, dělící člověka duševního od hmotného; a odtud vysvětlovali si smich.

St. 44. — 1. (*Ormondo*), Ind, hlava spiknutí proti Bohumírovi.

St. 46. — 3. *Gorgona*, hlava Medusy, která prý proměnovala lidi v kámen.

St. 144. — 7. Posud jest uschován při hrobě Božím meč Bouillonuv.

O B S A H.

Zpěv I.

Úvod (1—5). Poslání anděla Gabriela k Bohumírovi (6—19). Válečná porada a přehled vojska křesťanského (20—66). Poměry na straně Musulmanů (67—90).

Zpěv II.

Ismen kouzelník a ukradení svatého obrazu (1—14). Olin a Sofronie, jich vzájemná oběť a odsouzení i osvobození jich Klorindou (15—53). Vyslanci nepřítele Alet i Argant, výzev k boji (54—97).

Zpěv III.

Uvítání Jeruzalema (1—8). Dojem příchodu křesťanského vojska v Jeruzaleme, Klorinda a Erminie, první boje (9—54). Popis Jeruzalema (55—57). Smrt a pohřeb Dudonův (58—73). Kácení lesa (74—76).

Zpěv IV.

Pekelný sném (1—19). Nástrahy Armidiny v táboře a povídka její osudu před Bohunirem a prosba za pomoc i odpověď Bohumírovi (20—69). Léčky Armidy a první spor mezi rytíři (70—96).

Zpěv V.

Spor Rinaldův a Gernandův, smrť tohoto a Rinaldův útek (1—53). Volba desíti rytířů, jež mají se vydati k ochraně Armidy a útek ostatních za ní (54—85). Zpráva o příchodu Egyptanů a starosti Bohumírovy (86—92).

Zpěv VI.

Hněv Argantův a vyzvání k souboji rytířů křesťanských (1—26). Tankred pomatek zjevem Klorindy mine se hoje, smrť Ottova (27—36). Boj Arganta s Tankredem a jeho ukončení hlasateli (37—54). Láska Erminie k Tankredovi, její přestroj v žaté Klorindě a útek z města za Tankredem (55—107). Útek její při vypuknutí boje (108—114).

Zpěv VII.

Erminie pobyt u pastýře v lese (1—20). Bloudění Tankredovo za Erminii, již za Klorindu drží a záloha Armidina, v níž Tankred upadne (21—49). Nové boje s Argantem. Souboj jeho s Raimundem končící všeobecnou řeží (50—123).

Zpěv VIII.

Episoda o Svenu, synu krále Dánského (1—42). Falešná zvěst o smrti Rinaldově a vzpoura Argillanova proti Bohumíru i utíšení odboje (43—85).

Zpěv IX.

Alektu popudi Solimana, by se boje účastnil (1—26). Kmet Latin a jeho synové a jich společná smrť (27—40). Boj (41—80). Smrť Lesbinova Argillanem (81—88). Porážka Solimanova (89—99).

Zpěv X.

Ismen uvádí Solimana tajnou cestou v střed rady Aladinovy (1—56). Osud rytířů, jenž šli za Armidou (57—72). Prorocví Petra Poustevníka (73—78).

Zpěv XI.

Pobožnost v tábore (1–15). Den odpočinku a přípravy k udeření na město (16–31). Útok, boj a zranění i vyléčení Bohumírova (32–77). Konec prvního útoku (78–86).

Zpěv XII.

Výprava Klorindy a Arganta k zapálení válečné věže křesťanské (4–18). Eunuch Arset vypráví Klorindě události její narození a mládí (19–40). Zapálení věže a boj, v němž Klorinda vyvěra z města, se utká s Tankredem, jejich souboj a smrt Klorindy i žal Tankredův (41–84). Pohreb Klorindy a přísaha Argantova (85–105).

Zpěv XIII.

Očarovaný les (1–51). Vedro a sucho, modlitba Bohumírova a její vyslyšení, déšť (52–80).

Zpěv XIV.

Vidění Bohumírovo (1–20). Vyslání Ubalta a Karla, aby hledali bloudícího Rinalda (21–32). Dobrodružná jejich cesta i zpávy, kterých se jim o Rinaldovi dostane (33–79).

Zpěv XV.

Další cesta obou rytířů za Rinaldem, až přijdou v čarowné sady Armidiny, úklady dravé zvěře a siren (1–66).

Zpěv XVI.

Osvobození Rinalda z vazby Armidiny (1–35). Její nářek, zoufalství a přísaha, zřícení paláce kouzelného a odchod do Palestiny (36–75).

Zpěv XVII.

Přehlídky vojska nepřátelského (1–32). Příchod Armidin do tábora (33–53). Návrat Rinaldův do tábora křesťanského a rodokmen Alfonsa z Este (53–97).

Zpěv XVIII.

Rinald se smíří s Bohumírem (1–5). Jeho pokání a vítězství v začarováném lese (6–41). Přípravy k boji (42–68). Útok na Jerusalem a zuřivý boj (69–95).

Zpěv XIX.

Souboj Tankreda s Argantem a jeho výsledek (1–29). — Boj v městě, Rinald vniká do chrámu Salamouna (30–56). — Poranění Raimunda Toulonského. (57–102). — Osudy vyzvědače Vafrina, jeho setkání s Erminii a odhalení spiknutí proti Bohumíroví ((103–131). — Spolu prchajíce naleznou raněného Tankreda, jejž odnesou do Jerusalema. — Vafrin sedí s Bohumírem, co vyzvěděl v tábore pohanském.

Zpěv XX.

Přípravy k novému a poslednímu boji (1–44). — Bohumír oslovuje vojsko tak i Emirem (15–28). — Boj (29–60). — Armida podlehne Rinaldovi (61–137). — Bohumír vítěz vjíždí k božímu hrobu, kde splní svůj slib (137–144).

Hrubší omyly tiskové.

Zpěv I.

Sl. 20. verš 1. místo *sebou* čti *s sebou*.
" 56. " 4. " " " "

Zpěv II.

Sl. 26. verš 2. místo *jí* čti *ji*.
" 40. " 7. " *těch* " *tě*.

Zpěv III.

Sl. 1. verš 1. místo *oznamoval* čti *a oznamoval*.

Zpěv IV.

Sl. 8. verš 1. místo *syrnou* čti *sirnou*.
" 56. " 4. " *léci* čti *léči*.
" 57. " 1. " *získal* čti *získala*.

Zpěv V.

Sl. 27. verš 1. místo *zdál* se čti *zdál* *se být*.
" 82. verš 3. " *lesti* čti *lesti*.
" 92. " 8. výnec slovo „*lodštvo*.“

Zpěv VI.

Sl. 79. verš 4. místo *zóra* čti *zora*.

Zpěv VII.

Sl. 15. verš 5. místo *svoji* čti *svojí*.

Zpěv VIII.

Sl. 58. verš 8. místo *svoji* čti *svojí*.

Zpěv IX.

Sl. 95. verš 4. místo *ozbrojil* čti *od-zbrojil*.

Zpěv X.

Sl. 5. verš 6. místo *krátké* čti *v krátké*.
" 53. " 6. " *upevníš* čti *jež upevníš*.
" 50. " 4. " *trudu* čti *trudu?*
" 59. " 5. " *svoji* " *Svojí*.

Zpěv XI.

" 19. verš 3. místo *neubloudí* čti *nebloudí*.
" 42. verš 3. místo *stmelou* čti *smelou*.

Zpěv XII.

Sl. 13. verš 6. místo *si* čti *jsi*.
" 28. " 4. " *zlata* " *zlata*.
" 35. " 6. " *pak* " *jak*.
" 52. " 1. " *cenní* " *cení*.
" 68. " 3. " *zdroji* " *zdroji*.
" 69. " 7. " *jí* " *jí*.
" 71. " 4. " *pláni* " *pláni*.

Zpěv XIII.

Sl. 15. verš 5. místo *tvému* čti *tvoje*.
" 26. " 6. " *a sled* " *v sled*.
" 27. " 5. " *vstaly* čti *celé hrady*.
" 27. verš 7. místo *a kolem* čti *kol*.
" 37. " 8. " *plny* čti *pln*.

Zpěv XIV.

Sl. 15. verš 2. místo *bude* čti *budu*.
" 26. " 4. " *jíž* " *jíž*.
" 58. " 2. " *pouti* " *pouti*.
" 72. " 4. " *kštici* " *kštici*.

Zpěv XV.

Sl. 63. verš 7. místo *ji* čti *zbroj*.
" 68. " 8. " *ježim* " *krásy*.

Zpěv XVI.

Sl. 18. verš 8. místo *ní* čti *k ni*.

Zpěv XVII.

Sl. 54. verš 6. místo *pótu* čti *v pótlu*.
" 57. " 8. " *průvod* " *pávod*.
" 66. " 3. " *Actia* " *Azzia*.

Zpěv XVIII.

Sl. 84. verš 8. místo *pomoci* čti *pomoci*.

Zpěv XIX.

Sl. 25. verš 3. výnec *ještě*.
" 28. " 3. místo *usedne* čti *i usedne*.
" 57. " 1. " *vystán* čti *Byv vystán*.

" 80. verš 5. výnec *jakkoliv* a čti *at bádám, ty jsi cizí mi atd.*
" 82. verš 7. místo *dúvěrovat* čti *věřit*.

Zpěv XX.

Sl. 58. verš 3. místo *sladším* čti *slabším*.